AVRUPA BİRLİĞİNE KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIM KAPSAMINDA DESTEKLENEN YEREL YÖNETİM PROJELERİ: SEÇİLMİŞ ÖRNEKLER ÜZERİNDEN BİR İNCELENME

İsmet AKBAŞ

Haziran 2008
DENİZLİ

AVRUPA BİRLİĞİNE KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIM KAPSAMINDA DESTEKLENEN YEREL YÖNETİM PROJELERİ: SEÇİLMİŞ ÖRNEKLER ÜZERİNDEN BİR İNCELENME

Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

İsmet AKBAŞ

Danışman: Doç. Dr. Muhammet KÖSECİK

Haziran 2008
DENİZLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kamu Yönetimi Bilim Dalı öğrencisi İsmet AKBAŞ tarafından Doç. Dr. Muhammet KÖSECİK yönetiminde hazırlanan **"Avrupa Birliğine Katılım Öncesi Mali Yardım Kapsamında Desteklenen Yerel Yönetim Projeleri: Seçilmiş Örnekler Üzerinden Bir İncelenme"** başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 24/06/2008 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İnan ÖZER
Jüri Başkanı

Doç. Dr. Muhammet KÖSECİK
Jüri Üyesi (Danışman)

Doç. Dr. Mustafa ÖKMEN
Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 02/07/2008 tarih ve 10/03 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mehmet MEDER
Müdür

TEŞEKKÜR

Tez çalışmasının hazırlık ve yazımı sırasında bilgi, destek ve yardımlarını benden hiç esirgemeyen, her zaman yanımda olan danışman hocam Doç. Dr. Muhammet KÖSECİK'e, başta bölüm başkanımız Prof. Dr. İnan ÖZER olmak üzere yüksek lisans programı boyunca bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım tüm Kamu Yönetimi Bölümü öğretim üyelerine ve anket verilerinin analizinde yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. Naci Karkın'a teşekkürü bir borç bilirim.

Bu günlere gelmemde büyük emekleri olan, maddi ve manevi destekleri ile her zaman yanımda olan başta annem Alime AKBAŞ'a, babam Salih AKBAŞ'a, ablam Gültaç'a ve ağabeyim Aytaç'a teşvik, destek ve sabırlarından dolayı teşekkür ederim

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırılmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğini beyan ederim.

İmza :
Öğrenci Adı Soyadı : İsmet AKBAŞ

ÖZET

AVRUPA BİRLİĞİNE KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIM KAPSAMINDA DESTEKLENEN YEREL YÖNETİM PROJELERİ: SEÇİLMİŞ ÖRNEKLER ÜZERİNDEN BİR İNCELENME

Akbaş, İsmet
Yüksek Lisans Tezi, Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Muhammet KÖSECİK
Haziran 2008, 251 Sayfa

Avrupa Birliği, birliğin genişleme sürecini desteklemek, hem üye ülkelerin hem de aday ülkelerin ekonomik, siyasal ve kültürel alanlarda birlik politikalarına uyumunu desteklemek için mali yardımlarda bulunmaktadır. Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye sağladığı mali yardımlar 1964 Ankara antlaşması ile başlamıştır. Adaylık sonrası dönemde Türkiye'ye sağlanan Katılım Öncesi Mali Yardımlar eğitim, sağlık, kültür gibi sosyal amaçlı projelerde kullanılmakta ve bu yolla insan hakları, hukuk devleti ilkesi, demokratik standartların yükseltilmesi gibi AB'nin öncelikli konularıyla ilgili projeler desteklenmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin geliştirdiği projelere mali yardımlar yapılmaktadır. Türkiye'ye yapılan yardımlar kapsamında da yerel yönetimlerin, özellikle belediyelerin, küçük altyapı yatırımlarına, yerel sivil inisiyatiflerin güçlendirilmesi çalışmalarına, yörelerin özelliklerine uygun ekonomik aktivitelere, işgücünün eğitimine, sosyal sorunlarla mücadeleye, yerel kültürel ve tarihsel mirasın korunmasına odaklı çok sayıda proje, belediyeler ve il özel idareleri tarafından hazırlanmış ve AB mali yardımlarından, çerçeve projeler kapsamında alt projeler olarak desteklenmiştir.

AB mali yardımları ile yürütülen yerel yönetim projeleri, yerel yönetimlerin proje uygulama yeteneklerinin geliştirmekte ve yerel yönetimlerin proje odaklı çalışma yeteneklerini arttırmaktadır. Yerel yönetimler, merkezi yönetimin sağladığı gelirler ya da kendi öz kaynakları ile gerçekleştiremeyecekleri projeleri/hizmetleri AB mali yardımlarıyla gerçekleştirme fırsatı bulmaları nedeniyle alternatif bir gelir kaynağı olarak görmektedirler. Proje yürüten yerel yönetimler, genel olarak projelerin sonuçlarından memnun kalmaktadır. Proje tamamlayan yerel yönetimlerin yeni projeler hazırlama konusunda istekleri artmaktadır.

Tez çalışması ile AB mali yardımlarının Türkiye'deki gelişim süreci incelenmekte, proje yürüten yerel yönetimlerin ve yürütülen projelerin genel özellikleri ortaya konmakta, yerel yönetimlerin proje hazırlama ve uygulama aşamalarında karşılaştığı sorunlar belirlenmekte, proje yürüten yerel yönetimlerin proje yürütecek kurumlara önerileri ve projelerin yürütülmesinden sorumlu ilgili birimlerden beklentileri tespit edilmekte ve değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: AB Mali Yardımları, Adaylık Öncesi Dönem, Katılım Öncesi Mali Yardım, Çerçeve Projeler, Mikro Projeler

ABSTRACT

LOCAL GOVERNMENT PROJECTS SUPPORTED WITHIN THE FRAMEWORK OF EUROPEAN UNION'S PRE-ACCESSION FINANCIAL ASSISTANCE: A STUDY OF SELECTED EXAMPLES

Akbaş, İsmet
Master Thesis, Public Administration Major
Supervisor: Associate Professor Muhammet KÖSECİK
June 2008, 251 Pages

The European Union provides financial aids to member and candidate countries in order to support both the integration process of the Union and to ensure that member and candidate countries integrate to the Union in the economic, social and political fields. The financial aids of the EU to Turkey started with the Ankara Agreement in 1964. Financial aids provided by the EU to Turkey following the beginning of the negations are used in projects with particular aims as education, health, culture and by this way projects are supported to raise standards in terms of human rights, the principle of law and order and democracy. In this perspective, projects prepared and implemented by local government are provided with financial aids. In Turkey, through EU aids, projects of different municipalities, special provincial administrations across the country, such as projects focused on creating small scale infrastructure, strengthening local civic initiatives, local economic activities suitable to local characteristics, educating local workforce, struggling with social problems, preventing local historical and cultural heritage were prepared and received financial assistance through different framework projects.

Local government projects implemented by financial aids of the EU improve abilities of local government authorities to implement projects and increase their project oriented working skills. Local government perceive financial aids of the EU as an alternative to grant of central government or their own revenues to provide services that otherwise they could have difficulty to realize. Local government authorities implementing EU supported projects are generally satisfied with results of projects outcomes. The desire of those local government authorities which completed EU funded projects increases to prepare new ones.

With this thesis study, the process of development of EU financial aids in Turkey is examined, general features of local government units which implement EU funded projects and projects getting financial support from the EU are explored, problems that local government authorities encounter with during the preparation and implementation process of EU supported projects are determined, recommendations of local government authorities to those authorities which implement EU funded projects and to those units of central government being responsible for the implementation of EU aids in Turkey are determined and assessed.

Key Words: EU Financial Aids, Pre-Candidacy Period, Pre-Accession Financial Aids, Framework Projects, Grant Schemes.

İÇİNDEKİLER

ÖZET……. iii
ABSTRACT……. iv
İÇİNDEKİLER……. v
ŞEKİLLER DİZİNİ……. viii
TABLOLAR DİZİNİ……. ix
KISALTMALAR DİZİNİ……. xiv
GİRİŞ……. 1

BİRİNCİ BÖLÜM
AVRUPA BİRLİĞİ MALİ YARDIMLARI

1. 1. AVRUPA BİRLİĞİNİN EKONOMİK TOPLULUKTAN SİYASAL BİRLİĞE DOĞRU GELİŞİMİ..... 8
1. 2. BİRLİK İÇİ MALİ YARDIMLAR……..... 11
1. 2. 1. Avrupa Toplulukları Genel Bütçe Harcamaları Çerçevesinde Sağlanan Mali Yardımlar…… 11
1. 2. 1. 1. Avrupa Tarımsal Yön Verme ve Garanti Fonu (ATYGF) -Garanti Bölümü…… 13
1. 2. 1. 2. Yapısal Fonlar…….. 13
1. 2. 2. Avrupa Yatırım Bankası (AYB) Aracılığı ile Sağlanan Mali Yardımlar.... 18
1. 3. AB'NİN BİRLİK DIŞI YARDIMLARI…… 18
1. 3. 1. Afrika Karayip ve Pasifik Ülkeleri (AKP)…….. 19
1. 3. 2. Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkeleri (BDT)……... 20
1. 3. 3. Asya ve Latin Amerika Ülkeleri (ALA)…….. 21
1. 3. 4. Akdeniz Ülkeleri…….. 21
1. 3. 5. Merkezi Doğu Avrupa Ülkeleri (MDAÜ)……... 24
1. 3. 5. 1. PHARE…… 24
1. 3. 5. 2. ISPA……..... 26
1. 3. 5. 3. SAPARD……. 27

İKİNCİ BÖLÜM
AVRUPA BİRLİĞİNE KATILIM ÖNCESİNDE TÜRKİYE'YE YÖNELİK MALİ YARDIMLAR

2. 1. TÜRKİYE'YE YÖNELİK AB MALİ YARDIMLARININ BAŞLANGICI VE GELİŞİMİ……..... 29
2. 1. 1. Birinci Mali Protokol (1964–1969)……. 29
2. 1. 2. İkinci Mali Protokol (1971–1977)……... 30
2. 1. 3. Üçüncü Mali Protokol (1979–1982)…… 30
2. 1. 4. Dördüncü Mali Protokol (1982–1986)…… 30
2. 1. 5. Özel İşbirliği Fonu (1980)……... 31
2. 1. 6. Mali Protokoller ve Özel Fonlar Dışındaki Diğer Mali Yardımlar……. 31
2. 1. 7. MEDA I (1996 – 1999)…….. 32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
AVRUPA BİRLİĞİ ADAYLIK DÖNEMİNDE TÜRKİYE'YE YÖNELİK MALİ YARDIMLAR: HİBELER

3. 1. MEDA II (2000–2002)……. 39
3. 2. DİĞER MALİ YARDIMLAR…….. 54
3. 3. KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIMLAR (2002–2006)…… 55
3. 4. KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIM ARACI (IPA) (2007–2013)…… 58
3. 4. 1. Türkiye'de IPA Kurumsal Yapılanması…….. 63
3. 5. TÜRKİYE İLE AB'YE ADAY VE ÜYE ÜLKELERE YAPILAN MALİ YARDIMLARIN KARŞILAŞTIRILMASI……. 66

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE MALİ YARDIMLARIN UYGULANMASINA YÖNELİK YAPILANMA VE İLKELER

4. 1. ÇERÇEVE PROJELER (MAKRO PROJELER) VE HİBE PROGRAMLARI (MİKRO PROJELER)……..... 73
4. 2. PROJE BİRİMLERİ (MERKEZİ OLMAYAN YÖNETİM SİSTEMİ)…….. 87
4. 3. PROJE ÇAĞRISI TEKLİFİ VE BAŞVURUSU ……..... 90

BEŞİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE AVRUPA BİRLİĞİ MALİ YARDIMLARI İLE DESTEKLENEN YEREL YÖNETİM PROJELERİ

5. 1. YEREL YÖNETİM PROJELERİNİN DESTEKLENMESİ …….. 97
5. 2. MEDA I VE MEDA II KAPSAMINDA DESTEKLENEN YEREL YÖNETİM PROJELERİ..... 97
5. 2. 1. MEDA II Kapsamında Desteklenen Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi (LAR)…….. 99
5. 3. KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIMLAR KAPSAMINDA DESTEKLENEN YEREL YÖNETİM PROJELERİ..... 105
5. 4. INTERREG III/A YUNANİSTAN-TÜRKİYE SINIR ÖTESİ İŞBİRLİĞİ PROGRAMI……..... 135
5. 5. 2006 BİRLEŞME ÖNCESİ YARDIM PROGRAMI (AB İLE TÜRKİYE ARASINDA SİVİL TOPLUM DİYALOGUNUN GELİŞTİRİLMESİ HİBE PROGRAMI KENTLER VE BELEDİYELER HİBE PROGRAMI)……..... 138
5. 6. AB ÜLKELERİNİN YEREL YÖNETİMLERİYLE İŞBİRLİĞİ KAPSAMINDA YÜRÜTÜLEN PROJELER VE ARTAN PROJE KÜLTÜRÜ..... 142
5. 7. AB MALİ YARDIMLARINI TÜRKİYE'DEKİ YEREL YÖNETİMLER İÇİN ÖNEMİ VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR……..... 144
5. 7. 1. AB İçinde Yerel Yönetimlerin Yeri ve Önemi…… 144
5. 7. 2. AB Mali Yardımlarının Türkiye'deki Yerel Yönetimler İçin Önemi ve Karşılaşılan Sorunlar……... 147

ALTINCI BÖLÜM
AVRUPA BİRLİĞİNE KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIMLAR KAPSAMINDA DESTEKLENEN YEREL YÖNETİM PROJELERİNE İLİŞKİN ARAŞTIRMA

6. 1. ARAŞTIRMADA VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ……..... 157
6. 2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI……..... 159
6. 3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI……... 161
6. 4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ..... 161
6. 4. 1. Türkiye'de AB Mali Yardımlarıyla Yürütülen Yerel Yönetim Projelerini Yürüten Yerel Yönetimlerin Genel Özellikleri……. 161
6. 4. 2. Türkiye'de AB Mali Yardımlarıyla Yürütülen Yerel Yönetim Projelerinin Genel Özellikleriyle İlgili Sorulara Verilen Cevapların Dağılımı…... 166
6. 4. 3. Proje Hazırlık, Başvuru ve Uygulama Aşamalarında Yerel Yönetimlerin Karşılaştığı Sorunların Önem Düzeyi…….. 173
6. 4. 4. Yürütülen Projelerden Elde Edilen Sonuçlar……... 179
6. 4. 5. Yerel Yönetimlerin Yürütülecek Yeni Projeler İçin Kurumsal Önerileri ve Türkiye'deki AB Fonlarının Yürütülmesinden Sorumlu İlgili Birimlerinden Beklentileri…….. 184
6. 4. 5. 1. Yerel Yönetimlerin Yürütülecek Yeni Projeler İçin Kurumsal Önerileri……... 185
6. 4. 5. 2. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Türkiye'de AB Fonlarının Yürütülmesinden Sorumlu İlgili Birimlerden Beklentileri…….. 191
6. 4. 6. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Türlerine Göre Nüfus Dağılımları….. 197
6. 4. 7. Yerel Yönetimlerin Proje Birimine Sahip Olup Olmama İle Proje Hazırlama Yeteneğinin Gelişememesi ve Teknik Ayrıntıların İyi Bilinmemesi Arasındaki İlişki ……..... 198
6. 4. 8. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Büyüklükleri (Nüfus) Açısından Karşılaşılan Sorunlara ve Elde Edilen Sonuçlara Katılım Düzeyi..... 201
6. 4. 8. 1. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Büyüklükleri (Nüfus) Açısından Karşılaşılan Sorunlara Önemine Katılım Düzeyleri 201
6. 4. 8. 2. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Büyüklükleri (Nüfus) Açısından Elde Edilen Sonuçlara Katılım Düzeyleri..... 202
6. 4. 9. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Türleri Açısından Karşılaşılan Sorunların Önemine ve Elde Edilen Sonuçlara Katılım Düzeyleri..... 203
6. 4. 9. 1 Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Türleri Açısından Karşılaşılan Sorunların Önemine Katılım Düzeyleri..... 204
6. 4. 9. 2. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Türleri Açısından Elde Edilen Sonuçlara Katılım Düzeyleri..... 205
6. 4. 10. Ankette Açık Uçlu Soruya Verilen Cevaplarda Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Karşılaştıkları Sorunlar, Konuyla İlgili Tespit ve Öneriler..... 207

SONUÇ VE ÖNERİLER…….. 213
KAYNAKÇA……..... 236
EKLER 244
ÖZGEÇMİŞ……..... 251

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3. 1. AB'nin Türkiye'ye Mali Desteği.....60

Şekil 3. 2. IPA Uygulama Süreci.....63

Şekil 3. 3. Türkiye'de IPA Kurumsal Yapılanması.....64

Şekil 3. 4. Mali Yardımların Kullanıldığı Alanlar.....70

Şekil 4. 1. Çerçeve Projelerin Kabulü.....74

Şekil 4. 2. Katılım Öncesi Mali Yardımları Programlama Süreci.....91

Şekil 4. 3. Yapılan Hibelerin Aşamaları.....94

Şekil 6. 1. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerde Çalışan Toplam Personel Sayısı.....164

Şekil 6. 2. Projelerin AB Fonlarıyla Yapılan İlk Proje Olup Olmadığı.....167

Şekil 6. 3. AB Fonlarından Yararlanmak Üzere Kurulan Özel Bir Birim ya da Proje Hazırlama Ünitesinin Varlığı.....168

Şekil 6. 4. Yerel Yönetimlerin Proje Yazımı Sırasında Herhangi Bir Kurumdan Yardım Alıp Almadığı.....171

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1. 1. Genel Bütçeye En Çok Katkı Sağlayan ve Genel Bütçeden En Çok Yararlanan Ülkeler....12

Tablo 1. 2. 2000–2006 Perspektifinde Yapısal Fonlar…….....14

Tablo 1. 3. 2001 Yılında AYB Tarafından Sağlanan Kredilerin Dağılımı……....18

Tablo 1. 4.Afrika, Karayip ve Pasifik Ülkeleri (AKP) Ülkelerine Sağlanan Mali Yardımlar....19

Tablo 1. 5. Akdeniz Ülkelerine Yapılan Yardımların Sektörel dağılımı....23

Tablo 1. 6. Yardım Kaynağından Yıllar İtibariyle Aktarılan Yardımlar....24

Tablo 1. 7. PHARE Yardımları....26

Tablo 1. 8. Yıllık Olarak Belirlenen Bütçe (1999 Yılı Sabit Fiyatları İle)....27

Tablo 2. 1. YAP (1995–1996) ve Akdeniz Ortaklığı (1997–1999) Çerçevesinde AYB'den Finanse Edilen Projeler....33

Tablo 2. 2. MEDA I Kapsamında Sağlanan Mali Yardımlar....34

Tablo 2. 3. MEDA I Türkiye Ulusal Bölümünde Finansman Sağlanan Projeler....35

Tablo 3. 1. 2000 Yılı İçin MEDA II Çerçevesinde Sağlanan Hibe Yardımıyla Finanse Edilen Projeler....40

Tablo 3. 2. 2001 Yılı İçin MEDA II Çerçevesinde Sağlanan Hibe Yardımıyla Finanse Edilen Projeler....41

Tablo 3. 3. MEDA II Kapsamında Doğu Anadolu Kalkınma Programı Sosyal Gelişme Bileşeni....42

Tablo 3. 4. MEDA II Kapsamında Doğu Anadolu Kalkınma Programı Tarımsal ve Kırsal Kalkınma Bileşeni....44

Tablo 3. 5. MEDA II Kapsamında Doğu Anadolu Kalkınma Programı Turizm ve Çevre Bileşeni....52

Tablo 3. 6. 2000–2006 Döneminde Türkiye'nin Faydalanabileceği AYB Kredileri.....55

Tablo 3. 7. IPA'nın Kapsadığı Ülkeler....58

Tablo 3. 8. Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) Bileşenleri (2007–2013).....60

Tablo 3. 9. Çok Yıllı İndikatif Mali Çerçeve Kapsamında Türkiye'ye Yapılacak Mali Yardımların IPA Bileşenleri Bazında Dağılımı.....62

Tablo 3. 10. Çok Yıllı İndikatif Mali Çerçeve Kapsamında Diğer Aday ve Potansiyel Aday Ülkelere Yapılacak Mali Yardımların Toplamları.....62

Tablo 3. 11. 10 Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkesi İçin 1990 – 2006 Döneminde Avrupa Toplulukları Genel Bütçesi'nden Genişlemeye Ayrılmış Hibe Nitelikli Mali Yardımlar.....67

Tablo 3. 12. Avrupa Birliğine üye olan 10 Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkesi İçin Katılım Sonrası Harcamalar.....67

Tablo 3. 13. 1990–2002 Döneminde Avrupa Yatırım Bankası'ndan Genişlemeye Ayrılan Krediler.....68

Tablo 3. 14. Türkiye'ye Sağlanan Hibelerin Yunanistan ve İspanya İle Karşılaştırılması.....69

Tablo 4. 1. Katılım Öncesi Mali Yardımların Yıllara Göre Dağılımı.....74

Tablo 4. 2. 2002 Yılı Çerçeve Projeleri.....75

Tablo 4. 3. 2003 Yılı Çerçeve Projeleri.....76

Tablo 4. 4. 2004 Yılı Çerçeve Projeleri.....78

Tablo 4. 5. 2005 Yılı Çerçeve Projeleri.....81

Tablo 4. 6. 2006 Yılı Çerçeve Projeleri 84

Tablo 4. 7. Türkiye'de Merkezi Olmayan Uygulama Sisteminin Unsur ve Görevleri.....90

Tablo 4. 8. Tekliflerin Değerlendirilmesiyle İlgili Örnek Değerlendirme Tablosu.....95

Tablo 5. 1. 2002 Aktif İşgücü Piyasası Stratejisine Destek Sağlanması Çerçeve Programı Altında 15 Aralık 2004 Ve 15 Ocak 2005 Tarihleri Arasında İmzalanan Hibe Sözleşmeleri.....108

Tablo 5. 2. 2002 Aktif İşgücü Piyasası Stratejisine Destek Sağlanması Çerçeve Programı Altında 15 Temmuz 2004 Tarihinde Yayınlanan Teklif Çağrısı Altında Verilen Hibeler.....112

Tablo 5. 3. TR 82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop) TR 83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat) TR A1(Bayburt, Erzincan, Erzurum) 2003 Yılı Bölgesel Gelişme Çerçeve Programı Altında Mayıs 2006'da İmzalanan Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programı.....114

Tablo 5. 4. TR 82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop) TR 83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat) TR A1(Bayburt, Erzincan, Erzurum) 2003 Yılı Bölgesel Gelişme Çerçeve Programı Altında Mayıs 2006'da İmzalanan Küçük Ölçekli Altyapı Hibe Programı.....115

Tablo 5. 5. TRA2 (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) TR72 (Sivas, Kayseri, Yozgat) TR52 (Karaman, Konya) TRB1 (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) 2004 Yılı Bölgesel Gelişme NUTS II Bölgelerinde Bölgesel Kalkınma Çerçeve Programı Altında30 Kasım 2006'da İmzalanan Küçük Ölçekli Alt Yapı Hibe Programı.....119

Tablo 5. 6. TRA2 (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) TR72 (Sivas, Kayseri, Yozgat) TR52 (Karaman, Konya) TRB1 (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) 2004 Yılı Bölgesel Gelişme NUTS II Bölgelerinde Bölgesel Kalkınma Çerçeve Programı Altında 30 Kasım 2006'da İmzalanan Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programları.....124

Tablo 5. 7. TR 90 (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize Ve Trabzon) 2005 Yılı Düzey 2 Bölgesi Kalkınma Çerçeve Programı Altında 9 Nisan 2007 Tarihinde Yayınlanan Teklif Çağrısı Kapsamında Turizm ve Çevre Altyapısı Hibe Programı.....127

Tablo 5. 8. 2004 Yılı Bulgaristan İle Sınır-Ötesi İşbirliği Çerçeve Programı Altında Ortak Küçük Projeler Hibe Programı 25 Ekim 2005 ve 30 Kasım 2005 Tarihleri Arasında İmzalanan Hibe Sözleşmeleri.....133

Tablo 5. 9. Mikro Projelerin Proje Yürütücülerinin Türlerine Göre Dağılımı.....134

Tablo 5. 10. Projelerin Türlerine Göre Dağılımı.....134

Tablo 5. 11. Yürütülen Projelerin Bütçe Dağılımları.....135

Tablo 6. 1. AB Mali Yardımlarından/Fonlarından Destek Alarak Yürütülen Projelerin İlgi Alanları.....162

Tablo 6. 2. Projeleri Yürüten Yerel Yönetimler/Yerel Yönetim Birlikleri.....162

Tablo 6. 3. Yürütülen Projelerin Ortakları.....163

Tablo 6. 4. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin/Yerel Yönetim Birliğinin Hizmet Sunduğu Nüfus.....164

Tablo 6. 5. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerde Çalışan Erkek Personel Sayısı.....165

Tablo 6. 6. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerde Çalışan Bayan Personel Sayısı…….....165

Tablo 6. 7. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Yıllık Bütçeleri (YTL).....166

Tablo 6. 8. Projelerin Bütçeleri (Euro).....167

Tablo 6. 9. Projelerde Çalışan Toplam Personel Sayısı 168

Tablo 6. 10. Projelerde Çalışan Erkek Personel Sayısı.....169

Tablo 6. 11. Projelerde Çalışan Bayan Personel Sayısı.....169

Tablo 6. 12. Projelerin Süresi.....170

Tablo 6. 13. Yürütülen Projenin Bulunduğu Aşama.....170

Tablo 6.14. Yerel Yönetimlerin Hangi Kurumlardan Yardım Aldığına İlişkin Dağılım.....171

Tablo 6. 15. Yerel Yönetimlerin Proje Hazırlama Düşüncesinin Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Faktörler.....172

Tablo 6. 16. Proje Hazırlama Yeteneğinin Gelişmemesi ve Dikkat Edilmesi Gereken Teknik Ayrıntıların İyi Bilinmemesi.....173

Tablo 6. 17. Proje Hazırlama ve Uygulama Konusunda Personel Sayısının Azlığı ve Uzman Personel Eksikliği 174

Tablo 6. 18. Bürokratik Prosedürün Fazla ve Zaman Alıcı Olması, Tekliflerle İlgili Bilgilerin Yeterliliği ve Tekliflerden Zamanında Haberdar Olunması.....175

Tablo 6. 19. Denetim Aşırılığı, Mali Yardımın Geç Gelmesi ve Merkezi Yönetimin Teşvik ve Yardımının Yetersizliği.....176

Tablo 6. 20. Üniversite ve Sivil Toplum Kuruluşlarından Destek Alınamaması ve Halkın Olumsuz Tutum ve Yaklaşımları.....178

Tablo 6. 21. Proje Hazırlama ve Uygulama Yeteneğinin Gelişmesi, Personelin Tecrübesinin Artması ve Yeni Proje Hazırlama İsteği.....179

Tablo 6. 22. Kaynaklarımızla Gerçekleştiremeyeceğimiz Bir Proje Hizmeti Tamamlama ve Diğer Kurumlarla Yapılan İşbirliği.....180

Tablo 6. 23. Mali Yardımların Miktar Olarak Azlığı, Mali Yardımların Zamanında Aktarılamaması ve Bürokratik Engeller ve Gecikmeler.....181

Tablo 6. 24. Parasal Katkı (Eş Finansman) ve Projede Görev Yapan Personel Sayısının Yetersizliği.....183

Tablo 6. 25. Projede Çalışan Personelin Niteliği ve Halkın Projeye Yaklaşımının Projeye Etkisi.....184

Tablo 6. 26. 1. Yerel Yönetimlerin Yürütülecek Yeni Projeler İçin Kurumsal Önerileri.....186

Tablo 6. 26. 2 Yerel Yönetimleri Yürütülecek Yeni Projeler İçin Kurumsal Önerileri.....189

Tablo 6. 27. 1. Yerel Yönetimlerin AB Fonlarının Yürütülmesinden Sorumlu İlgili Birimlerden Beklentileri.....192

Tablo 6. 27. 2 Yerel Yönetimlerin AB Fonlarının Yürütülmesinden Sorumlu İlgili Birimlerden Beklentileri.....195

Tablo 6. 28. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Türlerine Göre Nüfusları…….....198

Tablo 6. 29. Proje Birimi Olup Olmamasına Göre Proje Hazırlama Yeteneğinin Gelişmemiş Olması Sorununa Katılım Düzeyi.....199

Tablo 6. 30. Proje Birimi Olup Olmamasına göre Cevapların Teknik Ayrıntıların İyi Bilinmemesi Sorununa Katılım Düzeyi.....200

KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
ABGS	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
ABKF	Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu
AKP	Afrika, Karayip, Pasifik Ülkeleri
ALA	Asya ve Latin Amerika Ülkeleri
ASF	Avrupa Sosyal Fonu
ATYGF-GB	Avrupa Tarımsal Yön Verme ve Garanti Fonu - Garanti Bölümü
ATYGF-YB	Avrupa Tarımsal Yön Verme ve Garanti Fonu- Yön Verme Bölümü
AYB	Avrupa Yatırım Bankası
BDT	Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkeleri
BSMA	Balıkçılık Sektörü İçin Mali araçlar
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
ECU	Avrupa Para Birimi (European Currency Unit)
INTERREG	Sınır Ötesi İşbirliği Programı
INWENT	Uluslararası İleri Eğitim ve Gelişim Kuruluşu
IPA	Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı
ISPA	Instrument for Structural Policies for Pre-Accession
KOBİ	Küçük ve Orta Boy İşletmeler
LAR	Yerel Yönetim Reformunu Destekleme Projesi (Local Administration Reform Program)
MDAÜ	Merkezi Doğu Avrupa Ülkeleri
MEDA	Avrupa-Akdeniz İşbirliği Programı
MFİB	Merkezi Finans ve İhale Birimi
MIFF	Çok Yıllı İndikatif Mali Çerçeve Belgesi (Multi-Annual Indicative Financial Framework)
MIPD	Çok Yıllı İndikatif Planlama Belgesi (Multi-Annual Indicative Planning Document)
PHARE	Coordinated Support fort the Restructuring of Economies of Poland and Hungary
SAPARD	Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TBB	Türkiye Belediyeler Birliği
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
YAP	Yenileştirilmiş Akdeniz Politikası

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa ülkeleri arasında gelişen uzlaşı, birlik ve beraberlik anlayışı birleşik bir Avrupa yaratma düşüncesiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Bu birleşik Avrupa düşüncesinin Avrupa ülkeleri tarafından destek görmesi ile birlikte üretim faktörlerinin serbest dolaşımı ortak gümrük tarifelerinin uygulandığı, tarım, ulaşım sağlık, güvenlik ve bölgesel kalkınma alanlarında ortak politikaların oluşturulduğu "Ortak Pazar" olarak hayata geçirilmiştir.

Bu düşünce ile temelleri atılan Avrupa Birliği günümüzde uluslararası alanlarda AB'ye üye olamayan ülkelere insani yardımlar, ortak dış politika ve güvenlik politikaları ile özgürlük ve adalet ilkelerinin egemen olduğu "Avrupa Birliği Kimliği" oluşturmaya çalıştığı görülmektedir. Ekonomik bir topluluk olarak oluşan Avrupa Birliğin ekonomik bir topluluktan, siyasal bir Birliğe doğru izlediği bu gelişim sürecini AB'nin kurucu antlaşmalarında görmek mümkündür. 1957 yılında Roma Antlaşması ile Ekonomik Topluluğun oluşturulması ile başlayan Avrupa Birliği süreci 1986 Avrupa Tek Senedi, 1992 Maastricht Antlaşması, 1997 Amsterdam Antlaşması ve 2000 yılında yapılan Nice Antlaşması ile siyasal bir Birliğe dönüşme sürecinin aşamaları olarak değerlendirilebilir. Bu gelişim sürecinin bir sonucu olarak 2004 yılında Avrupa Birliği anayasası çalışmaları başlamıştır. Ancak Fransa ve Belçika da yapılan referandumlar sonucu hayır oylarının fazla çıkması ile AB Anayasası yürürlüğe girememiştir. Anayasa krizini aşılması amacıyla Devlet ve Hükümet Başkanlarının katılımı 2007 yılında yapılan Lizbon Zirvesinde Anayasada yer alan düzenlemelerin pek çoğu hazırlanan yeni Reform Antlaşmasında yer almış ve kabul edilmiştir. Avrupa Birliği anayasası ile farklı kurucu antlaşmalara dayanan birliğin işleyiş ve kurumsal yapısını tek bir metin altında toplayarak birliğin siyasal bir Birliğe dönüşüm sürecinin başarı ile tamamlanması amaçlanmaktadır.

Avrupa Birliği siyasal Birliğe dönüşüm sürecinde genişleme sürecini desteklemek, hem üye ülkelerin hem de aday ülkelerin ekonomik, siyasal ve kültürel alanlarda Birlik politikaları doğrultusunda Birliğe entegrasyonu başarılı bir şekilde tamamlayabilmeleri için mali yardımlarda bulunmaktadır. Bu mali yardımlar Birlik içi

mali yardımlar ve birlik dışı mali yardımlar şeklinde ikiye ayırmak mümkündür. Bu mali yardımlar sayesinde Birlik politikalarının söz konusu ülkelerde daha rahat uygulamaya geçirilmesi sağlanmaktadır.

Türkiye'de 1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Anlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye arasında bir ortaklık ilişkisi kurulması ile birlikte Avrupa Birliğinin sağladığı bu mali yardımlardan yararlanmaya başlamıştır. Ankara Anlaşması'ndan 1996 yılında imzalanan Gümrük Birliği Antlaşmasına kadar geçen dönemde Türkiye'nin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunmak amacıyla çeşitli mali yardımlarda bulunulmuştur. Bu amaçla 1964'ten 1986'ya kadar imzalanan dört ayrı Mali Protokoller aracılığıyla Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişimine katkıda bulunulmuştur. Daha sonra 1992–1996 arasında Yenileştirilmiş Akdeniz Politikası (YAP) kapsamında mali destek alan Türkiye, bu programın devamı olan Avrupa-Akdeniz işbirliği programı (MEDA Programı) altında 1996–1999 döneminde Avrupa Birliğinden mali yardım almıştır. Akdeniz havzasındaki ülkeleri kapsayan MEDA programı Akdeniz havzasında serbest ticaret bölgesinin kurulması amacıyla söz konusu ülkelere Birlik tarafından teknik ve mali yardımlar yapılarak ekonomik ve sosyal reformlara destek verilmiştir.

Türkiye'ye yapılan Mali yardımlar, 1999 tarihinde yapılan Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin tam üyeliğe adaylığının kabul edilmesiyle birlikte, diğer aday ülkelerde olduğu gibi mali yardım mekanizması yeniden yapılandırılmış ve yapılan yardımlar miktar olarak artmıştır. Türkiye adaylık statüsünü kazanması ile birlikte 2002 yılından itibaren Katılım Öncesi Mali Yardım mekanizmasından yararlanmaya başlamıştır. Adaylık dönemimde yapılan yardımların önemli bir kısmını hibe şeklinde yapılan mali yardımlardan oluşmaktadır. Bu yardımlar merkezi yönetim içindeki kamu kurumları ile yerel yönetimlerinde içinde yer aldığı kurumların geliştirdikleri projeler çerçevesinde yapılan mali yardımlardır. Bu bağlamda Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında Türkiye'ye yapılan yardımlar, eğitim, sağlık, kültür gibi sosyal amaçlı projelerde kullanılmakta ve bu yolla insan hakları, hukuk devleti ilkesi, demokratik standartların yükseltilmesi gibi AB'nin öncelikli konularıyla ilgili projeler desteklenmektedir. Bu olumlu gelişmelere rağmen Türkiye adaylık statüsü çerçevesinde diğer aday ülkeler gibi 2000–2006 döneminde yararlanacağı PHARE, ISPA ve SAPARD programlarından yararlanmayı beklerken, söz konusu programların bütçelerinin kesinleşmesi ve

değiştirilmesinin mümkün olmaması nedeniyle diğer aday ülkeler gibi bu programlardan yararlanamamıştır.

Bu nedenle, Türkiye Katılım Öncesi Mali Yardımların bir parçası olmayan MEDA II (2000–2002) programına dâhil edilmiştir. Türkiye, 2000–2006 dönemimde MEDA II ve Katılım Öncesi Mali Yardım programlarından mali yardım almıştır.

2002–2006 yılları arasını kapsayan bu dönemde kullanılacak mali yardımlar, Katılım Ortaklığı Belgelerinde (2001, 2003, 2005), İlerleme Raporlarında (her yıl düzenli olarak yayımlanan), Ulusal Programlarda (2001, 2003) ve Ön Ulusal Kalkınma Planında (2004–2006) yer alan hukuki, idari, ekonomik ve sosyal önceliklere, diğer bir ifadeyle AB'ye uyum amacıyla uygun olarak hazırlanan projelere verilmiştir. Bu dönemde desteklenen projeler, üç hedef çerçevesinde desteklenmiştir:

a) Müktesebat uyumu (siyasi ve ekonomik kriterlere uyum konuları ve STK'lara sağlanan destekler de dahil olmak üzere),
b) Müktesebat uyumu için gerekli idari kapasite oluşturulması ve bunun için gerekli yatırım ihtiyacı,
c) Ekonomik ve sosyal uyum projeleri (bölgesel kalkınma, sınır ötesi işbirliği ve KOBİ projeleri).

2007 sonrasında Avrupa Birliği aday ülkelere sağlanan mali yardımlar arasındaki farklılıkları ortadan kaldırmak, daha önce uygulamada olan PHARE, ISPA, SAPARD programları, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı altında toplanmıştır.

2002–2006 dönemine ait projelerden bir alt bileşen olarak, sivil toplum kuruluşları, belediyeler, organize sanayi bölgeleri, üniversiteler, ticaret ve sanayi odaları gibi kamu hizmeti veren kurum ve kuruluşların geliştirdikleri proje teklifleri desteklenmiştir. Genellikle, merkezi idare içindeki bakanlıkların ya da onlara bağlı olana bağlı/ilgili kuruluşların sorumluluğunda yürütülen projeler "çerçeve projeler"dir. Bu çerçeve projelerden bazılarının içinde, toplumun çeşitli kesimlerinin kullanımına açık olan "hibe programları" mevcuttur. Bu hibe programları, Kobi'lerin, STK'ların ya da yerel yönetimlerin (belediyeler, il özel idareleri ve köyler) çerçeve projelerin amaçlarına uygun proje tekliflerine mali kaynaklar sağlamaktadır. Dolayısıyla, kamu kuruluşlarınca AB'ye uyum için hazırlanan büyük çerçeve projeler ve KOBİ'lerin, STK'ların ya da yerel yönetimlerin çeşitli amaçlara yönelik alt projeleri olmak üzere iki

tür proje söz konusudur. Yerel yönetimlerin, özellikle belediyelerin, küçük altyapı yatırımlarına, yerel sivil inisiyatiflerin güçlendirilmesi çalışmalarına, yörelerin özelliklerine uygun ekonomik aktivitelere, işgücünün eğitimine, sosyal sorunlarla mücadeleye, yerel kültürel ve tarihsel mirasın korunmasına odaklı çok sayıda proje, belediyeler ve il özel idareleri tarafından hazırlanmış ve AB mali yardımlarından, çerçeve projeler kapsamında mikro projeler olarak desteklenmiştir.

Bu bağlamda tezin esas kapsamı ve sınırını oluşturan Türkiye'de yerel yönetimlerin Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında hazırladıkları projelere son yıllarda önemli destekler verilmektedir. Yerel yönetimlerin çeşitli alanlarda geliştirdiği projelere sağlanan mali yardımlarla kendi mali kaynakları ile gerçekleştirme imkânı bulamadıkları proje/hizmetleri gerçekleştirme fırsatı bulmuşlardır. Genel olarak değerlendirildiğinde 2002–2006 dönemimde AB'nin Katılım Öncesi Mali Yardımları kapsamında Türkiye'de desteklenen yerel yönetim projeleri şu alanlarda yapılmıştır; Yerel Kalkınma Projeleri (49 proje), altyapı projeleri (111 proje), turizm ve çevre altyapısı projeleri (105 proje), aktif işgücü piyasasına destek projeler (51 proje) ve Bulgaristan İle Sınır Ötesi İşbirliği Projeleri (9 proje). Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında yerel yönetimlerin geliştirdiği toplam 325 mikro projeye (Bulgaristan ile sınır ötesi işbirliği projesi dâhil) destek verildiği görülmektedir. Yerel yönetimlerin yıldan yıla proje hazırlama yeteneklerinde gelişmeler sağlamıştır, ancak yeterli değildir. AB mali yardımları kapsamında desteklenen yerel yönetim projelerinin bu mali yardımlar yoluyla proje maliyetlerinin %75–90 karşılanmaktadır. Bu nedenle yeterli mali kaynağa sahip olmayan yerel yönetimler bu mali yardımları alternatif bir gelir olarak değerlendirmektedir. Bu açıdan özellikle küçük ölçekli yerel yönetimler açısından AB mali yardımları önemli bir yere sahiptir.

Bu gelişmelere rağmen AB mali yardımlarıyla desteklenen yerel yönetim projeleriyle ilgili bilimsel araştırma eksikliği kendisini hissettirmektedir. Özellikle projelerin hangi amaçlarla alındığı, proje konularının hangi alanlarda yoğunlaştığı, proje uygulamalarının beklenen ya da tatmin edici sonuçlar üretip üretmediği, proje hazırlanmasında ve uygulamasında ne tür sorunlarla karşılaşıldığının araştırılması ve söz konusu mali yardımlardan yerel yönetimlerin daha fazla ve verimli biçimde yararlanmak için öneriler geliştirilmesi önem taşımaktadır. Araştırma bu konular üzerine odaklanmaktadır. Bu nedenle, yapılan bu araştırmanın proje hazırlamak isteyen

yerel yönetimlere yol göstereceği, literatüre önemli katkılar sağlayacağı ve özellikle daha sonra yapılacak araştırmalar için önemli bir kaynak olacağı beklenilmektedir.

Tez çalışmasında birincil ve ikincil kaynaklardan yararlanılmıştır. Tezin konusuyla ilgili olan kitaplar, dergiler, makaleler, kurumların internet siteleri, hukuki belge ve dökümanlar, yerel ve ulusal basında konuyla ilgili haberler ikincil verilerin elde edilmesinde önemli kaynaklar olmuştur. Birincil veriler ise proje yürüten yerel yönetimlerin ve yürüttükleri projelerin genel özelliklerini ortaya koymak, projeleri yürüten yerel yönetimlerin proje hazırlık, başvuru ve uygulama aşamalarında karşılaştıkları sorunların önem düzeylerinin belirlenmesi, projelerden elde ettikleri sonuçları ortaya koymak, projelerden beklenen sonuçların elde edilmesi için geliştirilen önerileri saptamak amacıyla kullanılan anket tekniğinden elde edilmiştir.

Tezin genel amaçları şunlardır;

Çalışmanın ikincil verilerden yararlanılarak ulaşılması planlanan amaçları;

1) Avrupa Birliği içinde mali yardım sisteminin önemi, türleri, ülkelerarası dağılımı açısından incelemek,
2) Katılım Öncesi Dönemde Türkiye'ye yönelik mali yardımların başlangıç ve gelişim sürecinin dönemler itibarı ile incelenmek ve mali yardımlarla desteklenen projelerin alan ve destek miktarları ile ortaya koymak,
3) Avrupa Birliğine adaylık döneminde Türkiye'ye yönelik mali yardım sisteminin ve türlerini incelemek ve diğer aday ülkelerle Türkiye'nin mali yardımlardan yararlanma oranlarını karşılaştırmak,
4) Katılım Öncesi Mali Yardımların Türkiye'de uygulanmasına yönelik yapılanma ve ilkeleri ortaya koymak,
5) Türkiye'de Avrupa Birliğinin mali yardımları ile desteklenen yerel yönetim projelerini genel olarak değerlendirmek ve özellikle Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında yürütülen yerel yönetim projelerini alan, yerel yönetim türü, proje ortakları ve proje bütçeleri itibarı ile belirlemek, AB mali yardımlarının Türkiye'deki yerel yönetimler açısından önemini değerlendirmek ve AB destekli projeler konusunda yerel yönetimlerin karşılaştıkları genel sorunları ortaya koymaktır.

Çalışmanın birincil verilerden (anket yöntemi ile elde edilen) yararlanılarak gerçekleştirilmesi hedeflenen amaçları ise;

6) AB Destekli projeleri yürüten yerel yönetimlerden ankete yanıt veren yerel yönetimlerin genel özelliklerini (türleri, proje konuları, nüfusları, personel sayıları ve bütçeleri, proje ortakları açısından) incelemek,
7) AB Destekli projeleri yürüten yerel yönetimlerden ankete yanıt veren yerel yönetimlerin AB mali yardımlarıyla yürüttükleri projelerin (bütçe, personel, süre, proje aşaması, özel bir proje biriminin olup olmadığı, hangi amaçlarla proje düşüncesinin ortaya çıktığı, başka bir kurumdan yardım alınıp alınmadığı açılarından) genel özelliklerini ortaya koymak,
8) AB Destekli projeleri yürüten yerel yönetimlerden ankete yanıt veren yerel yönetimlerin proje hazırlık, başvuru ve uygulama aşamalarında karşılaştıkları sorunların önem düzeylerini belirlemek,
9) AB Destekli projeleri yürüten yerel yönetimlerden ankete yanıt veren yerel yönetimlerin projelerden elde ettikleri sonuçları saptamak,
10) AB Destekli projeleri yürüten yerel yönetimlerden ankete yanıt veren yerel yönetimlerin AB projelerinin etkin ve verimli kullanılması ve beklenen sonuçların elde edilmesi için önerilerini ortaya koymak,
11) Yerel yönetimlerin türü, büyüklükleri, proje birimine sahip olup olmamak açısından elde ettikleri sonuçlara ve karşılaştıkları sorunlara bakış açılarında farklılık olup olmadığını ortaya koymaktır.

Bu tez çalışması altı bölümden oluşmaktadır. İlk beş bölüm, ikincil veriler çerçevesinde oluşturulurken, altıncı bölüm anket çalışması yoluyla elde edilen birincil verilerden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Avrupa Birliğinin ekonomik bir Topluluktan siyasal bir Birliğe doğru gelişimi özetle aktarıldıktan sonra, Avrupa Birliğin sağladığı mali yardımlar birlik içi mali yardımlar ve Birlik dışı mali yardımlar alt başlıkları altında incelenmektedir. İkinci bölümde, 1964 Ankara Anlaşmasından sonra Türkiye'ye yönelik mali yardımların başlangıç ve gelişim sürecinin dönemler itibarı ortaya konulmasının ardından, üçüncü bölümde Avrupa Birliğine adaylık statüsünün verilmesiyle birlikte Türkiye'ye yönelik mali yardım sistemi ve türleri incelenmekte, sonra da diğer aday ülkelerle Türkiye'nin mali yardımlardan yararlanma oranları karşılaştırılarak değerlendirilmektedir. Dördüncü bölümde mali yardımların

uygulanmasıyla ilgili Türkiye'deki kurumsal yapılanma ve projeyle ilgili ilkeler ortaya konulmaktadır.

Yerel yönetim projelerinin genel olarak değerlendirilmesi ve özellikle Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında yürütülen yerel yönetim projelerinin belirlenmesi ile AB destekli projelerin Türkiye'deki yerel yönetimler açısından önemi ve yürütülen projelerden yerel yönetimlerin karşılaştıkları genel sorunlar beşinci bölümde ele alınmaktadır. Son bölüm olan altıncı bölümde ise proje yürüten yerel yönetimlere/yerel yönetim birliklerine yürüttükleri projeler ile ilgili anket uygulanmış, bu ankete cevap veren yerel yönetimlerin/yerel yönetim birliklerinin verdikleri cevapların dağılımları verilerek bulguların değerlendirilmesi yapılmaktadır.

Sonuç ve değerlendirme kısmında da tezin amaçları doğrultusunda elde edilen sonuçlar özetlenmekte, literatür ve pratik uygulamalar açısından temel bulgular vurgulanmaktadır. AB mali yardımları/fonları ile desteklenmek üzere proje hazırlığı içinde olan ya da bu düşünceye sahip olan yerel yönetimler için önemli olan sorunlar ve öneriler ele alınmakta, merkezi idare içinde AB mali yardımlarının dağıtımı ve takibinden sorumlu birimler ve yerel yönetimlerin proje desteklerinden tatmin edici düzeyde yararlanmasına çabalayan sorumlu birimler için öneriler yer almaktadır. AB mali yardımları ile yürütülen yerel yönetim projeleri üzerinde yapılacak bilimsel araştırmalar için öneriler de sonuç kısmında yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ MALİ YARDIMLARI

AB mali yardımları, temel olarak üye ve üye olmayan ülkelere yönelik olarak Avrupa Topluluğu bütçesinden karşılanan hibe yardımlarından ve Avrupa Yatırım Bankası (AYB) tarafından sağlanan krediler yolu ile yapılan yardımlardan oluşmaktadır. Bu yardım kalemleri dışında farklı yardım araçları bulunmakla birlikte, bu yardımlar AB mali yardımları içinde küçük bir yere sahiptir.

1. 1. AVRUPA BİRLİĞİNİN EKONOMİK TOPLULUKTAN SİYASAL BİRLİĞE DOĞRU GELİŞİMİ

Birleşik bir Avrupa yaratma düşüncesi ortaçağa kadar uzanan ve 1950'li yıllarda (İkinci Dünya Savaşı Sonrası) Avrupa ülkeleri arasında gelişen uzlaşı, birlik ve beraberlik fikrinin gelişmesi ile birlikte ortaya çıkmıştır.[1] Bu düşüncenin bir sonucu olarak, Birlik (öteki adıyla Topluluk) üretim faktörlerinin serbest olarak dolaşabildiği, ortak gümrük tarifesinin ve ticaret politikasının uygulandığı, tarım, ulaşım, sağlık, güvenlik ve bölgesel kalkınma alanlarında ortak ya da koordineli olarak politikaların geliştirildiği "Ortak Pazar" olarak kurulmuştur.[2]

Bu gün geldiği noktada Avrupa Birliğinin, ekonomik ve sosyal bütünleşmeyi sağlamaktan daha çok uluslararası alanlarda AB'ye üye olmayan ülkelere insani yardımlarda bulunarak, ortak dış ve güvenlik politikaları oluşturmak, uluslararası örgütlerde ortak hareket etmek ve özgürlük, adalet ilkelerinin egemen olduğu Avrupa Birliği kimliği oluşturmaya çalışmaktadır.[3] Avrupa Birliğinin ekonomik bir topluluktan küresel bir güç olmasını sağlayacak olan siyasal bir Birliğe doğru gelişimini AB'nin kurucu Antlaşmalarında görmek mümkündür.

---

[1] Rıdvan Karluk (2005), *Avrupa Birliği Ve Türkiye*, Beta Yayınları, İstanbul, s. 3.
[2] Paul Bongers (1992), *Local Government in the Single European Market,* Longman, s. 423 ve F. Butler (1997), Regionalism and Integration, *The Globalisation of World Politics,* editor: J. Baylis, S.Smith, Oxford University Press, s. 5–6.
[3] P. Fontaine, Europe İn Ten Points, *General Publications*, European Commission, www.europa.eu.int/comm/publications/booklets/eu_glance/12/txt_en.htm

1957 Roma Antlaşması ile kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu içinde ekonomik faaliyetlerin uyum içinde yürütülmesi, sürekli ve dengeli büyüme için üye ülkeler arasında dengesizliklerin giderilmesi ve yaşam standartlarının yükseltilmesi amaçlanmıştır.[4]

1986 Tek Avrupa Senedi (Single European Act) ile ortak pazar hedefinin gerçekleştirilmesi için ekonomik ve sosyal bütünleşmenin sağlanması Birliğinin önemli bir amacı olarak kabul edilmiş ve Tek Avrupa Senedi ile Roma Antlaşması'na "Ekonomik ve Toplumsal Uyum" olarak yeni bir başlık konulmuş ve bölgeler arasında dengesizliklerin giderilmesi, Tek Pazar'ın temel bir amacı haline gelmiştir.[5]

1992 tarihli Maastricht Antlaşması ile amaçlanan ekonomik ve sosyal bütünleşme sürecinin hızlandırılması, ortak para birimine geçilmesi, uluslararası alanda birliğin ortak politikalar üretmesine karar verilmiştir. AB bu Antlaşma ile vatandaşlarına Avrupa Parlamentosu ve yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı da tanımıştır.[6] 1997 Amsterdam Antlaşması ile Birlik vatandaşlarının ve işçilerin haklarının geliştirilmesi, Birliğin kurumsal kapasitesini güçlendirilmesi, uluslararası alanda daha güçlü konuma gelmek için politikalar geliştirilmesi, üretimin önündeki engellerin ortadan kaldırılması amaçlanmıştır.[7] 2000 yılında yapılan Nice Antlaşması ile de Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin Birliğe üye olabilmeleri ve genişleme sonrası kurumların işleyişi ve eylem usulleri için gerekli kurumsal değişiklikler yapılmıştır. 29 Ekim 2004 yılında imzalanan Roma Antlaşması ile uzun bir süreci içine alan Avrupa'nın birleşmesi çabalarının amacına ulaştığı gösteren ve Birliği ekonomik bir topluluktan siyasi bir Birliğe dönüştürecek Avrupa Birliği Anayasası çalışmaları başlamıştır.[8] Anayasa çalışmaları AB'nin mevcut yapısı ve işleyişi açısından şu alanlarda yenilikler öngörmüştür:

- Kurumsal çerçeve yeniden düzenlenmesi (Avrupa Birliği Parlamentosunun, Konseyin ve Komisyonun görevlerinin açıkça düzenlenmesi)

---

[4] Muhammet Kösecik (2006), Yerel Ve Bölgesel Yönetimler Açısından Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci ve Anayasası, *Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler*, Editörler: Hüseyin Özgür, Bekir Parlak, Alfa Aktüel, İstanbul, s. 1.

[5] Muhammet Kösecik, S. Yaman Koçak (2004), Avrupa Birliği Bölgesel Politikası ve Yapısal Fonlar, Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu I, Cilt II, Editörler: Metin Özaslan, Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik, S. Evinç Torlak, DPT, Ankara, s.1.

[6] Rıdvan Karluk (2005), a. g. e., s. 107–115.

[7] Rıdvan Karluk (2005), a. g. e., s. 85.

[8] EUROPA (Latin Name Of Europe And EU Official Web Site), A Constitution For Europe, http://europa.eu.int/constitution (12.02.2008).

- Özgürlük, güvenlik ve adalet,
- Ortak dış ve güvenlik politikaları,
- Artan demokrasi ve saydamlık (halka daha yakın AB kurumları geliştirmek ve daha saydam ve şeffaf yapıya kavuşmaları) alanlarında düzenlemeler yapılmıştır.[9]

AB Anayasası ile Birliğin farklı kurucu antlaşmalarına dayanan işleyişi ve kurumsal yapısı tek bir metin altında düzenlenmekte, Birliğin siyasal bir Birliğe dönüşmesinin sağlanması beklenmektedir. Birlik üyesi ülkeler arasındaki ilişkileri ve işleyişi bir anayasal düzenleme altında toplayan AB Anayasasının yürürlüğe girebilmesi için üye ülkeler tarafından onaylanması gerekmekteydi. Bu amaçla 25 üye ülkenin söz konusu anayasayı 1 Kasım 2006 tarihine kadar kendi parlamentolarında ya da referandum ile onaylaması kararlaştırılmıştı. Ancak, Fransa ve Belçika da yapılan referandumlar sonucu hayır oylarının fazla çıkması ile AB Anayasası yürürlüğe girememiştir. Bu olumsuz sonuç sonrası Avrupa Konseyi Hükümet ve Devlet Başkanları AB Anayasası çalışmalarının devam etmesine karar vermiştir. 1 Kasım 2006 kadar tamamlanması öngörülen onay sürecinin ucu açık hale getirilmiştir. Anayasa krizini aşılması amacıyla Devlet ve Hükümet Başkanlarının 21–22 Haziran 2007 tarihinde Brüksel'de yapılan toplantıda sorun önemli ölçüde aşılmıştır. 18–19 Ekim 2007 tarihinde Hükümet ve Devlet Başkanlarının katılımı ile yapılan Lizbon Zirvesinde, Anayasada yer alan düzenlemelerin pek çoğu hazırlanan yeni Reform Antlaşmasında yer almış ve kabul edilmiştir.

13 Aralık 2007 tarihinde imzalanan Lizbon (Reform) Antlaşmasının, 2009 Avrupa Parlamentosu seçimlerinden önce Antlaşmanın, 27 üye ülkenin ulusal parlamentolarında onaylamasının ardından 1 Ocak 2009 tarihinde yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır.[10] 5 Haziran 2008 itibarı ile Antlaşmayı 15 ülke onaylamıştır. Bu ülkeler, Avusturya, Bulgaristan, Danimarka, Fransa, Almanya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovenya ve Slovakya'dır.[11]

---

[9] European Commission (2004), Summary of the Constitution, http://europa.eu.int/constitution (15.09.2007).
[10] The Treaty of Lisbon, http://www.euractiv.com/en/future-eu/treaty-lisbon/article-163412 (05.11.2007)
[11] Europa, Treaty of Lisbon, http://europa.eu/lisbon_treaty/countries/index_en.htm# (05.06.2008).

Genel olarak Avrupa Birliği uluslar üstü ve üyelerini Birlik Kuralları ile belirli oranda bağlayan ekonomik ve siyasal bir birliktir. Birliğe üyelik sürecinde üye ve aday ülkeleri ekonomik, siyasal ve kültürel alanlarda etkilemektedir. Entegrasyon sürecinin başarı ile sonuçlanabilmesi için de Birlik, hem üye hem de aday ülkelere mali yardımlarda bulunmaktadır. Bu sayede, Birlik politikalarının söz konusu ülkeler tarafından daha rahat uygulamaya geçirilmesi sağlanmaktadır.

1. 2. BİRLİK İÇİ MALİ YARDIMLAR

AB, üye ülkelerde bulunan farklı bölgeler arasındaki sosyal, ekonomik dengesizlikleri ortadan kaldırmak ve AB içerisinde kalkınmayı sağlamak amacıyla mali yardımlara önem vermektedir. AB içerisinde ekonomik açıdan güçlü ve zayıf ülkelerin bir araya gelmesiyle ülkeler arasındaki farklılıkların giderilmesine çalışılmıştır. Devletlerin kayıplarının doğrudan telafi edilmesinden ziyade, bölgesel farklılıkların giderilerek refah düzeyinin tüm birlik dâhilinde uyumlaştırılması anlamına gelen "dayanışma ilkesini" (solidarity principle) hayata geçirmek için topluluk içinde, Yapısal Fonlar ve Uyum Fonu, aday ülkeler için ise PHARE, ISPA ve SAPARD programları kullanılmaktadır.[12]

1. 2. 1. Avrupa Toplulukları Genel Bütçe Harcamaları Çerçevesinde Sağlanan Mali Yardımlar

Avrupa Birliği, bütünleşmeyi sağlayabilmek ve hedeflerine ulaşabilmek için çeşitli mali kaynaklara ve harcamalara ihtiyaç duymaktadır. Bu gelir ve harcama kalemleri, üye ülkelerin ulusal bütçe sistemleri haricinde, bağımsız bir topluluk bütçesinin varlığını gerekli kılmıştır.[13] Bundan dolayı AB, üye ülkelerin bütçelerinden ayrı bir bütçe oluşturmuştur. Genel bütçe tarafından yapılan harcamalar Birlik politikalarının ortak bir yansıması olarak yapılmaktadır. AB bütçesinin gelir kalemleri büyük oranda üye ülkeler tarafından sağlanan kaynaklara dayanmakta ve kaynaklarının

[12] Metin Gençkol (2003), *Avrupa Birliği Mali İşbirliği Politikaları ve Türkiye*, DPT Yayın no: 2679, Ankara, s. 1–6.
[13] Nağihan Oktayer, (2002), Türkiye'nin Avrupa Birliği Bütçesine Muhtemel Katkıları, *AB'ye Geçiş Süreci ve Türk Kamu Maliyesinin Uyumu,17. Maliye Sempozyumu*, TÜRMOB Yayınları, s. 255.

seviyesi, oy birliği ile alınan ve üye ülke parlamentolarınca onaylanan Konsey kararı ile belirlenmektedir.[14]

Topluluk bütçesinin gelir kalemleri;

- Tarım ürünleri ithalatından alınan vergiler,
- Gümrük vergileri, şeker ve glikoz vergileri,
- Üye ülkelerin topladıkları katma değer vergisinin belli bir oranı,
- Gayri safi milli hâsıla katkısı [15]

Tablo 1. 1. Genel Bütçeye En Çok Katkı Sağlayan ve Genel Bütçeden En Çok Yararlanan Ülkeler

1982–2000 döneminde bütçeye en fazla net katkıyı yapan ülkeler	1982–2000 döneminde bütçeden en fazla net yarar sağlayan ülkeler
Almanya İngiltere Fransa Hollanda İtalya Belçika	Yunanistan İspanya Portekiz

Avrupa Toplulukları Genel Bütçesi'nin tarım harcamaları ve yapısal harcamalar kalemleri altında üye ülkelere yönelik olarak mali yardım sağlanmakta ve bütçe harcamalarının %80 civarındaki kısmını oluşturan tarım harcamaları ve yapısal harcamalar, bizzat üye ülkelerin yönetimleri tarafından idare edilmekte ve dağıtılmaktadır.[16] Bütçenin önemli bir bölümünü oluşturan bu fonlar, Avrupa Tarımsal Yön verme ve Garanti Fonu - Garanti Bölümü (ATYGF-GB) ile Yapısal Fonlardan oluşmaktadır. Yapısal Fonlar kendi arasında, Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ABKF), Avrupa Sosyal Fonu (ASF), Avrupa Tarımsal Yön Verme ve Garanti Fonu- Yön Verme Bölümü (ATYGF-YB) ve Balıkçılık Sektörü İçin Mali araçlar (BSMA) olarak dört fondan oluşmaktadır.[17] ATYGF-Garanti Bölümü Topluluk Bütçesinin (bütçe harcamalarının) yaklaşık %50'sini teşkil etmekte ve Yapısal Fonlar ise %32'sini oluşturmaktadır.[18]

---

[14] Ali Kemal Aydın, (2004), AB Bütçesi: Hazırlanması, Gelir Kaynakları, Gider Kalemleri ve Denetimi, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, Sayı-XIII, s. 12.

[15] Habib Yıldız ve Fatih Yardımcıoğlu (2005), Türkiye'ye Yönelik Avrupa Birliği Mali Yardımları Ve Aday Ülkelerle Karşılaştırılması, *C.Ü. İİBF Dergisi*, Cilt:6, Sayı: 2, s.79.

[16] Hakan Karabacak (2004), Avrupa Birliği Mali Yardımları ve Türkiye İle Mali İlişkiler, *Maliye Dergisi* s. 72.

[17] Habib Yıldız ve Fatih Yardımcıoğlu (2005), a. g. m., s. 81.

[18] Ragıp Şahin (1998), AB Bütçesi-Fonları ve Türkiye'nin Tam Üyeliği, DPT yayınları, Ankara, s. 98.

1. 2. 1. 1. Avrupa Tarımsal Yön Verme ve Garanti Fonu (ATYGF) -Garanti Bölümü

Bu kapsamda yapılan yardımlar, Birlik içerisinde ortak tarım politikalarının geliştirilmesi amacını taşımaktadır. AB'nin Ortak Tarım Politikası çerçevesinde 20 adet tarım ürünü desteklenmektedir. Başlangıçta bütçenin tamamına yakını tarım harcamalarına ayrılırken, günümüzde bu oran %45 civarına düşmüştür.[19] Tarım sektörüne ayrılan fonlar, Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu vasıtasıyla harcanmaktadır. Yardımların %90 civarındaki kısmı, Fonun Garanti kısmına, %10 civarındaki kısmı ise yapısal harcamalar içinde yer alan, yönlendirme kısmına ayrılmaktadır.[20]

Bu yardımlar, tarım alanında üç amaca yönelik yapılmaktadır;

1. Üreticiye asgari bir fiyat garanti edilerek yardım edilmekte, tüketiciyi fiyat artışlarından korumak üzere piyasaya müdahale edilmektedir. Örneğin, arz artırılmakta, destekleme alımları yapılmaktadır.
2. Üçüncü ülkelere tarım ürünü ihraç edildiği zaman, Topluluk fiyatlarının dünya fiyatlarından yüksek olması halinde ihracat iadeleri finansmanı yapılmaktadır.
3. Toprakların nadasa bırakılmasından dolayı ortaya çıkan masrafların yarısı karşılanmakta ve diğer yarısı yönlendirme kısmı tarafından karşılanmaktadır.[21]

1. 2. 1. 2. Yapısal Fonlar

Yapısal fonların amacı AB'yi oluşturan devletlerdeki ekonomik gelişme, yaşam standartları ve istihdam oranı farklılıklarını gidererek hep birlikte dengeli ve mümkün olduğunca eşit bir refah düzeyini sağlamaktır.[22] Bu bakımdan yapısal fonlar Birliğin sosyo-ekonomik farklılıklarını azaltmak amacıyla AB bölgesel politikasının bir aracı olarak kullanılmaktadır. Üye ülkelerin bölgesel eşitsizliklerle mücadelelerinde, Topluluk kaynaklarını belirlenen mali araçlar vasıtasıyla yönlendirerek onlara destek olmak, Avrupa Birliği bölgesel politikasının görev alanına girmektedir.[23]

---

[19] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s.73.
[20] Nurettin Bilici, (2005), *Türkiye – Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler, İktisadi ve Mali Konular, Vergilendirme),* Seçkin Yayınları, Ankara, s. 74.
[21] Nurettin Bilici, (1997), *Avrupa Birliği Mali Yardımları ve Türkiye*, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 55.
[22] Habib Yıldız ve Fatih Yardımcıoğlu (2005), a. g. m., s. 81.
[23] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 73.

2000–2006 mali perspektifinde, üye ülkelere yapısal fonlar kapsamında toplam 213 milyar Euro civarındaki bir mali yardım ile Topluluk bütçesinin yaklaşık üçte birine tekabül eden bu miktarın yaklaşık 18 milyarlık bir kısmı Uyum Fonu altında geriye kalan 195 milyar Euro'luk kısım da yapısal fon kapsamında kullanılmaktadır.[24] Bu büyüklüğün önümüzdeki yıllarda tarım harcamalarının azalmasıyla birlikte daha da artması beklenmektedir.

Tablo 1. 2. 2000–2006 Mali Perspektifinde Yapısal Fonlar (Euro)

Yapısal Fonlar 2000 – 2006	213 milyar
Yapısal Fonlar	195,00 milyar
Öncelikli Hedefler	182,45 milyar
Hedef 1	135,90 milyar
Hedef 2	22,50 milyar
Hedef 3	24,05 milyar
Topluluk İnsiyatifleri	10,44 milyar
Balıkçılık	1,11 milyar
Yenilikçi Eylemler	1,00 milyar
Uyum Fonu	18 milyar

Kaynak: Avrupa Komisyonu, http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/intro/regions4_en.htm (15.10.2007)

Yapısal fonlar dörde ayrılır;

1. **Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ABKF):** 1975 yılında hayata geçirilen bu Fon, Topluluk içindeki ekonomik ve sosyal olarak azgelişmiş bölgelerin kalkındırılması ve bu suretle Topluluk bölgeleri arasındaki ekonomik gelişmişlik farklarını azaltılması amaçlarıyla kurulmuştur.[25]

   Bu fon kapsamında yapılan yardım alanları;

   - Devamlı istihdam yaratmayı veya devam ettirmeyi sağlayacak verimli yatırımlar,
   - Alt yapı yatırımları,
   - Özellikle, küçük ve orta boy işletmelerin faaliyetlerini destekleyerek, mahalli potansiyellerin geliştirilmesine yönelik tedbirler,
   - Yapısal Fonların kullandırılmasını düzenleyen kriterlerden 1. Kriter kapsamındaki bölgelerde olmak şartıyla, eğitim ve sağlık yatırımları,
   - Bölgesel gelişmeye katkıda bulunacak ve insan kaynaklarını geliştirecek ve işgücü piyasası ile ilişkili araştırma ve geliştirme faaliyetleri,

[24] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 19.
[25] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 22.

- Çevrenin korunmasına katkıda bulunacak alt yapı yatırımları ve bölgesel gelişmeyle ilişkili verimli yatırımlar,
- Üye ülkelerin sınır bölgelerinin Topluluk seviyesine yükseltilmesine yardımcı olacak faaliyetlerdir.[26]

Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu kaynaklarının kullanım şekilleri;

a) **Ulusal Programlar**: Önerilerini bölgesel kalkınma planları veya program dokümanı halinde Komisyona sunan ülkelere verilen ve fonun %90'ını oluşturan harcamalardır.[27]

b) **Topluluk Programları:** Avrupa Birliğindeki tüm ülkeleri etkileyen ortak problemlerin çözümü amacıyla kullanılan dört program bulunmaktadır.

- **INTERREG III:** Sınır-ötesi (cross-border), uluslararası (transnational) ve bölgelerarası (interregional) işbirliği. ABKF tarafından finanse edilmektedir.
- **Urban 2:** Az gelişmiş kentsel alanlar ve kentler için sürdürülebilir kalkınma projeleri, ABKF tarafından finanse edilmektedir.
- **Leader +:** Bölgesel inisiyatifler yoluyla kırsal kalkınma. ATYGF-Yön verme tarafından finanse edilmektedir.
- **Equal:** İşgücü piyasasına erişimde eşitsizlik ve ayırımcılık ile mücadele. ASF tarafından finanse edilmektedir.[28]

2. **Avrupa Tarımsal Yön Verme Ve Garanti Fonu (ATYGF) -Yön verme Bölümü:** Yapısal düzenlemelere yönelik faaliyetleri destekleyen Yön verme Bölümü ve tarımsal üretimin desteklenmesini sağlayan Garanti Bölümünden oluşmakta olan Avrupa Tarımsal Yön verme ve Garanti Fonu, Roma Antlaşması ile ana hatları belirlenen Ortak Tarım Politikasının finansmanını sağlamak üzere kurulmuş bir fondur.[29] Yön verme kısmı tarım sektöründe yapılan yapısal

[26] Ragıp Şahin (1998), a. g. e., s. 68–69.
[27] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 75.
[28] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 20.
[29] Ragıp Şahin (1998), a. g. e., s. 63.

değişiklikleri desteklemek amacıyla oluşturulmuştur. Fon, Topluluk inisiyatiflerinden **Leader +** tarafından desteklenmektedir.

3. **Avrupa Sosyal Fonu:** Fonun amacı Birlik içinde istihdamı kolaylaştırmak ve işçilerin coğrafi ve mesleki hareketliliğini artırmak ve ekonominin yeniden yapılanması sonucu ortaya çıkan sorunlara yardım etmektir.[30] Fon, Topluluk inisiyatiflerinden **Equal** tarafından desteklenmektedir.

4. **Balıkçılık Sektörü İçin Mali Araçlar:** 1994 yılından itibaren Balıkçılığın geliştirilmesi amaçlayan bu fon; ürün kalitesinin geliştirilmesi, hijyenik şartların Topluluk standartlarına yükseltilmesi, çevrenin korunması, işyerlerinde sağlık ve güvenlik kalitesinin yükseltilmesi gibi hususları da dikkate alarak kaynakların etkin kullanılmasını amaçlanmaktadır.[31]

5. **Uyum Fonu**: Uyum Fonu, Maastricht Antlaşmasıyla 1993 tarihinde uygulamaya konulmuştur. Uyum Fonu, satın alma gücü paritesine göre kişi başına GSYİH'sı AB genel ortalamasının %90'ından az olan bölgelerin yararlanmasına sunularak; bölgelerarası ekonomik ve sosyal dengesizlikleri gidermeye çalışılmıştır.[32] Bu kapsama giren, Yunanistan, Portekiz, İrlanda ve İspanya'nın çevre ve ulaştırma alanlarındaki projelerine hibe nitelikli finansman desteği sağlamaktadır.[33]

Yapısal Fonların kullandırılmasında, Avrupa Yatırım Bankası ve mevcut diğer mali kaynaklar, üç hedefi gerçekleştirmeye yönelik faaliyetlerin desteklenmesine katkıda bulunmaktadır. Bu hedefler şunlardır;

- **HEDEF 1:** Gelişmişlik düzeyi düşük olan bölgelerin kalkındırılması ve yapısal uyumun sağlanması amaçlanmaktadır. GSYİH'sı son üç yıl içinde Birlik ortalamasının %75'inin altında bulunan bölgelerde, Yapısal Fonların yaklaşık %70'i, Topluluk nüfusunun %22'sinin yaşadığı bu bölgelerde

[30] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 23.
[31] Mustafa Sakal ve Metin Ay (2004), *Avrupa Birliğinde Yapısal Fonlar ve Mali Yardımlar*, Avrupa Birliği Üzerine Yayınları, İstanbul, s. 385.
[32] Nurettin Bilici, (2002), AB'de Mali yardım Kavgası Türkiye'de Başka Kavgalar, Asomedya, Ankara Sanayi Odası, http://www.aso.org.tr/html/TUR/asomedya/nisan2002/dosyanisan2002.html (10.11.2007).
[33] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 74.

kullanılmaktadır.[34] Bölgelere yapılan yardımlar yukarıda açıklanan dört Yapısal Fon tarafından karşılanmaktadır. Bu Yapısal Fonlar şunlardır; Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu, Avrupa Sosyal Fonu, Avrupa Tarımsal Yönlendirme ve Garanti Fonu ve Yönlendirme Bölümü ile Balıkçılık Yönlendirme Mali Aracıdır.[35]

- **HEDEF 2:** Yapısal sorunlar yaşayan endüstriyel, kırsal, kentsel ve balıkçılık alanlarının ekonomik ve sosyal dönüşümünü desteklemenin amaçlandığı bu bölgelerde yatırımlar Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu ve Avrupa Sosyal Fonu tarafından karşılanmaktadır.[36] Bu hedef kapsamındaki kaynaklardan yararlanacak Birlik nüfusunun toplam nüfusun %18'ini geçmemesi şartını koymuş ve yapısal fonlarında %11,5'lik kısmı bu hedefin gerçekleştirilmesi için kullanılmaktadır.[37]

- **HEDEF 3:** Eğitim, öğretim ve istihdam politikalarının ve sistemlerinin modernizasyon ve uyumu dikkate alınmakta ve bu kapsamda yapılan yardımlar Avrupa Sosyal Fonu tarafından karşılanmaktadır.[38] Hedef 1 bölgeleri dışında uygulanmak zorunda olan bu program, esas olarak, her bir bölgenin kendi özellikleri doğrultusunda, ulusal düzeyde hazırlanacak insan kaynaklarını geliştirme önlemleri için uygulanan bir programdır.[39] Hedef 3, Yapısal Fonların toplam kaynağının %12,3'ünü kullanmaktadır.

Hedef bölgelerin amaçlarını gerçekleştirip gerçekleştirmediğinin takip edilmesi için NUTS (İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması) oluşturulmuştur. Hedef 1, NUTS 2 içinde yer alırken diğer hedefler NUTS 3 içinde yer almaktadır. Öncelikle ülke kendi içinde NUTS 1 bölgelerine ayrılırken daha sonra NUTS 1 de kendi içinde NUTS 2 bölgelerine ayrılmakta; NUTS 2'de kendi içinde NUTS 3 'e ayrılmaktadır.

---

[34] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 77.
[35] TOBB, AB Bölgesel Politika Ve Yapısal Fonlar: Türkiye Açısından Değerlendirme, http://www.ekocerceve.com/img/haberler/ABBLGESELPOLTKAVEYAPISALFONLAR.doc (22.10.2007).
[36] Emine Bilgili (2006), Türkiye'nin Üyeliğinin Avrupa Birliği Bütçesine Muhtemel Etkisi, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 15, Sayı 2 s. 67.
[37] TOBB, AB Bölgesel Politika Ve Yapısal Fonlar: Türkiye Açısından Değerlendirme, http://www.ekocerceve.com/img/haberler/ABBLGESELPOLTKAVEYAPISALFONLAR.doc (22.10.2007).
[38] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 77.
[39] TOBB, AB Bölgesel Politika Ve Yapısal Fonlar: Türkiye Açısından Değerlendirme, http://www.ekocerceve.com/img/haberler/ABBLGESELPOLTKAVEYAPISALFONLAR.doc (22.10.2007).

1. 2. 2. Avrupa Yatırım Bankası (AYB) Aracılığı ile Sağlanan Mali Yardımlar

Roma Antlaşması ile kurulan Avrupa Yatırım Bankası, üye ülkeler arasındaki ekonomik ve sosyal farklılıklar ortadan kaldırmak için üye ülkelere finansman desteği sağlamaktadır. 1958 yılında kurulan AYB, az gelişmiş bölgelerin gelişmesine yönelik projelerin finansmanı ve kırsal kalkınmayı temin edecek projelerin desteklenmesi şeklindeki görevlerinin yanı sıra, Maastricht Antlaşmasıyla getirilen, şirketlerin modernleştirilmesi veya başka yeni üretim alanlarına kaydırılması gibi yapısal fonların finansmanına da destek vermektedir.[40] Bağımsız bir kuruluş olarak AYB, Birliğin finansman kuruluşu olarak üye ülkelerin bütünleşmelerine, dengeli kalkınmalarına ve ekonomik ve sosyal uyumu sağlamalarına yardımcı olmaktır.[41] AYB tarafından finansal yardımlar sadece proje bazında yapılmamaktadır. Ayrıca banka sağladığı kredi imkânı ile enerji, altyapı, sanayinin geliştirilmesi, çevrenin korunması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi gibi sektörlere finansman desteği vermektedir.

Düşük faiz oranları ile sağladığı kredilerin %85-90'ı üye ülkelerin kullanımına verilirken, kalan kısım aday ülkelere ve üye olmayan ülkelere verilmektedir.

Tablo 1. 3. 2001 Yılında AYB Tarafından Sağlanan Kredilerin Dağılımı (%)

AB üyelerine	Aday Ülkelere	Afrika, Karayip, Pasifik Güney Amerika, Balkanlar, Asya, Güney Afrika
84,7	7,3	8

1. 3. AB'NİN BİRLİK DIŞI YARDIMLARI

Avrupa Birliği, aday ülkelere veya üye olmayan ülkelere de kuruluşundan itibaren mali yardımlarda bulunmuştur. Bu mali yardımlarda bulunma nedeni olarak ekonomik, siyasi ve sosyal nedenler gösterilebilir. Bu yardımlar, günümüzde de devam etmektedir. AB'nin yardım yaptığı ülkelerle yakın siyasi ve ekonomik ilişki içerisinde bulunması, bu ülkelerin AB üyesi ülkelerin eski sömürüsü olması, Birliğin bu ülkelerle ilişkileri sürdürmek istemesi ve bu ülkeleri etkisi altında tutmak istemesi bu yardımların

[40] Rıdvan Karluk (2002), *AB ve Türkiye*, Beta Yayınevi, İstanbul, s. 438–439.
[41] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 70.

ana gerekçeleri olarak gösterilebilir.[42] Bu yardımlarla Birlik, bu ülkeleri kontrolü altında tutarak bu ülkelerin diğer güçlerin kontrolüne girmesini engellemeye çalışmıştır.

AB mali yardımları şu ülke gruplarına yönelmiştir;

- Afrika, Karayip, Pasifik Ülkeleri (AKP),
- Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkeleri (BDT),
- Asya ve Latin Amerika Ülkeleri (ALA),
- Akdeniz Ülkeleri,
- Merkezi Doğu Avrupa Ülkeleri (MDAÜ).

1. 3. 1. Afrika Karayip ve Pasifik Ülkeleri (AKP)

Büyük bir kısmı bazı AB üyesi ülkelerin eski sömürgelerinden oluşan bu ülkelerin sayısı 71'dir. Birleşmiş Milletler raporlarına göre dünyanın en fakir 48 ülkesinden 42'si bu ülkeler arasında yer almaktadır.[43] Bu ülkelere yapılan mali yardımlar Birlik tarafından oluşturulan Avrupa Kalkınma Fonu tarafından sağlanmaktadır. Bu fona sağlanacak mali yardımlar, Birlik üyesi ülkeler tarafından belirlenmekte ve üye ülkeler milli gelirleri oranında bu fona kaynak aktarmaktadırlar. 1964 –1999 yılları arasını kapsayan dönemde, bu ülkelere 33.575 milyon Euro hibe nitelikli mali yardım yapılmış ve 2000 – 2006 döneminde yapılacak olan yardımlar, 13.500 milyonu hibe olmak üzere toplam 15.200 milyon Euro olarak belirlenmiştir.[44]

Tablo 1. 4. Afrika, Karayip ve Pasifik Ülkeleri (AKP) Ülkelerine Sağlanan Mali Yardımlar

(1964–1975) 20 Afrika Ülkesine	(1976-1980) 46 AKP Ülkesine	(1981-1985) 63 AKP Ülkesine	(1986-1990) 66 AKP Ülkesine	(1990-1995) 68 AKP Ülkesine	(2000-2007) 58 AKP Ülkesine
Yaounde I ve II Sözleşmeleri kapsamında	Lome I Sözleşmesi kapsamında	Lome II Sözleşmesi kapsamında	Lome III Sözleşmesi kapsamında	Lome IV Sözleşmesi kapsamında	Cotonou Antlaşması kapsamında
1.800 Milyon Euro Hibe 288,1 Milyon Euro Kredi	3.559,5 Milyon Euro Hibe 498,5 Milyon Euro Kredi	5.716 Milyon Euro Hibe 897,9 Milyon Euro Kredi	8.500 Milyon Euro Hibe 2.300 Milyon Euro Kredi	12.000 Milyon Euro Hibe 2.025 Milyon Euro Kredi	13.500 Milyon Euro Hibe 1.700 Milyon Euro Kredi

Kaynak: Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı (2002), Avrupa Birliği ve Türkiye, 5. Baskı, Doğuşum Matbaacılık, Ankara, s. 165

[42] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 29.
[43] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 79.
[44] Bilici, Nurettin (2005), a. g. e., s. 77-80.

Birliğin AKP ülkelerine yaptığı yardımlar; gıda yardımı, insani yardım ve STK'lara yapılan yardımlardır. Bunların toplam AKP yardımları içindeki payı 1986–1998 dönemimde %43 olarak gerçekleşmiş ve bu yardımlar içinde en yüksek pay %51 ile proje yardımları olmuştur.[45]

Proje yardımları şunlardır:

- Ulaşım ve haberleşme %12,1,
- Sosyal altyapı %7,5,
- Endüstri, madencilik ve inşaat %6,7,
- Enerji %5,6,
- Kırsal kalkınma %5,5,
- Tarım %5,1.[46]

AKP ülkelerine 1986–1998 döneminde yapılan yardımların %77 gibi büyük bir kısmı Avrupa Kalkınma Fonundan karşılanmış, %16'sı Genel Bütçeden, geriye kalan %7 Avrupa Yatırım Bankasının kaynaklarından kredi olarak verilmiştir.[47]

1. 3. 2. Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkeleri (BDT)

Sovyetler Birliğin dağılmasından sonra BDT ülkeleri ile 1989 tarihinde ticari ve işbirliğini içeren bir antlaşma yapılmıştır. Bu yardım programına katılan ülkeler; Rusya Federasyonu, Ukrayna, Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Türkmenistan ve Özbekistan'dır. Avrupa Birliği, 1990 yılında yaptığı düzenleme ile BDT üyesi ülkeler ile sürdürülen ekonomik kalkınma ve reform sürecine destek olmak için TACIS Programını oluşturmuş ve Program ile piyasa ekonomisi ve demokrasiye geçiş, her düzeyde ortaklığın ve ikili ilişkilerin geliştirilmesi ve program kapsamındaki ülkelerin dünya ekonomisine entegrasyonu kapsayan hedefler belirlenmiştir.[48] Avrupa Birliği, 1991–1997 yılları arasında TACIS Programı kapsamında 3.286 milyon ECU tutarında mali yardım yapmış ve 2000–2006 dönemini kapsayan TACIS Programı ile mevzuat, yapısal, hukuki ve idari reformlar, altyapı

[45] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 56.
[46] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 56.
[47] Rıdvan Karluk (2005), a. g. e., s.. 316-320.
[48] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 80.

ağları, çevrenin korunması, ekonomi ve nükleer güvenlik gibi alanlarda yardımlarını yoğunlaştırmıştır.[49]

1. 3. 3. Asya ve Latin Amerika Ülkeleri (ALA)

14 Asya ülkesine Avrupa Birliği tarafından 1976–1991 arasında 3.2 milyar ECU ve 1996–2000 arasında da 500 milyon Euro yardım yapılmıştır. Latin Amerika ile 1982 –1991 yılları arasında ilişki kurulmuş ve imzalanan antlaşma ile ticaretin yanında ekonomi, sanayi, bilim, teknoloji, çevre ve uyuşturucu ile mücadele alanlarında işbirliği yapılmasına karar verilmiştir.[50] Bu işbirliği kapsamında Latin Amerika ülkelerine toplam 1.076 milyon Euro kaynak aktarılarak 150'den fazla projeye destek verilmiş ve projeler tarımsal üretim, hayvan yetiştiriciliği, balıkçılık, tarım kredileri, eğitim ve sosyal projelerde yoğunlaşmıştır.[51]

1. 3. 4. Akdeniz Ülkeleri

1960 yılında Avrupa Birliği ile Akdeniz ülkeleri arasında ticari işbirliği başlamış, 1970 yılında ekonomik ve mali işbirliğini de içine alarak kapsamı genişlemiş ve 1990 yılında kararlaştırılan "Yeni Akdeniz İşbirliği" ile yeni bir aşamaya geçilmiş; sonraki yıllarda gerçekleştirilen Lizbon, Korfu, Essen ve Cannes Avrupa Konseyi Zirvelerinde, topluluğun üye olmayan Akdeniz ülkeleri ile olan ilişkileri ele alınmış ve işbirliğinin daha fazla geliştirilmesi amaçlanmıştır.[52] 1995 yılında, 12 Akdeniz ülkesi, AB Komisyonu ve 15 AB üyesinin katılımıyla Barselona Bildirisi yayınlanmış ve ekonomik ve sosyal reformu desteklemek üzere MEDA programı uygulamaya konulmuştur.[53] MEDA Programı, Akdeniz havzasında bir serbest ticaret bölgesinin kurulması için bölgedeki ülkelerin ekonomik açıdan desteklenmeleri amacıyla oluşturulmuş bir programdır. Bu çerçevede, Avrupa Birliği ile Akdeniz ülkeleri arasındaki ilişkilerin gelişim sürecini üçe ayırmak mümkündür;

- Ortaklık Antlaşmaları Dönemi (1958–1979),
- Global Akdeniz Politikası veya Protokoller Dönemi (1979–1995),

---

[49] Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı (2002), *Avrupa Birliği ve Türkiye*, 5. Baskı, Doğuşum Matbaacılık, Ankara, s. 172.
[50] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 80.
[51] Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı (2002), a. g. e., s. 172-174.
[52] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 81.
[53] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 83.

- MEDA Dönemi (1995-).

Aynı zamanda bir Akdeniz ülkesi olan, Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler ise 1963 yılında yapılan Antlaşmayla (Ankara Anlaşması) başlamış, daha sonra yapılan 4 protokolle gelişmiş ve MEDA ile bu süreç devam etmiştir. MEDA Programı ile bölge ülkelerine ekonomik yardımların düzenli ve koordineli şekilde ulaşması ve böylece Bölge ülkelerine yapılan yardımlarla bölgede serbest ticaret bölgesinin kurulması amaçlanmıştır. MEDA Programının kapsadığı ülkeler, Cezayir, Kıbrıs, Mısır, İsrail, Ürdün, Lübnan, Malta, Fas, Suriye, Tunus, Türkiye ve Gazze ve Batı Şeria'daki işgal altındaki topraklar olarak belirlenmiştir. Bu programdan yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, dernekler, vakıflar, meslek kuruluşları, kooperatifler yaralanmaktadır. MEDA döneminde, insan hakları, demokrasi ve sivil toplumun desteklenmesi konuları üzerinde daha fazla durulan konular olmuştur.

MEDA Programının hedefleri şunlardır:

1. Ekonomik geçişe ve bir Avrupa-Akdeniz serbest ticaret bölgesinin oluşturulmasına destek olunması,
2. Söz konusu ülkelerin reform programlarını desteklenmesine yönelik girişimler,
3. Sürdürülebilir ekonomik ve sosyal gelişmeye destek verilmesi,
4. Bölgesel ve sınır-ötesi işbirliğinin sağlanması,
5. İyi yönetişim, yerel yönetimler, kırsal gruplar ve köy grupları, yardımlaşma dernekleri, sendikalar gibi sivil toplumun kilit kurumları ve kilit aktörlerinin desteklenmesi ve kamu idaresinin politika geliştirme ve bunları uygulama kapasitesinin iyileştirilmesine yönelik destek verilmesi,
6. İşbirliğinin sağlanmasında cinsiyet yönünün dâhil edilmesi amacıyla, kadınların ve erkeklerin ekonomik ve sosyal yaşamda ihtiyaç ve potansiyelleri dikkate alınması. Kadınların eğitimine ve kadınlara yönelik istihdam yaratılmasına destek verilmesi,
7. Kaynak aktarılan faaliyetler, esas olarak teknik yardım, eğitim, kurumsal yapılanma, bilgilendirme, seminerler, etütler, çok küçük işletmelere, küçük ve orta boy işletmelere ve altyapılara yatırım projeleri biçiminde olacaktır,

8. MEDA Programı ile finanse edilen faaliyetlerin hazırlanması ve uygulanmasında çevre konularına gereken önem gösterilecektir.[54]

Avrupa Birliği ile Akdeniz ülkeleri arasındaki ilişkilere bakıldığında ilk dönemlerde gerçekleştirilmek istenen amaçların sınırlı olduğu ancak Barselona Bildirisi ile birlikte yeni bir döneme girildiği ve ilişkilerin çok çeşitli politika alanlarını kapsar hale geldiği söylenebilir.[55] MEDA, genel olarak, Akdeniz ülkelerindeki ekonomik ve sosyal reformu desteklemek üzere oluşturulmuş bir program olarak Akdeniz havzasında Birliğin hedefleri doğrultusunda işbirliğinin sağlanmasını amaçlamaktadır. Bu yardımlardan yararlanan ülkelerin, Birliğe üye ülkelerin çoğu ile eskiden beri süre gelen yakın ilişkilere sahip olduğu, hatta birçoğu Birliğe üye ülkelerin eski sömürgeleri olduğu görülmektedir (Fas ve Cezayir'in Fransa'nın eski sömürgesi olduğu gibi). MEDA yardımlarının Birliğe üye ülkelerin söz konusu ülkeler üzerindeki etkisini kaybetmek istememesinin bir sonucu olduğu söylenebilir.

Tablo 1. 5. Akdeniz Ülkelerine Yapılan Yardımların Sektörel Dağılımı

Proje Yardımları	Yapısal Uyum Yardımları (en çok yararlanan ülkeler; Ürdün, Fas, Cezayir ve Tunus)	Gıda Yardımı	İnsani Yardımlar (Gazze ve Batı Şeridindeki mültecilere, Iraktaki Kürt mültecilere, Lübnan'a ve Cezayir'e verilmiştir.)	STK Alanında Yardımlar	*Sosyal Altyapı Ve Hizmetler Alanında Yardımlar (su temine ilişkin yardımlar)
1986–1998 döneminde yardımların yüzde 56'sı 1986–1995 döneminde toplam proje yardımları 2349 milyon ECU	1986-1990 döneminde yapısal uyum yardımları yapılmamıştır. 1991–1995 döneminde yüzde 8 1996–1998 döneminde yüzde 11 seviyesindedir	ilk dönem yüzde 11, iki dönemde yüzde 1'in altına inmiştir.	yüzde 4-7 arasında değişmiştir.	Cezayir, Tunus ve Fas'da, yardımlar yüzde 1 civarında olmuştur.	İlk dönem, yüzde 5 civarında, İkinci dönem yüzde 8 olmuş, Üçüncü dönem ise yüzde 18 olmuştur

Kaynak: Metin Gençkol (2003), *Avrupa Birliği Mali İşbirliği Politikaları ve Türkiye*, DPT Yayın No: 2679, Ankara, s. 99 *Bu konudaki yardımların yaklaşık dörtte üçü AYB'den kredi şeklinde yapılmıştır.

[54] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 83-86.
[55] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 89.

1. 3. 5. Merkezi Doğu Avrupa Ülkeleri (MDAÜ)

Merkezi Doğu Avrupa Ülkelerinin (2004 yılında üye olan Çek Cumhuriyeti, Estonya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Polonya, Slovenya, Slovakya, Güney Kıbrıs ve Malta ile beraber 2007 yılında üye olan, Romanya ve Bulgaristan) Avrupa Birliği'ne katılım hazırlıklarına yönelik olarak, Katılım Öncesi Yardımlar başlığı altında, ISPA, SAPARD ve PHARE Katılım Öncesi Enstrümanı adlı programlar oluşturulmuştur.[56] Bu programlar yolu ile söz konusu ülkelerin Birliğe üyelik için gerekli yapısal uyum hedeflerinin gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.

Bu kaynaklardan PHARE programı 1990 yılından itibaren uygulanmıştır. Diğer iki kaynak ise 2000 yılından itibaren işlerlik kazanmıştır. 2000 sonrası bu yeni yapılanma ile ISPA ve SAPARD programları çevre, ulaşım, tarım gibi konularla ilgilenirken; PHARE programından bu alanlar çıkartılarak, ekonomik ve sosyal uyum gibi yeni hedefler bu programa dâhil edilmiştir.[57]

Tablo 1. 6. Yardım Kaynağından Yıllar İtibariyle Aktarılan Yardımlar (Milyon Euro)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Toplam
PHARE	1560	1560	1560	1560	1560	1560	1560	10920
ISPA	1040	1040	1040	1040	1040	1040	1040	7280
SAPARD	520	520	520	520	520	520	520	3640
Yardım Araçları	3120	3120	3120	3120	3120	3120	3120	21840

Kaynak: TOBB, AB Bölgesel Politikası ve Yapısal Fonlar: Türkiye Açısından Değerlendirme, s. 6, http://www.tobb.org/abm/raporlar/rapor2.doc (22.10.2007)

1. 3. 5. 1. PHARE

1989 yılında uygulamaya giren program, Avrupa Birliğine katılmaya hazırlanan Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinin üyeliğe hazırlanmalarında yardımcı olmayı amaçlamış ve İlk olarak Polonya ve Macaristan'a yardım için düzenlenen PHARE programı daha sonra yapılan düzenleme ile Merkezi ve Doğu Avrupa'nın diğer ülkelerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir.[58] PHARE Programı, Doğu Bloğu'nun yıkılması sonucu Polonya ve Macaristan'daki (ekonominin yeniden yapılanması için

[56] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 86.
[57] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 126.
[58] İbrahim Çeliktaş (2006), 2007–2013 Mali Perspektifi İçin Öngörülen Avrupa Birliği Katılım Öncesi Fonlarının Yapısı, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 63, s. 40.

Polonya ve Macaristan yardım programı) ekonomik dönüşümün teşvik edilmesi hedeflenmiştir.[59] PHARE programının iki tür öncelik çerçevesinde çalışmıştır:

- **Kurumsal yapılanma:** Kurumsal yapılanma PHARE bütçesinin %30'unu kapsamıştır. Aday ülkelere ekonomik, sosyal, düzenleyici ve idari kapasitelerini güçlendirmeleri amacıyla gerekli görülen yapı, strateji, insan kaynakları ve yönetim becerilerini geliştirmeleri için yardım etme süreci olarak tanımlanmıştır.[60] MDA ülkelerinde kurumsal yapılanmayı en hızlı şekilde gerçekleştirebilmek için eşleştirme (twinning) projesi geliştirilmiş ve bu sayede AB ülkelerinin şimdiye kadar kazanmış oldukları idari bilgi ve tecrübeyi çok hızlı ve çok geniş bir şekilde MDA ülkelerine sunulması amaçlanmıştır.[61] Eşleştirme (twinning) projesi üye ülkelerin kurumlarındaki uzman kadroların aday ülkelerdeki benzer kurumlara kurumsal yapılanmalarında yardım etmesidir. Proje bazında yapılan bu yardımlarla söz konusu ülkelerin AB üyelik sürecinde istenilen hedefler doğrultusunda ilerlemeleri sağlanmıştır. 1998–2001 döneminde twinning kapsamında 500 adet proje programlaması yapılmıştır.
- **Topluluk Müktesebatı ile ilişkili Yatırımlar:** Topluluk müktesebatı ile ilişkili yapılan yardımlar PHARE bütçesinin yaklaşık %70'lik kısmını oluşturmuştur. Aday ülkedeki iç piyasanın çalışmasını düzenleyen altyapının güçlendirilmesi amacıyla yapılan yatırımlar, AB'deki ekonomik ve sosyal uyum çalışmalarına benzer programlara yönelik yatırımlar olarak iki alanda toplanabilir.[62]

[59] Emine Bilgili, a. g. m., s. 70.
[60] İbrahim Çeliktaş, a. g. m., s. 41.
[61] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 131.
[62] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 132.

Tablo 1. 7. PHARE yardımları (1990–2000, milyon Euro)

Ülke	Taahhüt	Sözleşme	Ödeme	Ödeme/Taahhüt Oranı (Yüzde)*
Arnavutluk	621,4	497,5	409,4	65,9
Bosna Hersek	289,2	283,8	241,5	83,5
Bulgaristan	1000,9	729,8	603,1	60,3
Çek Cum.	576,6	395,0	355,2	61,6
Estonya	222,5	171,2	152,7	68,6
FYROM	257,0	200,1	156,9	61,1
Macaristan	1075,2	845,3	731,0	68,0
Letonya	282,7	217,9	179,1	63,4
Litvanya	420,7	275,0	227,6	54,1
Polonya	2500,3	1739,9	1609,9	64,4
Romanya	1439,5	916,9	784,8	54,5
Slovakya	433,5	252,0	205,6	47,4
Slovenya	224,75	144,0	122,6	54,5
Çekoslovakya	230,5	231,8	228,9	99,3
Doğu Almanya	34,5	28,9	28,6	82,9
Yugoslavya	43,7	43,7	43,7	100,0
Çok ülkeli programlar	2228,0	1930,1	1566,8	70,3
Toplam	**11880,7**	**8902,8**	**7647,3**	**64,4**

Kaynak: The PHARE Programme Annual Report, 2000
*yüzde hesaplaması: Metin Gençkol (2003), a. g. e., s.135.

1. 3. 5. 2. ISPA

2000 – 2006 yıllarında uygulanan Programın amacı, çevre ve ulaştırma sektörlerinde yürürlükte olan Avrupa Birliği mevzuatına aday ülkelerin uyumunu hızlandırmak amacıyla adaya ülkelere mali destek sağlamak olmuştur.[63] 2000–2006 dönemi için yıllık ISPA yardımlarının tutarı yaklaşık 1.080.000.000 Euro olmuştur (2001 fiyatları).[64] Ulaştırma alanında demiryolları, karayolları, suyolları ve limanlar, havaalanları, ulaştırma alanındaki AB müktesebatına uyum alanlarında yardımlar yapılmıştır. Çevre alanında içme suyu, atık su ıslahı, katı atık ıslahı, hava kirliliği alanında yardımlar yapılmıştır.[65] ISPA' dan desteklenmesi öngörülen proje fikirleri için kurum sınırlaması yapılmamıştır. Belediyeler ve özel sektör kuruluşları da proje önerisinde bulunabilmiştir. ISPA, proje maliyetinin ancak %75'ine kadar kaynak aktarmakta, bazı istisnai durumlarda Komisyonun kararına göre bu oran %85'e kadar çıkabilmektedir.[66]

[63] Emine Bilgili, a. g. m., s. 70.
[64] İbrahim Çeliktaş, a. g. m., s. 42.
[65] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 145-146.
[66] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 87.

ISPA programı, çevre ve ulaşım alanındaki projeler arasında denge kurulmasını öngörmüş ve bunun sonucu olarak komisyon bu konuda herhangi bir yasal düzenleme getirmemiş olsa da ISPA bütçesinin çevre ve ulaşım arasında %50 oranında paylaştırılmasını öngörmüştür.[67] ISPA kapsamında yapılan yardımlar nüfus, kişi başına GSYİH (satın alma gücüne göre), Ülke yüz ölçümü kriterleri esas alınarak belirlenmiştir.

1. 3. 5. 3. SAPARD

SAPARD programı, 2000 yılında uygulamaya girmiş aday ülkelerin tarımsal ve kırsal gelişimine yönelik katılım öncesi yardımlar çerçevesinde AB'nin sağlayacağı mali desteği kapsamıştır.[68] SAPARD programının başlıca hedefleri; aday ülkelerin tarımsal ve kırsal kalkınmadaki önceliklerini gerçekleştirmelerine ve sorunlarını çözmelerine yardımcı olmak ve Ortak Tarım Politikası ve diğer tarımsal önceliklere ilişkin AB müktesebatının uygulanmasına katkıda bulunmuştur.[69] Her bir ülkeye sağlanacak yardım tutarı, tarımsal alan, çiftçi nüfusu ve kişi başı GSYİH kriterleri esas alınarak belirlenmiş ve dolayısıyla yardımlar aday ülkelere göre farklılık göstermiş ve AB'nin katkısı, toplam finansmanın %75'ine kadar olabilmişken, belli alanlarda ise bu oran %100'e kadar çıkabilmiştir.[70]

Tablo 1. 8. Yıllık Olarak Belirlenen Bütçe (1999 Yılı Sabit Fiyatları İle)

Ülkeler	**Milyon EURO**
Bulgaristan	51,124
Çek Cumhuriyeti	22,063
Estonya	12.137
Macaristan	38,054
Litvanya	29,829
Letonya	21,848
Polonya	168,683
Romanya	150,636
Slovenya	6,337
Slovakya	18,289
Toplam	**520,000**

Kaynak: SAPARD Questions and Answers, http://ec.europa.eu/agriculture/external/enlarge/back/brief_en.pdf (15.12.2007)

[67] İbrahim Çeliktaş, a. g. m., s. 42.
[68] Emine Bilgili, a. g. m., s. 71.
[69] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 88.
[70] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 151.

SAPARD Programı, Ulusal Tarım Bakanlıkları altında veya Tarım Bakanlıklarına bağlı ayrı kurumlar olarak oluşturulmuş farklı SAPARD ajanslarına devredilmiştir. SAPARD ajansları; projenin seçimi, yönetimi, finansmanın ayarlanması ve kontrollerin yürütülmesinden sorumludurlar.[71] Katılım Öncesi Mali Yardımlar çerçevesinde oluşturulan yardım programları ile aday ülkelerin AB'ye uyumlarını daha hızlı ve istenilen hedefler doğrultusunda ilerlemelerinin yolu açılmıştır. Bu programlar ile yapılan yardımlar projeler çerçevesinde yapılmaktadır. Söz konusu yardımların yapılabilmesi için projelerin AB'ye uyum sürecini destekleyici nitelikte olması aranmıştır. PHARE SAPARD ve ISPA programları 2007 sonrasında katılım öncesi yardım paketini tek bir araç, Katılım Öncesi mali yardım Aracı, IPA (Instrument for Pre Accession) altında toplamayı hedeflemektedir.

[71] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 89.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİNE KATILIM ÖNCESİNDE TÜRKİYE'YE YÖNELİK MALİ YARDIMLAR

2. 1. TÜRKİYE'YE YÖNELİK AB MALİ YARDIMLARININ BAŞLANGICI VE GELİŞİMİ

1 Aralık 1964 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Anlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye arasında bir ortaklık ilişkisi kurulmuştur. Ankara Anlaşması'nın yürürlüğe giriş yılı, Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki mali işbirliğinin de başlangıç tarihi olarak alınabilir. Türk ekonomisinin güçlenmesi, siyasi, yapısal ve sosyal gelişmelerin sağlanabilmesi için mali yardımların yapılması hedeflenmiştir. Topluluğun kuruluşundan bugüne dek derinleşme ve genişleme boyutlarında kaydettiği aşamalar sonucu, mali yardımlarının çeşitliliği ve önemi daha da artırmıştır. Topluluğun amaçlarına hizmet eden önemli bir araç olarak işlev gören mali yardımlarla üye ve üye olmayan ülkelere hibe veya kredi şeklinde önemli miktarlarda kaynak aktarılmıştır ve aktarılmaktadır.[72] Ankara Anlaşmasından 1996 yılında imzalanan Gümrük Birliği Antlaşmasına kadar geçen sürede, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla çeşitli mali yardımlar yapılmıştır. Türkiye'nin sosyal ve ekonomik gelişmesini teşvik etmek amacıyla 1964-1986 döneminde dört ayrı Mali Protokol imzalanmıştır. Yapılan yardımların temel amacı, Türkiye'nin kalkınmasına ve gelişmesine katkıda bulunmaktır.[73]

2. 1. 1. Birinci Mali Protokol (1964–1969)

12 Eylül 1963 tarihinde Ankara Anlaşması ile beraber imzalanmıştır. Bu Protokolle, sağlanan yardımlarla kamu ve özel sektörün geliştirdiği sanayi ve altyapı projeleri desteklenmiştir. Bu mali protokol çerçevesinde alınan kredilerle, 11'i kamu sektörüne ait olmak üzere kamu projelerine 145.1 milyon ECU, 33'ü ise özel sektöre ait olmak üzere özel sektör projelerine ise 29.9 milyon ECU tutarında toplam 175 milyon

[72] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 70.
[73] T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Müzakere Süreci ve Türkiye, www.abgs.gov.tr/indextr.html (21.07.2007).

ECU tutarında kredi verilmiştir. Bu 44 projenin 7'si altyapı, 37'si ise sanayi projesidir.[74]

2. 1. 2. İkinci Mali Protokol (1971–1977)

23 Kasım 1970 tarihinde Katma Protokol ile birlikte imzalanmış ve 1 Ocak 1973 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İkinci Protokol döneminde sağlanan yardımlar 220 milyon ECU olarak gerçekleşmiştir. Bu miktarın 195 milyonluk kısmı Topluluk destekli krediler olup kamu tarafından hazırlanan projelerde kullanılmıştır. 25 milyonluk kısmı ise AYB'nin piyasa şartlı kredilerinden oluşmakta olup özel sektörün istifadesine sunulmuştur.[75] Aynı dönemde, İngiltere, İrlanda ve Danimarka'nın üyelik statüsü kazanmalarıyla birlikte, söz konusu ülkelerin ikinci protokole katkı payı sağlamaları nedeniyle tamamlayıcı bir protokol düzenlenmiştir. 47 milyon ECU'den oluşan bu protokol, 1986 yılında yürürlüğe girmiştir.[76] İkinci mali protokol döneminde ek protokolde dâhil 18 projeye kredi sağlanmıştır.

2. 1. 3. Üçüncü Mali Protokol (1979–1982)

12 Mayıs 1977 tarihinde imzalanarak 1 Nisan 1979 tarihinde yürürlüğe girmiştir. III. Mali Protokol kapsamında Türkiye'ye, 220 milyon ECU'sü Topluluk bütçesi kaynaklarından, 90 milyon ECU'sü ise AYB kaynaklarından olmak üzere toplam 310 milyon ECU'lük yardım sağlanmıştır. Daha çok kamu altyapı projelerine kullanılan yardımın 60 milyonluk kısmı özel sektör projeleri için ayrılmıştır.[77] Bu dönemde toplam 13 projeye destek verilmiştir.

2. 1. 4. Dördüncü Mali Protokol (1982–1986)

1982–1986 dönemini kapsayan IV. Mali Protokolle Türkiye'ye 600 milyon ECU'lük bir yardım öngörülmüştür. Ancak bu mali yardım, Yunanistan'ın vetosu nedeniyle kullanılamamıştır. Bu dönemde AB-Türkiye mali ilişkilerinin durağan bir döneme girdiği söylenebilir. Özel İşbirliği Fonu ile 30 Haziran 1980 tarihinde Ortaklık Konseyinin kararıyla oluşturulmuş olan bu fon ile Türkiye'nin kalkınma çabasına katkı sağlanması amaçlanmıştır. IV. Mali Protokolün yürürlüğe girmesinde yaşanan

---

[74] Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı (2002), a. g. e., s. 335.
[75] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 157.
[76] Habib Yıldız ve Fatih Yardımcıoğlu (2005), a. g. m., s. 87.
[77] T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, AB Katılım Öncesi Mali Yardımı, www.abgs.gov.tr/index (21.07.2007).

gecikmenin yol açtığı olumsuzlukların telafi edilmesi için bir anlamda özel işbirliği fonu tesis edilmiştir.[78]

2. 1. 5. Özel İşbirliği Fonu (1980)

IV. Mali protokolün yürürlüğe girmemesinden kaynaklanan olumsuzlukları gidermek ve Türkiye'nin bu dönemde yaşadığı ekonomik olumsuzlukları ortadan kaldırmak için yapılandırılmış bu fondan hibe olarak 75 milyon ECU yardım yapılmıştır.[79] Proje çerçevesinde yapılan bu hibeler; enerji, sağlık, çevre, yerel yönetimler, eğitim, turizm ve madencilik alanlarında yapılmıştır.

2. 1. 6. Mali Protokoller ve Özel Fonlar Dışındaki Diğer Mali Yardımlar

- 1991 Körfez Savaşından etkilenen ülkelere Birliğin vermiş olduğu yardımlar kapsamında Türkiye'ye 175 milyon ECU tutarında faizsiz kredi sağlanmıştır.[80]
- 1993–1995 yılları arasında, Türkiye, idari işbirliği önlemlerine yönelik olarak toplam 6 milyon Euro hibe nitelikli mali yardım almıştır. Bu kapsamda sağlanan yardımlar Jean Monnet bursları, gümrük görevlilerinin eğitimi, mini iş haftaları, AT Ticaret Politikası ve OTP konularında eğitim, sosyal konularda işbirliği projeleri ve mevzuat uyumunu kapsamaktadır.[81]
- 1993'den günümüze kadar demokrasi, insan hakları ve sivil toplumun güçlendirilmesi alanlarında Türkiye yılda ortalama 500 milyon Euro'luk yardım almaktadır.[82]
- 1996–1999 yılları arasında uyuşturucu ile mücadele kapsamında 760 milyon Euro, 1992–1998 yılları arasında nüfus politikaları ve aile planlaması için 3.3 milyon Euro, 1992–1999 yılları arasında çevre projeleri kapsamında 4.92 milyon Euro yardım yapılmıştır. [83]

---

[78] Habib Yıldız ve Fatih Yardımcıoğlu (2005), a. g. m., s. 88.
[79] Şeker Mevlüdiye (2004), Avrupa Birliği'nin Finansal Açıdan Türkiye'ye Yönelik Hibe Faaliyeti ve Bir Karşılaştırma, *Finans-Politika ve Ekonomik Yorumlar*, Sayı: 480, s. 85.
[80] Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, AB-Türkiye İlişkileri, http://www.deltur.cec.eu.int/ei-prehel.html (27.08.2007).
[81] Gençkol, Metin (2003), a. g. e., s. 161.
[82] TÜSİAD (2004), Türkiye – AB Gümrük Birliği İlişkilerinde Son Durum, www.tüsiad.org.tr (15.09.2007).
[83] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 96.

- 1999 Marmara depreminden sonra acil yardım ve iyileştirme kapsamında, 30 milyon Euro tutarında hibe şeklinde yardım sağlanmış ve ayrıca deprem bölgesinin yeniden yapılandırılması için 600 milyon Euro tutarında kredi şeklinde yardım yapılmıştır (450 milyonluk kısmı TERRA I, 150 milyon Euro'luk kısmı TERRA II, AYB sağladığı kredi ile kullanılmıştır).[84]
- LIFE-Üçüncü Ülkeler; Türkiye, 1992–1999 arası dönemde, Life-Üçüncü Ülkeler ve Kalkınmakta Olan Ülkelerde Çevre programları kapsamında desteklenen çevre projeleri için 4.9 milyon Euro mali yardım almıştır.[85]
- HIV/AIDS; 1994–1998 arası dönemde Türkiye HIV/AIDS ile mücadele kapsamındaki girişimler için 682.000 Euro yardım almıştır. Şap Hastalığına Karşı Aşılama; Topluluk, Türkiye'nin batısında görülen şap hastalığının önüne geçmek amacıyla, şap hastalığının önlenmesine yönelik olarak 230,000 Euro tutarında yardım almıştır.[86]

2. 1. 7. MEDA I (1996 – 1999)

Avrupa-Akdeniz işbirliği programı (MEDA Programı), önceki bölümde ele alındığı üzere 2010 yılına kadar sürecek hazırlık dönemi sonrasında Akdeniz havzasında bir serbest ticaret bölgesinin kurulması amacıyla bölgedeki ülkelerin ekonomik açıdan desteklenmeleri için yapılan mali yardımları kapsamaktadır. MEDA ile Akdeniz havzasındaki ülkelere Birlik tarafından teknik ve mali yardımlar yapılarak ekonomik ve sosyal reformlara destek verilmiştir.[87] Bu programın temelleri 1989 yılında kabul edilen Yenileştirilmiş Akdeniz Politikası (YAP) ile atılmıştır. YAP kapsamında Türkiye'ye verilmesi öngörülen ancak yapılamayan yardımlar Gümrük Birliği sonrasında işlerlik kazanmıştır. YAP çerçevesinde 1992–1996 döneminde Türkiye'ye projeler altında toplam 339.5 milyon ECU tutarında yardım yapılmıştır. Program, yardımların etkin ve verimli şekilde bölgedeki ülkelere ulaştırılması için oluşturulmuştur.

---

[84] Necip Polat (2004), Avrupa Birliği - Türkiye Mali İşbirliği Ve Sayıştay'ın Topluluk Kaynakları Üzerindeki Denetimi, *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 52, s. 65.
[85] Habib Yıldız ve Fatih Yardımcıoğlu (2005), a. g. m., s. 91.
[86] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 96.
[87] The Euro – Mediterranean Partnership (MEDA), http://ec.europa.eu/externel_relations/euromed/meda.htm (29.01.2008).

Tablo 2. 1. YAP (1995–1996) ve Akdeniz Ortaklığı (1997–1999) Çerçevesinde AYB'den Finanse Edilen Projeler (ECU)

Proje adı	Kuruluş	Kredi tutarı
1995–1996		
Antalya kanalizasyon projesi	**Antalya Büyükşehir belediyesi (ASAT)**	**35.000.000**
Ankara kanalizasyon projesi	**Ankara Büyükşehir belediyesi (ASKİ)**	**45.000.000**
Türkiye-Suriye enterkonneksiyon projesi	TEAŞ	13.500.000
Konteynır terminalleri ekipman alımı projesi	TCDD	36.000.000
Modernizasyon projesi	Türk Telekom	40.000.000
Yeniköy termik santrali baca gazı arıtma projesi	Özelleştirme idaresi TEAŞ	40.000.000
CS2 ve CS3kompresör istasyonları ve Marmara Ereğli ekipman alımı	BOTAŞ	80.000.000
Endüstriyel atık projesi	**İzmit Büyükşehir belediyesi**	**50.000.000**
Toplam		339.500.000
1997–1999 (Euromed I)		
KOBİ'lere yönelik global kredi	TSKB, TSYB, Halk Bankası	50.000.000
Adana kanalizasyon ve arıtma projesi	**ASKİ**	**45.000.000**
Diyarbakır kanalizasyon projesi	**Diyarbakır Büyükşehir belediyesi**	**32.000.000**
Tarsus kanalizasyon ve arıtma projesi	**Tarsus belediyesi**	**38.000.000**
Sanayi amaçlı enerji otoproduksiyonu	TSKB, TSYB	40.000.000
Yatırım fonlarına katılım-bütçeden risk sermayesi	TSKB	12.000.000
Toplam		217.000.000

Kaynak: (1995–1996 dönemi) DPT, ABİGM (Kasım 2000), Türkiye-AT Karma Parlamento Komisyonu Türk Üyeleri İçin Hazırlanan Not, s.37, (1997–1999 dönemi) Can Köstepen (2001), *AYB ve Türkiye'ye Sağlanan Kredi İmkânları*, İKV Yayınları, No: 166, İstanbul s.36

Tablo incelendiğinde YAP kapsamında yerel yönetimlere yapılan yardımların alt yapı projelerinde yoğunluk kazandığı görülmektedir. MEDA programı Avrupa Birliği'nin Akdeniz stratejisine mali destek sağlama amacındadır. Bu amaçla 1996–1999 yıllarını kapsayan MEDA I programı kapsamında bölge ülkelerine ekonomik ve sosyal reformlarını gerçekleştirmeleri için teknik ve mali yardımlar yapılmıştır. Bu yardımlar, idari işbirliğin arttırılması, demokrasi, insan hakları ve sivil toplumun güçlendirilmesi alanlarında yapılan yardımları kapsamaktadır. Avrupa – Akdeniz Ortaklığı, 1960'larda Topluluğun Akdeniz de bulunan ülkelerle giriştiği imtiyazlı ticaret Antlaşmaları ile başlamış, 1970'lerde ekonomik ve mali işbirliğini de içine alarak genişlemiş ve Aralık 1990'da "Yeni bir Akdeniz Politikasına Doğru" Bildirisinin

Konsey tarafından benimsenmesi ile önemli bir aşama kaydetmiştir.[88] 27–28 Kasım 1995 tarihlerinde Barselona'da gerçekleştirilen Avrupa –Akdeniz Konferansı ve bu Konferans sonucunda yayımlanan Avrupa – Akdeniz Ortaklığı"nın temel belgesi niteliğindeki Barselona Deklarasyonu ile yeni bir aşamaya girilmiştir.[89] MEDA Programındaki hedefler, siyasi istikrar ve demokrasinin güçlendirilmesi, bir Avrupa-Akdeniz Serbest Ticaret Alanının kurulması ve insani ve kültürel boyutu dikkate alınarak, ekonomik ve sosyal işbirliğinin geliştirilmesi konularında ortak menfaatlere ilişkin girişimlere katkıda bulunulmasıdır. MEDA kapsamında yapılan yardımlar, hibe ve kredilerden oluşmaktadır.

Barselona Deklarasyonu'nun, ortaklık kurulan Akdeniz ülkelerinde yaşanan ekonomik geçişe, reform sürecinin sosyal ve ekonomik sonuçlarına ve bu bağlamda sosyo-ekonomik dengeye büyük miktarda AB mali desteği sağlayarak, AB ve Akdenizli ortakları ile Akdenizli ortaklar arasında nihai olarak 2010 yılına kadar bir serbest ticaret alanının kurulması yoluyla bir istikrar ve refah alanı yaratmayı temel hedef olarak belirlenmiştir.[90]

Tablo 2. 2. MEDA I Kapsamında Sağlanan Mali Yardımlar

1996 – 1999 Döneminde MEDA I kapsamında	1992–1996 Avrupa Yatırım Bankası	1997 – 1999 Döneminde Avrupa – Akdeniz Ortaklığı (Euromed I)
Taahhüt edilen toplam miktar 55 proje için 376 milyon Euro'dur. Alınan hibe miktarı ise; yıllık ortalama 90 milyon Euro'dur	AYB kredilerinden desteklenen 339,5 milyon Euro tutarındadır.	Avrupa – Akdeniz Ortaklığı (Euromed I) çerçevesinde Türkiye 5 proje için toplam 205 milyon Euro tutarında yardım almıştır.

Ağustos 1996'da yürürlüğe giren Konsey Tüzüğüyle MEDA I programına Türkiye'nin dâhil edilme nedeni, yürürlüğe giren Gümrük Birliği Antlaşmasının olumsuz etkilerini gidermek ve IV Mali Protokolün uygulanmamasından kaynaklanan olumsuzları gidermek için yardım programına dâhil edilmiştir. Sağlanan yardımlar daha çok alt yapı ve sektörel gelişmelere yönelik oldukları görülmektedir.

[88] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 81.
[89] Avrupa Komisyonu Türkiye'delegasyonu, http://www.deltur.cec.eu.int/i-ortak.html (03.08.2007).
[90] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 81.

Tablo 2. 3. MEDA I Türkiye Ulusal Bölümünde Finansman Sağlanan Projeler (Euro)

1996 yılı		
Proje Adı	Kuruluşu	Finansman Tutarı
Gıda Denetimi Laboratuarları Projesi	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı	10.123.000
Mesleki Eğitim Projesi	Milli Eğitim Bakanlığı	14.000.000
İş Geliştirme ve Yenilik Merkezleri	KOSGEB	3.165.000
Jean Monnet Bursları Programı		5.000.000
Ekonomik ve Sosyal Kalkınmanın Mobilizasyonu	Uluslararası Yerel Otoriteler Birliği Doğu Akdeniz ve Orta Doğu Bölümü (IULA-EMME)	855.000
TOPLAM		33.143.000
1997 yılı		
Şanlıurfa İçme Suyu Temini	**Şanlıurfa Belediyesi**	21.300.000
İzmit Sınaî Atık su Toplama ve Arıtma*(Faiz Sübvansiyonu)*	**İzmit Büyükşehir Belediyesi**	11.395.000
Adana Atık su Arıtma Kanalizasyon Sistemini Genişletme ve Arıtma Tesisi İnşaatı *(Faiz Sübvansiyonu)*	**Adana Büyükşehir Belediyesi**	10.800.000
Kanser Öntanı ve Araştırma	Sağlık Bakanlığı	1.900.000
Risk Sermayesi Kredisi	Türkiye Sınaî Kalkınma Bankası	12.000.000
Kadın Müteşebbisler İçin Eğitim Projesi	TESK	1.040.000
Otomotiv Yan Sanayi Organize Küçük Sanayi Bölgesi	KOSGEB	1.245.000
Ayakkabıcılık Sektörü İçin Mesleki Eğitim Merkezi	KOSGEB	1.962.000
Tekstil Sektörü İçin Mesleki Eğitim Merkezi	KOSGEB	1.490.000
Tekstil Sektörü Ekipmanları İçin Çevre Standartları	KOSGEB	1.000.000
KOBİ'ler İçin Enformasyon Ağı	KOSGEB	773.000
Tüketici Bilinci Oluşturma Projesi	Tüketicileri Koruma Derneği	410.000
"Anadolu Dergisi" Yayınlanması	Anadolu Ajansı	250.000
Türk Toplumunun Kültürel Eklemlenmesi	Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü ve Alman Şark Enstitüsü (İstanbul)	300.000
Avrupa Çalışmaları Merkezi	Galatasaray Üniversitesi	150.000
Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkili Çalışması için Yönetsel Eğitim	Umut Vakfı	200.000
Diyarbakır ve Van'da Kadın ve Genç Kızların Sosyal Statülerini Geliştirmeye ve İstihdam Olanakları Yaratmaya Yönelik Eğitim Programları	Türkiye Kalkınma Vakfı	150.000
Çocuk Sorunları Merkezi:	Çocuk İstismarını ve İhmalini	150.000

Çocukların İstismar ve İhmalden Korunmalarına Yönelik Merkez	Önleme Derneği	
Demokratik İlkelerin ve İnsan Haklarının Güçlendirilmesine Yönelik Eğitim	Türk Demokrasi Vakfı	250.000
Kentte Kadın	Dünya Yerel Yönetimler ve Demokrasi Akademisi	250.000
İşitsel ve Görsel Medyada Kadın İmajı ve Kadınlara Yönelik Şiddet	Dünya Kitle İletişim Araştırmaları Vakfı	130.000
Uluslararası Kadın Demokrasi Merkezi Bölge Ofisi Kurulması	Kadın Siyasetçiler Derneği	100.000
Kadın İnsan ve Vatandaşlık Hakları Okulu	Ankara Enstitüsü Vakfı ve Türk Sosyal Bilimler Derneği	170.000
Genç Kız ve Kadınların Sosyal Ve Kültürel Kalkınması	İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı	100.000
Türkiye'nin Ekonomik ve Sosyal Kalkınmasına Kadınların Katkısı	TESAR, Kadın Araştırmaları Derneği ve Friedrich Naumann Vakfı	100.000
Umut Evi	Sokak Çocukları Gönüllüleri Derneği	70.000
SHÇEK Bünyesindeki Çocuklar İçin İnsan Hakları Eğitimi	Türkiye Felsefe Kurumu	70.000
Seçilmiş Bazı Ülkelerde Çocuk Hakları Alanındaki Durumun Karşılaştırılması	Sağlık ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı, TESAR, Friedrich Naumann Vakfı	80.000
Demokratikleşme Programı	Antalya Barosu ve Friedrich Naumann Vakfı	100.000
Adli Kararların Verimliliği	Helsinki Yurttaşlar Komitesi – Türkiye Şubesi	60.000
Umut Otobüsü	Kayıp Yakınlarıyla Dayanışma Derneği	20.000
Sağlıklı Başlangıçlar Projesi	İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü – İstanbul Uluslar arası Kadınlar Derneği	100.000
Kent Toplumunun Güçlendirilmesi: Muhtarlıklar İçin Kapasite Geliştirme ve Rol Artırımı	Dünya Yerel Yönetimler ve Demokrasi Akademisi	1.000.000
Türkiye'de Devlet Reformu Programı	TESEV-Türk Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı	600.000
Avrupa-Türk Diyaloğu	Sabancı Üniversitesi	500.000
TOPLAM		70,2 MECU
1998 yılı		
Kadın, Sağlık ve Güvenli Annelik Programı	Sağlık Bakanlığı	55.000.000
Mesleki Eğitim ve Öğretim Projesi	MEKSA-Milli Eğitim Bakanlığı	51.020.000
İstanbul'un Fener Balat Tarihi Yörelerinin Restorasyonu	**Fatih Belediyesi**	7.000.000
Mekatroniks	Boğaziçi Üniversitesi	1.800.000
Toplumsal Gelişme için Kadın Liderliğini Destekleme	Kadın Çalışmalarını Destekleme Vakfı	200.000
Türkiye'de Basın Özgürlüğü Bilgileri Merkezi		35.000
İnsan Hakları Seminerleri	Marmara Üniversitesi	120.000
TOPLAM		132.475.000
1999 yılı		

Temel Eğitime Destek Projesi	Milli Eğitim Bakanlığı	100.000.000
İdari İşbirliği Projesi	Dışişleri Bakanlığı	12.000.000
Sivil Toplumu Geliştirme Programı	AB Temsilciliği	8.000.000
Sınai Mülkiyetin Etkin Korunması	Adalet Bakanlığı	1.700.000
TOPLAM		121.700.000
AYB' ye Aktarılan Faiz Sübvansiyonları: Tarsus Kanalizasyon Prj. Diyarbakır Kanalizasyon Prj.		9.550.000 Euro 9.100.000 Euro
Diğer (İdari Harcamalar, Proje Revizeleri v.s.)		232.000 Euro
MEDA TOPLAMI		376.400.000

Kaynak: DPT, ABİGM (Kasım 2000), Türkiye-AT Karma Parlamento Komisyonu Türk Üyeleri İçin Hazırlanan Not, s. 38–42

Genel olarak MEDA I programının uygulandığı dönemde Türkiye istediği yardımları alamamıştır. Yardımlarla projelere yıllık ortalama 90 milyon Euro civarında hibe verilmiştir. MEDA kapsamında sağlanan hibe yardımlarının kullanılmasında AB, bir çok prosedür engeli çıkarmıştır. Bu engeller nedeniyle, Türkiye'nin hazırlayıp AB'ye sunmuş olduğu 300 kadar projenin hibelerden yararlanması mümkün olmamıştır.[91] Ayrıca bu dönemde, Avrupa Yatırım Bankası tarafından da Türkiye'ye kredi şeklinde mali yardımlar yapılmıştır. AYB, Türkiye'de özellikle çevre, altyapı, enerji ve telekomünikasyon alanlarındaki projelere kredi sağlamıştır. AYB'nin kredi sağladığı kimi projeleri, AB de faiz sübvansiyonu sağlamak yoluyla desteklemektedir. Örneğin, Tarsus'un atık su sisteminin rehabilitasyonu projesine AYB 38 milyon Euro kredi verirken, AB 9,5 milyon Euro'luk faiz sübvansiyonu sağlamıştır.[92]

Aralık 1999'da yapılan Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin adaylık statüsünü kazanmasıyla diğer aday ülkeler gibi, mali yardımlardan yararlanma olanakları artmıştır. Bu yardımlar esas olarak, Türkiye'nin adaylık sürecinde tam üyeliğe hazırlanmasını kolaylaştırmaya yönelik eylemlerde kullanılmak üzere planlanmıştır. 1999 Helsinki Zirvesi ile birlikte AB-Türkiye ilişkilerinde pek çok alanda olduğu gibi mali yardımlar alanında da kapsamlı değişiklikler olmuştur.

[91] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 166.
[92] Habib Yıldız ve Fatih Yardımcıoğlu (2005), a. g. m., s. 91.

Daha önceki dönemlerde AB'nin Akdeniz ülkeleri ile yürüttüğü MEDA işbirliği programından mali yardım alan Türkiye, 2002 yılından itibaren adaylık statüsü çerçevesinde biçimlenen katılım öncesi mali yardım mekanizmasından yararlanmaya başlamıştır.[93]

Aday ülke statüsü ile birlikte Türkiye'ye diğer aday ülkelere sunulduğu gibi katılım öncesi stratejisi dokümanı sunulmuştur. Katılım Öncesi Strateji, aday ülke açısından, öncelik belirlenmesi, teknik ve mali destek ile tarama yoluyla müzakerelere hazırlık gibi faaliyetleri kapsayan bir çerçevedir. Aday ülkelere, Birliğe katılmalarından önce Topluluk Müktesebatı'na uyum sağlamaları konusunda yardımcı olmaktadır.

[93] B. Özcan, R. Birden, E. Kayadelen, Avrupa Birliği Mali Yardımları Ve Türkiye'de Uygulanışı, www.tesk.org.tr/projehazirlama/m2/M2-dersnotları.doc (21.07.2007).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ ADAYLIK DÖNEMİNDE TÜRKİYE'YE YÖNELİK MALİ YARDIMLAR: HİBELER

AB tarafından Türkiye'ye sağlanan mali yardımların en önemlisi hibe şeklinde sağlanan yardımlardır. Hibe yardımları, esas olarak merkezi ve yerel idareler içinde yer alan çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına tahsis edilmektedir. Bu yardımlar, eğitim, sağlık, kültür gibi sosyal amaçlı projelerde kullanılmakta ve bu yolla insan hakları, hukuk devleti ilkesi, demokratik standartların yükseltilmesi gibi AB'nin öncelikli konularıyla ilgili projeler desteklenmektedir.[94] Türkiye adaylık statüsü çerçevesinde diğer aday ülkeler gibi 2000–2006 döneminde yararlanacağı PHARE, ISPA ve SAPARD programlarından yararlanmayı beklerken, AB'den gelen yanıt olumsuz olmuş ve gerekçe olarak da söz konusu programların bütçelerinin kesinleştiği ve değiştirilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.[95] Bundan dolayı Türkiye, adaylık sürecinin bir parçası olmayan MEDA II mali yardım programına dâhil edilmiştir. Adaylık döneminde sağlanan yardımlar, hibelerden ve Avrupa Yatırım Bankası kredilerinden oluşmaktadır. 2000 yılından sonra Türkiye'nin bu alanlarda Avrupa Birliği değerlerine ulaşabilmesi amacıyla MEDA II Programı ve Katılım Öncesi Mali Yardımlar adı altındaki yardım programları tarafından desteklenmektedir. İlerleyen bölümlerde ele alınacağı üzere Türkiye'ye 2000–2006 döneminde verilen yardımlar, Katılım Öncesi Mali Yardımlar ve MEDA II programı kapsamında verilen yardımlardır.

3. 1. MEDA II (2000–2002)

Barselona Bildirisinde, 2010 yılında bir serbest ticaret alanı oluşturulması, sürekli bir siyasi diyalog kurulması ve AB ve Akdeniz ülkeleri arasında çeşitli şekillerde işbirliğinin tesis edilmesi şeklinde genel amaçlar korunmuştur. MEDA programından ikili işbirliği kapsamında Cezayir, Mısır, Lübnan, Ürdün, Fas, Suriye, Tunus, Türkiye, Filistin Yönetimi yardım alabilirken, İsrail, Kıbrıs ve Malta ise sadece bölgesel işbirliği kapsamında yardım almıştır.

---

[94] Habib Yıldız ve Fatih Yardımcıoğlu (2005), a. g. m., s. 85.
[95] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 172.

Avrupa Komisyonu, Helsinki sonrası dönemde, MEDA II programı çerçevesinde, Türkiye'ye 2000–2002 döneminde kullanılmak üzere ayrılmış olan miktar iki katına çıkartarak, 890 milyon Euro'ya yükselmiştir.[96]

MEDA II kapsamında hazırlanan projeler Katılım Öncesi Stratejisine uygun olarak hazırlanmaktadır. Türkiye ayrıca, AYB'nin, MEDA II kapsamında Avrupa-Akdeniz Ortaklığına ayırdığı 6.245 milyar Euro tutarındaki kredilerden de faydalanması ve Türkiye'nin yılda 210 milyon Euro tutarında bir bütçeden yararlanması söz konusudur (6 yıl için 1.470 milyar Euro).[97] MEDA II kapsamında Türkiye'ye ayrılan yardımlar, Katılım Öncesi Dönemi desteklemeyi hedeflemekte, AB mevzuatına uyum için gerekli kurumsal ve yapısal düzenlemelerde kullanılmaktadır. Bu program dâhilinde verilen yardımların büyük bölümü alt yapı çalışmalarında ve sektörel alandaki gelişmeler için kullanıldığı görülmektedir. Türkiye'nin MEDA II kapsamında 2000–2002 dönemi için bütçe kaynaklarından sağladığı miktarın %60'ı altyapı yatırımları ve sektörel politikalar, %35'i katılım süreci ve %5'i ise sivil topluma yönelik projeler için öngörülmüştür.[98] MEDA II programı çerçevesinde rol üstlenecek katılımcılar, ülkeler, yerel yönetimler, bölgesel kuruluşlar, kamu kurumları, işletmelere destek veren kuruluşlar, vakıflar, dernekler ve sivil toplum örgütleridir.

Tablo 3. 1. 2000 Yılı İçin MEDA II Çerçevesinde Sağlanan Hibe Yardımıyla Finanse Edilen Projeler

Proje Adı	Uygulayıcı Kuruluş	Hibe Tutarı (Euro)
Bursa Atık Su İşlemesi (AYB faiz sübvansiyonu)	Bursa Büyükşehir Belediyesi	16.058.000
Yapısal Uyum Desteği (uygulamaya konulmuştur)	Hazine Müsteşarlığı	150.000.000
Jean Monnet Programı (2002 yılı içinde başlayacak)	Dışişleri Bakanlığı	10.000.000
TOPLAM:		176.058.000

Kaynak: M. Arakon (2002), *Avrupa Akdeniz Mali Aracı ve Türkiye,* İKV Yayınları, No: 169, İstanbul, s. 35

[96] Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği (AKTT), AB-Türkiye İlişkileri, http://www.deltur.cec.eu.int/ei-prehel.html (08.10.2007).
[97] Habib Yıldız ve Fatih Yardımcıoğlu (2005), a. g. m., s. 94.
[98] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 175.

MEDA'nın 2001 yılı Türkiye planında, 14 projeyi içeren 6 adet öncelik öngörülmüştür. Bu öncelikler, söz konusu planda kurumsal yapılanma, yatırım desteği, bölgesel kalkınma, çevre, topluluk programlarına, ajanslarına ve çok uluslu programlara katılım ve katılım öncesi çok sektörlü küçük faaliyetlerdir.[99]

Tablo 3. 2. 2001 Yılı İçin MEDA II Çerçevesinde Sağlanan Hibe Yardımıyla Finanse Edilen Projeler

Proje Adı	Uygulayıcı Kuruluş	Hibe Tutarı (EURO)
GAP Bölgesel Gelişimi*	GAP İdaresi	47.000.000
Yargı Modernizasyonu ve Ceza Reformu Programı	Adalet Bakanlığı	10.700.000
KOBİ Kredi Programı		20.000.000
Türk İstatistik Sisteminin Geliştirilmesi	Devlet İstatistik Enstitüsü	15.300.000
Doğu Anadolu'yu Geliştirme Programı	Devlet Planlama Teşkilatı	45.000.000
Endüstriyel Kirliliğin Önlenmesi (AYB faiz sübvansiyonu)		16.700.000
Mersin Atık Su işlemesi (AYB faiz sübvansiyonu)		14.300.000
Kamu Hizmetleri Modernizasyonu	Maliye Bakanlığı/Devlet Personel Dairesi Başkanlığı	2.500.000
Yerel Yönetimler Reformu	İçişleri Bakanlığı	3.500.000
KOBİ Finansmanı Kolaylığı Projesinin Genişletilmesi	Sınai Yatırım Bankası	4.000.000
Topluluk Programlarına ve Ajanslarına Türkiye'nin Katılımı**		11.000.000
TAIEX		6.000.000
İdari İşbirliği II	AB Genel Sekreterliği	8.000.000
Katılım Öncesi Yardımın Ara Değerlendirilmesi	AB Genel Sekreterliği	5.000.000
Katılım Öncesi Yardımın Toplam Tahsisi		5.000.000
TOPLAM:		214.000.000

Kaynak: Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 177

Bu dönemde, deprem yardımları çerçevesinde yapılan yardımlar da devam etmiştir. Bunun dışında, Avrupa Yatırım Bankası (AYB) tarafından sağlanan kredilerde söz konusudur. Akdeniz ülkelerine yönelik AYB kaynaklı bir kredi programı olan Euromed programının ikincisi 2000–2006 dönemi için Türkiye'nin kullanımına verilmiştir. Bu kredilerin kullanımında ülkelere herhangi bir kota konulmamıştır. MEDA II çerçevesinde 2001 yılında kabul edilen ve içişleri bakanlığının uygulayıcı kurum olduğu halen uygulanmakta olan Yerel Yönetimler Reformunu Destekleme

[99] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 176.

Projesi (LAR), yerel yönetimler alanında önemli bir projedir. Bu proje, 5. bölümde Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi başlığı altında daha ayrıntılı ele alınacaktır.

Tablo 3. 3. MEDA II Kapsamında Doğu Anadolu Kalkınma Programı Sosyal Gelişme Bileşeni Toplam Hibe Miktarı: 2.819.866,90 Euro

PROJE ADI	HİBE YARARLANICISI	PROJE UYGULAMA YERİ	PROJE SÜRESİ (AY)	HİBE MİKTARI (EURO)
Yöresel Kadın El Sanatları Geliştirme Ve Değerlendirme Projesi (Yöked)	Ahlat Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfi/Mehmet Doğan	Bitlis	12	47.669,72
Tatvan Kadınını Eğitim Ve Bilinçlendirme Merkezi	Tatvan Belediye Başkanlığı	Bitlis	12	74.333,97
Aile Planlaması Ve Üreme Sağlığı Projesi	Dr. Burhan Kardaş-Ahlat Belediyesi	Bitlis	12	90.621,23
Kadın Ve Genç Girişimciliğin Desteklenmesi	Tatvan Ticaret Ve Sanayi Odası	Bitlis	12	59.760,00
Bedensel Engelli İnsanların Topluma Kazandırılması	Bitlis Teknik Lise, Anadolu Meslek Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi Ve M.E.M Okul Aile Birliği	Bitlis	12	77.636,33
Eşit Toplumsal Özne Olarak Kadın	Yüksekova Belediyesi	Hakkari	12	58.025,40
Elektronik Pazarlama	T.C. 100.Yıl Üniversitesi Hakkari Meslek Yüksek Okulu	Hakkari	12	75.646,84
Engelsiz Yaşam Projesi	Yüksekova Engelliler Derneği	Hakkari	12	58.248,41
Şemdinli Kadın Evi Projesi	Şemdinli Belediyesi	Hakkari	12	57.530,53
Hakkari, Merkez İlçede Kadınlara Yönelik Biçki-Dikiş(Konfeksiyon)Eğitiminin Verilmesi	TOBB Mesleki Eğitim Merkezi	Hakkari	12	93.362,40
Gençlere Turizm Sektörüne Yönelik Mesleki Eğitim Verilmesi Ve İstihdamının Sağlanması	Çukurca Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği Başkanlığı	Hakkari	12	52.817,40
Aile Danışmanlığı Ve Eğitim Merkezi	Rehberlik Araştırma Merkezi	Hakkari	11	76.229,66
Bulanık Kadın Eğitimi Ve İstihdam Projesi	Muş, Bulanık Belediyesi Başkanlığı	Muş	12	99.036,78
Çocuk Gelişim Ve Eğitim Merkezi	Malazgirt Belediyesi	Muş	12	53.591,03
Yetişkin Kadın Ve Kızlara Yaşlı Hasta Ve Özürlü Bakımı Mesleğini Kazandırma	Muş Halk Eğitim Merkezi Akşam Sanat Okulu	Muş	8	47.239,97
Kadın İstihdam Projesi (Kip)	Muş Anadolu Meslek Ve Kız Meslek Lisesi	Muş	4	13.356,81
Kadın, Eğitim, Sağlık Ve Danışmanlık Merkezi	Rüstemgedik Belde Belediyesi	Muş	12	18.855,40
Hayata Merhaba	Bedensel Engelliler Derneği Muş Şubesi	Muş	12	83.114,60
Kızlar Okula (Kop)	75.Yıl Kırköy Pansiyonlu İlköğretim	Muş	6	34.138,35

	Okulu			
Velilerin Bilinçlendirilmesi Projesi	Sungu Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu	Muş	10	43.874,28
Yoksul Hemodiyaliz Hastalarının Ulaşım, Yemek Hizmet Ve İaşelerinin Temini	Van Gölü Kalp Sağlığını Koruma Ve Dayanışma Derneği	Van	12	89.897,98
Van Edremit Yeniköyde Mahalle Evinin Kurulması	Van-Edremit Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı	Van	9	65.294,19
Kadın Ve Genç Kızların Kapasitesini Geliştirme, Üretime Yönlendirme Ve Örgütleme Projesi	Kentsel, Kırsal Kalkınma Ve Sosyal Hizmet Derneği (Kır-Der)	Van	12	43.829,95
Bilinçli Anneler Mutlu Çocuklar	Bostaniçi Beldesi Belediyesi	Van	12	81.331,43
Çatak İlçesine Bağlı 23 Mezrada Yaşayan 550 Kadına/Genç Kıza Okuma-Yazma Öğretme Ve Kapasitelerini Artırma Projesi	Çatak İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Van	7	79.789,37
Van'da Kadın Ve Çocukların Paylaşımda Bulunacağı Sosyal Mekanların Oluşturulması, Kadınlara Yönelik Kapasite Ve Sosyal Statülerinin Artırılması Projesi	Yaşam Kadın Çevre Kültür Ve İşletme kooperatifi: Yaka-Koop	Van	12	80.105,55
Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Eğitimiyle Özürlülerin İşgücü Niteliklerinin Arttırılması Projesi	Van Bedensel Engelliler Derneği	Van		89.865,00
Çıraklara Yönelik Okuma-Yazma Eğitimi Projesi (Çoyep)	Vali Ali Paşa Mesleki Eğitim Merkezi Okul Aile Birliği	Van	8	42.458,67
Mobil Sokak Ekibi, Sokakta Çalışan Çocukların Tespiti, Takibi Ve Aile İlişkilerinin Kurulması	Van 75.Yıl Toplum Merkezi	Van	12	44.787,20
Doğu Anadolu'daki Gençlerin Eğitimi	Van Sanayici Ve İşadamları Derneği	Van	12	55.395,00
Van Merkezde Toprak İşletmeciliğini Geliştirme Projesi	Van gölü Feneri Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği	Van	12	89.691,66
Kadın Eğitimi Ve Kilim	Van Genç İşadamları Derneği	Van	12	62.176,10
Kız Çocuklarının Okula Gönderilmemesi İle Mücadele	Etmek Erciş 75.Yıl Kız Yibo Okul Aile Birliği	Van	12	59.740,79
34 Kadınların Hizmetlere Erişim Ve Sosyal Yaşama Katılımını Destekleme Projesi	Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı-Van	Van	10	74.832,14
Muhasebe Ara Elemanı Eğitimi	Van Serbest Muhasebeci Ve Mali Müşavirler Odası	Van	12	88.297,47
Taşra Kızları	Kadınları Yaşama Katma Derneği	Van	12	45.601,20
Okulu Terk Etme Riski Bulunan Çocukları Destekleme Projesi	Gevaş Kalkındırma Ve Dayanışma Derneği	Van	12	95.224,69

Dezavantajlı Gruplarda Cinsel Sağlık Ve Üreme Sağlığı	Hizmetlerinin Kullanılabilirliği Ve Erişilebilirliği Erciş Kadınları Koruma Ve Dayanışma Derneği	Van	12	73.830,96
Kırsalda Yaşayan Genç Kız Ve Kadınlarımızın Eğitim Ve El Becerilerini Geliştirmeye Destek	Erciş Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü	Van	12	44.449,45
Bostaniçi Beldesindeki Genç Kızların İstihdam Amacıyla Eğitilmesi	Van Kadın Derneği	Van	12	65.243,25
Zihinsel Engelli Çocukannelerine Yönelik Eğitsel -Pisikolojik Destek Projesi	Kadınlar Elele Derneği	Van	6	39.165,13
Van'da Bulunan İşsiz Genç Kız Ve Kadınların El Sanatları Alanında Donanımlı Hale Getirilerek İstihdama Yönlendirilmesi	Özalp-Saray Kültür Kalkınma Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği	Van	12	57.888,00
Eski Tutuklu Ve Hükümlülerin Sosyal Yaşama Katılımını Destekleyici Ağlar Oluşturmak	Tutuklu Ve Hükümlü Yakınları Demokratik Hukuk Ve Yardımlaşma Derneği(Tuyad-Der)	Van	12	70.010,10
Anneler Eğitimsiz Kalmasın	Van İli Saray İlçesi Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakfı	Van	6	65.872,51

Kaynak: DPT, MEDA II Kapsamında Doğu Anadolu Kalkınma Programı, www.dpt.gov.tr (19.11.2007)

Tablo 3. 4. MEDA II Kapsamında Doğu Anadolu Kalkınma Programı Tarımsal Ve Kırsal Kalkınma Bileşeni Toplam Hibe Miktarı: 12.334.659,57 Euro

PROJE ADI	HİBE YARARLANICISI	PROJE UYGULAMA YERİ	PROJE SÜRESİ (AY)	HİBE MİKTARI (EURO)
Bitlis Çiftçi Eğitimi Ve Yönlendirilmesi Projesi	Ahlat Ziraat Odası Başkanlığı	Bitlis	14	117.765,15
Sağırkaya Köyü Karakovan Arıcılığını Geliştirme Projesi	Sağırkaya Köyü Arıcı Grubu	Bitlis	12	88.880,72
Süt Sığırcılığı Projesi	Barış Çiftçi Grubu	Bitlis	14	89.447,04
Bitlis Merkez İlçesinde Kaliteli Kiraz Üretiminin Yaygınlaştırılması Projesi	S.S. Yolalan Beldesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Bitlis	8	90.912,50
Adabağ Köyünde Süt İnekçiliği İçin Yem Bitkileri Üretimi Projesi	Bilal Dağdağan Çiftçi Grubu	Bitlis	14	77.545,20
Tatvan Hayvancılık Ve Yem Bitkileri Eğitimi Projesi	Tatvan Ziraat Odası Başkanlığı	Bitlis	12	39.001,50
Meyveciliği Geliştirme Projesi	Bahçedere Köyü Muhtarlığı	Bitlis	14	10.178,95
Model Elma Plantasyonu Projesi	S.S. Heybeli Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Bitlis	10	87.211,40
Gökkuşağı Köprüsü	Adilcevaz Belediye Başkanlığı	Bitlis	14	98.833,76
Ahlat Gıda Soğuk Hava Deposu	Ahlat Ziraat Odası Başkanlığı	Bitlis	12	76.233,29

Harmandöğen Köyü Sanayiye Yönelik Bağcılığın Geliştirilmesi Projesi	Harmandöğen Köyü Muhtarlığı	Bitlis	12	69.953,60
Koyun Besiciliği	Birlikte Elele Çiftçi Grubu	Bitlis	14	93.224,10
Bitlis İli Mutki İlçesi Damızlık Koyun Yetiştiriciliği Projesi	Ali Akın Ve Ortakları	Bitlis	9	77.477,39
Bitlis İli Mutki İlçesi Damızlık Süt Sığırcılığını Geliştirme Projesi	Orhan Çölgeçen Çiftçi Grubu	Bitlis	9	77.386,82
Küllüce Köyü Süt Koyunculuğunu Geliştirme Projesi	Mehmet Karataş Ve Ortakları	Bitlis	12	82.095,31
Büyükbaş Hayvanların Cins Islahı Mera Düzenleme Ve Çiftçi Eğitim Projesi	Gölbaşı Beldesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Bitlis	12	36.426,96
Mutki Merkez Ve Çevre Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Ortak Makina Parkı Projesi	S.S. Mutki Merkez Ve Çevre Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Bitlis	10	72.586,73
Hizan Hayvancılık Ve Yem Bitkileri Eğitimi Projesi	Süttaşı Köyü Muhtarlığı- Bitlis	Bitlis	12	54.395,06
Büryanlık Keçi Yetiştiriciliği	İçlikaval Köyü Muhtarlığı	Bitlis	14	72.379,08
Bitlis İli Ahlat İlçesi Damızlık Süt Sığırcılığını Geliştirme Projesi	Abdurrahman Katar Ve Ortakalrı Çiftçi Grubu	Bitlis	9	80.120,04
Damızlık Birliği Etkin Saha Çalışması Projesi	Bitlis İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği	Bitlis	14	129.371,98
Bitlis İli Mutki İlçesi Bağarası Köyü Damızlık Süt Sığırcılığını Geliştirme Projesi	Halit Yıldız Ve Ortakları Çifçti Grubu	Bitlis	9	83.498,73
Meyvecilik Sektöründeki Eğitim Ve Yayım Faaliyetlerinin Geliştirilmesi Ve Tarımsal Üretime Destek Projesi	Doğancık Köyü Muhtarlığı	Bitlis	12	46.503,27
Ahlat Tat Süt Mamülleri İşletmesi Projesi	S.S. Saka, Uludere, Çatalağzı, Yeniköprü, Seyrantepe Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Bitlis	14	94.683,11
Bitlis İli Ahlat İlçesi Damızlık Koyun Yetiştiriciliği Projesi	Felemez Türkal Çiftçi Grubu	Bitlis	9	82.667,58
Damızlık Koyun Yetiştiriciliği	S.S.Yukarıkaraboy Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Bitlis	9	85.034,21
Bitlis İli Mutki İlçesi Bağarası Köyü Damızlık Süt Sığırcılığını Geliştirme Projesi	Remzi Kaya Ve Ortakları Çiftçi Grubu	Bitlis	9	81.051,18
Damızlık Koyun Yetiştiriciliği	S.S.Aşağıkaraboy Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Bitlis	9	92.794,37
Sütler Kaymak Tutacak	S.S. Tatvan İlçe Merkezi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Bitlis	8	64.518,03
Hizan Hayvancılık Ve Yem Bitkileri Eğitimi Projesi	S.S. Hizan Kalkınma Kooperatifi	Bitlis	12	69.336,00
Hakkari Bal Üretim Merkezi	Hakkari Ticaret Ve Sanayi Odası	Hakkari	12	67.410,96

Yüksekova Merkez İlçe Ve Ova Köylerinde Suni Tohumlama Uygulamasını Yaygınlaştırma Projesi	Kadıköy-Demirkonak-Yürekli Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Hakkari	14	73.619,70
Kadıköy Demirkonak Yürekli Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Ortak Makine Parkı Projesi	Kadıköy-Demirkonak-Yürekli Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Hakkari	9	60.343,56
Bağışlı Ceviz Yetiştiriciliği Projesi	S.S. Bağışlı Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Hakkari	12	62.199,66
Sulama Kanalı Projesi	Yoncalık Muhtarlığı	Hakkari	12	72.588,00
Işık Köyü Koyunculuğu Geliştirme Projesi	Selim Turgut Ve Ortakları/Çifçti Grubu	Hakkari	14	91.671,36
Bağışlı Arıcılık Projesi	S.S. Bağışlı Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Hakkari	12	96.494,46
Akçalı Köyü Arıcılık Projesi	Akçalı Köyü Arıcılık Projesi Çiftçi Grubu	Hakkari	14	90.025,03
Işıklar Köyü Çayır-Mera Islahı Ve Kaba Yem Üretimine Dayalı 30 Baş Kapasiteli Pedigrili Damızlık Süt Sığırı Yetiştiriciliği Projesi	Işıklar Köyü 10 Kişilik Çiftçi Grubu	Hakkari	12	90.669,07
Koyunculuk Eğitim Projesi	Hakkari Ziraat Odası Başkanlığı	Hakkari	14	82.498,10
Üzümcü Organik Sebze Yetiştiriciliği	Hakkari İlim, Sağlık, Kültür Ve Araştırma Vakfı (Hiskav)	Hakkari	12	68.604,12
Hakkari Merkez İlçe Ve Köylerinde Arıcılık Mesleğinin Geliştirilmesi Projesi (Hiagep)	Hakkari Merkez İlçe Ve Köyleri Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği	Hakkari	12	85.233,48
Ceviz Yetiştiriciliğinde Kapasite Oluşturma	S.S. Durankaya Beldesi Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Hakkari	12	88.726,50
Yarı Bodur Kapama Meyve Bahçeleri Tesisi Projesi	Eşref Özgür Ve Ortakları Çiftçi Grubu	Hakkari	8	61.956,27
Güvenli Köyü Damızlık Süt Sığırcılığını Geliştirme Projesi	Güvenli Köyü Çiftçi Grubu	Hakkari	9	85.777,65
Küçükbaş Hayvan Besiciliğini Geliştirilme Projesi	Aksu Köyü Çiftçi Grubu	Hakkari	12	98.379,37
İçme Suyu Ve Sulama Kanalı	Diri Çiftçi Grubu	Hakkari	12	84.075,00
Tarım Alanlarını Sulama Kanalı Projesi	Varto Belediyesi	Muş	12	65.775,00
Malazgirt İlçesinde Meraya Dayalı Besi Sığırcılığının Geliştirilmesi Projesi	Orhan Mollavelioğlu Çiftçi Gurubu	Muş	12	94.064,24
Süt İnekçiliğinde Model İşletme (Simi)	Halit Mezrası Çiftçi Grubu	Muş	14	63.702,65
Malazgirt İlçesi Kızılyusuf, Balkaya, Kadıköy Köyleri İçme Suyu İsale Tesisleri Rehabilitasyon Projesi	Malazgirt İlçesi Köylere Hizmet ,Götürme Birliği Başkanlığı-Muş	Muş	14	90.890,25
Eğitim Ve Teknik Bilgi Desteği İle Damızlık Süt Sığırcılığı Geliştirme Projesi	Beşparmak Köyü Soğuksu Mezrası Çiftçi Grubu-Muş	Muş	12	80.142,00
Güzelkent Önder Üretici Yetiştirme Projesi	Güzelkent Köyü Muhtarlığı	Muş	12	35.943,54
Tatlıca Köyünde İçme/Kullanma Suyu	Tatlıca Köyü Muhtarlığı-	Muş	12	39.194,10

Rehabilitasyonu Ve Sağlıklı Yaşam Koşullarının İyileştirilmesi	Malazgirt/Muş			
Muş İlinde Hayvansal Ürünlerde Verim Ve Kaliteyi Artırmaya Yönelik Yem Bitkileri Yetiştiriciliği, Silaj Yapımı Ve Hayvan Islahı Demonstrasyon Projesi	Muş Meslek Yüksek Okulu	Muş	14	189.821,75
Modern Yöntemlerle Süt Sığıcılığı Yetiştiriciliği Projesi	Bozbulut Köyü Fesih Yentür Başkanlığındaki Çiftçi Grubu	Muş	14	74.805,84
Arıcılığı Geliştirme Projesi	Kaynarca Köyü Çiftçi Grubu-Varto	Muş	12	91.370,62
Malazgirt İlçesinde Besi Sığırcılığının Ve Et Kalitesinin Geliştirilmesi Projesi	Faik Temel Çiftçi Grubu	Muş	12	87.032,09
Tatlıca Köyü Süt Sığırcılığını Geliştirme Projesi	Mustafa Pinç Çiftçi Grubu	Muş	14	95.198,57
Malazgirt Ziraat Odası Yonca Yetiştiriciliği Eğitimi Projesi	Malazgirt Ziraat Odası Başkanlığı	Muş	12	12.018,24
Hasköy’ De Süt Sığırcılığını Geliştirmek İçin Yatırım Projesi	Kazım Bayduk Çiftçi Grubu	Muş	14	73.650,24
Arpayazı Çevre Dostları	Arpayazı Köyü Muhtarlığı	Muş	14	39.839,95
Korkut Düzova Köyü Sanen Keçi Yetiştiriciliği Ve Yöre Halkının Bu Konuda Bilinçlendirilmesi Projesi	Düzova Köyü Muhtarlığı	Muş	12	96.279,46
Koğ Dağından Brüksel\'E Merhaba	Orhan Demir Çiftçi Grubu	Muş	14	76.332,52
Aslankaya Köyü Sığır Besiciliği Projesi	Vedat Öner Çiftçi Grubu	Muş	14	75.499,20
Malazgirt Çayırdere\'Den Yükselen Işık Projesi	Ali Eşref Ok Çiftçi Grubu	Muş	12	83.748,90
Van İlinde Köy Merkezli Çiftçi Eğitimi Projesi	Van İl Özel İdaresi	Van	14	205.395,49
Boğazkesen Ve Aşağı Ayazca Köylerinde Süt Sığırcılığını Geliştirme Projesi	Boğazkesen Ve Aşağı Ayazca Köyleri 10 Kişilik Çiftçi Grubu	Van	9	81.804,16
Tarımsal Sulama Projesi	S.S. Emek Köyü Sulama Kooperatifi	Van	12	99.888,36
Van\'Da Norduz Koyunu Yetiştiriciliğini Geliştirme Projesi	Van Ticaret Borsası	Van	12	120.167,79
Uysal Beldesi İnci Kefalı Balığı İşleme Ünitesi	S.S.Dereağzı-Altınsaç Köyleri Su Ürünleri Kooperatifi-Gevaş/Van	Van	48.851,06	
Geviş Getiren Hayvanların Verimliliğini Ve Kalitesini İyileştirme Projesi	Van İl Özel İdaresi	Van	14	88.660,20
Özalp Mera Kullanımı Eğitimi Ve Çoban İstihdamı Projesi	Özalp Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği	Van	106.363,35	
Kırsal Alanda Çiftçi Eğitim Projesi	Köylere Hizmet Götürme Birliği Başkanlığı-Saray/Van	Van	137.895,82	

Van, Bitlis, Hakkari, Muş İllerinde Kültür Balıkçılığını Geliştirmek İçin Kapasite Oluşturma Projesi	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi	Van	14	168.884,52
Van İli Çatak İlçesinde Ceviz Yetiştiriciliğinde Kalite Ve Verimliliği Artırmayı Amaçlayan Eğitim Projesi	Çatak İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği-Van	Van	11	36.338,76
Özalp İlçesinde Modern Süt Sığırcılık Projesi	S.S. Çırak Ve Seydibey Köyleri Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Başkanlığı	Van	8	82.157,96
Sebze Üretimi Ve Pazarlanması İle Birim Araziden Sağlanan Gelirin Artırılması Ve Aileye Yeni Gelir Temin Edilmesi	100. Yıl Üniversitesi Gevaş Meslek Yüksekokulu	Van	14	76.521,08
Van, Bitlis, Muş Ve Hakkari İllerinde Faaliyet Gösteren Gökkuşağı Alabalığı (Oncorhynchus Mykiss) Yetiştiricilerine Yönelik Kapasite Geliştirme Projesi	Doğa Gözcüleri Derneği	Van	14	94.166,96
Başkale Kilim Dokuma Atelyesi	Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfi-Başkale/Van	Van	12	75.031,54
Tarımsal Örgütlenme Kapasitesinin Ve Bilincinin Artırılması Projesi	Van İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği	Van	14	142.957,35
Kırsal Topluluklarda Kapasite Geliştirme Ve Kalkınma Projesi	Kentsel Kırsal Kalkınma Ve Sosyal Hizmet Derneği	Van	12	139.702,79
Tarım Ve Hayvancılık Uygulamasında Verimliliği Artırmaya Yönelik Eğitim Projesi	Mehmet Emin Arvas Temsilciliği Çiftçi Grubu	Van	12	137.540,48
Kadın Çiftçiler Eğitim Projesi	Tarım Meslek Lisesi / Van	Van	12	46.907,73
Örtü Altı Sebze Yetiştiriciliğini Geliştirme Projesi	Van Ticaret Borsası	Van	12	80.223,67
Organik Tarım Projesi	Tahir Ertaş Çiftçi Grubu	Van	12	55.252,87
Meyemi	Sadık Soygüder 10 Kişilik Çiftçi Grubu	Van	14	64.584,13
Eğitim Şart Projesi	Özalp İlçesi Ziraat Odası Başkanlığı	Van	188.415, 86	
Simental Sığır Yetiştiriciliğinin Yaygınlaştırılması	S.S.Ergücü Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Van	14	86.124,36
Otluca Köyünde Süt İnekçiliğini Ve Yem Bitkilerini Geliştirme Projesi	Coşkun Şahar Çiftçi Grubu	Van	12	56.097,11
Van İli Gürpıanar İlçesi Arıcılık Projesi	Gürpınar Ziraat Odası Başkanlığı-Van	Van	9	79.793,94
Gürpınar İlçesinde Norduz Koyun Irkının Korunması Ve Yaygınlaştırılması Projesi	Gürpınar Ziraat Odası Başkanlığı-Van	Van	12	76.789,62
Kasım Köyü Damızlık Süt Sığırcılığı İşletmesi	Kasım Köyü Çiftçi Grubu	Van	12	88.796,55

Hayvan Beslemede Kaliteli Kaba Yem Üretim Ve Kullanım Bilincinin Yerleştirilmesi	Gevaş Köylere Hizmet Götürme Birliği-Van	Van	12	97.489,74
Van\'Daki Karadeniz\'Li Köyün Kalkınma Çabası	S.S. Emek Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Van	14	90.596,84
Başkale Köyleri Sulama Kanalları Yapımı	Başkale İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği-Van	Van	12	70.520,05
Anlıak Köyü Çayır-Mera Islahı, Dane Ve Yem Bitkileri Üretimine Dayalı 512 Baş Kapasiteli Pedigrili Damızlık Norduz Koyunu Yetiştiriciliği Projesi	İhsan Sürücü Temsilciliğinde Anlıak Köyü 10 Kişilik Çiftçi Grubu	Van	12	82.242,85
Eğribelen Köyü Süt Sığırcılığını Geliştirme Projesi	Eğribelen Köyü 15 Kişilik Çiftçi Grubu	Van	9	95.895,54
Kilimli Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi Damızlık Süt Sığırcılığını Geliştirme Projesi	S.S. Kilimli Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Van	10	85.605,60
Tarımsal Mekanizasyon Ve Ortak Makina Kullanımı	Başkale Ziraat Odası Başkanlığı-Van	Van	9	69.373,35
Eğitim Ve Teknik Bilgi Desteği İle Damızlık Süt Sığırcılığı Geliştirme Projesi	Van-Gürpınar İlçesi Hacıköyü Çiftçi Grubu	Van	12	89.769,67
Van Çatak İlçesinde Kaliteli Et Üretimini Artırmak Amaçlı 100 Başlık Genç Sığır Besiciliğini Geliştirme Projesi	Baysallar Çiftçi Grubu	Van	12	72.962,69
Ortanca Köyü Çayır-Mera Islahı Ve Kaba Yem Üretimine Dayalı 30 Baş Kapasiteli Pedigrili Damızlık Süt Sığırı Yetiştiriciliği Projesi	Hamza Acar Temsilciliğinde Ortanca Köyü 10 Kişilik Çiftçi Grubu	Van	12	89.940,18
Van Merkez İlçesi 10 Köyde Mera Kullanımı Eğitim Projesi	Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği-Van	Van	14	72.126,79
Dağdeviren Köyü Çayır-Mera Islahı Ve Kaba Yem Üretimine Dayalı 30 Baş Kapasiteli Pedigrili Damızlık Süt Sığırı Yetiştiriciliği Projesi	Mustafa Koç Temsilciliğide Dağdeviren Köyü 10 Kişilik Çiftçi Grubu	Van	12	86.530,41
Yalınağaç Köyü Çayır-Mera Islahı Ve Kaba Yem Üretimine Dayalı 30 Baş Kapasiteli Pedigrili Damızlık Süt Sığırı Yetiştiriciliği Projesi	Celal Şayak Temsilciliğinde Yalınağaç Köyü 10 Kişilik Çiftçi Grubu	Van	12	90.894,36
Yem Bitkileri Yetiştirme Teknikleri, Çayır Ve Meraların Islahı Ve Amenajmanı Ve Hayvan Besleme Teknikleri Konularında Eğitim Ve Bazı Demonstrasyon Çalışmaları	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Gevaş Meslek Yüksekokulu	Van	14	146.308,59
Ortanca Köyü Çayır-Mera Islahı Ve Kaba Yem Üretimine Dayalı Pedigrili Damızlık Norduz Koyunu Yetiştiriciliği Projesi	Aydın Taşdemir Temsilciliğinde Ortanca Köyü 10 Kişilik Çiftçi Grubu	Van	12	80.439,26

Ortanca Köyü Çayır-Mera Islahı Ve Kaba Yem Üretimine Dayalı Pedigrili Damızlık Norduz Koyunu Yetiştiriciliği Projesi	Ortanca Köyü 10 Kişilik Çiftçi Grubu	Van	12	79.541,13
Yalınağaç Köyü Çayır-Mera Islahı, Dane Ve Yem Bitkileri Üretimine Dayalı 512 Baş Kapasiteli Pedigrili Damızlık Norduz Koyunu Yetiştiriciliği Projesi	Yalınağaç Köyü 10 Kişilik Çiftçi Grubu	Van	12	83.096,65
Çavuştepe Hayvancılık Ve Yem Bitkileri Eğitimi Projesi	Çavuştepe Köyü Muhtarlığı	Van	12	99.651,24
Verimli Et Ve Süt Üretimini Artırmak Amaçlı Yeni Cins Sığır Besiciliğini Geliştirme Projesi	Günyüzlü Köyü Muhtarlığı-Özalp/Van	Van	12	67.863,12
Taşlıyazı Köyü Çayır-Mera Islahı, Dane Ve Yem Bitkileri Üretimine Dayalı 512 Baş Kapasiteli Pedigrili Damızlık Norduz Koyunu Yetiştiriciliği Projesi	Taşlıyazı Köyü 10 Kişilik Çiftçi Grubu	Van	12	82.908,01
Kırkgeçit Köyü Çayır-Mera Islahı, Dane Ve Yem Bitkileri Üretimine Dayalı 512 Baş Kapasiteli Pedigrili Damızlık Norduz Koyunu Yetiştiriciliği Projesi	Kırkgeçit Köyü 10 Kişilik Çiftçi Grubu	Van	12	83.566,55
Karakaş Koyunlarında Kasaplık Kaliteli Kuzu Eti Üretimi	Ağaçlık Köyü Çiftçi Grubu/Van	Van	14	64.234,80
Van Çatak İlçesinde Kaliteli Et Üretimini Arttırmak Amaçlı 100 Başlık Genç Sığır Besiciliğini Geliştirme Projesi	Beyoğlu Çiftçi Grubu	Van	12	89.853,97
Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliğini Geliştirmek	Soğuksu Köyü Tarımsal Kalkınma Koopetratifi	Van	12	92.319,60
Başeğmezin Çiftçileri	Başeğmez Köyü Çiftçi Grubu	Van	12	50.589,60
Koruyucu Veteriner Hekimlik Ve Zoonoz (Hayvandan İnsana Geçebilen) Hastalıklar İle Mücadele Eğitimi	Van İli Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği	Van	14	147.114,71
Van İli Çaldıran İlçesi Hangediği Köyünde 30 Başlık Modern Süt Sığırcılığı Projesi.	S.S.Hangediği Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Van	12	89.619,27
Bodurağaç Köyü Çayır-Mera Islahı, Dane Ve Yem Bitkileri Üretimine Dayalı 512 Baş Kapasiteli Pedigrili Damızlık Norduz Koyunu Yetiştiriciliği Projesi	Bodurağaç Köyü 10 Kişilik Çiftçi Grubu	Van	12	86.090,64
Van Çatak İlçesinde Kaliteli Et Üretimini Arttırmak Amaçlı Genç Sıgır Besiciliğini Geliştirme	Yeşilvadi Çiftçi Gurubu	Van	12	86.736,08
Gürpınar Damızlık Süt Sığırcılığı İşletmesi	Salih Güngör Çiftçi Grubu	Van	12	91.859,86

Eğitim Ve Teknik Bilgi Desteği İle Yem Bitkilerini Geliştirme Ve Yaygınlaştırma Projesi	Köylere Hizmet Götürme Birliği-Gürpınar/Van	Van	14	82.182,58
Aydınocak Köyü Süt Sığırcılığı Kapasite Oluşturma Projesi	S.S. Aydınocak Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Van	12	49.868,55
Tarım Ve Hayvancılık Uygulamasında Verimliliği Artırma, İşleme Ve Pazarlamaya Yönelik Eğitim Projesi	Çaldıran Ziraat Odası	Van	14	113.841,05
Eğitim Veteknik Bilgi Desteği İle Damızlık Süt Sığırcılığı Geliştirme Projesi	Çaldıran Çiftçi Grubu	Van	12	83.592,31
Van Karasu Sulama Şebekesinde Basınçlı Sulama Sistemlerinin Eğitimi	Karasu Sulama Birliği Başkanlığı	Van	18	42.955,33
Hayvancılığı Geliştirme Eğitim Projesi	Başkale Ziraat Odası Başkanlığı	Van	14	99.786,74
Erçiş Hayvancılık Ve Yem Bitkileri Eğitimi Projesi	Erciş Ziraat Odası Başkanlığı	Van	12	48.467,79
Van Merkez, Gevaş, Gürpınar, Özalp İlçelerine Ait Bazı Köylerde Yem Bitkileri Üretiminin Ve Koyunculuğun İyileştirilmesi Projesi	Van Köyleri Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği	Van	74.391,75	
Van İli Merkez İlçesi Model Meyve Bahçeleri Tesisi Projesi	Sıddık Aydemir Çiftçi Grubu	Van	7	64.527,85
Van İlinde Tarım Ürünleri Sigortası Eğitimi Ve Yayımı	Van Ziraat Odası Başkanlığı	Van	7	46.989,59
Yünören Köyü Modern Koyunculuk Projesi	S.S. Yünören Köyü Tarımsal Kalkınma Koopertifi	Van	10	60.058,44
Van İli Edremit İlçesi Köprüler Köyünde 30 Başlık Süt Sığırcılığı Projesi	Akköprülüler Çiftçi Grubu-Çatak/Van	Van	12	71.139,87
Eğitim Ve Teknik Bilgi Desteği İle Damızlık Süt Sığırcılığı Geliştirme Projesi	Bozyiğit Köyü Çiftçi Grubu-Gürpınar/Van	Van	12	87.959,41
Geviş Getiren Hayvanların Modern-Teknik Beslenmesi, Yemlerin Verimli Kullanımı Ve Silaj Yem Üretimi Üzerine Eğitim Projesi	Gevaş Belediyesi	Van	14	43.587,81
Çaldıranda Büyük Baş Hayvancılık Veriminin Geliştirilmesi	Nesim Koç Çiftçi Grubu	Van	12	46.943,04
Çiftçi Eğitimi Ve Ekonomik Örgütlenmesi	S.S. Dönerdere Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Van	14	124.817,32
Eğitim Ve Teknik Bilgi Desteği İle Damızlık Süt Sığırcılığı Geliştirme Projesi	Van-Gürpınar İlçesi Beşbudak Köyü Çiftçi Grubu	Van	12	86.646,20
Eğitim Ve Teknik Bilgi Desteği İle Damızlık Süt Sığırcılığı Geliştirme Projesi	Van-Gürpınar İlçesi Dikbıyık Köyü Pirbedelan Mezrası Çiftçi Grubu	Van	12	87.799,63
Van İli Çatak İlçesi Işınlı Köyü Elmacı Mezrasında 50	Çatak Işınlı Köyü Elmacı Mezrası Çiftçi	Van	12	93.334,22

Başlık Süt Sığırcılığı Projesi	Grubu			
Van İli Merkez İlçe Ve İlçeye Bağlı Köylerde Mevcut Hayvan Irklarının İyileştirilmesi Ve Modern Hayvan Yetiştiriciliği Eğitimi	Van Ziraat Odası Başkanlığı	Van	14	145.432,26
Besicilik Projesi	Kalecik Köyü Çiftçi Grubu	Van	12	55.854,00
Besi Sığırcılığı Projesi	Karahan Köyü Çiftçi Grubu	Van	12	86.372,54

Kaynak: DPT, MEDA II Kapsamında Doğu Anadolu Kalkınma Programı, www.dpt.gov.tr (19.11.2007)

Tablo 3. 5. MEDA II Kapsamında Doğu Anadolu Kalkınma Programı Turizm Ve Çevre Bileşeni Toplam Hibe Miktarı: 9.294.787,62 Euro

Proje Adı	Hibe Yararlanıcısı	Proje Uygulama Yeri	Proje Süresi (Ay)	Hibe Miktarı (€)
Tatvan Ve Yöre Turizminde Sektörel Beceri Odaklı Eğitim Projesi	Tatvan Belediyesi	Bitlis	12	167.666,71
Yolalan Belediyesinin İçme Suyu İshale Hattının Yenilenmesi Projesi	Yolalan Belde Belediyesi	Bitlis	11	259.255,63
Bitlis'in Turizm Potansiyelini Tanıtım Projesi	Bitlis İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü	Bitlis	12	203.114,03
Halı - Kilim Dokumacılığı Ve Bitlis'e Özgü El Sanatları İle Turizm Gelirlerini Artırma Projesi	Bitlis İli Ve İlçelerin Kalkındırma Vakfı	Bitlis	12	121.242,87
Bitlis, Adilcevaz Van Gölü Kıyısı Çevre Düzenlemesi Projesi	Adilcevaz Belediye Başkanlığı	Bitlis	12	238.050,00
Hakkari Kilim Dokumacılığı Ürünlerinin Çeşitlendirilmesi Ve Tanıtımı	Hakkari İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü	Hakkari	12	187.699,50
Şemdinli Belediyesi İçme Suyu Rehabilitasyon Projesi	Şemdinli Belediyesi	Hakkari	7	203.147,48
Cilo Dağı-Sat Göllerinin Yayla Turizmi İle Tanıtılması	Cilo Doğa Derneği	Hakkari	12	112.102,83
Kırköy Turizm Gelirlerini Arttırtma Ve Kadınları Meslek Sahıbı Yapma Projesi	Kırköy Belediyesi	Hakkari	12	198.978,01
Bedensel Engelli Bayanlarael Sanatları Eğitimi Projesi	Hakkari,Eğitim,Sanat,Kalkınma,Araştırma Derneği	Hakkari	8	102.251,34
Yagcılar İçmesuyu Projesi	Yağcılar Belde Belediyesi-Muş	Muş	12	149.657,33
Kanalizasyon Projesi	Bulanık Belediyesi	Muş	7	295.350,00
Malazgirt Atık Su Toplama Uzaklaştırma Ve Halk Sağlığı Projesi	Malazgirt Belediyesi	Muş	12	289.501,11
Bulanık Belediyesi İçme Suyu Projesi	Bulanık Belediyesi	Muş	7	202.770,00
Doğu Anadolu Bölgesi Tanıtım Projesi	Muş İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü	Muş	12	226.834,65
Uzgörür Bld. İçme Suyu Şebekesi Projesi	Uzgörür Belediyesi	Muş	7	284.419,86
Muş İli Hasköy İlçesi	Hasköy (Muş) Belediye	Muş	12	273.764,39

Değirmen Deresi İslahı İnşaatı	Başkanlığı			
Korkut İçmesuyu Projesi	Muş İli Korkut İlçe Belediyesi	Muş	12	264.762,91
Varto Bld. İçme Suyu Depolama Ve Klorlama Tesisi Projesi	Varto Belediyesi	Muş	7	248.253,92
Mollakent Belediyesi Park Projesi	Mollakent Belediyesi	Muş	12	198.126,00
Sungu Belediyesinin Kanalizasyon Hattı İnşası Projesi	Sungu Belediyesi	Muş	11	288.707,40
Çaldıran Yavuz Selim Mahallesi Yeşil Alanve Ağaçlandırma Yaparak Kültür Parkı İnşası	Çaldıran Belediyesi	Van	12	230.465,16
Van Merkez Beyüzümü Mah.Kanalizasyon Şebekesi Rehabilitasyon Projesi	Van Belediye Başkanlığı	Van	12	273.597,78
Uysal Beldesi Tekne Çekek Yeri Projesi	Köylere Hizmet Götürme Birliği	Van	12	216.106,99
Çaldıran İlçesi İçme Suyu Klorlama Cihazları Montajı Ve Ünitesi Yapım İşi	Çaldıran Belediyesi	Van	6	52.955,37
İçme Ve Kullanma Suyu Genişletme Projesi	Özalp Belediyesi	Van	12	251.479,32
İpek Yolu Piknik Ve Dinlenme Alanı	İl Çevre Ve Orman Müdürlüğü	Van	12	72.927,00
Doğu Anadolu Bölgesinin Van İli Ve Çevresindeki Doğal Güzelliklerini Ve Tarihi Değerlerinin Tanıtılması	S.S.Yaşam, Kadın, Çevre, Kültür Ve İşletme Kooperatifi	Van	12	77.114,99
Turizmde Toplam Kalite Projesi	Van İl Özel İdaresi	Van	12	117.531,98
Bostaniçi Belediyesi Atık Su Uzaklaştırma Projesi	Bostaniçi Belediyesi	Van	7	291.816,93
Çatak İlçesine Bağlı Derebaşı, Kaçit Köyleri İle Alacayer Köyü Çemik Ve Tellikaya Mezralarının Alt Yapı Sorunlarını Giderilmesi	Çatak İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Van	4	29.968,56
Bendimahi Deltası Ve İspiriz Dağı Model Alanları Aracılığıyla Biyolojik Çeşitliliğin Korunması Ve Yönetimi	Kamu Araştırmaları Vakfı	Van	18	154.303,78
Çevre Bilincini Geliştirmeye Yönelik Pilot Uygulama	İl Çevre Ve Orman Müdürlüğü	Van	12	238.071,32
Çatak Beyaz Su (Kahnisipi) Şelalesi Çevre Düzenlemesi	Çatak İlçesi Köye Hizmet Götürme Birliği	Van	6	82.854,59
Van Gölünde Güvenli Yolculuk	Van Ticaret Borsası	Van	12	197.069,40
Van-Turizm Eğitimi Projesi	Anadolu Sürdürülebilir Kalkınma Ajansı Derneği	Van	6	84.591,00
Karataş Park Projesi	Van Gölü Belediyeler Birliği	Van	12	256.423,79
Turizm Sektörü Ara Eleman Yetiştirme Eğitimi	Van Ticaret Ve Sanayi Odası	Van	12	43.902,81
Sahil Yolu Park Projesi	Erciş Belediyesi	Van	12	266.725,80

Çatak İlçesine Bağlı 25 Köy Okulunun İhata Duvarının İle Çevre Düzenlemelerinin Yapılması	Van Çatak İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Van	6	137.079,20
Van Merkez Taşkonak Köyü Kanalizasyon Projesi	Van İli Merkez İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Van	12	156.226,50
Endemik Vangölü İnci Kefalinin Üreme Göçünü İzleme Noktası Çevre Düzenlemesi	Erciş Köylere Hizmet Götürme Birliği	Van	12	235.680,39
Ağaçlandırma Projesi	Van Gürpınar Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfi	Van	3	180.000,00
Van-Çatak Çevresel Kalitesinin Geliştirilmesi Projesi	Sürdürülebilir Kırsal Ve Kentsel Kalkınma Derneği (SÜRKAL)	Van	12	186.682,13
Yöresel Kültür Ve Sanatın Geliştirilmesi, Korunması Turizm Sektörü Eğlence Altyapısının Oluşturulması	Van Gölü Folklor Turizm Spor Kulübü Derneği	Van	12	139.398,72
Kadınların Sessiz Çığlığı	Van Gölü Folklor Turizm Spor Klübü Derneği	Van	12	179.568,68
Van'nın Turistik Değerleri Ortaya Çıkıyor	Van Ticaret Ve Sanayi Odası	Van	12	88.717,56
Van Edremit Çiçekli Beldesinde Park Ve Mesire Alanı Düzenlemek	Van Erdemit Çiçekli Beldesi	Van	12	294.543,27
Edremit Kilisesi Restorasyonu Projesi	Türk Hizmet Ve Eğitim Vakfi	Van	9	245.928,72

Kaynak: DPT, MEDA II Kapsamında Doğu Anadolu Kalkınma Programı, www.dpt.gov.tr (19.11.2007)

3. 2. DİĞER MALİ YARDIMLAR

- 2000–2002 yılları arasında Türkiye için Avrupa stratejisi kapsamında gümrük birliğinin güçlendirilmesi için 15 milyon Euro hibe şeklinde yardım sağlanmıştır (2 milyon Euro GAP bölgesel gelişim projesine aktarılmıştır). [100]
- 2001–2003 döneminde ekonomik ve sosyal kalkınma kapsamında 135 milyon Euro kaynak aktarılmıştır (45 milyon Euro GAP bölgesel gelişim projesine aktarılmıştır).[101]
- Deprem yardımları çerçevesinde 2000 yılında 20 milyon Euro kaynak aktarılmıştır.
- 2000–2006 dönemi için AB tarafından Türkiye'ye kredi olanağı da sağlanmıştır. Krediler AYB tarafından sağlanmaktadır. Avrupa-Akdeniz Ortaklığı

[100]Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 97.
[101] Necip Polat (2004), a. g. m., s. 66.

kapsamında Türkiye'ye yılda 210 milyon Euro tutarında toplam yedi yılda 1470 milyon Euro kredi sağlanmıştır.[102]

- TERRA II kapsamında verilecek 450 milyon tutarındaki yardımlar üç gruba ayrılmıştır (150 milyonluk üç bölüme ayrılmıştır).[103]
- 2001 yılında Türkiye ile diğer Akdeniz ülkelerinin AB ile bütünleşmesini sağlayacak yatırım projelerine; Avrupa-Akdeniz Ortaklığı kolaylığı için 1 milyar Euro tutarında kredi sağlanmıştır.[104]

Tablo 3. 6. 2000–2006 Döneminde Türkiye'nin Faydalanabileceği AYB Kredileri (Milyon Euro)

Dönem	Mali Çerçeve	Kredi tutarı
2000–2003	TERRA (TERRA I +TERRA II)	600
2000–2006	Avrupa-Akdeniz Ortaklığı (Euromed)*	6425
2001–2006	Akdeniz Ortaklığı paketi*	1000
2000–2004	Yeni kredi paketi	450
2000–2003	Katılım öncesi paketi*	8500

*söz konusu krediler için ülkelere kota konulmamıştır.
Kaynak: Can Köstepen (2001), a. g. e., s. 37

3. 3. KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIMLAR (2002–2006)

Katılım öncesi mali yardım şeklinde de adlandırılan bu yardım türü ile aday ülkenin müzakerelere hazırlanmasını sağlamak için Topluluk müktesebatına uyumuna yardımcı olmaktadır. Uzun yıllar MEDA program dâhilinde yardımlar alan Türkiye 1999 Helsinki zirvesi ile birlikte adaylık statüsünün kabul edilmesi ile birlikte mali yardımlarda yeni bir aşamaya geçilmiştir. Diğer aday ülkelere uygulanan kriterler, Türkiye için de geçerli olmuştur. Türkiye, adaylık sürecinde reformların desteklenmesi için bir Katılım Öncesi Mali Yardımdan yararlanmıştır.[105] Bu çerçevede dağınık bir yapıya sahip mali yardımlar birleştirilerek Katılım Öncesi Mali Yardımlar adını almıştır.

[102] Şebnem Karauçak Oğuz (2000), AB'nin Türkiye'ye Yönelik Mali Yardımları, *İKV Dergisi*, Sayı 147, s. 42.
[103] Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 179.
[104] Habib Yıldız ve Fatih Yardımcıoğlu (2005), a. g. m., s. 96.
[105] Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği (AKTT), AB-Türkiye İlişkileri, http://www.deltur.cec.eu.int/ei-prehel.html (08.10.2007).

Avrupa Birliği-Türkiye Mali İşbirliği 2002 yılına kadar Akdeniz ülkelerine yönelik MEDA I kapsamındaki yardımlar ve Gümrük Birliğinin güçlendirilmesine ilişkin Avrupa Stratejisi, ekonomik ve sosyal kalkınmaya yönelik mali yardımlar gibi kalemlerden gelen yardımlarla desteklenmiştir.[106] Türkiye'nin 1999 tarihinde tam üyeliğe kabul edilmesiyle birlikte Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki mali işbirliği mekanizması diğer aday ülkelerde olduğu gibi yeniden yapılandırılmıştır. Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan ve Konsey tarafından 1 Aralık 2001 tarihinde onaylanan ve 1 Ocak 2002 tarihinde 2500/2001/EC sayılı Türkiye için katılım öncesi mali yardıma ilişkin tüzük yürürlüğe girmiştir. Bu çerçevede 1 Ocak 2002'de yürürlüğe giren Türkiye için Katılım Öncesi Mali Yardıma Dair Çerçeve Tüzük, Türkiye'ye sağlanan mali yardımların hukuki temlini oluşturmuş ve bu tarihten itibaren mali kaynaklar bu tüzük çerçevesinde aktarılmıştır.[107]

Yapılan düzenleme ile oluşturulan Tek Çerçeve, Türkiye'nin hâlihazırda AB'den hibe yardım almakta olduğu üç kaynağı (MEDA II Programı 2000–2006 dönemi yıllık ortalama 127 milyon €, Ekonomik ve Sosyal Kalkınmaya yönelik Avrupa Stratejisi Programı 2001–2003 dönemi için toplam 135 milyon € ve Gümrük Birliğinin Güçlendirilmesine ilişkin Avrupa Stratejisi Programı yılık 5 milyon €) standart prosedürlere dayanan tek bir program çerçevesinde yeniden düzenlemiş ve sağlanacak yardımın yalnızca Katılım Ortaklığı'nda belirtilen öncelikler için kullanılmasını güvence altına almayı amaçlamıştır.[108]

Esas olarak Türkiye'nin adaylık sürecinde tam üyeliğe hazırlanmasını kolaylaştırmaya yönelik eylemlerde kullanılmak üzere planlanmış olan bu yardımlarda Katılım Ortaklığı Belgesi ve Ulusal Programda belirlenen konulara öncelik verileceği belirtilmiştir. [109] Katılım Öncesi Mali Yardım adı altında 2000–2006 yılları arasında programlanan bu yardımlardan, sadece AB'ye uyum amacıyla tanımlanan projelerin yararlanabilmesi öngörülmüştür.

---

[106] Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, AB-Türkiye İlişkileri, http://www.deltur.cec.eu.int/default.asp (08.10.2007).

[107] Burhan Ormanoğlu (2007), Avrupa Birliği Mali Yardımlarının Kullanımı Ve Yönetimine Yönelik Türkiye'de Oluşturulan Yapı: Merkezi Olmayan Uygulama Sistemi, *İller Ve Belediyeler Dergisi*, Sayı: 708, s. 33.

[108] Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Türkiye-AB Mali İlişkileri, http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/AB/TeknikMevzuatDb/TR_AB_Mali_iliskileri_Tarihi.doc (15.08.2007).

[109] Nurettin Bilici (2005), a. g. e., s. 94.

Bu projelere yapılan mali yardımlar genel olarak şu hedefler doğrultusunda kullanılmıştır;

- Müktesebat uyumu (siyasi ve ekonomik kriterlere uyum konuları ve STK'lara sağlanan destekler de dâhil olmak üzere);
- Müktesebat uyumu için gerekli idari kapasite oluşturulması ve bunun için gerekli yatırım ihtiyacı;
- Ekonomik ve sosyal uyum projeleri (bölgesel kalkınma, sınır ötesi işbirliği ve KOBİ projeleri).[110]

Bunu dışında yeni yapılanma ile daha önce MEDA döneminde yaşanan karmaşık ve uzun olan bürokratik işlemler aşılarak diğer aday ülkelerle aynı prosedüre sahip hale getirilmiştir. Bu belgeler Katılım Ortaklığı Belgesi (2001, 2003, 2005) ve Ulusal Programdır (2001, 2003). AB tarafından hazırlanan Katılım Ortaklığı Belgesi dikkate alınarak Türkiye tarafından hazırlanan Ulusal Programdaki öncelikler çerçevesinde mali yardımlar planlanmaktadır.

Türkiye için Katılım Ortaklığı Belgesi 8 Mart 2001 tarihinde AB Konseyi tarafından kabul edilmiştir. Bu belge ile Türkiye'ye verilecek mali yardımların, Türkiye'nin AB müktesebatını uygulamasına yönelik olarak tespit edilen öncelikler doğrultusunda kullandırılması öngörülmüştür. Bu doğrultuda oluşturulan Ulusal Program 19 Mart 2001 tarihinde, Bakanlar Kurulunda kabul edilerek AB Komisyonuna sunulmuştur.[111] Katılım Öncesi Mali Yardımlar olarak adlandırılan bu yardımlar ile aday ülkelerin müzakerelere hazırlanmasını sağlamak için AB müktesebatına uyumuna yardımcı olmaktadır. Katılım Ortaklığı Belgesi dikkate alınarak hazırlanan Ulusal Program 2003'de yenilenmiştir. Bu yolla hazırlanan ilerleme raporları ile bu yardımların amaçlarına uygun gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır.

[110] Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Katılım Öncesi Mali Yardımlar, www.abgs.gov.tr/indext.html (09.08.2007).
[111] Habib Yıldız ve Fatih Yardımcıoğlu (2005), a. g. m., s. 93.

3. 4. KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIM ARACI (IPA) (2007–2013)

2007 yılından itibaren AB, Birliğe üyelik yolunda ilerleyen ülkelere mali yardım yapılması konusunda IPA (Instrument For Pre-Accession Assistance/Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı) tüzüğü kabul edilerek; her ülkeye ayrı ayrı mali işbirliği uygulamak yerine mali yardımların etkinliğini arttırmak için tek bir hukuki çerçeve oluşturulmuştur.[112] 2007–2013 mali dönemini kapsayan yeni yapılanma Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (Instrument for Pre-Accession Assistance) (IPA) adını almıştır. Bu doğrultuda AB Konseyi 1085/2006 sayılı Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı'nı düzenleyen tüzüğü 17 Temmuz 2006 tarihinde kabul etmiştir.[113] Böylece daha önce uygulamada olan PHARE, ISPA, SAPARD, CARDS, Türkiye için uygulanan Katılım Öncesi Mali Yardım Programı, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı altında toplanmıştır. AB, 2007–2013 döneminde, Türkiye ile birlikte aday ülkelere ve potansiyel aday ülkelere yönelik tüm katılım öncesi mali yardım programlarını tek bir yapı altında (IPA) toplamayı öngörmekte ve toplam bütçe 11,5 milyar Euro dur. Söz konusu ülkelere IPA kapsamında AB'ye uyum doğrultusunda mali destek sağlanmaktadır.

Tablo 3. 7. IPA'nın Kapsadığı Ülkeler

ADAY ÜLKELER	TÜRKİYE HIRVATİSTAN MAKEDONYA
POTANSİYEL ADAY ÜLKELER	ARNAVUTLUK BOSNAHERSEK SIRBİSTANKARADAĞ KOSOVA

*AB komisyonun kabul ettiği tüzüğünün ek-1 ve ek-2 de yer almaktadır.
Kaynak: Council Regulation (EC) No 1085/ 2006 of 7 July 2006 establishing an Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA), Official Journal L210, 31/07/ 2006, s. 85

2007 yılından itibaren başlayan 7 yıllık dönemde Türkiye **11,5 milyon Euro** tutarındaki pastadan daha çok pay alması proje performansına bağlı olduğu için proje üretme konusunda sıkıntı yaşayan Türkiye'nin ciddi bir proje üretim seferberliği başlatması gerekmektedir.[114]

[112] Burhan Ormanoğlu (2007), a. g. m., s. 33.
[113] Council Regulation (EC) No 1085/ 2006 Of 7 July 2006 Establishing An Instrument For Pre-Accession Assistance (IPA), Official Journal L210, 31/07/ 2006, P. 0082–0093.
[114] AB Merkezi Derneği, AB Mali Yardımları Ve Türkiye'nin İstifadesi, http://www.abmerkezi.org.tr/makale2.php (17.04.2008).

IPA özellikle demokratik kurumların ve hukukun üstünlüğünün kuvvetlendirilmesi, kamu kurumlarının reformuna, ekonomik reformların uygulanmasına, azınlık hakları ve cinsiyet eşitliği yanında insan haklarına saygının yüceltilmesine yardımcı olmak ve sivil toplum ile ileri düzeyde bölgesel işbirliğini desteklemek ve sürdürülebilir kalkınma ile yoksulluğun azaltılması amaçlamaktadır.[115]

Katılım öncesi mali yardım aracı adı altındaki yardımlar, beş ana başlık çerçevesinde kullanılması gerekmektedir. Bunlar;

- Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi,
- Bölgesel Ve Sınır Ötesi İşbirliği,
- Bölgesel Kalkınma,
- İnsan Kaynakları,
- Kırsal Kalkınmadır.[116]

Katılım Öncesi Mali Yardım Enstrümanı'nın temel amaçları şu şekilde sıralanabilir;

- Katılım öncesi mali yardımı tek çatı altında birleştirmek,
- AB müktesebatına uyum ve uygulama için destek,
- Ülkeyi AB Yapısal Fonlarının uygulanmasına hazırlamak,
- Ülkeyi AB politikalarına ve sosyo-ekonomik düzeyine yaklaştırmak.[117]

2007–2009 yılları için Ülkemize toplam **1,602 milyar Euro** tahsis edilmiştir. Söz konusu yardımların, demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve azınlık haklarını güvence altına alan kurumların varlığının istikrarına yönelik projelerin yanı sıra Türkiye-AB Sivil Toplum Diyaloğu'nun teşvik edilmesine yönelik projelere odaklı olacaktır.[118]

---

[115] İbrahim Çeliktaş (2006), 2007–2013 Mali Perspektifi İçin Öngörülen Avrupa Birliği Katılım Öncesi Fonlarının Yapısı, *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 63, s. 45, www.sayıstay.gov.tr/yayin/dergi/dergi3asp?id=493 (17.08.2007).

[116] Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Katılım Öncesi Mali Yardımlar, www.abgs.gov.tr/indext.html (09.08.2007).

[117] T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, AB-Türkiye Mali İşbirliği, http://www.maliye-abdid.gov.tr/ (23.08.2007).

[118] Dış Ticaret Müsteşarlığı, 2007–2013 IPA Mali Yardım Aracı Dönemi, http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/AB/TeknikMevzuatDb/IPA_Hakkinda_Not.doc (23.08.2007).

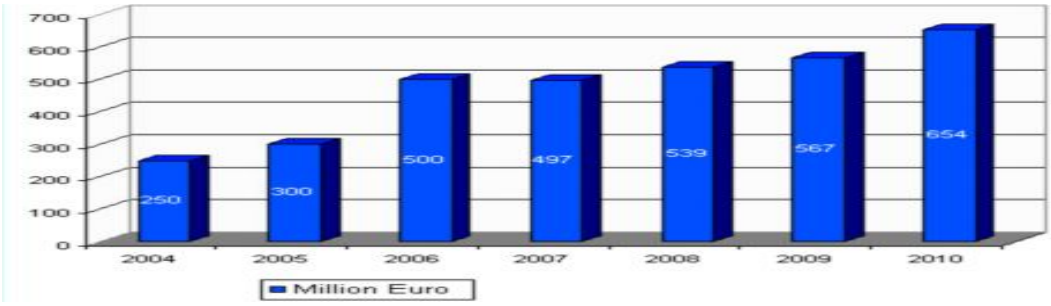

Şekil 3. 1. AB'nin Türkiye'ye Mali Desteği
T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Neden AB Mali Desteği?, http://www.avrupa.info.tr/AB_Mali_Destegi/Neden_Ab_Mali_Destegi.html (10.08.2007)

2007 Sonrası Dönemde yapılması gerekenler;

- Sektörel Stratejilerin hazırlanması,
- Proje Havuzunun oluşturulması,
- Uygulamaya ilişkin yapıların tanımlanması ve kapasitesinin geliştirilmesi,
- 2007–2013 Dönemine Yönelik Ulusal Kalkınma Planın Hazırlanması.[119]

Tablo 3. 8. Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) Bileşenleri (2007–2013)

Kurumsal Kapasite Gelişimi	Mevzuat uyumu, kamu yönetimi reformu, adalet ve içişleri reformu, sivil toplumun geliştirilmesi, mali kontrol, çevre politikaları, eğitim reformu	ABGS Koordinatörlüğünde Operasyonel Program hazırlanmaktadır.
Bölgesel ve Sınır ötesi İşbirliği	Sınır ötesi işbirliği, uluslararası ve bölgelerarası işbirliği	ABGS Koordinatörlüğünde Operasyonel Program hazırlanmaktadır.
Bölgesel Kalkınma	Çevre, Ulaştırma, Bölgesel Rekabet Edebilirlik	Operasyonel Programları sırasıyla Çevre Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Koordinatörlüğünde hazırlanmaktadır.
İnsan Kaynakları	İstihdamın arttırılması, istihdam kalitesinin arttırılması, sosyal dışlanmayla mücadele, mesleki eğitim	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Koordinatörlüğünde Operasyonel Program hazırlanmaktadır.
Kırsal Kalkınma	Tarımsal işletmelere destek, tarımsal mamullerin işlenmesi ve pazarlanması, ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi ve üretici birliklerine teknik destek	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Koordinatörlüğünde Operasyonel Program hazırlanmaktadır.

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı, 2007–2013 IPA Mali Yardım Aracı Dönemi, http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/AB/TeknikMevzuatDb/IPA_Hakkinda_Not.doc (23.08.2007)

[119] Mesut Kamiloğlu (2005), Ön Ulusal Kalkınma Planı Çerçevesinde Kullanılabilecek AB Fonları, Dış Ticaret Müsteşarlığı, DPT AB ile İlişkiler Genel Müdürlüğü, www.dpt.gov.tr (27.07.2007).

AB Komisyonunun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Olli Rehn'nin ifadesiyle, Avrupa Birliğinin 2007 – 2013 yılları arasında aday ülkelere katılım öncesi süreçte finansal destek sağlamak üzere hayata geçirdiği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı, gelecek yıllar boyunca Türkiye'ye mali yardım sağlayan önemli bir araç olacaktır.[120]

IPA'nın kullanımı aday ve potansiyel aday ülkeler için belirtilen bileşenler altında mali yardımların kullanılması çeşitli aşamaların tamamlanmasına bağlıdır. Bu aşamalar şunlardır;

1. **Çok Yıllı İndikatif Mali Çerçeve Belgesi (Multi-Annual Indicative Financial Framework / MIFF):** AB Komisyonu her yıl, IPA çerçevesinde izleyen üç yıl için mali yardımların dağılımı gösteren ve uygulama planını niteliğine sahip çok yıllı indikatif mali çerçeve belgesini AB Parlamentosuna ve AB Konseyine sunmaktadır.[121] Bu belge, mali yardımların IPA bileşenleri ve ülkeler arasındaki dağılımı konusunda AB Komisyonun görüşünü de yansıtmaktadır. Ayrıca bu belge, yapılacak yardımların miktarlarını indikatif olarak gösterir ve genişleme süreciyle ilgili politik çerçeve ile bütçe arasında bağlantı kurmaktadır. MIFF üç yıllık program döngüsü içinde ilerlemektedir. MIFF içinde bulunulan yılla (içinde bulunulan yıl: N) birlikte N, N+1 ve N+2 yılları için hazırlanmaktadır.[122] Komisyon tarafından hazırlanan 2008–2010 dönemini içeren ilk mali çerçeve belgesinde IPA Tüzüğünün kabul edilmesinin gecikmesi nedeniyle 2007 yılı da yer almaktadır.

[120] AB Vizyon (2007), AB'den 12 Kente 500 Milyon Euro Yardım, http://www.abvizyon.com/default.asp?git=3 (20.08.2007).
[121] Hüseyin Gösterici, Burhan Ormanoğlu (2007), Avrupa Birliği "IPA" Mali Yardım Sistemi/2007–2013 Dönemi Uygulaması, *Bütçe Dünyası*, Cilt: 2, Sayı: 25, s. 105.
[122] Communication From the Commission to the Council and the European Parliament Instrument for Pre-Accession Assistance (Ipa), Multi-Annual Indicative Financial Framework for 2008–2010.

Tablo 3. 9. Çok Yıllı İndikatif Mali Çerçeve Kapsamında Türkiye'ye Yapılacak Mali Yardımların IPA Bileşenleri Bazında Dağılımı (Milyon Euro) 2008–2010

Bileşenler	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**
Geçiş Yardımı Ve Kurumsal Yapılanma	252.2	250.2	233.2	211.3
Sınır Ötesi İşbirliği	6.6	8.8	9.4	9.6
Bölgesel Kalkınma	167.5	173.8	182.7	238.1
İnsan Kaynakları Gelişimi	50.2	52.9	55.6	63.4
Kırsal Kalkınma	20.7	53	85.5	131.3
Toplam	**497.2**	**538.7**	**566.4**	**653.7**

Kaynak: Communication From The Commission To The Council And The European Parliament Instrument For Pre-Accession Assistance (IPA), Multı-Annual Indicative Financial Framework For 2008–2010

AB Komisyonu tarafından hazırlanan ilk MIFF belgesinde diğer aday ülke ve potansiyel aday ülkelerinde bileşenleri altında yıllara göre mali yardımların dağılımı yer almaktadır.

Tablo 3. 10. Çok Yıllı İndikatif Mali Çerçeve Kapsamında Diğer Aday Ve Potansiyel Aday Ülkelere Yapılacak Mali Yardımların Toplamları (Milyon Euro) 2007–2010

Aday ve potansiyel aday ülkeler	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**
Hırvatistan	138.5	146	151.2	154.2
Makedonya	58.5	70.2	81.8	92.3
Sırbistan	186.7	190.9	194.8	198.7
Karadağ	31.4	32.6	33.3	34
Bosna Hersek	62.1	74.8	89.1	106
Kosova	63.3	64.7	66.1	67.3
Arnavutluk	61	70.7	81.2	93.2

Kaynak: Communication From The Commission To The Council And The European Parliament Instrument For Pre-Accession Assistance (IPA), Multı-Annual Indicative Financial Framework For 2008–2010

2. **Çok Yıllı İndikatif Planlama Belgesi (Multi-Annual Indicative Planning Document / MIPD):** AB Komisyonu tarafından Katılım Öncesi Mali Yardım Aracının (IPA) bileşenleri altında oluşturulan Çok Yıllı İndikatif Mali Çerçeve Belgesinin (MIFF) ardından söz konusu hibelerden yararlanacak ülke ile AB Komisyonu birlikte Çok Yıllı İndikatif Planlama Belgesi (MIPD) hazırlanmaktadır. Çok Yıllı İndikatif Planlama Belgesi üç yıllık program döngüsü içinde hazırlanan ve IPA için stratejik bir belgedir.[123] Bu belge Türkiye açısından AB'ye uyum çerçevesinde IPA bileşenleri altında gerçekleştirilecek faaliyetler ve temel öncelikleri belirlemektedir. Yıllık gözden geçirme ve Çok Yıllı İndikatif Planlama Belgesi AB Komisyonu onayı ile uygulanmaktadır.

123 COMMISSION DECISION C(2007)1835 of 30/04/2007 on a Multi-annual Indicative Planning Document (MIPD) 2007–2009 for Turkey.

Çok Yıllı Planlama Belgesi, Katılım Ortaklığı Belgeleri, Ulusal Programlar, İlerleme Raporları, Konsey Kararları ve Komisyonun hazırlamış olduğu strateji belgelerinde tanımlanmış olan ihtiyaç, sorun ve önceliklere dayalı olarak hazırlanır.[124]

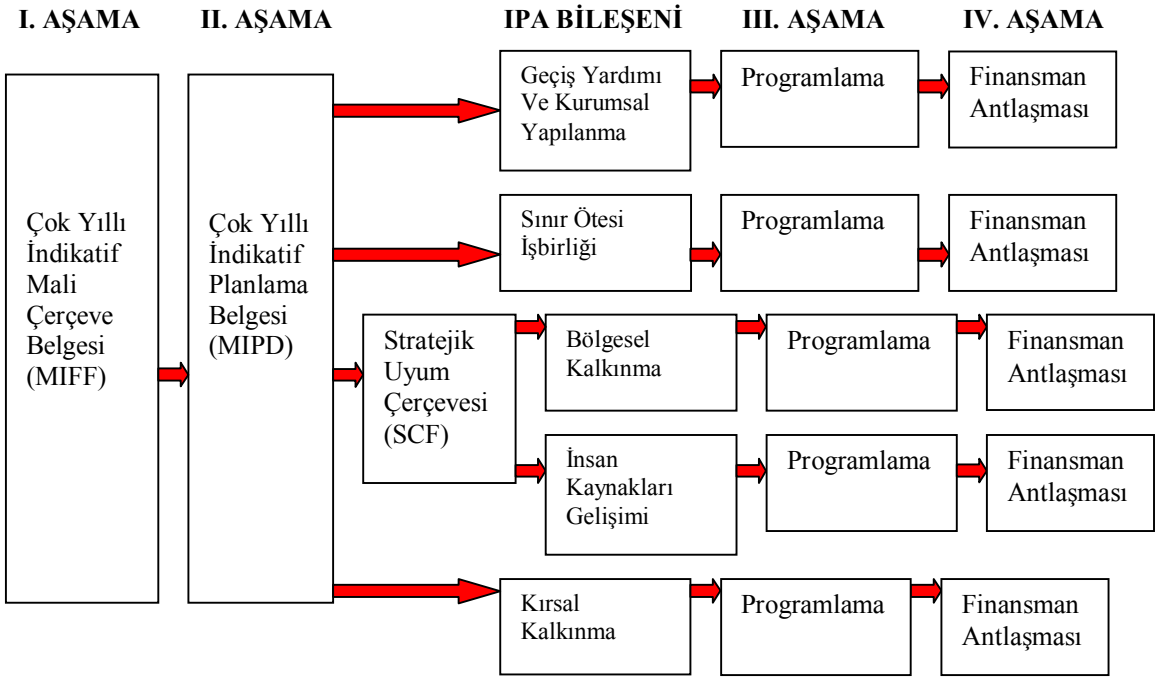

Şekil 3. 2. IPA Uygulama Süreci
Kaynak: H.Gösterici, B. Ormanoğlu (2007), Avrupa Birliği "IPA" Mali Yardım Sistemi 2007–2013 Dönemi Uygulaması, *Bütçe Dünyası*, Cilt: 2, Sayı: 25, s. 107

Aday ve potansiyel aday ülkeler IPA bileşenleri altında çok yıllı planlama belgesindeki amaç ve önceliklere ulaşmak için yapılacak faaliyet ve önlemleri açıklayan Operasyonel Program hazırlanır ve AB komisyonuna sunulur.[125] Bu belgede ulaşılmak istenen hedefler, gerçekleştirilmesi beklenen amaçlar ve başarı ölçütleri belirlenir. Son olarak hazırlanan Operasyonel Program altında oluşturulan projeler doğrultusunda ayrı Finansman Anlaşmaları yapılmaktadır.

3. 4. 1. Türkiye'de IPA Kurumsal Yapılanması

Türkiye için öngörülen IPA yapılanması 2001–2006 dönemimde başarılı şekilde uygulanan Merkezi Olmayan Yönetim Sistemi üzerinde şekillenecek yeni bir yapılanmaya gidilmiştir. 2007–2013 Dönemindeki mali yardımların kullanımı açısından

[124] Hüseyin Gösterici, Burhan Ormanoğlu (2007), a. g. m., s. 107.
[125] Hüseyin Gösterici, Burhan Ormanoğlu (2007), a. g. m., s. 107.

ülkemizde mevcut organizasyon yapısında da birtakım değişikliklere gidilmiştir. Bu çerçevede, Kurumsal Kapasite Gelişimi ve Bölgesel Sınır ötesi İşbirliği bileşenleri ABGS tarafından; Bölgesel Kalkınma, İnsan Kaynakları ve Kırsal Kalkınma bileşenleri ise DPT tarafından koordine edilecektir.[126] Ayrıca, her bir başlık altında, Operasyonel Programlar yer almakta ve bu programlar ise ilgili Bakanlıklar tarafından koordine edilecektir. IPA ile ilgili yapılanma bölgesel kalkınma ve yapısal araçların koordinasyonu başlıklı 22. faslın tarama sürecinde netlik kazanmıştır.

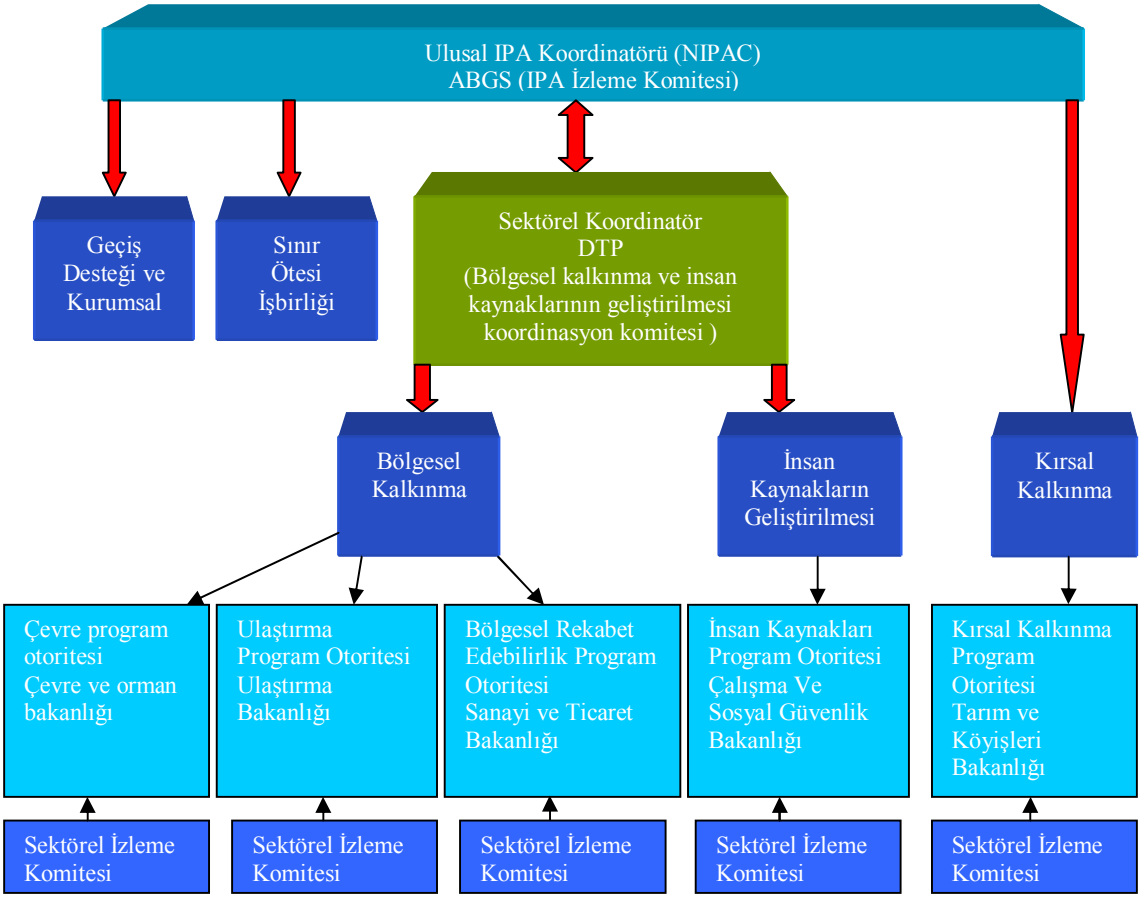

Şekil 3. 3. Türkiye'de IPA Kurumsal Yapılanması
Kaynak: T.C. Sanayi ve Ticaret bakanlığı, Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) Bilgi Notu, http://ipa.stb.gov.tr/KatilimOncesiMaliYardimAraci.aspx (11. 04. 2008)

[126] Dış Ticaret Müsteşarlığı, 2007–2013 IPA Mali Yardım Aracı Dönemi, http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/AB/TeknikMevzuatDb/IPA_Hakkinda_Not.doc (23.08.2007).

Türkiye'de öngörülen IPA yapılanması;[*]

1. Mali İşbirliği Komitesi: Türkiye ile AB arasında mali işbirliğinin genel gözetimi ve bakanlıklar arasında koordinasyonu yürütülmesine yardımcı olmaktadır. Kurul ABGS'den sorumlu Devlet Bakanın Başkanlığında, Ulusal IPA Koordinatörü, Ulusal Yetkilendirme Görevlisi, Sektörel Koordinatör Ve Dışişleri ile Maliye Bakanlığı Müsteşarlarından Oluşmaktadır.[127]
2. Ulusal IPA Koordinatörü: AB genel sekreterinin sorumlu olduğu Ulusal IPA koordinatörlüğü projelerin seçimi, mali işbirliği kordinasyonu ve finansman Antlaşmalarının imzalanması görevini yerine getirir.[128]
3. Sektörel Koordinatör: IPA bileşenlerinden bölgesel kalkınma ve insan kaynaklarının gelişimiyle ilgili koordinasyon görevi DPT müsteşarlığına verilmiştir. Bu amaçla DPT stratejik uyum çerçevesi hazırlamıştır.
4. Ulusal Yetkilendirme Görevlisi: Ulusal yetkilendirme görevlisi hazine müsteşarıdır. Mali yardımlara aktarılacak ulusal fonun yönetiminden sorumludur.
5. Operasyon Birimi: Programların uygulanmasından ve operasyon programlarının hazırlanmasından sorumlu olan bakanlıklardır.
6. Ulusal Fon: AB mali yardımlarının aktarıldığı birimdir ve Hazine Müsteşarlığı bünyesinde oluşturulmuştur.
7. Merkezi Finans ve İhale Birimi: Proje ihalelerinin yapılması ve öngörülen kurallar içinde ihale ve raporlama süreçlerinin işlemesinden sorumludur.[129] Hazine Müsteşarlığı bünyesinde oluşturulmuştur.
8. Kırsal Kalkınma İhale Birimi: Finanse edilen kırsal kalkınma projelerinin ihale ve raporlama süreçlerinin işlemesinden sorumludur ve Hazine Müsteşarlığı bünyesinde oluşturulmuştur.
9. Denetim Otoritesi: IPA fonlarının kullanımına ilişkin denetim yetkisi Hazine Kontrolörleri Kurulu ve Sayıştaya verilmiştir.

---

[*] Türkiye'deki IPA Kurumsal Yapılanması İle İlgili Bilgiler 22 Sayılı Bölgesel Politikalar Ve Yapısal Araçların Koordinasyonu Faslının Tarama Toplantıları İçin Hazırlanmış Belgelerden Alınmıştır.

[127] Hüseyin Gösterici, Burhan Ormanoğlu (2007), a. g. m., s. 111.

[128] 22 Sayılı Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu Faslının Tarama Toplantıları İçin Hazırlanmış Belge, http://www.mfa.gov.tr/NR/rdonlyres/62438A11-9D03-4EFF-BEEF-CKA548833A8/BölgeselPolitikaveYapısalArclarınkordinasyonu.pdf (16.04.2008).

[129] Devlet Planlama Teşkilatı, 2007 – 2013 Dönemi AB Katılım Öncesi Mali İşbirliği Aracı (IPA) (28 – 29 Kasım 2007),Bölgesel Konferanslar, Erzurum Konferansı.

10. Bölgesel Kalkınma ve İnsan Kaynaklarının Gelişimi Koordinasyon Komitesi: IPA bileşenlerinden III. ve IV. bileşenlerin Stratejik Uyum Çerçevesi ve Operasyonel programların Stratejik Uyum Çerçevesine uygunluğunu sağlamak için oluşturulmuştur.
11. Operasyonel Program İzleme Komitesi: Operasyon birimi başkanlığında, izleme komitesi ve bakanlıkların yüksek düzeyli katılımcıları ile birlikte toplanmaktadır.[130] Operasyonel programın hazırlanması ve proje seçim koşullarının belirlenmesi izleme komitesinin görevidir.

Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım kapsamında aday ve potansiyel aday ülkelerde AB sürecinin IPA'nın daha iyi anlaşılması amacıyla Avrupa Komisyonu Genişleme Genel Müdürlüğü tarafından Katılım Öncesi Mali Yardım Bilgi ve İletişim Hibe Programı (IPA Information and communication Programme) başlatılmıştır.[131] Yeni başlatılan bu hibe programı Brüksel merkezli yürütülmekte ve hibe programının toplam bütçesi 550.000 Euro dur. En yüksek hibe miktarı 120.000 Euro, en düşük hibe miktarı ise 30.000 Euro dur.

3. 5. TÜRKİYE İLE AB'YE ADAY VE ÜYE ÜLKELERE YAPILAN MALİ YARDIMLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

1964 – 2004 yılları arasında Türkiye'ye sağlanan hibe nitelikli toplam mali yardım miktarının yarısından fazlasının, 1999 Helsinki Zirvesinde tanınan adaylık statüsünden sonra tahsis edildiği görülmektedir. 1964–2004 arasında 40 yıllık sürede Türkiye 1.456 milyon Euro yardım almışken 1990–2006 döneminde PHARE, ISPA ve SAPARD programlarından (Türkiye bu programlara dâhil edilememiştir. MEDA II programında yer almıştır) Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri yıllık ortalama 1.8 milyar Euro yardım almışlardır. Adaylık sürecinde AB tarafından yapılan mali yardımlardan yararlanma açısından Türkiye'nin diğer aday ülkelerin oldukça gerisinde kaldığı görülmektedir.

---

[130] Hüseyin Gösterici, Burhan Ormanoğlu (2007), a. g. m., s. 113.

[131] ABGS, Katılım Öncesi Mali Yardım Bilgi ve İletişim Hibe Programı (IPA Information and Communication Programme), http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=41111&l=1 (11.04.2008).

Tablo 3. 11. 10 Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkesi İçin 1990 – 2006 Döneminde Avrupa Toplulukları Genel Bütçesi'nden Genişlemeye Ayrılmış Hibe Nitelikli Mali Yardımlar (Milyon Euro - Türkiye hariç)

	1990–1999	2000–2003	2004–2006	Toplam (2000 fiyatları
	Çek cumhuriyeti, Estonya, Letonya Litvanya, Macaristan, Polonya, Slovenya Slovakya, Romanya, Bulgaristan		Romanya ve Bulgaristan	
PHARE	6.767	6.240	4.680	17.687
ISPA	-	4.160	3.120	7.280
SAPARD	-	2.800	1.560	4.360
Alt toplam	6.767	13.200	9.360	29.327
Yıllık ortalama	677	3.300	3.120	1.833

Kaynak: T.C. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, http://www.abgs.gov.tr (10.08.2007)

Tablo 3. 12. Avrupa Birliğine üye olan 10 Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkesi İçin Katılım Sonrası Harcamalar

Harcama alanları	2004- 2006 (1999 fiyatları)
Tarım Harcamaları	9.791
Yapısal Harcamalar	21.847
İç Politikalar	4.148
İdari Harcamalar	1.673
Alt Toplam	37.459
Yıllık Ortalama Mali Yardım	12.486

Kaynak: Hakan Karabacak (2004), Avrupa Birliği Mali Yardımları ve Türkiye İle Mali İlişkiler, *Maliye Dergisi*, s. 101, http://193.255.144.134/çalışmalr/yayınlar/md/md146/ABmaliyardim.pdf (28.07.2007)

10 Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkelerinin üyelik statüsünü kazanması ile birlikte yardım miktarlarında önemli artışlar meydana gelmiştir. Türkiye'ye yönelik artarak devam eden mali yardımlar 2000–2006 dönemi arasında toplam miktar 1.7 milyar Euro'dur. 2000–2006 yılı arasında Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında mali yardımların, Mevzuat Uyumunun Desteklenmesi, Mevzuat Uyumu ve Kurumsal Yapılanma için Teknik Yardım ve Ekonomik ve Sosyal Uyum alanlarında yapılmıştır. 2002 sonrası mali yardım çerçevesinde adaylık statüsünün yansıması olarak mali yardımlarda sürekli bir artış olduğu görülmektedir. Bu artışa rağmen diğer aday ülkeler açısından değerlendirildiğinde Türkiye'nin almış olduğu mali yardımlarım daha az olduğu görülmektedir. Bu durum diğer aday ülkeler açısından bakıldığında Romanya için 5.1 milyar Bulgaristan için ise 2.8 milyar Euro iken Türkiye ise yılda ortalama 250

milyon Euro mali yardım almaktadır[132]. Türkiye'nin aldığı Katılım Öncesi Mali Yardımların miktar olarak diğer aday ülkelerin çok gerisinde kaldığı görülmektedir.

Türkiye, diğer aday ülkelerle nüfus, yüz ölçümü açısından karşılaştırıldığında daha fazla yardım alması gerekirken diğer aday ülkelerin oldukça gerisinde kalmıştır. Adaylık öncesi dönemde Türkiye'ye verilen hibe yardımları kişi başına 1 Euro iken bu oran Polonya için 9, Romanya için 10, Macaristan için 12 ve Bulgaristan için 15 Euro olmuş; Türkiye'ye yapılan bu mali yardımlar ise kişi başına 3.8 Euro olurken, diğer aday ülkelere yapılan mali yardımlar kişi başına ortalama 10 Euro olarak gerçekleşmiştir.[133]

Türkiye'ye genişleme sürecinde ayrılan krediler açısından da aynı durum devam etmektedir. Krediler çerçevesinde Türkiye'ye verilen krediler diğer aday ülkelerin gerisindedir.

Tablo 3. 13. 1990–2002 Döneminde Avrupa Yatırım Bankası'ndan Genişlemeye Ayrılan Krediler *

	1990–1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	1990–2002
Estonya	93	20	-	25	42	35	-	215
Letonya	31	20	44	98	10	5	-	208
Litvanya	201	7	40	84	10	55	-	397
Polonya	**1.406**	**355**	**715**	**347**	**941**	**1.144**	**-**	**4.908**
Çek Cumh.	**917**	**540**	**270**	**270**	**385**	**390**	**155**	**2.927**
Slovakya	352	262	51	270	242	79	-	1.256
Macaristan	**872**	**35**	**375**	**170**	**240**	**483**	**-**	**2.175**
Romanya	**808**	**142**	**435**	**395**	**853**	**40**	**333**	**3.006**
Slovenya	150	45	140	375	65	223	-	998
Bulgaristan	266	60	225	128	160	130	-	969
Toplam	5.096	1.486	2.295	2.162	2.948	2.584	488	17.059
Türkiye	**340**	**95**	**32**	**90**	**575**	**370**	**90**	**1.592**

* 1 Haziran 2002 tarihi itibariyle
Kaynak: Kaynak: T.C. Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, http://www.abgs.gov.tr (10.08.2007)

Tablo incelendiğinde Avrupa Yatırım Bankası kredilerinde Türkiye'nin birçok aday ülkenin oldukça gerisinde kaldığı görülmektedir. 1990- 2002 arasında aday ülkelerin aldığı kredilerde Türkiye, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Romanya'nın oldukça gerisinde kalmıştır.

[132] B. Özcan, R. Birden, E. Kayadelen, Avrupa Birliği Mali Yardımları ve Türkiye'de Uygulanışı, www.tesk.org.tr/projehazirlama/m2/M2-dersnotları.doc (21.07.2007).
[133] Hakan Karabacak (2004), a. g. m., s. 103.

Birliğe üye ülkeler içinde AB ile ilişkileri Türkiye ile birlikte başlamış olan Yunanistan ve AB ilişkileri çok sonra başlamış olan İspanya ile karşılaştırıldığında Türkiye'nin bu ülkelerin çok gerisinde kaldığı ortadadır. Yunanistan'ın 1981'den itibaren aldığı mali yardımların miktarı 84 milyar Euro'yu, İspanyanın 1986'dan itibaren almaya başladığı mali yardımlar 110 milyar Euro'yu bulmuştur.[134]

Tablo 3. 14. Türkiye'ye Sağlanan Hibelerin Yunanistan ve İspanya İle Karşılaştırılması (Milyon Euro)

Ülke	Dönem	Hibe	Yıl başına hibe	Kişi
Yunanistan	1981–1991	63.000	3.315	315
	2000–2004	17.500	3.500	333
	2005	3.500	3.500	333
	Toplam (25 yıl)	**84.000**	**3.360**	**320**
İspanya	1986–1992	15.000	2.142	53
	1993–1999	43.000	6.142	153
	2000–2004	43.250	8.650	216
	2005	8.750	8.750	219
	Toplam (20 yıl)	**110.000**	**5.500**	**137**
Türkiye	1963–1980	75		
	1981–1999	384		
	2000–2004	943	188	2.6
	2005	300	300	4
	Toplam (42 yıl)	**1.702**	**40**	**0.5**

Kaynak: Nurettin Bilici (2005), *Türkiye – Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler, İktisadi ve Mali Konular, Vergilendirme)*, Seçkin Yayınları, Ankara, s. 132

Günümüzde İspanya 3.5 milyar ve Yunanistan 9 milyar Euro'ya yakın hibe geliri sağlamaktadırlar. Bu yardımların ispanya ve Yunanistan'ın demokratikleşme sürecini başarı ile tamamlayıp Birliğe üye olmaları ile bu günkü ekonomik güçlerine ve refah seviyesine ulaşmalarında itici bir güç olmuştur.[135]

Sağlanan bu mali yarımlarla söz konusu ülkelerin Birlik ile ilişkilerinin güçlenmesini bu sayede refah düzeyinin hızla AB standartlarına yaklaşmasını ve sanayileşmenin arttığı görülmüştür. Türkiye açısından da bu yardımlar çok önemlidir. Ancak 40 yıla aşkın süredir devam eden AB-Türkiye ilişkilerinde Türkiye istediği yardımları alamamıştır. Bunun nedenleri olarak Türkiye'nin bazı yardım programları dışında tutulması (PHARE, ISPA ve SAPARD programlarına Türkiye dahil edilmemiştir), Türkiye'nin gerekli yasal ve kurumsal düzenlemeleri zamanında yerine getirmemiş olması gibi sebepler sayılabilir. Son dönemde Türkiye'nin yapmış olduğu yasal düzenleme ve mevzuat değişikleri ile bu sorunu aşarak daha fazla yardım alma

[134] Nurettin Bilici (2005), a. g. e., s. 132.
[135] Nurettin Bilici (2005), a. g. e., s. 132-133.

çabası içindedir. Türkiye'ye sağlanan mali yardımların 1/3'ü mevzuat uyumunun desteklenmesi, 1/3'ü kurumsal yapılanma için teknik yardım ve 1/3'ü de ekonomik ve sosyal uyum için kullanılmaktadır.

Katılım Öncesi Mali Yardımları 5 ana başlık çerçevesinde kullanılmaktadır; kurumsal kapasite geliştirme, bölgesel ve sınır ötesi işbirliği, bölgesel kalkınma, insan kaynakları, kırsal kalkınmadır[136].

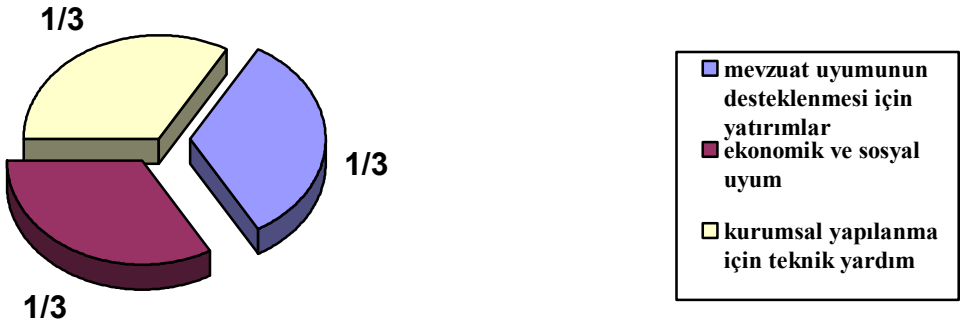

Şekil 3. 4. Mali Yardımların Kullanıldığı Alanlar

Kaynak: Bülent Özcan, Adaylık Süreci ve Avrupa Birliği Mali Yardımları, www.abgs.gov.tr/indext.html (16.10.2007)

2000–2006 yılı arasında Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamındaki mali yardımlar, Mevzuat Uyumunun Desteklenmesi, Mevzuat Uyumu ve Kurumsal Yapılanma için Teknik Yardım ve Ekonomik ve Sosyal Uyum alanlarında yapılmıştır. 2002 sonrası mali yardım çerçevesinde adaylık statüsünün yansıması olarak mali yardımlarda sürekli bir artış olmuştur. Bu artışa rağmen diğer aday ülkeler açısından değerlendirildiğinde Türkiye'nin almış olduğu mali yardımların daha az olduğu görülmektedir.

Türkiye'de yapısal ve uyum fonların yürütülmesinde gerekli çatı ve yapıyı oluşturmada kayda değer bir çaba sarf ederek, Hizmet Birlikleri, Bölgesel İstatistik Ofisleri ve Bölgesel Kalkınma Ajanslarının kurulmasına ilişkin kanunun çıkarılmasına rağmen, söz konusu kurumların uygulamada işlevsel hale gelmesi için daha çok çabaya ihtiyaç duyulmaktadır.[137] Bu bağlamda, örneğin, yerel düzeydeki bölgesel kalkınma yapıları zayıftır. Bölgesel politikaların başarılı şekilde uygulanabilmesi için toplumun

[136] T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Katılım Öncesi Mali Yardımlar, www.abgs.gov.tr/indext.html (09.08.2007).
[137] İktisadi Kalkınma Vakfı, Avrupa birliği'nin bölgesel politikası, www.ikv.org.tr/pdfs/85dc8f96.pdf (26.07.2007).

farklı kesimlerinin katılımının temin edilmesi gerekmektedir. Özellikle burada yerel kurumlara ve sivil toplum örgütlerine ihtiyaç duyulmaktadır. AB'de bu yapılar aday ülkelerde demokratik yapının kurulması, sosyal ve ekonomik uyumun sağlanması açısından önemli bir yere sahiptir. Ulusal bölgesel politikaların uygulanması ve AB düzeyindeki politikalara uyum sağlanması aşamasında, kalkınma planlarını hazırlanmasında ve uygulanmasında yerel yönetimlere büyük sorumluluklar düşmektedir ve yerel yönetimlerle AB kurumları arasındaki işbirliği önem kazanmaktadır.[138] Bu amaçla AB tarafından yapılan Katılım Öncesi Mali Yardımların Katılım Ortaklığı Belgesi ve Ulusal Program belgesinde belirlenen öncelikler doğrultusunda istenilen hedeflere ulaşabilmesi için yerel yönetimlerin bu alanlardaki eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir.

Son olarak vurgulanması gereken diğer bir konu ise Topluluk Programlarıdır. Topluluk programları Brüksel merkezli yürütülen ve Birlik politikaları doğrultusunda Adalet, İçişleri ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikaları alanlarında gerçekleştirilen projeleri kapsamaktadır. Bu bağlamda Katılım Öncesi Mali Yardım sürecine de katkıda bulunduğu söylenebilir. Topluluk Programları ile geliştirilen projelere mali yardımlarda bulunulmaktadır. Bütün aday ülkelere açık olan topluluk programına, Türkiye'nin katılımını sağlayan, Türkiye Cumhuriyeti ile AB arasındaki çerçeve antlaşma Türkiye tarafından 26 Şubat 2002 tarihinde onaylanmış ve 5 Eylül 2002 tarihinde yürürlüğe girmiştir.[139]

Katılım Öncesi Mali Yardımları, Topluluk Programlarından ayıran nokta ise, Katılım Öncesi Mali Yardımların AB genel bütçesinden karşılanmasıdır. AB genel bütçesi, AB'ye üye ülkelerin yaptığı katkılardan oluşmaktadır. Bu bağlamda Türkiye'nin AB hibe fonlarından yararlanmak için herhangi bir katkı payı ödememektedir. Buna karşın aday ülkeler Topluluk programlarından yararlanmak için, katkı payı ödemesi gerekmektedir. Avrupa Birliği'nde hali hazırda yürürlükte olan 35 adet topluluk programı ve 17 adet Topluluk Ajansı bulunmaktadır. Türkiye, 15 Topluluk Programı ve iki Topluluk Ajansı'na katılmıştır.

---

[138] İktisadi Kalkınma Vakfı, Avrupa Birliği'nin Bölgesel Politikası, www.ikv.org.tr/pdfs/85dc8f96.pdf (26.07.2007).

[139] İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi İnceleme Raporları (AREM) (Ocak 2006),Yurtdışı ve AB Kaynaklı Fonlar, http://www.arem.gov.tr/rapor/inceleme/AB_fonlar.htm (17.04.2008).

Türkiye, Topluluk Programından yararlanmak için 6. Çerçeve Program kapsamında GSMH ve nüfus dikkate alınarak 250 milyon Euro katkı payı ödemiş ancak ödenen katkı payının 30 milyon Euro'sunu kullanabilmiştir.[140] Bu bağlamda Türkiye'nin bu programdan yeteri kadar yaralanamadığı açıkça görülmektedir. Buna neden olarak ise Türkiye'nin yeterli sayıda proje üretememesinden kaynaklandığı söylenebilir. Türkiye'nin 7. Çerçeve Programına katılmak için ödeyeceği katkı payı miktarı ise 450 milyon Euro'dur.[141]

Sonuç olarak vurgulanması gereken nokta Katılım Öncesi Mali Yardımlar için aday ülkelerin katkı payı ödemediği, buna karşın Topluluk Programlarından yaralanmak için aday ülkelerin katkı payı ödemeleri gerektiğidir. Katılım Öncesi Mali Yardımlar ile Topluluk Programları arasındaki bu farkın bilinmemesi nedeniyle AB mali yardımlarının Türkiye'ye yarardan çok zarar verdiği yönünde haksız eleştiriler yapılmaktadır.

[140] İktisadi Kalkınma Vakfı, AB Komisyonun Üye Ve Aday Ülkeler Sivil Toplumları Arasındaki Diyaloğa İlişkin Tebliği, http://www.ikv.org.tr/print.php?ID=1332 (18.05.2008).
[141] Manisa Valiliği, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Projeleri Koordinasyon Merkezi, www.manisa.gov.tr (17.04.2008).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE MALİ YARDIMLARIN UYGULANMASINA YÖNELİK YAPILANMA VE İLKELER

4. 1. ÇERÇEVE PROJELER (MAKRO PROJELER) VE HİBE PROGRAMLARI (MİKRO PROJELER)

AB tarafından sağlanan mali yardımları uygulama açısından kendi içinde ikiye ayırmak mümkündür. AB program ve projeleri hem bakanlıklar ve diğer kamu kuruluşları tarafından hem de sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Kamu kuruluşları tarafından üstlenilen projeler "Çerçeve Projeler olarak" adlandırılmakta ve makro düzeydeki önceliklere hitap etmektedir. Ayrıca yerel kuruluşlara, yine kamu kuruluşlarına da açık olmakla birlikte sivil toplum örgütlerine, yerel yönetimlere hitap eden projelere "Mikro Projeler" denilmektedir.[142] Mikro projeler, makro projelerin altında makro projelerin hedeflerine ulaşmalarına destek olmaktadır. Mikro projelerde bağlı olduğu makro projelerin altında sağlanan yardımlar açısından mikro projelerin bütçeleri de değişebilmektedir. Mikro projeler bu çerçevede çerçeve projelerin altında çerçeve projelerin hedeflerine ulaşmasında destek olmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında çerçeve projelerin hedefindeki kuruluşlar arasında;

- Yerel yönetimler,
- KOBİ'ler (doğrudan gelir artırıcı olmayan faaliyetler için),
- Sivil toplum kuruluşları ve ilgili tüm yerel inisiyatifler,
- Sanayi, ticaret, ziraat, meslek odası ve kuruluşları, vakıflar, dernekler, sendikalar, dernekler, sendikalar, kooperatifler,
- Üniversiteler, araştırma enstitüleri ve eğitim kurumları yer almaktadır.

Türkiye'de TOBB, TESK, TBB gibi çok büyük kitlelere hitap eden sivil toplum örgütleri haricinde sivil toplum örgütlerinin ya da yerel yönetimlerin projeleri çerçeve

[142] Birleşmiş Milletler Ortak Programı Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması Ve Geliştirilmesi Projesi, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye Yönelik Mali Yardımlarının İşleyişi ve Uygulanışı, s. 9, www.protectingwomen.org/Unjp/Web/img/doc/l-ABMaliyardimlarmetin.doc (09.10.2007).

proje olarak kabul edilmemektedir.[143] Bu projeler dışında sınır ötesi işbirliği projeleri de yer almaktadır (örneğin; 2004 Yılı Türkiye-Bulgaristan Sınır Ötesi İş Birliği Projesi).

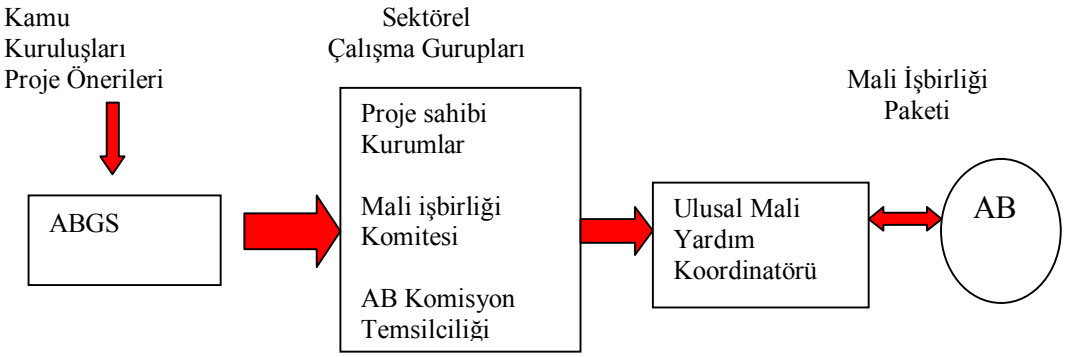

Şekil 4. 1. Çerçeve Projelerin Kabulü

Mali yardımlarda Katılım Ortaklığı Belgesi ve Ulusal Program belgesinde belirlenen öncelikler çerçevesinde, Türkiye'nin AB'ye yönelik çabalarına destek verilmektedir. Mali yardımların yapılacağı projelerin seçimindeki önemli kriter, yardımların AB üyeliğine yönelik uyum esasları doğrultusunda kullanılmasıdır. Bu nedenle programlama süreci, Katılım Ortaklığı Belgesi, İlerleme Raporu, Ulusal Program ve Ön Ulusal Kalkınma Planında ifade edilen öncelik alanları çerçevesine giren proje fikirlerinin tespit edilmesi ve bunların belirli bir formatta geliştirilmesi çabalarını yansıtmaktadır. [144]

Tablo 4. 1. Katılım Öncesi Mali Yardımların Yıllara Göre Dağılımı*

2002	126 Milyon Euro	18 proje
2003	144 Milyon Euro	28 proje
2004	250 Milyon Euro	38 proje
2005	300 Milyon Euro	35 proje
2006	500 Milyon Euro	44 proje
TOPLAM	1.320 Milyon Euro	163 proje

*2002–2006 arasında kabul edilen çerçeve projelerin, ayrıntılı listesi için çerçeve proje listelerine bakınız.

[143] Birleşmiş Milletler Ortak Programı Kadınların ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması Ve Geliştirilmesi Projesi, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye Yönelik Mali Yardımlarının İşleyişi ve Uygulanışı, s. 9, www.protectingwomen.org/Unjp/Web/img/doc/l-ABMaliyardimlarmetin.doc (09.10.2007).

[144] Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Katılım Öncesi Mali Yardımlar, www.abgs.gov.tr/indext.html (09.08.2007).

Tablo 4. 2. 2002 Yılı Çerçeve Projeleri

Alan	Projenin Adı	Sorumlu Kurum/Kuruluşlar	Toplam Proje Bütçesi (Euro)
Siyasi Kriterler	İfade Alma Yöntemlerinin Ve Odalarının Geliştirilmesi	İçişleri Bakanlığı	2.276.500
Enerji	Enerji Piyasası Düzenleme Kurulunun Kurumsal Güçlendirilmesi	Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu	1.068.000
Telekomünikasyon Ve Bilgi Teknolojileri	Telekomünikasyon Kurumunun Kurumsal Yapılandırılması	Telekomünikasyon Kurumu	2.300.000
Rekabet Politikası	Devlet Yardımları İzleme Ve Denetleme Kurulunun Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi	Devlet Yardımları İzleme Ve Denetleme Kurulu	1.000.000
Sosyal Politika Ve İstihdam	Türkiye'de İş Sağlığı Ve Güvenliğinin Geliştirilmesine Destek Sağlaması	Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	8.160.000
Taşımacılık Politikası	Deniz Taşımacılığı Güvenliğinin Arttırılmasının Desteklenmesi	Denizcilik Müsteşarlığı	2.176.000
Çevre	Çevre Alanında Kapasitenin Geliştirilmesi	Çevre Bakanlığı	16.630.000
Malların Serbest Dolaşımı	Türkiye'de Uygunluk Değerlendirmesi Ve Piyasa Gözetimi Fiziki Alt Yapısının Geliştirilmesine Destek Sağlanması (Otomotiv Sektörü İçin)	İstanbul Teknik Üniversitesi	3.000.000
Tarım	Türkiye'nin AB Veterinerlik Müktesebatına Uyumu	Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı	16.974.000
Tarım	Türkiye'nin AB Bitki Sağlığı Müktesebatına Uyumu	Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı	5.383.000
Adalet Ve İçişleri	Sınır Yönetim Stratejisinin Uygulanmasına Yönelik Faaliyet Planının Geliştirilmesi	İçişleri Bakanlığı	807.000
Adalet Ve İçişleri	Türkiye'nin İltica Ve Göç Stratejisinin Uygulanmasına Yönelik Faaliyet Planının Geliştirilmesi	İçişleri Bakanlığı	807.000
Adalet Ve İçişleri	Ulusal Uyuşturucu İzleme Merkezinin Oluşturulması Ve Ulusal Uyuşturucu Stratejisinin Geliştirilmesi Uygulanması	İçişleri Bakanlığı	1.400.000
Adalet Ve İçişleri	Kara Para Aklama İle Mücadelenin Güçlendirilmesi	Maliye Bakanlığı (MASAK)	9.250.000
Adalet Ve İçişleri	Organize Suçlarla Mücadelenin Güçlendirilmesi	İçişleri Bakanlığı	1.610.500
ESU – İstihdam	Aktif İşgücü Piyasası Stratejisine Destek Sağlanması	İŞKUR	50.000.000
Topluluk Programları Ve Proje Hazırlama	Avrupa Birliğine Entegrasyon Sürecinin Desteklenmesi Faaliyetleri	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği	4.000.000

Topluluk Programları Ve Proje Hazırlama	Topluluk Programları Ve Ajanslarına Katılım	Dışişleri Bakanlığı	52.862.000
		TOPLAM	180.244.000

Tablo 4. 3. 2003 Yılı Çerçeve Projeleri

Alan	**Projenin Adı**	**Sorumlu Kurum/Kuruluşlar**	**Toplam Proje Bütçesi (Euro)**
Siyasi Kriterler	Türk Polisinin Denetime Açıklığının, Verimliliğinin Ve Etkinliğinin Geliştirilmesi Projesi	İçişleri Bakanlığı (Emniyet Gen. Md.)	2.850.000
Siyasi Kriterler	İnsan Hakları, Demokrasi Ve Vatandaşlık Eğitiminin Geliştirilmesi Projesi	Milli Eğitim Bakanlığı	5.050.000
Siyasi Kriterler	Sivil Toplum Kuruluşları İle Kamu Kuruluşları Arasındaki İşbirliğinin Geliştirilmesi Ve STK'ların Demokratik Katılımcılık Seviyelerinin Geliştirilmesi Projesi	AB Genel Sekreterliği	2.000.000
Malların Serbest Dolaşımı	Uygunluk Değerlendirme Kuruluşlarına Ve Sanayi Ve Ticaret Bakanlığına Yeni Yaklaşım Direktiflerinin Uygulanmasında Destek Projesi	Sanayi Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Telekomünikasyon Kurumu	7.000.000
Malların Serbest Dolaşımı	Piyasa Gözetimi Alanında Telekomünikasyon Sektörünün Fiziki Altyapısının Güçlendirilmesi Projesi	Telekomünikasyon Kurumu	4.770.000
Çevre	Hava Kalitesi, Kimyasal Ve Atık Yönetimi Alanında Türkiye'ye Destek Projesi	Çevre Bakanlığı	5.800.000
Mali Kontrol	Türk İç Mali Kontrol Sisteminin Uluslararası Standartlar Ve AB Uygulamaları İle Uyumlaştırılması Projesi	Maliye Bakanlığı	3.000.000
Mali Kontrol	Sayıştay'ın Denetim Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi	Sayıştay	1.350.000
Hizmet Sunumu Serbestîsi	Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğünün Ve Sigorta Denetleme Kurulunun Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi	Hazine Müsteşarlığı	3.100.000
Malların Serbest Dolaşımı	Türk Kamu İhale Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi	Kamu İhale Kurumu	1.820.000
Gümrük Birliği	Gümrüklerin Modernizasyonu Projesi	Gümrük Müsteşarlığı	6.875.000
Balıkçılık	Balıkçılık Sektörünün Yasal Ve İdari Olarak AB Mevzuatına Uyum Projesi	Tarım Bakanlığı	6.603.000

Enerji	Türk Elektrik Sisteminin UCTE Elektrik Sistemine Bağlantısı İçin Tamamlayıcı Teknik Çalışmalar Projesi	Enerji Bakanlığı	1.500.000
Enerji	Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu İçin Düzenleyici Bilgi Sistemi Geliştirilmesi Projesi	Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu	1.085.000
Enerji	Gaz İletimi Ve Geçişi Alanında BOTAŞ'a Teknik Yardım Projesi	BOTAŞ	1.800.000
Enerji	Türkiye'de Enerji Verimliliğinin Artırılması Projesi	Enerji Bakanlığı	1.250.000
Taşımacılık Politikası	Demiryolu Taşımacılığı Sektörünün Yeniden Yapılandırılması Ve Güçlendirilmesi Projesi	Ulaştırma Bakanlığı (TCDD)	4.741.000
Ekonomik Kriterler	Türkiye Yatırım Promosyon Ajansında Doğrudan Yabancı Yatırımı Teşvik Fonksiyonun Geliştirilmesi Projesi	Hazine Müsteşarlığı	3.901.000
Adalet Ve İçişleri	Polisin Suç Delillerini Bilimsel Yöntemle Analiz Kapasitesinin Geliştirilmesi Projesi	İçişleri Bakanlığı (Emniyet Gen. Md.)	6.436.000
Adalet Ve İçişleri	İnsan Ticaretiyle Mücadele İçin Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi Projesi	İçişleri Bakanlığı (Emniyet Gen. Md.)	1.200.000
Adalet Ve İçişleri	Kara Para Aklanmasıyla Suçun Mali Kaynakları Ve Terörizmin Finansmanı İle Mücadelenin Güçlendirilmesi Projesi	İçişleri Bakanlığı (Emniyet Gen. Md.)	2.334.000
Adalet Ve İçişleri	Vize Politikası Ve Uygulamaları Projesi	Dışişleri Bakanlığı	1.919.000
ESU Bölgesel Gelişme	DPT'nin Bölgesel Gelişme Ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğünün Kurumsal Ve İdari Kapasitesinin Geliştirilmesine Destek Projesi	DPT Müsteşarlığı	800.000
ESU Bölgesel Gelişme	Samsun, Kastamonu Ve Erzurum NUTS-II Bölgelerinde Bölgesel Kalkınma Projesi	DPT Müsteşarlığı	52.330.000
Topluluk Programları Ve Proje Hazırlama	AB Entegrasyon Sürecini Güçlendirmeye Yönelik Destek Projesi	AB Genel Sekreterliği	4.000.000
Topluluk Programları Ve Proje Hazırlama	Topluluk Programları Ve Ajanslarına Katılım	Dışişleri Bakanlığı	84.700.000
		TOPLAM	222.444.000

Tablo 4. 4. 2004 Yılı Çerçeve Projeleri

Alan	Projenin Adı	Sorumlu Kurum/Kuruluşlar	Toplam Proje Bütçesi (Euro)
Siyasi Kriterler	Türkiye'de İnsan Hakları Alanında Reform Programlarının Uygulanması	Başbakanlık İnsan Hak. Başkanlığı Adalet Bakanlığı İçişleri Bakanlığı	5.461.000
Siyasi Kriterler	Türkiye'de İstinaf Mahkemelerinin Kurulması	Adalet Bakanlığı	1.400.000
Siyasi Kriterler	Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Kamu Hizmetleri Ve Kalite Standartlarının İyileştirilmesi	İçişleri Bakanlığı	7.127.000
Siyasi Kriterler	Sivil Toplumun Geliştirilmesi Amacıyla Örgütlenmenin Desteklenmesi	AB Genel Sekreterliği	2.520.000
Siyasi Kriterler	Türkiye'de Ombudsman Sisteminin Kurulması	Adalet Bakanlığı	1.170.000
Siyasi Kriterler	Kültürel Haklara Destek	Basın Yayın Ve Enformasyon Gn. Md. Kültür Ve Turizm Bakanlığı	2.500.000
Malların Serbest Dolaşımı	Tekstil, İnşaat Malzemeleri, Gübreler, Asansörler, Otomatik Olmayan Tartı Aletleri Ve Yasal Metroloji Kapsamındaki Ab Direktiflerinin Uygulanmasına Yönelik Olarak Piyasa Gözetimi Laboratuarlarının Desteklenmesi Projesi	Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı Bayındırlık Ve İskân Bakanlığı	3.936.260
Malların Serbest Dolaşımı	Belirli Alanlardaki Piyasa Gözetimi Faaliyetleri İçin Türkiye'deki Banklıkların Kapasitelerinin Güçlendirilmesi Projesi	Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı Bayındırlık Ve İskân Bakanlığı, Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	6.000.000
Malların Serbest Dolaşımı	Sağlık Bakanlığı, Çevre Ve Orman Bakanlığı İle Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığının İyi Laboratuar Uygulamaları Alanındaki Müktesebat Uyumu Ve Uygulama Çalışmalarını Güçlendirme	Çevre Ve Orman Bakanlığı Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı Sağlık Bakanlığı	1.500.000
Şirketler Hukuku	Korsanlıkla Mücadele Odaklı Olmak Üzere Türkiye'nin Fikri Mülkiyet Hakları Alanındaki Mevzuatının Uyumu Ve Etkin Uygulanmasına Destek Sağlanması Projesi	Kültür Ve Turizm Bakanlığı	2.743.000
Tüketici Ve Tüketici Sağlığının Korunması	Tüketicinin Korunması Alanında Türkiye'nin AB Mevzuatına Uyumu Ve İlgili Uygulama Çalışmalarına Destek Verilmesi	Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı	3.271.000

Hizmet Sunumu Serbestîsi	Sermaye Piyasası Kurulunun AB Sermaye Piyasalarına Uyumunun Desteklenmesi	Sermaye Piyasası Kurulu	2.450.000
Tarım	Organik Tarımın Geliştirilmesi Ve Organik Tarım Alanında Ağabeyle Mevzuat Uyumunun Sağlanması	Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı	1.260.000
Tarım	AB Ortak Tarım Politikasının Uygulanmasına Hazırlık Projesi	Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı	2.075.000
Çevre	Çevre Ve Orman Bakanlığının Özel Atık Yönetimi Ve Gürültü Yönetimi Kapasitelerinin Güçlendirilmesi	Çevre Ve Orman Bakanlığı	3.100.000
Çevre	Sağlık Bakanlığının Biyosidal Ürünler Ve Su Alanlarında Yürüttüğü Mevzuat Uyumu Ve Uygulama Çalışmalarının Desteklenmesi	Sağlık Bakanlığı	5.000.000
Çevre	Sürdürülebilir Kalkınmanın Sektör Politikalarına Entegrasyonu	DPT Müsteşarlığı	3.000.000
Gümrük Birliği	Türk Gümrük İdaresinin Modernizasyonu	Gümrük Müsteşarlığı	28.552.800
Vergilendirme	Türk Vergi İdaresinin Kapasitesinin Güçlendirilmesi	Maliye Bakanlığı	6.175.000
Tarım	Gıda Güvenliği Ve Kontrol Sisteminin Yeniden Yapılandırılması Ve Güçlendirilmesi	Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı	4.200.000
Sosyal Politika Ve İstihdam	Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Ortadan Kaldırılması	Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	5.300.000
Sosyal Politika Ve İstihdam	Yenilik Ve Değişim İçin Sosyal Diyalogun Güçlendirilmesi	Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	4.290.000
Sosyal Politika Ve İstihdam	Bulaşıcı Hastalıkların İzlenme Ve Kontrolünün Güçlendirilmesi	Sağlık Bakanlığı	3.000.000
Sosyal Politika Ve İstihdam	Kansersiz Yaşam	Sağlık Bakanlığı	5.445.000
Taşımacılık Politikası	Türkiye'deki Karayolu Taşımacılığı Sektörünün AB Müktesebatı İle Uyumlu Hale Getirilmesi İçin Destek Sağlanması	Ulaştırma Bakanlığı İçişleri Bakanlığı	5.550.000
Enerji	Türk Elektrik Sisteminin Frekans Kontrol Performansının UCTE Kriterleriyle Uyumlu Hale Getirilmesi	Enerji Ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	2.500.000
Mali Kontrol	Hazine Kontrolörleri Kurulunun Denetim Kapasitesinin Güçlendirilmesi	Hazine Müsteşarlığı	920.000

Adalet Ve İçişleri	Türkiye'de Çocuklar İçin İyi Yönetişim, Koruma Ve Adalet	İçişleri Bakanlığı (Jandarma Genel Kom.) İçişleri Bakanlığı (Emniyet Gen. Md.) Adalet Bakanlığı Sosyal Hizmetler Ve Çocuk Esirgeme Kurumu Milli Eğitim Bakanlığı Türkiye Barolar Birliği	6.041.200
Adalet Ve İçişleri	Türkiye'de Denetimli Serbestliğin Geliştirilmesi	Adalet Bakanlığı	1.600.000
Adalet Ve İçişleri	Jandarmanın Modernizasyonu Projesi	İçişleri Bakanlığı (Jandarma Genel Kom.)	2.120.000
Adalet Ve İçişleri	Sınır Polisi İçin Eğitim Sistemi Geliştirilmesi	İçişleri Bakanlığı	1.840.000
Topluluk Programları Ve Proje Hazırlama	Ön Ulusal Kalkınma Programının Uygulanmasına Ve Yapısal Fonlara Hazırlığa Destek Sağlanması	DPT Müsteşarlığı	2.500.000
ESU – Bölgesel Gelişme	Konya(Konya Ve Karaman), Kayseri (Kayseri, Sivas Ve Yozgat), Malatya (Malatya Bingöl, Elazığ Ve Tunceli) Ve Ağrı (Ağrı, Iğdır, Kars Ve Ardahan) NUTS II Bölgelerinde Bölgesel Kalkınma Programı	DPT Müsteşarlığı	90.670.000
ESU – Sınır Ötesi İşbirliği	Edirne Ekmeçizade Kervansarayının Restorasyonu	DPT Müsteşarlığı	3.335.000
ESU – Sınır Ötesi İşbirliği	Bulgaristan İle Sınır Ötesi İşbirliği (Küçük Ölçekli Ortak Proje Fonu)	DPT Müsteşarlığı	500.000
ESU – Sınır Ötesi İşbirliği	Türkiye – Yunanistan Sınır Ötesi İşbirliği	DPT Müsteşarlığı	2.419.000
Topluluk Programları Ve Proje Hazırlama	AB Entegrasyon Sürecini Güçlendirici Destek Faaliyetleri	AB Genel Sekreterliği	7.000.000
Topluluk Programları Ve Proje Hazırlama	Topluluk Programları Ve Ajanslarına Katılım	Dışişleri Bakanlığı	91.299.000
		TOPLAM	329.770.260

Tablo 4. 5. 2005 Yılı Çerçeve Projeleri

Çalışma Grubu	Öncelik Alanları	Proje Adı	Sorumlu Kurum/Kuruluşlar	Toplam Proje Bütçesi (Euro)
Tarım /İç Pazar	Gıda Güvenliği	Ulusak Gıda Referans Laboratuarının Kurulması	Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı	6.399.000
Tarım	Yatay Konular	Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA)Kırsal Kalkınma Ajansının Kurulması	Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı	5.199.000
Tarım	Hayvan Sağlığı	Türkiye'de Kuduz Hastalığının Kontrolünün Güçlendirilmesi	Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı	11.884.500
Tarım	Hayvan Sağlığı	Sınır Kontrol Noktalarının Kurulması Projesi	Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı	13.250.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Bölgesel Kalkınma	TR 90 Trabzon (Trabzon, Rize, Giresun, Ordu, Gümüşhane Ve Artvin) NUTS II Bölgesel Kalkınma Programı	DPT Müsteşarlığı	24.000.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Bölgesel Kalkınma	Bölgesel Kalkınma Programlarının Hazırlanması, Yönetim Ve Uygulanması Ve Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Kurulmasına Teknik Destek Sağlanması Projesi	DPT Müsteşarlığı	19.500.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Bölgesel Kalkınma	NUTS II Bölgelerindeki Kentsel Alanlarda Ekonomik Ve Sosyal Sorunların Çözümüne Destek Projesi	Erzurum, Şanlıurfa, Diyarbakır Ve Gaziantep Yerel İdareleri	12.500.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Sınır Ötesi İşbirliği	Bulgaristan İle Sınır Ötesi İşbirliği, Küçük Ölçekli Ortak Proje Fonu	DPT Müsteşarlığı	500.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Sınır Ötesi İşbirliği	Türkiye Ve Yunanistan Sınır Ötesi İşbirliği (INTERREG)	DPT Müsteşarlığı	4.355.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	KOBİ	Moda Ve Tekstil İş Kümesi	ITKIB (İstanbul Tekstil Ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri)	9.000.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	KOBİ	Türkiye İçin İş Kümesi Politikasının Hazırlanması	DPT Müsteşarlığı	6.000.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	KOBİ	Küçük İşletmeler Kredi Programı II. Aşama	Hazine Müsteşarlığı	25.800.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	İnsan Kaynakları Ve İstihdam	Kadın Girişimciliğinin Desteklenmesi	TESK KOSGEB	4.800.000
Enerji Ulaştırma Telekomünikasyon	Enerji	Binalarda Enerji Verimliliği Konusunda Kamu Bilincinin Arttırılması	Elektrik İşleri Etüd İdaresi/Enerji Ve Tabi	1.070.000

			Kaynaklar Bakanlığı	
Enerji Ulaştırma Telekomünikasyon	Deniz Ulaştırma	Türk Limanları Ve Kıyılarında Deniz Güvenliğinin Geliştirilmesi	Denizcilik Müsteşarlığı	1.490.000
Enerji Ulaştırma Telekomünikasyon	Telekomünikasyon	Türkiye Telekomünikasyon Piyasasında Erişim Sisteminin Geliştirilmesine Yönelik Teknik Destek	Telekomünikasyon Kurumu	1.200.000
Çevre	Çevre Yatırımı	Çanakkale Bölgesinde Katı Atık Yönetim Projesi	Çanakkale Belediye Birliği	16.600.000
Çevre	Çevre Yatırımı	Kuşadası Bölgesel Katı Atık Yönetimi Projesi	Kuşatak Birliği	20.200.000
Adalet Ve İçişleri	Adli Konular	Adalete Erişimin Güçlendirilmesi	Adalet Bakanlığı	4.400.000
Adalet Ve İçişleri	Adli Konular	İstinaf Mahkemelerinin Kuruluşunun Desteklenmesi	Adalet Bakanlığı	30.000.000
Siyasi Kriterler	STK	Sivil Toplum Kuruluşlarına Yönelik Hibe Programı	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Avrupa Komisyonu Türkiye'delegasyonu	10.500.000
Siyasi Kriterler	Kurumsal Kapasite Geliştirme	Adli Tıp Konusunda Uzman Olmayan Hekimler İle Hâkim Ve Savcıların İstanbul Protokolü Konusunda Eğitim	Adalet Bakanlığı/Adli Tıp Kurumu	3.000.000
Siyasi Kriterler	İnsan Hakları	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Konusunda Avukatların Eğitimi	Türkiye Barolar Birliği	1.300.000
Siyasi Kriterler	İnsan Hakları	Kolluk Şikâyet Sistemin Geliştirmek Ve Bağımsız Bir Kolluk İnceleme Komisyonu Kurmak	İçişleri Bakanlığı	1.600.000
İç Pazar	Tüketicinin Korunması	Rapex Benzeri Bir Sistemin Türkiye'de Kurulmasına Yönelik Olarak Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi	Dış Ticaret Müsteşarlığı	1.500.000
İç Pazar	Rekabet	Dpt Müsteşarlığı Devlet Yardımları Genel Müdürlüğünün Kurumsal Kapasitesinin Güçlendirilmesi	DPT Müsteşarlığı	1.000.000
İç Pazar	Malların Serbest Dolaşımı	Yeni Sıcak Su Kazanları, Gaz Yakan Aletler, Kozmetikler, Vücut Dışında Kullanılan Tıbbi Tanı Cihazları Ve Veteriner Tıbbi Ürünler Sektörlerindeki Ab Mevzuatının Uygulanması İçin Piyasa Gözetimi Laboratuarlarına Destek Projesi	Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı Sağlık Bakanlığı Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı Bayındırlık Ve İskân Bakanlığı	3.298.500
Sosyal Politika	Halk Sağlığı	Bulaşıcı Hastalıkların Gözetimi Ve Kontrolünün	Sağlık Bakanlığı	6.993.100

		Güçlendirilmesi Projesi II. Aşama		
Sosyal Politika	Cinsiyet Eşitliği	Cinsiyet Eşitliğinin Güçlendirilmesi	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü	5.838.180
Sosyal Politika	İş Sağlığı Ve Güvenliği	İş Sağlığı Ve Güvenliğinin Güçlendirilmesi II. Aşama	Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	3.000.000
Diğer	İdari Kapasitenin Güçlendirilmesi	Jean Monet Burs Programı	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği	3.820.000
Diğer	Topluluk Programı Ve Ajanslarına Katılım	Topluluk Programlarına Ve Ajanslarına Katılım	Dışişleri Bakanlığı	136.300.309
Diğer	İdari Kapasitenin Güçlendirilmesi	AB Entegrasyon Sürecini Güçlendirici Destek Faaliyetleri	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Avrupa Komisyonu Türkiye'delegasyonu	14.000.000
İstatistik	İstatistik	E- Devlet Kapsamında Genel Devlet Sektörü İçerisinde Yer Alan Tüm Kurumların Muhasebe Verilerinin Toplanması İçin Kapasite Geliştirilmesi Projesi	Maliye Bakanlığı	2.000.000
İstatistik	İstatistik	Türk İstatistik Sisteminin Geliştirilmesi Projesi II. Aşama	Devlet İstatistik Enstitüsü	11.237.300
			TOPLAM	**423.534.889**

Tablo 4. 6. 2006 Yılı Çerçeve Projeleri

Çalışma Gurubu	Proje Adı	Sorumlu Kurum/Kuruluşlar	Toplam Proje Bütçesi (Euro)
Adalet Özgürlük Ve Güvenlik	Menşe Ülke Ve İltica Bilgi Sistemlerinin Tesisi Projesi	İçişleri Bakanlığı (Emniyet Genel Müdürlüğü)	12.051.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Atık su Yönetimi Projesi	Nevşehir Belediyesi	8.750.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Atık su Yönetimi Projesi	Tokat Belediyesi	13.600.000
Tarım	Pilot Türk Çiftliği Muhasebe Veri Ağı Kurulumu Projesi (Fadn)	Tarım Ve Köy işleri Bakanlığı	1.240.000
Tarım	Türkiye'de Ağız Ve Yiyecek Hastalıklarının Kontrolü Projesi	Tarım Ve Köy işleri Bakanlığı	65.437.800
Enerji	Türkiye Sınır Ötesi Elektrik Ticaretinin En Etkin AB Uygulamaları İle Uyumu İçin Koşulların Güçlendirilmesi	Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü	1.380.000
Çevre	Türkiye'de Su Sektörünün Kurumsal Yapılanması İçin Destek	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü	2.500.000
Eğitim	Türkiye'de Lisans Üstü Eğitim Görenler İçin Jean Monnet Burs Programının Devamı	Merkezi Finansman Ve İhale Birimi	3.350.000
Sivil Toplum Diyaloğu	AB Türkiye Arasında Sivil Toplum Diyalogunu Geliştirme Projesi	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS)	21.500.000
Adalet Özgürlük Ve Güvenlik	İç Gülenlik Sektörünün Sivil Gözetimi	İçişleri Bakanlığı	3.000.000
Siyasal Kriter	Avrupa İnsan Hakları Standartlarında Jandarmanın Eğitimi Projesi	Jandarma Genel Komutanlığı	1.947.500
Siyasal Kriter	Mahkeme Yönetim Sistemine Destek Projesi	Adalet Bakanlığı	3.300.000
Sosyal Politika-Siyasal Kriter	Şiddete Bağlı Kadınlar İçin Sığınaklar	İçişleri Bakanlığı	10.360.000
Adalet Özgürlük Ve Güvenlik	Kırsalda Uyuşturucu Bağlantısını Kesmek İçin Kapasitenin Güçlendirilmesi	Jandarma Genel Komutanlığı	3.450.000
Adalet Özgürlük Ve Güvenlik	Türkiye'nin Yasadışı İnsan Trafiği İle Mücadelesine Destek Ve Tüm İnsan Trafiği İçin Yasal Yapığı Kurmasına Destek Olma Projesi	İçişleri Bakanlığı Dış İşleri Bakanlığı	3.000.000
	Türkiye'de Rüşveti Engelleye Bilmek İçin Etik Projesi	Başbakanlık Etik Kurulu	1.350.000

Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Türkiye'de Yerel Düzeyde İş Organizasyonunu Desteklemek Ve Aktif İş Miktarı Projesi	İŞKUR	31.956.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Mesleki Eğitim Öğretim Sayesinde İnsan Kaynaklarının Gelişimini Destekleme Projesi	Milli Eğitim Bakanlığı YÖK	15.480.920
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa Da Göçmenlerin Ekonomik Ve Sosyal Problemlerinin Çözümüne Destek Projesi	İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa Büyükşehir Belediyeleri Ve Merkezi Finansman Ve İhale Birimi	12.886.975
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Avrupa'da Türk İş Merkezleri Ağının Gelişmesi	TOBB (Afyon, Bursa, Corum, Denizli, Erzurum, Eskişehir, Kayseri, Konya, Kütahya, Malatya, Mersin, Trabzon, Samsun, Şanlıurfa)	25.000.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Esnaf Ve Sanatkârların Finansal Kaynaklara Ulaşımı Projesi	Türkiye Esnaf Ve Sanatkarlar Kredi Ve Kefalet Kooperatifleri Birlikleri Merkez Birliği (TESKOMB)	4.992.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Şanlıurfa'nın Endüstriyel Yapılandırılması	Sanayi Bakanlığı	21.580.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Türkiye'de Yol Güvenliğini Geliştirme Projesi	Ulaştırma Bakanlığı	27.300.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Amasya Bölgesel Katı Atık Yönetim Projesi	Çevre Ve Orman Bakanlığı	24.000.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Kütahya Bölgesel Katı Atık Yönetim Projesi	Çevre Ve Orman Bakanlığı	24.200.000
Ekonomik Ve Sosyal Uyum	Bitlis Bölgesel Katı Atık Yönetim Projesi	Çevre Ve Orman Bakanlığı	19.500.000
Sınır Ötesi İşbirliği	Edirne Ekmekçizade Kervansarayının Yönetimi İçin Teknik Destek Projesi	Türkiye Ve Bulgaristan Sınır Ötesi İşbirliği	3.000.000
Sınır Ötesi İşbirliği	Kırklareli-Dereköy –Aziziye Türkiye Bulgaristan Sınır Yolunun Yükseltilmesi Projesi	Türkiye Ve Bulgaristan Sınır Ötesi İşbirliği	5.349.000
Sınır Ötesi İşbirliği	Türkiye Bulgaristan Sınır Bölgesinde Sel Tahmini Ve Sel Kontrolü İçin Kapasitenin Geliştirilmesi Projesi	Türkiye Ve Bulgaristan Sınır Ötesi İşbirliği	4.080.000
Sınır Ötesi İşbirliği	Yıldız Dağında Biyolojik Çeşitlilik Ve Doğal Bölgenin Güçlendirilmesi Ve Korunmasını Geliştirme Projesi	Türkiye Ve Bulgaristan Sınır Ötesi İşbirliği	2.050.000
Sınır Ötesi İşbirliği	Küçük Ölçekli Ortak Proje Fonu	Türkiye Ve Bulgaristan Sınır Ötesi İşbirliği	1.013.500
Yasama-İdare	Türkiye Büyük Millet Meclisinin Kapasitesinin Yükseltilmesi Projesi	TBMM Genel Sekreterliği	1.042.100
Kamu Yönetimi	Düzenleyici Etki Analizini Türkiye'nin Yasal Çerçevesine Dâhil Edilmesi	Başbakanlık Kanun Ve Kararnameler Genel Müdürlüğü	1.000.000
Gümrük Birliği Adalet Ve İçişleri	Türk Gümrük Yönetimlerinin Modernizasyonu Projesi III	Türk Gümrük Müsteşarlığı	19.027.139
Tek Pazar	Türk Polisinin Fikir Ve Sanayi Mallarında Uygulamasını Destekleme Projesi	Kültür Ve Turizm Bakanlığı	1.510.000

Tarım	Türkiye'de Tohum Sektörünün Gelişmesi Ve AB İle İşbirliği	Tarım Ve Köy İşleri Bakanlığı	2.335.000
Sosyal Politika	İşgücü Denetleme Sistemini Geliştirme Projesi	Merkezi Finansman Ve İhale Birimi Ve İş sağlığı Ve Güvenliği Genel Müdürlüğü	1.300.000
Eğitim	Milli Eğitim Bakanlığı İçin Kapasitesini Geliştirme Projesi	Milli Eğitim Bakanlığı	3.700.000
Çevre	Türkiye'de Çevresel Bilgi Değişim Ağının Kurumu Projesi	Çevre Ve Orman Bakanlığı	11.500.000
Sosyal Uyum	Avrupa Birleşme Sürecini Güçlendirmeye Yönelik Aktiviteler Geliştirme Proje	Dışişleri Bakanlığı ABGS	36.000.000
Sivil Toplum Diyaloğu	Sivil Toplum Diyaloğu AB- Türkiye Odalar Toplantısı Projesi	TOBB	4.500.000
Sivil Toplum Diyaloğu	Türkiye'den Gelen İşçilerle Birlikte Ve Avrupa Birliği "İşin Kültürel Paylaşımı" Projesi Sayesinde	TÜRK-İŞ, HAK-İŞ, DİSK, KESK	3.500.000
Sivil Toplum	Türkiye'de Sivil Toplumu Güçlendirme Ve Diyaloğu Geliştirme Projesi	Sivil Toplumu Geliştirme Merkezi	4.000.000
[sektör belirtilmemiş]	Birlik Programı Ve Ajanslarına Katılım Projesi	*	87.852.764
		TOPLAM	**555.868.503**

4. 2. PROJE BİRİMLERİ (MERKEZİ OLMAYAN YÖNETİM SİSTEMİ)

Helsinki Zirvesiyle adaylık süreci başlayan Türkiye'nin katılım öncesi süreç olarak adlandırılan bu yeni dönemde, mali yardımları etkin bir şekilde kullanılabilmesi için, Avrupa Birliği kural ve prosedürlerine uygun olarak, kaynakların AB merkezinden değil aday ülke tarafından yönetildiği yeni bir sistemin kurulması, Türkiye için gerekli hale gelmiştir.[145]

AB'ye aday olan ülkelerin yardım programları Merkezi Olmayan Yönetim Sistemine göre yönetilmektedir. Proje yönetiminin (örneğin, ihale, sözleşme yapma ve ödemelerle ilgili işlemlerin) Avrupa komisyonu denetiminde olmak koşuluyla, ilgili ülkelerdeki yetkililere devredilmesidir.[146] Merkezi Olmayan Yönetim Sistemi, oluşturulması kararının 2001 yılında alınmasından sonra 2003 yılında Türkiye'ye devredilmiştir. Bu sayede mali yardımların farklı aşamalarını, farklı birim ve kişilere devrederek mali yardımların aşamalarının uygulanması ve denetlenmesi amaçlanmaktadır. Bu sayede birimlerin birbirini kontrol ve denetimini ön plana çıkarmaktadır. Aday ülkeler de aynı yapılanmaya sahiptir. Merkezi olmayan yapılanma ile adaylık öncesi dönemde sağlanan mali yardımların kullanılması hususu AB Komisyonu'nun kontrol ettiği bir süreç olmaktan çıkarılarak, hayata geçirilecek projelerin seçiminin, uygulanmasının ve kontrolünün aday ülke tarafından gerçekleştirilmesi imkânı sağlanmıştır.[147]

Avrupa Birliği'ne üyelik hedefi doğrultusunda ortaya konulan taahhütlerin gerçekleştirilmesi amacıyla hazırlanacak ve AB tarafından finanse edilecek projelerin belirlenmesi, yönetimi, izlenmesi ve değerlendirilmesi aday ülkeler tarafından yerine getirilmektedir.[148] Böylelikle Türkiye adaylık döneminde AB'den sağlayacağı mali yardımları, AB'ye üyelik süreci çerçevesinde kendi ihtiyaçları doğrultusunda kendi önceliklerine göre kullanabilecektir. Bu çerçevede, AB'den sağlanan yardımların kullanımına ilişkin olarak ülkemizde yeni bir yapılanmaya gidilmiştir.

---

[145] Necip Polat (2004), a. g. m., s. 68.
[146] Burhan Ormanoğlu (2007), a. g. m., s. 34.
[147] Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Türkiye-AB Mali İlişkileri, http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/AB/TeknikMevzuatDb/TR_AB_Mali_iliskileri_Tarihi.doc (15.08.2007).
[148] Necip Polat (2004), a. g. m., s. 69.

Ulusal Mali Yardım Koordinatörü: Katılım süreci ile Topluluk mali kaynakları arasında ilişkiyi sağlamak ve Topluluk kaynaklarının izleme ve değerlendirmesini yapmak Ulusal Mali Yardım Koordinatörünün sorumluluğundadır. Ulusal Mali Yardım Koordinatörünün sekretarya hizmetlerini Avrupa Birliği Genel Sekreterliği yürütmektedir.[149]

Ulusal Mali Yardım Koordinatörünün görevleri şunlardır.

- Topluluk mali yardımının katılım süreci ile ilişkilendirilmesi ve fonların sadece bu amaç için kullanılması amacıyla koordinasyonu sağlamak,
- Mali işbirliği kapsamındaki projelerin KOB ve UP'daki öncelikler doğrultusunda yönlendirilmesini, seçilmesini, uygulanmasını ve izlenmesini sağlamak,
- Yıllık finansman protokollerini ulusal yetkilendirme görevlisi ve yetkili bakanlıklar ile bağlantılı olarak hazırlamak ve koordine etmek,
- Programların izlenmesini ve değerlendirilmesini koordine etmek.[150]

Mali İşbirliği Komitesi: Mali kaynakların kullanımında öncelikleri belirlemek, saptanacak öncelikler kapsamında dönemsel finansman programlarını hazırlamak ve mali kaynakların öncelikler doğrultusunda dağıtımını gözetmek üzere görevlendirilmiştir.[151] Mali işbirliği komitesi Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği temsilcilerinden oluşmaktadır.[152]

Mali İşbirliği komitesinin başlıca görevleri şunlardır;

- Mali İşbirliği ile ilgili olarak yürütülen çalışmalar arasında gerekli uyumu sağlamak
- Mali kaynakların kullanımında öncelikleri belirlemek
- Saptanacak öncelikler kapsamında yıllık programları hazırlamak
- Mali kaynakların öncelikler doğrultusunda dağıtımını gözetmek

---

[149] İktisadi Kalkınma Vakfı, Türkiye-Avrupa Birliği Mali İşbirliği, http://www.ikv.org.tr/maliisbirligi.php (21.07.2007).
[150] Burhan Ormanoğlu (2007), a. g. m., s. 35.
[151] Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Türkiye-AB Mali İlişkileri, http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/AB/TeknikMevzuatDb/TR_AB_Mali_iliskileri_Tarihi.doc (15.08.2007)
[152] Gazi Baykaler (2007), Türkiye'ye Yönelik AB Fonları Ve İl Yönetimi, *Türk İdare Dergisi*, sayı 455, s. 178.

- Mali İşbirliği uygulamasını izlemek ve değerlendirmek.[153]

Ulusal Fon ve Yetkilendirme Görevlisi: Ulusal Fon, yardımın aktarımını sağlayan ve muhasebesini tutan birimdir. Hazine Müsteşarlığı bu görevi üstlenmiştir. Ulusal Yetkilendirme Görevlisi Ulusal Fonu yönetir. Ulusal Yetkilendirme Görevlisi Hazine Müsteşarıdır.

Ulusal Yetkilendirme Görevlisinin başlıca görevleri şunlardır;

- Komisyon'dan mali kaynakların transferini talep etmek,
- Finansman Protokolünde geçen ulusal ve diğer mali kaynakların akışını sağlamak,
- AB mali yardımları için Birlik tarafından kabul edilmiş bir mali raporlama sistemi oluşturmak,
- Finansman Antlaşmasında belirtilen usule uygun olarak mali kaynakları Merkezi Finans ve İhale Birimine transfer etmek.[154]

Ortak İzleme Komitesi: Ulusal Yetkilendirme Görevlisi, Ulusal Yardım Koordinatörü ve Komisyon temsilcilerinden oluşan, Avrupa Birliği programlarının gözden geçirilmesinden sorumlu komitedir.[155]

Ortak İzleme Komitesinin başlıca görevleri şunlardır;

- İzleme raporları kapsamında Finansman Protokollerinde yer alan hedeflerin gerçekleşmesini değerlendirmek,
- Belirlenen hedeflere ulaşılabilmesi için önceliklerde değişiklik, programlar arasında kaynak aktarımı ve gerekli hallerde program bazında ilave mali kaynak önerisinde bulunmak.[156]

---

[153] T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, AB-Türkiye Mali İşbirliği, http://www.maliye-abdid.gov.tr/ (23.08.2007).
[154] Burhan Ormanoğlu (2007), a. g. m., s. 35.
[155] Necip Polat (2004), a. g. m., s. 71.
[156] T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa Ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, AB-Türkiye Mali İşbirliği, http://www.maliye-abdid.gov.tr/ (23.08.2007).

Merkezi Finans ve İhale Birimi: Birimin görevleri, kurumsal yapılanma projeleri ve diğer projeler kapsamında ihale açılması, ihalelerin sonuçlandırılması ve AB fonlarının proje bazında uygulayıcı kuruluşa aktarılmasını kapsayan Proje Uygulaması dönemindeki tüm işlemleri kapsamaktadır.[157] Bu birimin başkanı, Programlama Yetkilendirme Görevlisi olarak tanımlanmaktadır.

Tablo 4. 7. Türkiye'de Merkezi Olmayan Uygulama Sisteminin Unsur Ve Görevleri

Unsur	Türkiye'de Görevi Yürüten	Görev
Ulusal Yardım Koordinatörü	ABGS Genel Sekreteri	Programlama
Ulusal Yetkilendirme Görevlisi	Hazine Müsteşarı	AB Fonlarının Mali Yönetimi, Ulusal Fon Başkanlığı
Merkezi Finans Ve İhale Birimi	Hazine Müsteşarlığına Bağlı	İhaleye Çıkma Sözleşme Yapma, Muhasebe, Ödeme, Raporlama
Program Yetkilendirme Görevlisi	Merkezi Finans Ve İhale Birimi Sorumlusu	Projeye İlişkin Hizmet, Tedarik Ve İş İhalelerinin İdari Ve Mali Sorumluluğu
Ulusal Fon	AB Fonlarının Aktarıldığı Merkezi Hazine Birimi	Tahsis Edilen Fonların Yönetimi
Mali İşbirliği Komitesi	Üyeler: Dışişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, DPT, Hazine, ABGS	Mali İşbirliği Kapsamındaki Çalışmaların Eşgüdümü Ve Uyumu Sağlama
Ortak İzleme Komitesi	Üyeler: Ulusal Yardım Koordinatörü, Ulusal Yetkilendirme Görevlisi, Mali İşbirliği Komitesi, AB Komisyonu Temsilcileri	Mali İşbirliği Kapsamındaki Programların Gözden Geçirilmesi Ve Bunların Değerlendirilmesi

Kaynak: Burhan Ormanoğlu (2007), Avrupa Birliği Mali Yardımlarının Kullanımı ve Yönetimine Yönelik Türkiye'de Oluşturulan Yapı: Merkezi Olmayan Uygulama Sistemi, *İller Ve Belediyeler Dergisi*, Sayı: 708, s. 36

4. 3. PROJE ÇAĞRISI TEKLİFİ VE BAŞVURUSU

AB Katılım Öncesi Mali Yardımlardan yararlanmak için belirlenen öncelikler çerçevesinde hibeler ile projeler desteklenmektedir. Bu çerçevede programların öncelik alanlarında belirlenen şartlara uygun olarak hazırlanan projelerden yarışma usulüne göre seçilecek başarılı projeler hibeden yararlandırılmaktadır. Bu projelere başvurabilecek kurumlar ise, yerel yönetimler (belediyeler, il özel idaresi, köy tüzel kişiliği, muhtarlıklar), KOBİ'ler, sivil toplum kuruluşları ve ilgili tüm yerel inisiyatifler, sanayi, ticaret, ziraat, meslek oda ve kuruluşları, vakıflar, dernekler, sendikalar, kooperatifler,

[157] İktisadi Kalkınma Vakfı, Türkiye-Avrupa Birliği Mali İşbirliği, http://www.ikv.org.tr/maliisbirligi.php (21.07.2007).

üniversiteler, araştırma enstitüleri ve eğitim kurumlarıdır.[158] Söz konusu kurumların bu mali yardımlardan yararlanabilmesi için projeler hazırlamaları gerekmektedir. Ayrıca Projeleri de Katılım Ortaklığı Belgesi, Ulusal Kalkınma Planı ve Katılım Öncesi Ekonomik Program önceliklerine uygun olarak hazırlanmaları gerekmektedir. AB'nin ülkemize sağladığı mali yardımların Türkiye'nin topluluk ile mevcut ortaklık ilişkisinden kaynaklanan yükümlülüklerinin yerine getirilmesini desteklemek için verilmektedir. Bir proje ya da programın AB tarafından desteklenmesi için; Türkiye tarafından hazırlanan Ulusal Programda belirtilen alanları destekleyici nitelikte olması, AB Katılım Stratejisinin uygulanmasına katkıda bulunması, Türkiye'deki yasaların AB müktesebatına uyum sürecine katkıda bulunması gerekmektedir.[159] Avrupa Komisyonuna doğrudan sunulan projelerin desteklenmesi mümkün değildir. Türkiye'nin söz konusu mali yardımlardan yararlanabilmesi için ilgili proje konularının Türkiye ile AB arasında yapılan yıllık planlamada öncelikler arasına alınmış olması gerekir. Projeler ancak proje teklif çağrısı yapıldıktan sonra sunulabilmektedir. AB tarafından sağlanan hibe nitelikli mali yardımların hangi projelerin finansmanında kullanılabileceğine karar verilmesi, "programlama" adı verilen ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliğinin koordinasyonunda, hemen hemen bütün kamu kurum ve kuruluşlarının katıldığı önemli ve uzun bir süreç içinde olup, ilgili belgelerde (Katılım Ortaklı Belgesi, İlerleme Raporu vb.) belirtilen öncelikler çerçevesinde şekillenmektedir.[160]

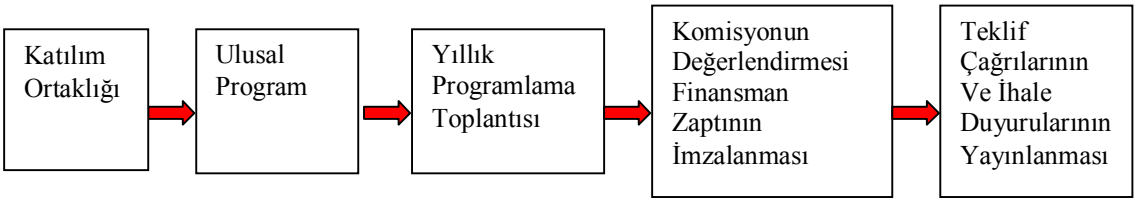

Şekil 4. 2. Katılım Öncesi Mali Yardımları Programlama Süreci

Değerlendirilen proje önerilerinden uygun ve öncelikli olanlar, standart AB proje formatı çerçevesinde geliştirilmekte ve bu şekilde oluşturulan senelik proje paketleri Ulusal Mali Yardım Koordinatörü tarafından Avrupa Komisyonuna iletilmektedir. Bu şekilde özetlenebilecek programlama süreci, her sene Ağustos-Eylül

[158] Devlet Planlama Teşkilatı, AB Destekli Bölgesel Kalkınma Programları Hibe Programı Uygulama Mekanizması, http://www.dpt.gov.tr/bgyu/abbp/Hibe/hibe_mekanizma.html (23.07.2007).
[159] Burhan Ormanoğlu (2007), a. g. m., s. 36.
[160] Burhan Ormanoğlu (2007), a. g. m., s. 36.

aylarında başlatılmakta ve Nisan-Mayıs gibi tamamlanmaktadır.[161] AB finansmanı, esas olarak yıllık Ulusal Programlarla reformları desteklemek için tasarlandığından, reformlardan sorumlu kuruluşlar bu finansman için seçilebilir. Bu finansman ya var olan yapılar tarafından ya da ihtiyaçları karşılamak için kurulan yeni birimler tarafından kullanılır.[162] Örneğin, İnsan Kaynakları Geliştirme alanında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı veya Bölgesel Ajansların işsiz insanlar için eğitim talebine danışmanlık şirketleri ve insan kaynakları şirketleri eğitim sağlayıcılar olarak teklif vermeye uygun olurlar. Finansman için uygun projeler genellikle devlet kurumları, yerel yönetimlerce veya sivil toplum örgütlerince gerçekleştirilmektedir.

Hibe programları ticari olmayan AB hedeflerinden birinin hayata geçirilmesi, bir faaliyetin uygulamaya konulması veya bir kurumun işletilmesiyle ilgi olup; çerçeve program altında, çerçeve programın amaçlarına uygun olarak düzenlenmektedir.[163] AB finansmanı alan kurumlar sağlık ve eğitimden alt yapı ve kırsal kalkınmaya kadar değişik alanlarda kamu politikalarının tasarlanması ve uygulanmasından sorumlu kurumlardır.[164] Ayrıca, bu alanlarda reformu destekleyen sivil toplum örgütlerine de destek verilmektedir.

Örneğin, AB- Türkiye mali işbirliği kapsamında yürütülen bölgesel kalkınma programlarında belirlenen öncelikler çerçevesinde bu yardımlar yapılmaktadır. Bu öncelikler dâhilinde hazırlanan projeler değerlendirilerek içlerinden en uygun projeler seçilmektedir. AB belirlenen öncelikler çerçevesinde mali yardımlar için farklı tarihlerde proje teklif çağrısı bulunmaktadır. Bu sayede kurumlardan belirlenen alanlarda proje tekliflerini hazırlamaları ve teslim etmeleri istenir. Bu teklif çağrısı ile birlikte başvuru rehberi yer almaktadır. Bu rehberle söz konusu projenin öncelikleri ve amaçları, yararlanan kurumların uygunluğu ile ilgili kurallar, değerlendirme kriter ve süreciyle ilgili bilgiler verilmektedir. AB tarafından ilgili ülkeye tahsis edilecek miktarın kararı Brüksel'de söz konusu ülkenin büyüklüğü, nüfusu gibi çeşitli faktörler ve belli alanlardaki reform gereksinimlerine göre alınır, AB finansmanı genellikle

---

[161] İnci Ataç-Rösch, Avrupa Birliği Fonları ve Yerel Yönetimler, *Avrupa Birliği Ve Yerel Yönetimler Konferans Raporu*, http://www.konrad.org.tr/Yerel%20Yonetimler/Rosch11.pdf (27.07.2007).

[162] T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), AB Mali Desteğine Kimler Başvurabilir?, http://www.avrupa.info.tr/AB_Mali_Destegi/Kimler_Basvurabilir.html (10.08.2007).

[163] A.Eser Kayadelen, Hibe Programları Ve Hibe Başvurusunun Yapılması, http://www.tesk.org.tr/projehazırlama/m5/M5-dersnotları.doc (21.07.2007).

[164] T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Neden AB Mali Desteği?, http://www.avrupa.info.tr/AB_Mali_Destegi/Neden_Ab_Mali_Destegi.html (10.08.2007).

projelerin toplam bedelinin %75'ini kapsar, ancak bazı özel projelerde AB finansmanı %100 erişebilir.[165] Hibe programından yararlananlar tarafından projeye mutlaka "eş finansman" sağlanmak zorundadır ve bu oran ülkelere göre farklılıklar göstermektedir. Türkiye'de uygulanmış olan hibe projelerinde eş finansman miktarı yerel kalkınma girişimleri için %10, KOBİ projeleri için, %50 olarak uygulanmıştır.[166] Projeler, Merkezi Finansman ve İhale Birimi koordinasyonunda bağımsız değerlendirme komiteleri tarafından öncelikler ve başvuru rehberindeki koşullar doğrultusunda değerlendirilir. Yapılan yardımlar ticari bir amaç güdülmeden sadece Türkiye'nin AB'ye uyum sürecini desteklemek amacında olmalıdır.

Hibe programlarında uyulması gereken temel kurallar;

- Programın hedefleri açık olmalı, ön ulusal kalkınma planı ve yıllık programlarda yer alan hedeflerle uyumlu olmalıdır,
- Şeffaflık ilkesine mutlaka uyulmalı ve duyuruların mümkün olduğunca yaygın yapılması sağlanmalıdır,
- Eşit muamele, fırsat eşitliği ve tarafsızlık ilkelerine uyulmalıdır
- Fonların başkaları için kaynak haline gelmesine izin verilmemelidir.[167]

Projelerin zamanında, doğru ve başarılı biçimde uygulanmasını takiben, yüklenicilere MFİB tarafından ödemeleri yapılır. Bu ödemeler ancak yüklenicilerin yükümlülüklerini yerine getirmeleri ve AB satın alma kurallarına uymaları koşuluyla yapılır. Türkiye'de AB fonlarının kullanılmasının sorumluluğu Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin elindedir ve bununla beraber Avrupa Komisyonu tüm ihale sürecinde AB prosedürlerinin izlenmesini sağlar. Bu nedenle, Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, Avrupa Komisyonu'nu temsilen, her projenin ihale ve sözleşme aşamasında önceden onay verir.[168]

---

[165] T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Nasıl Uygulanır?, http://www.avrupa.info.tr/AB_Mali_Destegi/Nasil_Uygulanir.html (10.08.2007).
[166] A.Eser Kayadelen, Hibe Programları Ve Hibe Başvurusunun Yapılması, http://www.tesk.org.tr/projehazırlama/m5/M5-dersnotları.doc (21.07.2007).
[167] A. Eser Kayadelen, Hibe Programları ve Hibe Başvurusunun Yapılması, http://www.tesk.org.tr/projehazırlama/m5/M5-dersnotları.doc (21.07.2007).
[168] T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Nasıl Uygulanır?, http://www.avrupa.info.tr/AB_Mali_Destegi/Nasil_Uygulanir.html (10.08.2007).

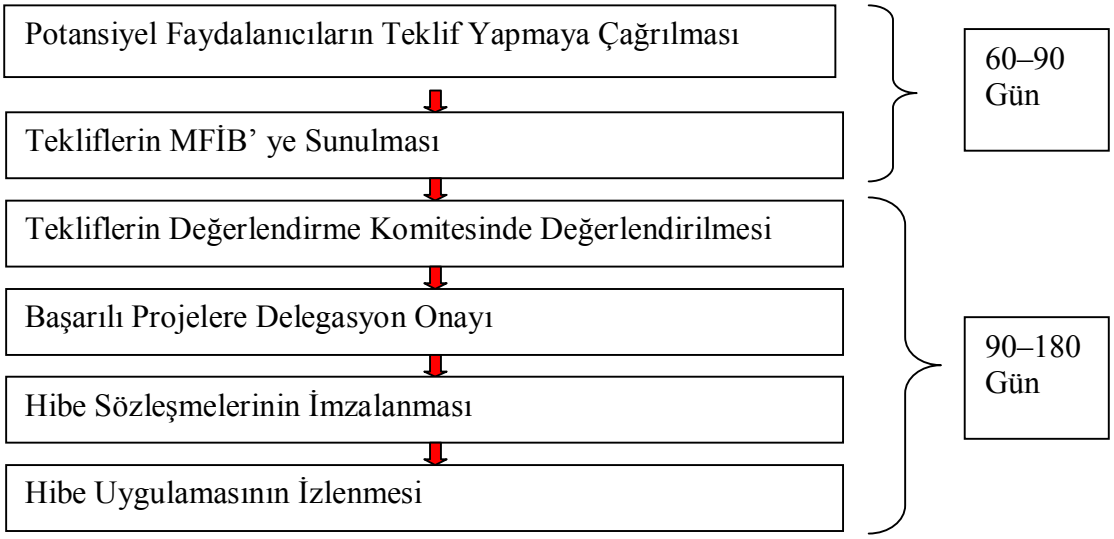

Şekil 4. 3. Yapılan Hibelerin Aşamaları

Avrupa Komisyonu ve Türk Hükümeti ortak kararıyla, katılım için öncelikli yatırım ihtiyaçları, finansman için sunulan sektörel önergelerin kalitesi, AB finansmanı için başvuran Bakanlıkların uygulama kapasitesi gibi faktörler göz önünde bulundurularak alınır.[169] Her kısım için fonların dağılım işlemine "programlama" adı verilmektedir. Yapılan proje başvuruları ise MFİB koordinasyonunda bağımsız değerlendirme komiteleri tarafından yapılmaktadır. Değerlendirme ölçütleri ise projelerde önerilen faaliyetlerin uygunluğunu, teklifler için yapılan çağrıların hedefleriyle tutarlılığını, niteliğini, beklenen faydasını, sürdürülebilirliğini ve maliyet etkinliğini kapsamaktadır.[170] Teklif edilen bütçe ile teklifin kalitesi de başvuru rehberinde yer alan değerlendirme tablosundaki değerlendirme ölçütlerine uygun olarak yapılır.

Değerlendirmede iki tür kriter vardır;

- Seçim Kriterleri: Projenin yürütüldüğü sırada faaliyetleri geçekleştirebilmek ve gerektiğinde finansmanına katılma konusunda yeterli kaynaya sahip olmalı; projeyi tamamlayabilecek profesyonel yetkilik ve vasıflara sahip olmalıdır.[171]
- Hibe Verme Kriterinde: Belirlenen hedefler ve öncelikler açısından projeler değerlendirilmektedir. Hibeler bu bakımdan en iyi sonuca ulaşılacağına inanılan

[169] T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Nasıl Uygulanır?, http://www.avrupa.info.tr/AB_Mali_Destegi/Nasil_Uygulanir.html (10.08.2007).
[170] Devlet Planlama Teşkilatı, AB Destekli Bölgesel Kalkınma Programları Hibe Programı Uygulama Mekanizması, http://www.dpt.gov.tr/bgyu/abbp/Hibe/hibe_mekanizma.html (23.07.2007).
[171] A.Eser Kayadelen, Hibe Programları Ve Hibe Başvurusunun Yapılması, http://www.tesk.org.tr/projehazırlama/m5/M5-dersnotları.doc (21.07.2007).

projelere verilmektedir. Bu ölçütler ise, projenin ilgisi, teklif çağrısı hedefleriyle uyumu, kalitesi beklenen etkisi, sürdürülebilirlik ve maliyet etkinliği gibi unsurlardır.[172]

Tablo 4. 8. Tekliflerin Değerlendirilmesiyle İlgili Örnek Değerlendirme Tablosu

Mali kapasite ve işletme kapasitesi (min 12)	20 puan
İlgililik (min 20)	25 puan
Metodoloji	30 puan
Sürdürülebilirlik	15 puan
Bütçe ve maliyet etkinliği	10 puan
Toplam	**100 puan**

Kaynak: Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Bölgesel Gelişme Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, (Nisan 2005), Bölgesel Kalkınma Programlarında Hibe Teklif Çağrıları ve KOBİ Başvuruları, www.dpt.gov.tr (23.07.2007)

Her başvuru, bağımsız değerlendirme birimleri tarafından değerlendirilmektedir. Bu birimlerin verdikleri puanların ortalamaları alınarak proje tekliflerinin puanları belirlenmektedir. Bu birimlerin yapmış olduğu değerlendirme sonucunda tekliflerin hangilerine hibelerin yapılacağı değerlendirme komitesi tarafından karara bağlanmaktadır. Hibe yardımından yararlanacak olan proje sahiplerine sonuç yazılı olarak bildirilmektedir.

Proje tekliflerin reddedilmesi ise şu gerekçelere dayandırılmaktadır;

- Başvurunun süresi içinde yapılmaması,
- Başvuru teklifinin tamam olmaması,
- İdari yönden koşullara uygun olmaması,
- Başvuru sahibi ve ortaklarının uygun olmaması,
- Projenin uygun olmaması,
- Teklifin konu ile ilgili olmaması,
- Başvuru sahibinin mali ve işletme kapasitesinin yeterli olmaması,
- Teklifin mali ve teknik yönden yetersiz olması.[173]

[172] A.Eser Kayadelen, Hibe Programları ve Hibe Başvurusunun Yapılması, http://www.tesk.org.tr/projehazırlama/m5/M5-dersnotları.doc (21.07.2007).
[173] A.Eser Kayadelen, Hibe Programları ve Hibe Başvurusunun Yapılması, http://www.tesk.org.tr/projehazırlama/m5/M5-dersnotları.doc (21.07.2007).

Yapılan teklifler sonucu verilen kararlarda kesin kararlardır. Tüm tekliflerin yetersiz bulunması sonucu da yeniden proje çağrısı yapılabilir. Başvurusu kabul edilen projeye MFİB başvuru rehberinde yer alan standart sözleşmeye göre sözleşme teklif edilir. Başvuru sahibinin de başvuru formu, iş planı gibi ilgili bölümleri İngilizceye çevirtmesi gerekmektedir. Sözleşmede, nihai hibe tutarı, hedeflerin gerçekleştirilmemesi durumunda yapılacaklar, sözleşmede ve bütçede yapılacak değişiklikler, raporlama ve ödemelere ilişkin bilgiler, proje hesaplarının nasıl kullanılacağını, denetim, tanıtım ve uygulama konuları yer almaktadır.[174]

Uygulama sırasında da proje, MİFB ve hibeden yararlanan kuruluş tarafından yakından takip edilmektedir. Yararlanıcıların, sözleşmede belirtilen dönemlerde düzenli olarak istenilen raporları ilgili birimlere göndermesi gerekmektedir. Projenin süresine göre bu raporların sayısı değişmektedir. Yararlanıcılar, hem ara raporlar hem de nihai raporlar hazırlar. Ara raporlar projenin uygulanması sırasında hazırlanmaktadır. Nihai raporlar ise proje tamamlandıktan sonra yararlanıcı tarafından hazırlanır. MFİB hem hazırlanan raporlarla hem de projeleri yerinden izleyerek projeleri denetlemektedir. Projeler nihai raporların sunulmasını takiben MFİB tarafından onaylandıktan sonra kabul edilmektedir. Nihai raporda belirtilen hesap durumuna göre yararlanıcıya kalan ödemeler yapılır.

Diğer proje teklif çağrıları içinde genel olarak benzer değerlendirme koşullarının olduğu söylenebilir. Teklif çağrıları Internet yoluyla ilgililere duyurulur (www.deltur.cec.eu.int) ve finansman için başvurabilecek hedef grupları (Sivil Toplum Kuruluşları, KOBİ 'ler, yerel makamlar vs.), başvurular için son tarih ve başvuruların yapılacağı yeri, başvuru için gerekli belgeleri (formlar, diğer ilgili belgeler örneğin iş geliştirme projeleri için bir iş planı, Sivil Toplum Kuruluşları için tüzük vs.) bu duyurularda belirtilir.[175]

---

[174] A.Eser Kayadelen, Hibe Programları ve Hibe Başvurusunun Yapılması, http://www.tesk.org.tr/projehazırlama/m5/M5-dersnotları.doc (21.07.2007).

[175] Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği (AKTT), Avrupa Birliğinin Türkiye'de Desteklediği Programlar 2003–2004, http://www.deltur.cec.eu.int/eufunded2004/EUF-TR-XII-XIII.pdf (12.07.2007).

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE AVRUPA BİRLİĞİ MALİ YARDIMLARI İLE DESTEKLENEN YEREL YÖNETİM PROJELERİ

5. 1. YEREL YÖNETİM PROJELERİNİN DESTEKLENMESİ

Avrupa Birliğine uyum sürecinde gerçekleştirilen yasal ve kurumsal değişikliklerin birlik politikaları doğrultusunda gerçekleşebilmesi için halka en yakın yönetim birimi olan yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir. Yerel yönetimlerin hizmet sunumunda AB standartlarını yakalaya bilmeleri, etkin ve verimli hizmet sunabilmeleri ve kendi içi yapılanmalarını tamamlayabilmeleri için hem üye ülkelerin hem de aday ülkelerin yerel yönetimlerine mali yardımlarda ve destek de bulunmaktadır. Türkiye ile Avrupa Birliği arasında 40 yılı aşkın süredir devam eden ilişkiler çerçevesinde çeşitli mali yardım programları altında yerel yönetimlerin geliştirdiği önemli projelere destek vermektedir. Bu destekler, aday ülke sürecinde ve müzakere döneminde artarak devam etmektedir.

5. 2. MEDA I VE MEDA II KAPSAMINDA DESTEKLENEN YEREL YÖNETİM PROJELERİ

Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki mali ilişkilerin başlangıcı olarak kabul edilen Ankara Anlaşması (1964) sonrasında, ikinci bölümde ele alındığı gibi, Türk ekonomisinin güçlenmesi, siyasi, yapısal ve sosyal gelişmelerin sağlanabilmesi amacıyla Birlik tarafından mali yardımlar yapılmıştır. Mali yardımların gelişimi 1964–1984 arasında imzalanan dört ayrı Mali Yardım Protokolü ile başlamış, daha sonra ise MEDA I (1996–1999) ve MEDA II (2000–2002) ile mali yardımlar devam etmiştir. 1999 Helsinki zirvesi ile birlikte adaylık statüsünün kabul edilmesi ile mali yardımlarda yeni bir aşamaya geçilmiştir. Bu sayede daha önce dağınık ve farklı fonlardan sağlanan mali yardımlar tek bütçe altında toplanarak Katılım Öncesi Mali Yardımlar adını almıştır.

Katılım Öncesi Mali Yardım Programından önce yapılan mali yarımlardan yararlanan önemli yerel yönetim projeleri de olmuştur. 1995–1996 döneminde (Genel bütçe kaynaklı yardım), Antalya Büyükşehir Belediyesi Antalya Kanalizasyon Projesi

(35 Milyon ECU), Ankara Büyükşehir Belediyesi Ankara Kanalizasyon Projesi (45 Milyon ECU), İzmit Büyükşehir Belediyesi Endüstriyel Atık Projesine (50 Milyon ECU) destek verilmiştir.[176] 1997–1999 döneminde ASKİ Adana Kanalizasyon ve Su Arıtma Projesi (45 milyon ECU), Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Diyarbakır Kanalizasyon ve Arıtma Projesi (32 milyon ECU) ve Tarsus Belediyesi Kanalizasyon ve Arıtma Projesine (38 Milyon ECU) Avrupa Birliği tarafından mali yardımlar yapılmıştır.[177]

MEDA I (1996–1999) kapsamında mali yardımda bulunulan yerel yönetim projeleri de daha önce ele alındığı gibi, Şanlıurfa Belediyesi İçme Suyu Temini Projesi (21.300.000 ECU), İzmit Büyükşehir Belediyesi Sınaî Atık Su Toplama ve Arıtma Projesi (11.395.000 ECU), Adana Atık su Arıtma Kanalizasyon Sistemini Genişletme ve Arıtma Tesisi projesi (10.800.000 ECU), Fatih Belediyesi İstanbul'un Fener Balat Tarihi Yörelerinin Restorasyonu Projesidir (7.000.000 ECU).[178]

MEDA II (2000–2002) döneminde de AB tarafından desteklenen yerel yönetim projeleri, Bursa Büyükşehir Belediyesi Atık Su İşlemesi Projesi (16 Milyon Euro), İçişleri Bakanlığının uygulayıcı olduğu Yerel Yönetimler Reformuna destek Projesidir (3,5 milyon Euro).[179] 2001 döneminde MEDA II programı altında desteklenen ve İçişleri Bakanlığının uygulayıcısı olduğu Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi (LAR) yerel yönetimler için halen devam etmekte olan bir önemli bir projedir.

---

[176] DPT (Kasım 2000) ABİGM, Türkiye-AT Karma Parlamento Komisyonu Türk Üyeleri İçin Hazırlanan Not, s. 37, http://www.belgenet.com/arsiv/ab/ab_rapor00_4.html (17.11.2007).
[177] Can Köstepen (2001), *AYB ve Türkiye'ye Sağlanan Kredi İmkânları*, İKV Yayınları, No: 166, İstanbul, s. 36.
[178] DPT (Kasım 2000) ABİGM, Türkiye-AT Karma Parlamento Komisyonu Türk Üyeleri İçin Hazırlanan Not, s. 38–42, http://www.belgenet.com/arsiv/ab/ab_rapor00_4.html (17.11.2007).
[179] Maya Arakon (2002), *Avrupa Akdeniz Mali Aracı ve Türkiye,* İKV Yayınları, No: 169, İstanbul, s. 35. ve Metin Gençkol (2003), a. g. e., s. 177.

5. 2. 1. MEDA II Kapsamında Desteklenen Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi (LAR)

Türk yönetim sisteminin AB standartlarında demokratikleşebilmesi ve modernleşebilmesi ile yönetim kapasitesinin güçlendirilmesi için Avrupa Birliğine üyelik doğrultusunda yerel yönetim alanında reforma duyulan ihtiyaç artmıştır. Son dönemde yerel yönetim alanında yapılan reformlar ile yerel otoritelerin daha iyi hizmet sunmalarına imkân verebilmek, daha hızlı ve verimli yönetim için finansal kaynak ve kapasitelerini artırmak, ulusal otoriteler ile politika geliştirmede AB üyesi ülkelerde olduğu gibi diğer yerel otoritelerle yaratılan işbirliği oluşturulmaya çalışılmaktadır.[180] Bu çerçevede Avrupa Birliği, gerçekleştirilen bu reformların uygulamaya geçirilmesini kolaylaştırmak için mali yardımlarda bulunmaktadır. 2003 yılında Avrupa Komisyonu ve Türkiye arasında yapılan finansal Antlaşma ile Yerel Yönetim Reform Programına Destek Projesine MEDA programı altında fon aktarılmasına karar verilmiştir. Yerel yönetim reform programının uygulanması için aktarılan bu AB fonu teknik destek ve eğitimi kapsamaktadır.

Yerel Yönetim Reformunu Destekleme Projesi (LAR) üç hedefe odaklanmıştır. Bunlar;

- Hükümet'in Yerel Yönetim Reformu çerçevesinde politikaların uygulamasına yönelik stratejilerin hazırlanması için diyaloğa geçebilmesi açısından İçişleri Bakanlığı'nın ve diğer program ortaklarının (belediye birlikleri gibi) kapasitesinin artırılması.[181] (A Bileşeni)
- Seçilmiş yerel yönetimlerde pilot projeler yoluyla yerel yönetimlerin kapasitelerinin güçlendirilmesi ve bütçe süreçlerinin, finansal yönetim ve hizmet sunumlarının geliştirilmesi.[182] (B Bileşeni)
- Son hedef ise yerel yönetimlerde insan kaynaklarının etkinlik ve verimliliklerinin geliştirilmesi, bu programla pilot belediyelerdeki belediye çalışanlarının konu ile ilgili eğitimini içermektedir.[183] (C Bileşeni)

---

[180] The Ministry of Interior of Turkey, Local Administration Reform in Turkey, http://www.lar.gov.tr/introduction.html (30.11.2007).
[181] İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, http://www.lar.gov.tr/downloadables/1 (29.11.2007).
[182] The Ministry of Interior of Turkey, Local Administration Reform in Turkey, http://www.lar.gov.tr/introduction.html (30.11.2007).
[183] Local Administration Reform Program, Technical and Administrative Conditions, Technical and Administrative Provisions for Implementation (Taps), s.12, http://www.lar.gov.tr/ (30.11.2007).

A. Reform kapasitesinin güçlendirilmesi (A Bileşeni): Bu bileşen beş bölüme dayanmaktadır. Bunlar;

1. **Politika Oluşturulması:** Amaç, Yerel yönetim için reform stratejisi hazırlamasını kolaylaştırmak üzerine kurumlar arası strateji çalışma grubunun oluşturulması ve uluslararası uzmanların katılımıyla yapılacak toplantılarla yerel yönetim reformu için uygun önerilerin geliştirilmesidir.[184] Bu programla hükümetin, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşları ve belediyeler geniş bir katılımın sağlanmasıyla, birbirleriyle iletişim kurulmaları amaçlanmaktadır.

2. **Mevzuatın Hazırlanma Sürecine Destek:** Kurumların konu ile ilgili birincil ve ikincil mevzuatlarını değerlendirerek, reform için eksikliklerin ve öncelik alanlarını belirlenmesidir. AB standartları için Yerel Yönetim Reformu alanında yasal yükümlülükleri gözden geçirerek yükümlülüklerin yeniden düzenlenmesidir.

3. **Eğitim:** Avrupa Birliği ve aday ülkelerin yerel yönetim reformu, yasama ve kurumsal tecrübelerinden yararlanarak yerel yönetimlerde personele hizmet içi eğitiminin verilmesi amaçlanmaktadır. İçişleri Bakanlığının görüşüne göre böyle bir eğitimin merkezi yapıdan yerelleşmeye doğru gelişimi sağlayacağına inanılmaktadır.[185] Acil Eylem Planında da belirtildiği gibi;

   Yerel yönetimlerde çalışan personel hem nitelik olarak hem de sayı açısından yetersizdir. Bundan dolayı Ülkemizde yerel yönetimlerin iyi çalışabilmesi için yerel yönetimlerin personel açığının nitelikli personel ile kapatılması gerekmektedir. Ülkemizde Valilik, Özel İdareler ve Belediyeler bakımından bir insan gücü planlaması yapılmamış, norm kadrolar oluşturulmamıştır. Bu nedenlerle tüm yerel yönetimler için bir insan gücü planlaması yapılarak nüfus büyüklükleri de dikkate alınarak norm kadrolar belirlenecek, belirlenmiş norm kadrolar çerçevesinde personel hareketlerinde ise yerel yönetimler serbest olacaklardır. Belediye yöneticileri ve üst düzey personel, modern belediyecilik,

---

[184] Local Administration Reform Program, Technical and Administrative Conditions, Technical and Administrative Provisions For Implementation (Taps), s. 13, http://www.lar.gov.tr/ (30.11.2007).
[185] Local Administration Reform Program, Technical and Administrative Conditions, Technical and Administrative Provisions for Implementation (Taps), s. 15, http://www.lar.gov.tr/ (30.11.2007).

kentleşme ve imar gibi konularda eğitilerek nitelikleri artırılacaktır.[186] Bu açıklamada görüldüğü gibi bu alanda yerel yönetimlerin yönetici ve üst düzey personelinin de yapılan reform çalışmaları doğrultusunda eğitilmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

4. **Belediyeler Arasında İşbirliği ve Dayanışmanın Geliştirilmesi:** Verilen bu eğitimlerle bölgesel işbirliğinin Birlik üyesi ve aday ülkelerin tecrübelerinden yararlanarak oluşturulması ve belediyeler arası dayanışmanın sağlanması amaçlanmaktadır. Bölgesel işbirliğinin güçlendirilmesi için işbirliği ve bilgi değişimi sağlanmalıdır. Bu amaçla bölgesel birlikler aralarında toplantılar, çalışma grupları ve bilgi değişimini sağlamalıdırlar. Belediye birlikleri bu işbirliğini geliştirmek ve yayabilmek için web sitesi oluşturmaları, broşürler ve tanıtımlar yapmaları gerekmektedir.[187]

5. **Belediyeler Arasında Kardeş Kent İlişkilerinin Geliştirilmesi:** Üye ülkelerin edindiği tecrübelerden yararlanarak yerel yönetimler arasındaki işbirliğin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Söz konusu işbirliğinin gelişmesi ve güçlenmesi için hem Türkiye'de hem de üye ve aday ülke belediyeleri ile bu ilişkiler geliştirilecektir. Bu amaçla şu faaliyetler yapılacaktır;
    - Türkiye'deki ve AB'deki kardeş kent deneyimlerinin değerlendirilmesi ve Türk ve AB belediyeleri arasında kardeş kent ilişkilerinin teşvik edilmesi için bir strateji geliştirilmesi/uygulanması,
    - AB destekli programlar çerçevesinde (Sivil Toplum Geliştirme Programı ve diğerleri gibi) kardeş kent olanakları için gerekli bilginin ayrıntılandırılması ve dağıtılması,
    - Türk belediyelerinin kardeş kent ilişkilerine girebilmelerine destek verilmesi,
    - Kardeş kent ilişkileri üzerine bir kılavuz kitap hazırlanması ve basılması.[188]

---

[186] İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler Reformu Acil Eylem Planı, http://www.lar.gov.tr/policydocs.html (29.11.2007).
[187] Local Administration Reform Program, Technical and Administrative Conditions, Technical and Administrative Provisions for Implementation (Taps), s. 18, http://www.lar.gov.tr/ (30.11.2007).
[188] İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, http://www.lar.gov.tr/downloadables/1 (29.11.2007).

B. Seçilmiş Pilot Yönetimlerde Bütçe Süreçlerinin ve Hizmet Performansının İyileştirilmesi (B Bileşeni): Bu bileşen beş bölüme ayrılmaktadır. Bunlar;

1. **Pilot Yönetimlerin Seçilmesi:** Pilot belediyeler açık ve şeffaf bir süreç içinde seçilecektir. Başvuru çağrılarının hazırlanması ve iletilmesi bunun için basın bildirileri ve proje web sitelerinde (TODAIE'nin Yerelnet web sitesi) duyurular yapılacaktır. Program Yönlendirme Komitesi tarafından onaylanan ve kurumlar arası bir uzman çalışma grubu tarafından belirlenen seçim kriterine göre 6 pilot belediye bağımsız bir uzman komitesi tarafından seçilecektir.[189] Bu belediyelerin seçilmesinde aranan kriterler şunlardır;
    - Bu belediye otoritelerinin etkili ve hız olmaları istenmekte,
    - Belediyenin katılım sürecine liderlik yaparak sorumluluğunu göstermesi gerekmekte,
    - Finansal durumunu oldukça güçlü sürdürmesi beklenmekte,
    - Nüfus 80000 ile 700000 arasında olması aranmaktadır.[190]

2. **İki Pilot Projenin Uygulanması:** Pilot projeler üç bölüme ayrılmaktadır. Bunlar;
    - Yerel yönetimlerin hizmet performansını geliştirmek ve değerlendirmek,
    - Belediye finansal yönetimini geliştirmek,
    - İlgili birçok alanda personel eğitimi,[191]

    Yerel kamu hizmetlerinin yeniden gözden geçirilmesi, bağımsız ve kararlı hizmet sağlayıcılarının hizmet sektöründe çok önemli bir yere sahip olmalarını sağlayacaktır. Bu başlık altında yapılacak olanlar şunlardır;

    - Yerel kamu hizmetlerinin yeniden değerlendirilmesi ve Hizmet İyileştirme Faaliyet Planlarının kabul edilmesi ve uygulanması,
    - Şeffaf bütçe bilgilerinin ve çok yıllı yatırım planı'nın hazırlanması, kabul edilmesi ve kamuya duyurulması,
    - Belediye başkanı ve belediye personeli için eğitim programı,

---

[189] İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, http://www.lar.gov.tr/downloadables/1 (29.11.2007).
[190] Local Administration Reform Program, Technical and Administrative Conditions, Technical and Administrative Provisions for Implementation (Taps), s. 18, http://www.lar.gov.tr/ (30.11.2007).
[191] Local Administration Reform Program, Technical and Administrative Conditions, Technical and Administrative Provisions for Implementation (Taps), s. 19, http://www.lar.gov.tr/ (30.11.2007).

- Projede ulaşılan noktanın ve sonucun bölgesel toplantılar ve A Bileşeni altında düzenlenecek olan ulusal ve uluslararası konferanslarda sunulmasıdır.[192]

3. **Bilgisayar Yazılımı Ve El Kitaplarının Geliştirilmesi:** Belediye mali yönetimi ve çok yıllı yatırım planlaması için mevcut el kitapları ve yazılımları gözden geçirilecektir. Türk mali sistemine küçük ve orta ölçekli belediyelerin uyumuna destek olmak için yazılım ve el kitaplarıyla ilgili çok yıllı yatırım planlaması yapılacaktır.[193]

4. **En Az Dört İlave Pilot Projenin Uygulanması:** Pilot projelerin uygulanmasında ilgili alanlarda yapılan uygulamaların pilot projelerdeki benzer alanlara da uygulanmasıdır.[194]

5. **Belediyelerin Esnek Hareket Etmesine Destek Verilmesi:** Hizmet geliştirme hareket planı ve çok yıllı yatırım planı gibi planlamalarla belediyeler esnek bir hareket alanına kavuşmaktadırlar. Bu planlamalar yapılarak finansal yönetimde ve hizmet performansında gelişmeler sağlanmaktadır. Belediyeler bu sayede esnek bir mekanizmaya sahip olmakta ve daha rahat hareket edeceklerdir.

C. İnsan Kaynaklarının Etkinliğinin Ve Verimliliğinin Geliştirilmesi (C Bileşeni): İnsan kaynaklarının geliştirilmesi üç bölüme ayrılmıştır. Bunlar;

1. **Belediye Çalışanları İçin Eğitim Kursuları Ve Eğitim El Kitapları:** Belediye başkanları ve belediye personeli için geniş kapsamlı bir eğitim programı öngörmektedir. Avrupa'daki olumlu örnekler dikkate alınarak verilen eğitimler ile finansal yönetim ve hizmet performansı konusunda belediye personelinin gelişimi sağlanmaktadır. Yapılacaklar şunlardır;

   - Mevcut eğitim el kitaplarının gözden geçirilmesi (AB üye ülkelerinde) ve küçük ve orta ölçekli belediyelerdeki eğitim ihtiyacının değerlendirilmesi

[192] İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, http://www.lar.gov.tr/downloadables/1 (29.11.2007).
[193] İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, http://www.lar.gov.tr/downloadables/1 (29.11.2007).
[194] Local Administration Reform Program, Technical and Administrative Conditions, Technical and Administrative Provisions for Implementation (Taps), s. 21, http://www.lar.gov.tr/ (30.11.2007).

üzerine İçişleri Bakanlığı, Türkiye Belediyeler Birliği ve eğitim kuruluşları arasında diyaloğun geliştirilmesi,

- Eğitim programının ve müfredatın geliştirilmesi, eğitim materyallerinin ayrıntılandırılması ve eğiticilerin eğitimi dersi olarak programın ilk versiyonunun TODAİE tarafından uygulanması (değişik bölgelerden 12 eğiticinin eğitilmesi),
- B Bileşeni altında ilk iki pilot proje bağlamında programın denenmesi,
- Belediye birlikleri ile işbirliği yaparak ve İçişleri Bakanlığı'nın yerel temsilcilerinin desteği ile programın hedef belediyelerde uygulanması (toplamda farklı bölgelerden en az 500 belediye personelinin eğitilmesi).[195]

2. **Türk Uzmanlar İçin Eğitim Programı ve Sertifikasyon Sistemi:** Eğitimler Türk uzmanların belediyelerin finansal yönetiminde geliştirilmesi için önemli bir yere sahiptir. Hedefteki yerel uzmanlar gelecekte uluslararası yerel ortaklarla çalışabilmeleri içinde gereklidir. Bu amaçla eğitim programları ve sertifikasyon sistemi ile Türk uzmanların belediye finansal yönetiminde gelişimleri sağlanacaktır.[196]

3. **Belediyeler İçin Online Kaynak Merkezi:** Türk belediyelerinin modernizasyon sürecinde finansal yönetim ve hizmet performansının gelişimi için güvenilir ve kolay ulaşılabilir bilgi kaynaklarına gereksinin duymaktadır (TODAİE'nin yerelnet internet sitesi gibi).[197] Bu sayede belediyeler ihtiyaç duydukları konularda bilgiye daha rahat ve hızlı şekilde ulaşabilmekte ve ilgili konularda eğitim eksikliklerini bu sayede kapatabilmektedir.

LAR programı belirtilen bileşenler altında yerel yönetim reform sürecinin desteklenmesi amacıyla gerçekleştirilmektedir. Avrupa Birliğinin MEDA programı altında finansal destek sağladığı program 2005 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Bu fon kapsamında yapılan yardımlar teknik destek ve eğitim alanlarında gerçekleştirilmektedir. Teknik destekten ana yararlanıcılar İçişleri Bakanlığı – Mahalli

[195] İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, http://www.lar.gov.tr/downloadables/1 (29.11.2007)
[196] Local Administration Reform Program, Technical and Administrative Conditions, Technical and Administrative Provisions for Implementation (Taps), s. 25, http://www.lar.gov.tr/ (30.11.2007)
[197] Local Administration Reform Program, Technical and Administrative Conditions, Technical and Administrative Provisions for Implementation (Taps), s. 26, http://www.lar.gov.tr/ (30.11.2007)

İdareler Genel Müdürlüğü, diğer yaralanıcılar; Mahalli İdare Birlikleri, Yerel Yönetimler ve personelleri, TODAİE, İçişleri Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı ve diğer Yerel Yönetim eğitim kuruluşları, yerel kamu maliyesi ve yönetimi danışmanlarıdır.[198] Yapılan bu yardımlar ile yerel yönetimlerin Avrupa Birliği standartlarına kavuşması amaçlanmaktadır. Bunun için yerel yönetici ve uzmanlara gerekli eğitimler verilerek bu alanlarda eksiklikleri giderilmeye çalışılmaktadır. Bunu gerçekleştirirken hem aday hem de üye ülkelerle yakın bir işbirliği ile onların sahip olduğu tecrübelerden de yararlanılmasına önem verilmiştir.

5. 3. KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIMLAR KAPSAMINDA DESTEKLENEN YEREL YÖNETİM PROJELERİ

Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında da, sivil toplum kuruluşları, belediyeler, organize sanayi bölgeleri, üniversiteler, ticaret ve sanayi odaları gibi kamu hizmeti veren kurum ve kuruluşların geliştirdikleri proje teklifleri desteklenmektedir. Bakanlıkların ve onlara bağlı kamu kurumlarının sorumluluğundaki "çerçeve projeler" ile yerel yönetimlerin (belediyelerin, il özel idarelerin, köylerin) mikro projelerine destek verilmektedir. 2007 yılından itibaren Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı adını alan yardımlar artarak devam etmiştir.

Yerel yönetimlerin, özellikle belediyelerin, küçük altyapı projelerine, yerel sivil inisiyatiflerin güçlendirilmesi çalışmalarına, yörelerin özelliklerine uygun ekonomik aktivitelere, işgücünün eğitimine, sosyal sorunlarla mücadeleye, yerel kültürel ve tarihsel mirasın korunmasına odaklı çok sayıda proje, belediyeler ve il özel idareleri tarafından hazırlanmış mikro projelerle, çerçeve projeler altında mali yardımlar yapılmaktadır.[199]

Katılım Öncesi Mali Yardımlar çerçevesinde desteklenen çerçeve projelerden yerel yönetim ve yerel birliklere önemli mali kaynaklar aktarılmıştır. Çerçeve projeler ve proje altında verilen hibeler için listeleri incelediğimizde yerel yönetim projeleri hakkında şu bilgileri verebiliriz; 2002 yılı Aktif İş Gücü Piyasası Stratejisine Destek Sağlanması Çerçeve Programı altında yerel yönetimlerin hazırladığı (51 proje) mikro

[198] The Ministry of Interior of Turkey, Local Administration Reform in Turkey, http://www.lar.gov.tr/introduction.html (30.11.2007).
[199] Muhammet Kösecik (2008), Yerel Yönetimlerde Avrupalılaşma, *Yerel Siyaset Sempozyumu,* Okutan Yayıncılık, İstanbul, s. 266.

projeye destek sağlanmıştır. TR82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop) TR83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat), TRA1 (Bayburt, Erzincan, Erzurum) 2003 yılı Bölgesel Gelişme Çerçeve Program altında Mayıs 2006'da imzalanan Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programı altında yerel yönetimlerin hazırladığı (11 proje) mikro projeye; TR82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop), TR83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat) TRA1 (Bayburt, Erzincan, Erzurum), 2003 yılı Bölgesel Gelişme Çerçeve Programı altında Mayıs 2006'da imzalanan küçük ölçekli altyapı hibe programı ile yerel yönetimlerin hazırladığı (45 proje) mikro projeye; TRA2 (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) TR72 (Sivas, Kayseri, Yozgat), TR52 (Karaman, Konya), TRB1 (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) 2004 yılı bölgesel gelişme NUTS II Bölgelerinde Bölgesel Kalkınma Çerçeve Programı altında 30 Kasım 2006'da imzalanan Küçük Ölçekli Altyapı Hibe Programı ile yerel yönetimlerinin hazırladığı (66 proje) mikro projeye; TRA2(Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) TR72 (Sivas, Kayseri, Yozgat) TR52 (Karaman, Konya) TRB1(Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) 2004 yılı bölgesel gelişme NUTS II Bölgelerinde Bölgesel Kalkınma Çerçeve Program altında 30 Kasım 2006'da imzalanan Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programı altında yerel yönetimlerin hazırladığı (38 proje) mikro projeye; TR90 (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon) 2005 yılı Düzey II Bölgesel Kalkınma Çerçeve Programı altında 9 Nisan 2007 tarihinde yayınlanan teklif çağrısı kapsamında Turizm Ve Çevre Altyapısı Hibe Programı kapsamında yerel yönetimlerin hazırladığı (105 proje) mikro projeye; 2004 yılı Bulgaristan İle Sınır Ötesi İşbirliği Çerçeve Programı altında Ortak Küçük Projeler Hibe Programı kapsamında 25 Ekim–30 Kasım 2005 tarihleri arasında imzalanan hibe sözleşmeleri ile yerel yönetimlerin hazırladığı (9 proje) mikro projeye destek verilmiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde AB'nin Katılım Öncesi Mali Yardımları kapsamında yerel yönetimlerin desteklenen projelerin, proje alanları itibari ile dağılımı şöyledir: Yerel Kalkınma Projeleri (49 proje), altyapı projeleri (111 proje), turizm ve çevre altyapısı projeleri (105 proje), aktif işgücü piyasasına destek projeler (51 proje) ve Bulgaristan İle Sınır Ötesi İşbirliği Projeleri (9 proje). Bu bilgiler çerçevesinde değerlendirildiğinde Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında yerel yönetimlerin geliştirdiği toplam 325 mikro projeye (Bulgaristan ile sınır ötesi işbirliği projesi dâhil) destek verildiği görülmektedir. Katılım Öncesi Mali Yardımlar çerçevesinde mikro projelerin maliyetleri önceki kısımda belirtildiği üzere %75–90 oranında

karşılanmaktadır. Yapılan yardımlar miktar olarak 20 Bin Euro ile 1.5 Milyon Euro arasında mikro projenin büyüklüğü ile orantılı olarak değişmektedir. Ayrıntılı liste için mikro proje listelerine bakınız.

Tablo 5. 1. 2002 Aktif İşgücü Piyasası Stratejisine Destek Sağlanması Çerçeve Programı Altında 15 Aralık 2004 Ve 15 Ocak 2005 Tarihleri Arasında İmzalanan Hibe Sözleşmeleri

FAYDALANAN KURULUŞ	PROJE ADI	ORTAKLAR	PROJE UYGULAMA YERİ	PROJE SÜRESİ (AY)	HİBE MİKTARI (EURO)	TOPLAM PROJE UYGUN MALİYETLERİ NİN YÜZDESİ (%)
Kahta Belediyesi	Sosyal Destek Merkezi Kurulması Ve İstihdama Yönelik Eğitim Projesi		ADIYAMAN	9	152.910	90
Amasya İl Özel İdare Müdürlüğü	Amasya Konservasyon Ve Restorasyon Eğitimi Projesi	19 Mayıs Üniversitesi Amasya Meslek YO	AMASYA	10	173.825	88,77
Gölbaşı Belediyesi	Pazarlama Ve Satış Elemanı Yetiştirme Eğitimi Projesi		ANKARA	8	141.951	90
Akçaova Belediyesi	Çömlekçilik Eğitim Merkezi Kurulması		AYDIN	12	90.267	89,75
Bayburt İl Özel İdare Müdürlüğü	Ehram Dokumacılığı Eğitim Ve Yeni Fonksiyonlar Kazandırılması Projesi	Bayburtlu Kadınlar Yardımlaşma Ve Dayanışma Derneği	BAYBURT	12	192.933	90
Burdur Belediye Başkanlığı	Burdur El Sanatlarını Geliştirme Projesi	Halk Eğitim Merkezi, İl Özel İdare Müd.	BURDUR	12	135.231	87,28
Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur MYO	İnşaat Sektöründe Çalışanların Depreme Dayanıklı Yapı Tasarımı Konusunda Eğitilmesi	Burdur Belediyesi, İnşaat Müh. Odası Antalya ŞB. Burdur Temsilciği	BURDUR	12	91.974	87,67
Denizli Köylerini Kalkındırma Derneği	Beldelerde Bilgi Teknolojileri Eğitimi Ve Kalifiye İş Gücü Oluşturmak	PAÜ Teknik Eğitim Fakültesi	DENİZLİ	12	247.182	90
Bağıvar Beldesi Belediye Başkanlığı	Mesleki Donanım Kazandırma Projesi		DİYARBAKIR	9	191.566	86,63
Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi	Genç Kızlara Çocuk Bakıcılığı Kursu		DİYARBAKIR	12	83.872	90

Düzce İl Özel İdare Müdürlüğü	İşsizlere Meslek Edindirme Yoluyla İstihdam Edilebilirliği Arttırma Projesi	Düzce Anadolu Teknik Lisesi, Düzce Anadolu Ticaret Meslek Lisesi, Düzce Anadolu Kız Meslek Lisesi	DÜZCE	10	93.150	90
Isparta Ticaret Ve Sanayi Odası	Isparta Kilimcilik Eğitim, Destek Ve Pazarlama Projesi	Isparta Valiliği İl Özel İdare Müdürlüğü, Isparta Valiliği Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı	ISPARTA	12	210.072	90
Bahçelievler Belediyesi	Uzman Promosyon Ürünleri Satış Elemanı Ve Bilgisayar Destekli Muhasebeci Eğitimi	Marmara Üni. Mihap Sayan Eğitim Vakfı, Promosyon Ürünleri İmalatçıları Ve Satıcıları Birliği	İSTANBUL	12	212.415	88,48
Beşiktaş Belediyesi	0–6 Yaş Çocuk Bakım Ve Eğitim Elemanı Yetiştirme Projesi	Eğitim Bilimcileri Derneği	İSTANBUL	12	154.950	89,79
Maltepe Belediye Başkanlığı	Hasta, Yaşlı, Çocukların Evde Bakımı İçin Eğitim Ve Nitelik Kazandırma Projesi	Sağlık Kuruluşları Derneği, Fatih Çevresi Hastane Koruma Ve Hizmetlerini Geliştirme Derneği	İSTANBUL	3	164.795	90
Türkiye Sakatlar Derneği Genel Merkezi	Sakatlar İçin Yeni İstihdam Olanakları	Kadıköy Belediyesi, Engelliler Eğitim Enstitüsü Derneği Ve Spor Kulübü	İSTANBUL	12	179.175	89
Bornova Belediyesi	Ara Teknik Elemanlar İçin İstihdam Artırımına Yönelik Mesleki Yeterliliği Geliştiren Eğitim Programları Projesi		İZMİR	12	218.363	90
Karaburun Belediyesi	Karaburun Da İşsizliğin Azaltılası İçin Örnek İş Alanları Önerisi Ve Eğitimi	Karaburun Yarımadası Yerel Gündem 21 Platformu, S.S. Karaburun Kadınları Agro	İZMİR	12	110.224	90
Kemalpaşa Sanayiciler Ve İş Adamları Derneği	Mesleki Eğitimin İstihdama Dönük Güçlendirilmesi Projesi	Faruk Arguden Mesleki Eğitim Merkezi, Kemalpaşa Belediyesi	İZMİR	12	221.753	90

Karaman İl Özel İdaresi	Doğal Boya El Halıcılığı Projesi		KARAMAN	12	239.687	90
Kars Belediye Başkanlığı	Turizmde İstihdam Yaratmaya Odaklı Eğitim Projesi	Kars Kent Konseyi	KARS	12	81.980	90
Hasandede Belediyesi	Bağcılık Ve Ev Şarapları Projesi		KIRIKKALE	12	147.375	90
Kütahya Belediyesi	Çini, Seramik Ve Süs Taşı Üzerine Gümüş İşletmeciliği Eğitimi	Kütahya Çini Ve Seramik Üreticileri Ve Sanatkârları	KÜTAHYA	12	177.575	87,71
Manisa Belediyesi	Kadının Statüsünün Ve Çalışma Hayatına Katılmasının Arttırılması Projesi	Manisa Esnaf Ve Sanatkârlar Odalar Birliği, Türk Kadınlar Birliği Derneği	MANİSA	4	86.187	90
Manisa Belediyesi	Manisa Belediyesi Sınırları İçerisindeki Bedensel Engellilerin Sosyal Hayata Ve Meslek Hayatına Entegrasyonu	Güçsüz Ve Kimsesizleri Koruma Vakfı, Manisa Esnaf Ve Sanatkârlar Odası	MANİSA	5	89.669	90
Toroslar Belediyesi	Aktif İş Gücü Programları Mesleki Eğitim Merkezi Projesi	Mersin Üniversitesi	MERSİN	10	139.601	89,92
Turunç Belediye Başkanlığı	Turizm Sektöründe Servis Personeli Yetiştirme Eğitimi		MUĞLA	7	88.560	90
Yalıkavak Belediye Başkanlığı	Ağ-Parekete Balıkçılığının Ekonomiye Kazandırılması		MUĞLA	6	89.302	90
Nevşehir Belediyesi	KAPEM (Kapadokya Eğitim Merkezi)		NEVŞEHİR	12	153.000	90
Ürgüp Belediye Başkanlığı	Ürgüp Meslek Eğitim Seferberliği Temel Projesi	Erciyes Üni. Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Böl. , Ürgüp Muhtarlar Odası, Nevşehir Sakatlar Federasyonu	NEVŞEHİR	10	164.605	90
Sakarya Üni.	Elektronik Ve Bilgi Teknolojileri Meslek Edindirme/Geliştirme Programları	Serdivan Belediyesi, Sakarya Genç İşadamları Derneği	SAKARYA	10	158.491	89

Samsun Gazi Belediyesi	Doğalgaz İç Tesisatçılığı Kursu		SAMSUN	12	119.241	90
Sinop İl Özel İdare Müdürlüğü	Sinop İli Turistik Ev Pansiyonculuğu Ve Küçük Aile İşletmeciliği İle İstihdam Yaratma Projesi	İstanbul Mülkiyeliler Vakfı, Hedef Toplumsal Düşünce Ve Yardımlaşma Derneği	SİNOP	12	177.921	77
S.S Çetinkaya Beldesi, Fatih Mah. Kabakçevliği, Elkondu, Pınargözü, Yellice, Onaran, Sacayağı, Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	Yerel Kalkınma İçin İlk Adım	Çetinkaya Belediyesi	SİVAS	12	111.829	89,70
Gaziosmanpaşa Üni. Niksar M.Y. O.	Aktif İş Gücü Eğitimi Kurs Programı	Niksar Belediyesi, Gaziosmanpaşa Üni. Almus M.Y. O.	TOKAT	10	153.630	90
Reşadiye Köylere Hizmet Götürme Birliği Başkanlığı	Geleneksel Kültürümüzü Canlandırma Ve Sürdürülebilir İstihdam Olanakları Yaratma Projesi	Reşadiye Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışma Vakfı, Bozçalı Belediyesi, Nebişeyh Bel.	TOKAT	8	233.613	90
Yalova Belediyesi	El Örgüsü Eğitimi Ve El Örgüsü Ürünlerinin Pazarlanması	Yerel Gündem 21 Yalova Kent Meclisi	YALOVA	12	59.419	90
Zonguldak İl Özel İdare Müdürlüğü	Tarımsal İstihdamı Geliştirme Projesi	Zonguldak Merkez Ziraat Odası, Alaplı, Çaycuma, Devrek, Ereğli, Gökçebey Ziraat Odaları	ZONGULDAK	12	240.211	89

Tablo 5. 2. 2002 Aktif İşgücü Piyasası Stratejisine Destek Sağlanması Çerçeve Programı Altında 15 Temmuz 2004 Tarihinde Yayınlanan Teklif Çağrısı Altında Verilen Hibeler

FAYDALANAN KURULUŞ	PROJE ADI	ORTAKLAR	PROJE UYGULAMA YERİ	PROJE SÜRESİ (AY)	HİBE MİKTARI (EURO)	TOPLAM PROJE UYGUN MALİYETLERİNİN YÜZDESİ (%)
Kula Belediyesi	Tarihi Kula Evlerinin Restorasyonunda Çalışacak Nitelikte İş Gücünün Yetiştirilmesi Projesi	Manisa Valiliği İl Özel İdaresi	MANİSA	10	104.318	89
Kula Belediyesi	Tekstil Sektörünün İhtiyaç Duyduğu Nitelikli Ara Eleman Yetiştirme Ve Geliştirme Sürekli Eğitim Projesi	Kula Esnaf Ve Sanatkârlar Odası	MANİSA	10	119.902	89
Bornova Belediyesi	Kadınlar İçin Hasta Ve Yaşlı Bakımı Eğitim Programı	Bornova Belediyesi, E.Ü. Hemşirelik MYO, EKAM (E.Ü. Kadın Sorunlarını Araştırma Uygulama Merkezi), İzmir Büyükşehir Belediyesi	İZMİR	10	97.088	90
Kadıköy Belediyesi	Kadıköy'de Yeni Umutlar	Marmara Üni. Kadın İş Gücü İstihdamı Araştırma Ve Uygulama Merkezi	İSTANBUL	10	175.726	89
Yıldırım Belediyesi	Engelliler Tekstil İş Eğitim Atölyesi		BURSA	10	112.959	90
Konak Belediyesi	Mesleki Eğitim Merkezi Temel Bilgisayar Ve Bilgisayarla Muhasebe Eğitimi	İzmir Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası	İZMİR	10	122.422	90
Bursa Valiliği İl Özel İdaresi	Bursa Dağ Yöresi Tarımsal Verimliliği Ve İstihdamı Arttırmaya Yönelik Eğitim Projesi	Bursa Dağ Yöresi Belediyeler Birliği, Bursa Dağ Yöresi Kültür Ve Dayanışma Derneği	BURSA	10	67.700	90

Diyarbakır Bismil İlçe Belediyesi	Hazır Giyim İşgücü Yetiştirme Kursu		DİYARBAKIR	10	119.631	90
Salihli Belediyesi	Jeotermal Isıtmalı Seracılık Mesleki Eğitim	Adala Belediyesi, Sart Belediyesi	MANİSA	10	169.545	90
Kayseri Genç Sanayici Ve İşadamları Derneği	Kafes Balıkçılığı Mesleki Eğitimi Ve İstihdamı Projesi	Kayseri Tarım Kredi Kooperatifleri Birliği, Kocasinan Belediyesi	KAYSERİ	10	163.570	90
Aydın Söke Belediyesi	Koruma Amaçlı İnşaat Sektörünü Restorasyon Eğitimi İle Kalifiye Eleman Kazandırma Projesi		AYDIN	10	166.400	89
Kayseri İl Özel İdare Müdürlüğü	Küllerdeki Emek		KAYSERİ	8	104.716	90
Adana Sokak Çocukları Derneği	Sokakta Yaşayan/Çalışan Çocuklara Mesleki Beceri Kazandırma Ve Sosyal Uyum Projesi	Adana İl Özel İdare Müdürlüğü	ADANA	10	296.885	90

Tablo 5. 3. TR 82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop) TR 83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat) TR A1(Bayburt, Erzincan, Erzurum) 2003 Yılı Bölgesel Gelişme Çerçeve Programı Altında Mayıs 2006'da İmzalanan Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programı

FAYDALANAN KURULUŞ	PROJE ADI	PROJE UYGULAMA YERİ	PROJE SÜRESİ (AY)	HİBE MİKTARI (EURO)	TOPLAM PROJE UYGUN MALİYETLERİNİN YÜZDESİ (%)
Bayburt İl Özel İdaresi	Kamu Hizmeti Odaklı- Vatandaşın Katılımının Güçlendirilmesi Projesi	Bayburt	12	65.128	90
Erzincan İl Özel İdaresi	Tarımsal Eğitim Yoluyla 100 İşsiz Genç İçin Yeni Bir Yaşam	Erzincan	6	68,034	90
Zile Belediyesi	Zile'nin Turizm Hedefleri Doğrultusunda Döşüm Süreci İçerisinde Profesyonel Turizm Hizmetinde Yerel Yönetimin Ve Girişimcilerin Eğitimi	Tokat	7	75.998	90
T.C. Samsun İl Özel İdaresi	Samsun Şehrinin Yol Yapımı	Samsun	12	87.479	90
Çayıryolu Belediye Başkanlığı	Çayıryolu Büyükbaş Hayvan Yetiştiriciliği Geliştirme Projesi	Bayburt	10	49.300	90
Turhal Belediyesi	İnsan Kaynaklarının Hızlı Ve Verimli Yönetimi Yoluyla Turhal Da İşsizliye Karşı Savaş	Tokat	7	68.277	89
Yeniköy Belediye Başkanlığı	Hijyenik Koşullarda Toplu Süt İçin Ortak Süt Ünitesinin Kurulması	Erzurum	12	73.506	90
Çankırı Belediye Başkanlığı	Kadın Eğitim Ve Öğretim Merkezi	Çankırı	12	89.703	90
Kemaliye Belediye Başkanlığı	Kemaliye Girişimci Eğitim Projesi	Erzincan	12	70.911	90
Güzelbeyli Belediyesi	Örnek Uygulama İle Güzelbeyli Organik Tarımsal Eğitim Ve Araştırma Projesi	Tokat	12	87.138	90
Bağbaşı Belediye Başkanlığı	Eğitim Yoluyla Yeni Ufuklar Ve Kısal Alanlarda Yaşam Kalitesini Geliştirme	Erzurum	10	67.369	88

Tablo 5. 4. TR 82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop) TR 83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat) TR A1(Bayburt, Erzincan, Erzurum) 2003 Yılı Bölgesel Gelişme Çerçeve Programı Altında Mayıs 2006'da İmzalanan Küçük Ölçekli Altyapı Hibe Programı

FAYDALANAN KURULUŞ	PROJE ADI	PROJE UYGULAMA YERİ	PROJE SÜRESİ (AY)	HİBE MİKTARI (EURO)	TOPLAM PROJE UYGUN MALİYETLERİNİN YÜZDESİ (%)
Havza İlçesi Ve Köylerine Hizmet Götürme Birliği	Temiz Havza İçin Temizlik Yeşilırmak II	SAMSUN	12	12 297.993,61	90
Havza İlçesi ve Köylerine Hizmet Götürme Birliği	Temiz Havza İçin Temizlik Yeşilırmak III	SAMSUN	12	206.403,64	90
Havza İlçesi ve Köylerine Hizmet Götürme Birliği	Temiz Havza İçin Temizlik Yeşilırmak I	SAMSUN	12	280.084,70	90
Çorum İl Özel İdaresi	Deriçay Rehabilitasyonun Yeşilırmak'a Etkileri	ÇORUM	12	1.123.479,71	65,92
Kastamonu Belediye Başkanlığı	Karaçomak Deresi Rehabilitasyon Ve Çevresel Düzenleme Projesi	KASTAMONU	12	1.423.139,20	90
Kastamonu Belediye Başkanlığı	Cumhuriyet Halka Meydanı Çevresel Ve Anıtsal Düzenlemesi	KASTAMONU	10	248.953,13	88
Amasya İli Özel İdare Genel Sekreterliği	Amasya'nın Mahmatlar, Yeşildere Ve Keçili Köylerinde Kanalizasyon Sistemi Ve Kanalizasyon Deposu Yapımı	AMASYA	11	328.279,96	90
Tosya İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Suluca Ve Çifter Köylerinde Tarıma Elverişli Tarlalarda Toprak Birleştirme Ve Geliştirme Projesi	KASTAMONU	12	1.133.349,20	90
Büyükhırka Belediye Başkanlığı	Büyükhırka Belediyesi Kanalizasyon Projesi	ÇORUM	5	267.521,63	90
Turhal Belediye Başkanlığı	Turhal Şehrinin İçilebilir Su Tedarik Etme, Taşıma Ve Depolama Olanağının Gelişimi ve Rehabilitasyonu	TOKAT	12	1.799.983,00	90
Samsun İl Özel İdaresi	Ladik-Akdağ Kış Sporları Ve Kayak Merkezi Yol Yapım Projesi	SAMSUN	10	275.495,04	90
Beşpınar Belediye	Beşpınar'da Tamamlanmamış	BAYBURT	8	91.757,70	90

Başkanlığı	Kanalizasyon Ve Arıtma Sisteminin Yapımı				
Samsun İl Özel İdaresi	Ladik 75. Yıl Anaokulunun Yapımı Projesi	SAMSUN	10	200.709,90	90
Demirözü Köylere Hizmet Götürme Birliği	Çatalçeşme, Yelpınar, Çimentepe Ve Yukarıdimtetaş Köylerinin Kanalizasyon Ve Atık Su Yönetiminin İnşası	BAYBURT	8	258.894,90	90
Demirözü Belediyesi	Demirözü'nde Sağlık Kliniğinin İnşası	BAYBURT	10	229.556,70	90
Fakıahmet Köyü Muhtarlığı	Türkiye'de Orman Köylerinin Gelişimi İçin Model	ÇORUM	12	557.188,23	90
Erzincan Belediyesi	Beytahtı Projesi	ERZİNCAN	10	1.079.042,29	90
Tosya Belediye Başkanlığı	Orta Ölçekli Endüstri Bölgesi Altyapı Projesi	KASTAMONU	12	266.836,24	89
Güzelkent Belediyesi	Güzelkentte Temiz Su Sistemini Kurmak Ve Mevcut Altyapı Sistemini Geliştirmek	SİNOP	12	329.924,86	89,28
Refahiye Belediyesi	Refahiye Taşkın Korunma Projesi	ERZİNCAN	11	165.421,74	90
Aydıntepe Köylere Hizmet Götürme Birliği	Modern Yapı İçin Altyapı Projesi (Kanalizasyon Sistemi)	BAYBURT	12	454.925,16	90
Bayburt Köylere Hizmet Götürme Birliği	Turizme Destek İçin Çımağıl Mağarasının Kullanımı Projesi	BAYBURT	10	148.988,00	90
Aydıntepe Köylere Hizmet Götürme Birliği	Aydıntepe Sağlık Hizmeti Altyapısını Geliştirme Projesi	BAYBURT	12	230.684,89	90
Bayburt İl Özel İdaresi	Çoruh Nehir Havzası Üstünde Genişletme Ve Doğal Atık Yönetimi Projesi	BAYBURT	12	1.314.725,07	90
Pınarbaşı Belediyesi	Pınarbaşı Belediyesi Kanalizasyon Ve Kollektör Hattı Projesi	KASTAMONU	12	301.365,57	8
Boyabat Belediye Başkanlığı	Sinop Tarihi Boyabat Kalesi Restorasyonu Ve Çevre Yeşillendirme Projesi	SİNOP	11	382.226,74	90

Erbaa Belediye Başkanlığı	Araştırma Ve Proje Yoluyla Erbaa'da Atık Sudaki Nitrojenin Çıkarılması	TOKAT	12	1.579.279,68	90
Samsun Büyükşehir Belediyesi Su Ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü	Yerel Nüfusun Su İsrafına Karşı Samsun İçme Suyu (Çakmak Barajı) Nehir Havzası Projesi	SAMSUN	10	935.921,70	90
Şabanözü Belediye Başkanlığı	Sani Deresi Rehabilitasyon Ve Atık Yönetim Olanağı Projesi	ÇANKIRI	12	1.783.250,19	90
Kastamonu Valiliği İl Özel İdaresi	Kuşçular Köyünde Doğal Arıtma Tesisi Ve Kanalizasyon Sistemi Yapımı	KASTAMONU	9	143.223,63	90
Kastamonu Valiliği İl Özel İdaresi	Doğal Ve Kültürel Köy Projesi	KASTAMONU	9	637.794,17	90
Kızılcaören Köyü Muhtarlığı	Kızılcaören Köyünde Büyük Ve Küçük Hayvan Çiftliklerinde Su Olanaklarını Geliştirme	KASTAMONU	9	81.308,98	90
Başköy Köyü Muhtarlığı	Başköy köyde atık su yönetim ve tarımsal sulama projesi	ERZİNCAN	12	105.425,64	90
Harmantepe Köyü Muhtarlığı	Harmantepe köyünde atık su yönetimi projesi	ERZİNCAN	12	101.876,12	90
Çorum İl Özel İdaresi	Kardelen Tıbbi Yönetim Sistemi Projesi	ÇORUM	9	674.417,79	90
Ulucak Köyü Muhtarlığı	Ulucak köyünde Atık su yönetimi	ERZİNCAN	12	109.126,88	90
Çadırkaya Belediye Başkanlığı	Çadırkaya Belediyesinde Sulama İçin Kullanılan Su İsrafının Ele Alınması	ERZİNCAN	12	242.079,30	90
Tokat Belediyesi	Yeşilırmak'ta Rehabilitasyon İçin Akıntıyı Kontrol Altında Tutma Ve Toprak Doldurma Projesi	TOKAT	12	841.366,50	90
Saz Köyü Muhtarlığı	Irrigation with Pressurized Systems in Amasya-Center-Saz Village Project	AMASYA	11	177.617,27	90
Gökçebel Köyü	Gökçebel köyünde kanalizasyon	ÇORUM	12	343.871,89	90

Muhtarlığı	sisitemi				
Ladik İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Ladik köyü için kanalizasyon ve içme suyu projesi	SAMSUN	12	157.937,61	90
Bozcalı Belediye Başkanlığı	Bozcalı da Klinik Köy"	TOKAT	11	578.031,99	90
Çankırı İl Özel İdaresi	Sakatlar İçin Çankırı Rehabilitasyon Merkezi	ÇANKIRI	12	1.694.541,09	90
Ladik İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Tersakan Nehrinin Temizlenmesi	SAMSUN	12	282.911,28	80
Aydıntepe Belediye Başkanlığı	Köyden Şehre İlk Adım (Şehir Görünümlü Sokaklar)	BAYBURT	12	491.268,60	90

Tablo 5. 5. TRA2 (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) TR72 (Sivas, Kayseri, Yozgat) TR52 (Karaman, Konya) TRB1 (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) 2004 Yılı Bölgesel Gelişme NUTS II Bölgelerinde Bölgesel Kalkınma Çerçeve Programı Altında 30 Kasım 2006'da İmzalanan Küçük Ölçekli Alt Yapı Hibe Programı

HİBE FAYDALANICISI	PROJE BAŞLIĞI	PROJE UYGULAMA YERİ	PROJE SÜRESİ	HİBE TUTARI (AVRO)	HİBE MİKTARININ TOPLAM UYGUN PROJE BÜTÇESİNE ORANI (%)
Ağrı Belediyesi	Ağrı Kanalizasyon Şebekesi İlave Kollektör Hattı Projesi	AĞRI	12	1.715.295,60	90
Akören Belediyesi	Atık Su Arıtma Tesisi	KONYA	12	1.006.976,00	89,72
Akyaka Belediyesi	İçme Suyu Projesi	KARS	12	791.189,89	89,92
Alatepe Köyü Muhtarlığı	Alatepe Köyü Kanalizasyon Ve Doğal Arıtması	BİNGÖL	6	117.624,89	90
Aralık Belediyesi	İçme Suyu Temini Projesi	IĞDIR	12	1.659.088,93	89,99
Ardahan Belediyesi	Ardahan Belediyesi Kanalizasyon Projesi	ARDAHAN	12	1.735.152,30	90
Ardahan Valiliği Köylere Hizmet Götürme Birliği	Bağdeşen Köyü Altyapı İyileştirme Projesi	ARDAHAN	12	267.510,57	89,99
Arpaçay Belediyesi	Arpaçay Belediyesi Kanalizasyon Şebeke Projesi	KARS	8	1.274.442,87	89,99
Atakent Belediyesi	Atakent Belediyesi Katılımcı Damla Sulama Sistemleri Projesi	KONYA	11	1.241.163,74	89
Bahçecik Köyü Muhtarlığı	Elazığ Bahçeçik Ve Çevre Grup Köyleri Kanalizasyon Projesi	ELAZIĞ	12	216.343,80	90
Başyayla İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği Başkanlığı	Tomurcuklar Çiçek Açsın	KARAMAN	10	467.265,60	90
Battalgazi Belediyesi	Kanalizasyon Projesi	MALATYA	12	886.860,00	90
Beydağ Belediyesi	Malatya Merkez Beydağı Belediyesine Kanalizasyon Sistemi Kurulması	MALATYA	12	297.745,20	90
Bingöl Belediyesi	Bingöl Atıksu Arıtma Tesisi Projesi	BİNGÖL	12	1.494.111,20	89,86

Çakırkaş Belediyesi	Çakırkaş Beldesi Kanalizasyon Şebeke İnşaatı	ELAZIĞ	11	496.595,19	89,87
Çıldır Belediyesi	Çıldır Belediyesi Merkez Kilit Parke Taşı Yol Yapımı Projesi	ARDAHAN	9	278.096,20	89,42
Çobantaşı Köyü Muhtarlığı	Çobantaşı Köyü Kanalizasyon Ve Doğal Arıtma Tesisi	BİNGÖL	7	152.711,95	89,99
Dağpınar Belediyesi	Dağpınar Belediyesi Kanalizasyon Şebeke Projesi	KARS	9	696.565,29	86,43
Damal Belediyesi	Damal Belediyesi İçmesuyu Projesi	ARDAHAN	12	392.567,40	90
Darende Köylere Hizmet Götürme Birliği	Kırsal Altyapı Hizmetlerini Geliştirerek Bölgedeki İnsanların Gelir Seviyesini Yükseltmek	MALATYA	12	485.483,80	89,5
Darende Köylere Hizmet Götürme Birliği	Kırsal Altyapı Hizmetlerini Geliştirerek Bölgedeki İnsanların Ekonomik Seviyesini Yükseltmek	MALATYA	12	561.392,33	89,5
Derme Sulama Birliği	Derme Sulama Kanali Islahi Projesi	MALATYA	12	1.171.568,88	89,89
Doğubeyazıt Belediyesi	Doğubeyazıt Kanalizasyon Projesi	AĞRI	10	839.400,61	74,38
Doğubeyazıt Belediyesi	Doğubeyazit Belediyesi Terfi Hattı-Depo-Şebeke Ana Borusu İnşaatı Projesi	AĞRI	10	709.058,08	88,99
Elazığ Belediyesi	Elazığ Belediyesi Atık Su Arıtma Sistemi Revizyonu Ve Belt Press Uygulaması	ELAZIĞ	12	1.648.047,82	89,99
Elmapınar Köyü Muhtarlığı	Elazığ Elmapınarı Ve Çevre Grup Köyleri Kanalizasyon Projesi	ELAZIĞ	12	336.848,60	89,9
Erkilet Belediyesi	Ab-I Hayat Projesi	KAYSERİ	12	1.706.028,62	89,99
Ermenek Belediyesi	Atısuyun Etkin Yönetimi,Arıtımı Ve Yeniden Kullanımı	KARAMAN	12	676.320,58	89,99
Güngören Köyü Muhtarlığı	Kanalizasyon Ve Doğal Arıtma	BİNGÖL	6	128.597,40	90
Hacılar Belediyesi	Begendik Projesi	KAYSERİ	12	1.727.944,78	89,99

Hanımınçiftliği Belediyesi	Hanımınçiftliği Atıksu Yönetimi Projesi	MALATYA	12	132.510,60	90
Hekimhan Belediyesi	Hekimhan Atıksu Kolektör Hattının Yenilenmesi Ve Atıksu Arıtma Tesisinin İyileştirilmesi Projesi	MALATYA	12	215.234,87	89,97
Hoşhaber Belediyesi	Hoşhaber Belediyesi İçme Suyu Şebeke İnşaatı Projesi	IĞDIR	8	530.690,82	89,99
Hozat Belediyesi	Hozat İçme Suyu Şebekesi Projesi	TUNCELİ	12	260.104,73	89,76
Iğdır İl Özel İdaresi	Rüzgar Erozyonu Önleme Projesi	IĞDIR	12	712.574,10	90
Iğdır İli Çevre Hizmetleri Birliği	Igdır Katı Atık Yönetimi Projesi Katı Atık Düzenli Depolama Projesi	IĞDIR	12	1.733.001,30	89,98
İncesu Belediyesi	İncesu Kanalizasyon Projesi	KAYSERİ	12	1.778.844,92	89,99
Kağızman İlçe Merkezi Ve Köylere Hizmet Götürme Birliği	Kagızman Kırsal Kesim Ulaştırma Atlyapı Projesi	KARS	12	491.460,58	89,99
Karakoçan Belediyesi	Kalecik Deresi Islahı	ELAZIĞ	12	1.790.293,90	89,99
Karaman İli Merkez İlçesi Köylerine Hizmet Götürme Birliği	Karaman İli Merkez İslihisar Çoğlu,Eğilmez,Ortaoba,Osmaniye Köyleri Yağmurlama Sulama Sistemi Projesi	KARAMAN	10	1.592.680,41	89,99
Karatay Belediyesi	Karatay Belediyesi Karşehir Pazar Market Projesi	KONYA	12	461.860,15	88,99
Karatay Belediyesi	2007 Mevlana Yılında Mevlana Müzesi Civarı Çevre Düzenleme Projesi	KONYA	12	378.653,57	88,99
Karatay Belediyesi	Konya Karatay Belediyesi Meslek Edindirme Projesi	KONYA	12	314.549,89	89
Kars İl Özel İdaresi	Sarıkamış Karakurt Köyü Kanalizasyon Projesi	KARS	12	101.993,35	89,79

Kars İl Özel İdaresi	Sarıkamış Çamyazı Köyü Kanalizasyon Projesi	KARS	12	132.999,60	89,83
Kayseri Büyükşehir Belediyesi	Gesi Bagları Projesi	KAYSERİ	12	1.014.706,54	89,99
Kisecik Belde Belediyesi	Kisecik Sulama Sistemleri Dönüşüm Projesi	KARAMAN	12	1.671.575,39	89,99
Konya Büyükşehir Belediyesi	İçme Ve Kullanma Suyu Üretim Tesislerinin Geliştirilmesi	KONYA	12	901.337,50	50
Koyulhisar Belediyesi	İçme Suyu İsale Hattı Değişim Projesi	SİVAS	12	664.179,27	81,77
Malatya İl Özel İdaresi	Malatya İlinde Toprak Ve Su Kaynaklarının İncelenerek Verimliliğinin Artırılması	MALATYA	7	199.368,31	87,27
Malatya İl Özel İdaresi	Malatya Arapgir Koru Köyü Kırsal Kesiminde Ulaşım Ağı Sisteminin Geliştirilmesi	MALATYA	12	463.423,00	89
Malatya İl Özel İdaresi	Kırsal Altyapı Hizmetlerinin İyileştirilerek Yaşam Kalitesinin Yükseltilmesi	MALATYA	12	136.176,04	89,5
Meşadalı Köyü Muhtarlığı	Bingöl İli Genç İlçesi Meşadalı-Kumgeçit-Ardıçdibi Arazilerinin Murat Nehri Sel Ve Taşkınlarından Korunması İçin Kil Sedde Ve Kaya Tahkimatı Yapılması	BİNGÖL	10	604.700,10	90
Pertek Köylere Hizmet Götürme Birliği	Kekik Kokusu Taşısın Rüzgar Pertek İlçesi Köyleri Kanalizasyon Projesi	TUNCELİ	12	587.527,31	89,99
Sadıkhacı Belediyesi	Sadıkhacı İçme Suyu Projesi	KONYA	11	382.843,96	89,99
Sarı Veliler Köylere Hizmet Götürme Birliği	Dumlugöze Köyü Köy İçi Yollarını Düzenleme Projesi	KARAMAN	10	380.895,49	89,69
Sivas İl Özel İdaresi	4 Eylül Baraj Köyleri Kanalizasyon Ve Doğal Arıtma Projesi	SİVAS	12	455.190,50	89
Sivas İl Özel İdaresi	Gümüşdere Beldesi Sağlık Ocağı İnşası Ve Bilinçlendirme Projesi	SİVAS	12	295.249,50	90

Solhan Belediyesi	Solhan Belediyesi Kanalizasyon Projesi	BİNGÖL	9	1.522.321,50	89,99
Şarkışla Belediyesi	Şarkışla Kanalizasyon Tatbikat Projesi	SİVAS	12	1.209.065,00	89
Tunceli Belediyesi	Tunceli İçmesuyu Projesi	TUNCELİ	12	631.790,47	90,00
Tunceli İli Ovacık İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Tunceli İli Ovacık İlçesi Munzur Nehrine Evsel Atıksu Deşarjı Yapan 22 Köye Kanalizasyon Şebekesi Ve Arıtma Tesisi Projesi	TUNCELİ	12	1.020.170,32	89,99
Yeni Karahisar Belediyesi	Yeni Karahisar Belediyesi İçmesuyu Şebekesi Projesi	SİVAS	12	259.592,49	87,99
Yenibaşlar Köyü Muhtarlığı	Yenibaşlar Köyü Kanalizasyonu Ve Atıklarının Arıtılması İnşaatı Ve Çevrenin Korunması, Sulama Suyu Temizliği Sağlanması	BİNGÖL	7	177.921,00	90
Yerköy Belediyesi	Kentsel Jeotermal Merkezi Isıtma Sistemi Projesi	YOZGAT	9	1.492.719,77	89,96
Yozgat Belediyesi	Yozgat Yagmur Suyu Toplama Projesi	YOZGAT	12	1.533.426,00	89,99

Tablo 5. 6. TRA2 (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) TR72 (Sivas, Kayseri, Yozgat) TR52 (Karaman, Konya) TRB1 (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) 2004 Yılı Bölgesel Gelişme NUTS II Bölgelerinde Bölgesel Kalkınma Çerçeve Programı Altında 30 Kasım 2006'da İmzalanan Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programları

HİBE FAYDALANICISI	PROJE BAŞLIĞI	PROJE UYGULAMA YERİ	PROJE SÜRESİ	HİBE TUTARI (AVRO)	HİBE MİKTARININ TOPLAM UYGUN PROJE BÜTÇESİNE ORANI (%)
Altınyayla Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği	Sosyal Ve Kültürel Gençlik Eğitim Merkezi Projesi	SİVAS	11	73.917,00	90,00
Ayrancı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Kırsal Kesimde Kalkınma Ve Girişimciliğin Teşviki	KARAMAN	9	27.669,60	90,00
Ayrancı İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Benim Peynirim Divle	KARAMAN KONYA	12	38.056,23	90,00
Battalgazi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Kaliteli Kayısı Üretiminin Temel Koşulları	MALATYA	11	60.328,80	90,00
Bingöl Belediyesi	Bingöl Afet Yönetimi Sistemi Projesi	BİNGÖL	12	91.623,29	85,93
Çekerek Belediyesi	Çekerek İlçesinde Yaşayan İşsiz Lise Mezunlarına Bilgisayar Ve İngilizce Destekli Modern Ticaret Eğitimi Verilmesi Projesi	YOZGAT	10	85.667,40	90,00
Develi Belediyesi	Erciyesten Gelen Lezzet ; Cıvıklı	KAYSERİ	8	66.895,96	89,00
Divriği Köylere Hizmet Götürme Birliği	Sivas İli Divriği İlçesinin Turizm Potansiyelinin Doğal Ve Kültürel Mirasın Değerlendirilmesi Ve Sunumu Aracılığıyla Geliştirilmesi	SİVAS	12	99.230,92	89,99
Doğubeyazıt Belediyesi	Güneş Doğubeyazıttan Yükselecek	AĞRI	12	85.225,81	90,00
Elazığ Belediyesi	Dezavantajlı Guruplar Mesleki Eğitim Ve İstihdam Merkezi	ELAZIĞ	10	130.461,40	90,00
Genç Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği	Genç İlçesinde Kültür Mantarı Yetiştiriciliği Eğitimi	BİNGÖL	5	61.861,50	90,00
Halıköy Belediyesi	Halıköy Kasabasında Yaşayan Yerel Halka Kültür Turizmi Amaçlı Beslenme, Hijyen Ve Yerel Mutfak Eğitimi Verilmesi Projesi	YOZGAT	10	82.846,80	90,00

Hisarcık Belediyesi	Bayanlara Ekonomik Özgürlük	KAYSERİ	10	117.311,08	89,99
İncesu Belediyesi	Üzümden Şıraya, Şıradan Pekmeze Projesi	KAYSERİ	9	75.142,73	90,00
Karaman İli Merkez İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Karaman'da Erozyonla Mucadelede Yerel İnisiyatifi Harekete Geçirme Projesi	KARAMAN	12	59.478,30	90,00
Karaman İli Merkez İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Göksu Havzası Antep Fıstığı Aşılama Projesi	KARAMAN	7	89.408,55	90,00
Kayseri Büyükşehir Belediyesi	Sokakta Çalışan Çocukların Sosyal Hayata Ve Ekonomiye Kazandırılması (Kaysevim)	KAYSERİ	12	116.792,67	81,17
Kayseri Hacılar İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Meyve Ağaçlarında Kültür- Teknik İşlerinin Eğitimi	KAYSERİ	8	63.815,40	90,00
Kayseri İl Özel İdaresi	Kayseri İli Turizim Eğitimi Projesi	KAYSERİ	12	65.344,50	90,00
Kayseri Kocasinan Belediyesi	Kayseri Doğalgaz Mesleki Egitim Projesi	KAYSERİ	12	112.189,50	90,00
Konya Büyükşehir Belediyesi	The Project For Educatıng The Workers Who Work In Food Productıon Plant In The Centre Of Konya On Hygıene And Traınıng Workers For The Sector Who Have Hygıene Educatıon And Certıficate	KONYA	12	78.906,12	88,00
Konya Büyükşehir Belediyesi	Konyada Anaokulu Ve İlköğretim Okullarında Çevre Bilincinin Geliştirilmesi Projesi	KONYA	12	45.074,05	89,00
Malatya Belediyesi	Malatya Belediyesi Niişikli Çalışan Kaliişi Altyapı	MALATYA	12	142.748,61	89,90
Malatya İl Özel İdaresi	Marka Şehir Malatya	MALATYA	4	42.800,25	75,00
Malatya İl Özel İdaresi	Özürlü Bireylerin Toplumla Bütünleştirilmesine Yönelik Tesbit Bilgilendirme Ve Veri Tabanı Oluşturma Çalışması	MALATYA	11	80.548,81	89,79
Melikgazi İlçesi Belediye Ve Köylere Hizmet Götürme Birliği	Ağırnas Taş Ustası Yetiştirme Projesi (Atuyep)	KAYSERİ	8	85.261,50	90,00
Ozanlar Köyü Muhtarlığı	Ağrı İli Ozanlar Köyü İyi Tarım	AĞRI	12	116.467,88	84,27

	Uygulamalarının Yaygınlaştırılması				
Palas Belediyesi	Uygulamalı Yonca Silajı (Streçli Balya) Yapım Tekniği Eğitimi	KAYSERİ	12	95.585,57	89,99
Palas Belediyesi	Palas'ın Yerel Değerlerinin Ekonomiye Katılması Ve Turizmin Geliştirilmesi	KAYSERİ	10	91.153,80	90,00
Pertek Köylere Hizmet Götürme Birliği	Örnek Susuz Tarımsal Üretim Projesi	TUNCELİ	12	89.726,49	89,67
Pınarbaşı Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği	Kadınlar Ve Gençlere Yönelik Mermer Mozaik Yapım Teknikleri Eğitimi	KAYSERİ	12	117.891,18	90,00
Selçuklu Belediye Başkanlığı	Kor Ateşin Sır Gülleri Projesi	KONYA	12	85.706,34	89,04
Seydişehir Belediyesi	Tabii Mantarların Tanıtımı Ve Kültür Mantar Yetiştiriciliği Eğitimi Verilerek İstihdam Edilebilme Kabiliyetinin Artırılması	KONYA	10	70.200,00	90,00
Sivas İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği	Buruciye'de Usta Eller	SİVAS	12	74.226,89	89,00
Sivas İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği	Restorasyon İşçisi Yetiştirme Projesi (Riyep)	SİVAS	11	83.302,22	89,00
Sivas Merkez İlçe Köylere Hizmet Götürme Birliği	Yarın Çok Geç Olabilir	SİVAS	12	53.360,85	90,00
Talas Belediyesi	Ortak Yerel Turizm Girişimleri	KAYSERİ	12	116.102,97	76,93
Yozgat Belediyesi	Kadın Girişimciliğini Güçlendirme Projesi	YOZGAT	10	92.721,93	90,00

Tablo 5. 7. TR 90 (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize Ve Trabzon) 2005 Yılı Düzey 2 Bölgesi Kalkınma Çerçeve Programı Altında 9 Nisan 2007 Tarihinde Yayınlanan Teklif Çağrısı Kapsamında Turizm Ve Çevre Altyapısı Hibe Programı

HİBE FAYDALANICISI	PROJE BAŞLIĞI	PROJE UYGULAMA YERİ	HİBE TUTARI (EURO)	HİBE MİKTARININ TOPLAM UYGUN PROJE BÜTÇESİNE ORANI (%)
Darıca Belediyesi	İçme Suyu Şebekesi Ve Otomasyonu Projesi	TRABZON	270.000	90,00
Mersin Belediyesi	Kanalizasyon Şebeke İnşaatı	TRABZON	440.000	90,00
Perşembe İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Temiz Deniz Karadeniz	ORDU	270.000	90,00
Arhavi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Gürgencik Köyü Yol Betonlaması Ve Sanat Yapıları İnşaatı	ARTVİN	299.520	90,00
Ordu Belediyesi	İçme Sularının Islah Etme Projesi	ORDU	596.299	90,00
Gölköy Köylere Hizmet Götürme Birliği	Ulugölün Çepekli Gölün Keşfi	ORDU	600.000	90,00
Kabataş Belediyesi	Kabataş'ın Kanalizasyon Şebekesinin İyileştirilmesi Ve Atıksu Arıtma Tesisi	ORDU	527.000	90,00
Maçka Belediyesi	Maçka Belediyesi Kanalizasyon Projesi	TRABZON	599.000	89,98
Maçka Belediyesi	Maçka Belediyesi İçme Suyu Projesi	TRABZON	599.445	89,99
Alucra Belediyesi	Fiziki Yayla Turizimi Ve Kaplıca Turizmi	GİRESUN	500.000	90,00
Yağlıdere Belediyesi	İçmesuyu Projesi	GİRESUN	300.000	90,00
Yağlıdere Belediyesi	Kanalizasyon Projesi	GİRESUN	300.000	90,00
Üçtepe Belediyesi	Üçtepe Arıtma Tesisi Projesi	GİRESUN	300.000	90,00
Haruniye Köyü Muhtarlığı	Daha Temiz Bir Haruniye Köyü	ORDU	130.000	90,00
Yukarı Damlalı Belediyesi	Berrak Su	ORDU	143.000	90,00
Kökenli Köyü Muhtarlığı	Kökenli Köyü Suyuna Kavuşuyor	ORDU	450.000	90,00
Yıldızlı Köyü Muhtarlığı	Evrensel Atıklar Kontrol Altında	ORDU	130.000	90,00
Tütüncüler Köyü Muhtarlığı	Artvin Merkez Tütüncüler Köyü	ARTVİN	194.188	89,99

	Kanalizasyon Tesisi İyileştirme İnşaatı			
Artvin İli Köylere Hizmet Götürme Birliği	Hamamlı Köyleri Yollarını Düzenleme Projesi	ARTVİN	196.052	89,99
Ortaköy Köyü Muhtarlığı	Suya Sabuna Dokunun	ARTVİN	190.000	90,00
Salyazı Belediyesi	Enerjide Yeşil Ufuklar	GÜMÜŞHANE	250.000	90,00
Yeşildere Köyü Muhtarlığı	Yeşildere Köy Konağı Restorasyonu	GÜMÜŞHANE	250.000	90,00
İkisu Köyü Belediyesi	İkisu Köyü Köprü Yapım Projesi	GÜMÜŞHANE	150.000	90,00
Gümüşhane Merkez Köylere Hizmet Götürme Birliği	İmera Manastırı Restorasyon Projesi	GÜMÜŞHANE	500.000	90,00
Bizgili Köyü Muhtarlığı	Su İle Yeşeren Umutlar	GÜMÜŞHANE	150.000	90,00
Gümüşhane Merkez İlçe Köylerine Hizmet Götürme Çevre,Kültür Ve Turizm Birliği	Yukarı Harşit Havzası Kanalizasyon Projesi	GÜMÜŞHANE	500.000	90,00
Dernek Pazarı Belediyesi	Dernekpazarı İçme Suyu Tesislerinin Genişletilmesi Ve Rehabilitasyonu	TRABZON	189.560	90,00
Öceli Köyü Muhtarlığı	Öceli Köyü Kanalizasyon İnşaatı Projesi	ORDU	497.565	89,99
Çayeli İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Ağaran Şelalesi Turizm Altyapı Projesi	RİZE	540.000	90,00
Çayeli Belediyesi	Çayeli İçme Suyu Şebekesi Projesi	RİZE	320.000	90,00
Çayeli Belediyesi	Çayeli Belediyesi Sahil Yolu Çevre Düzenlemesi Projesi	RİZE	220.000	90,00
Tekkiraz Belediyesi	Tekkiraz Atik Su Aritma Tesisi	ORDU	379.120	90,00
Giresun Belediyesi	Batı Yakasında Halk Plajının Rehabilitasyonu Ve Yeniden İşlevlendirilmesi	GİRESUN	247.000	90,00
Giresun Belediyesi	İnsan Ve Çevre Sağlığı İçin Yağmur Suyu Şebekesinin Yapımı	GİRESUN	550.768	89,99
Geyikli Belediyesi	Geyikli-Sisdağı Grup Yolu Altyapı Rehabilitasyonu	TRABZON	498.191	88,96
Gümüşgöze Belediyesi	Gümüşgöze Beldesi İçmesuyu Şebeke Hatları Modernizasyon Projesi	GÜMÜŞHANE	241.176	89,89

Karacören Köyü Muhtarlığı	Karacören Köyü Su Kaynakları Rehabilitasyon Projesi	GÜMÜŞHANE	117.000	89,90
Kaş Belediyesi	Kaş Beldesi İçmesuyu Şebeke Hatları Yenileme Projesi	GÜMÜŞHANE	232.597	89,90
Kılıççı Köyü Muhtarlığı	Kılıççı Köyü Su Kaynakları Rehabilitasyon Projesi	GÜMÜŞHANE	223.000	89,90
Aşut Köyü Muhtarlığı	Aşut Köyü Su Kaynakları Rehabilitasyon Projesi	GÜMÜŞHANE	113.000	89,90
Babakonağı Köyü Muhtarlığı	Isırgan Deresi Rehabilitasyon Projesi	GÜMÜŞHANE	420.000	89,90
Hayrat İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Hayrat-Göksel-Sarmasık-Büyükharman Grup Yolunun İyileştirilmesi	TRABZON	340.000	90,00
Hayrat Köylerine Hizmet Götürme Birliği	Hayrat Şehitlik Köyü İçmesuyu Projesi	TRABZON	150.000	90,00
Akçaabat İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Akçaabat Sarıca Köyü İçme Suyu Projesi	TRABZON	190.000	90,00
Trabzon Merkez İlçesi Köylere Hizmet Götürme Birliği	Ayvalı Köyü Kanalizasyon Ve Arıtma Tesisi Projesi	TRABZON	250.000	90,00
Çarşıbaşı Köylere Hizmet Götürme Birliği	Çarşıbaşı-Fener Köyü İçmesuyu Projesi	TRABZON	360.00	90,00
Görele Belediyesi	İçme Suyu İnşaatı	GİRESUN	234.000	90,00
Uğurlu Belediyesi	Tarihi Kent Merkezinde Park Ve Otopark Yapımı	TRABZON	252.240	90,00
Simenli Muhtarlığı	Su Şebeke Ve Beton Parke İnşaatı	TRABZON	424.500	90,00
Beşikdüzü Belediyesi	Turizm Amaçlı Kültür Merkezi Projesi	TRABZON	282.000	90,00
İkizdere İlçesi Şimşirli Köyü Muhtarlığı	Şimşirli Köyü Kanalizasyon Ve Arıtma Tesisi Yapımı Projesi	RİZE	350.000	90,00
Çiftlik Belediyesi	Çiftlik Beldesi Kanalizasyon Hattı Yapım Projesi	ORDU	235.000	90,00
Güneysu Köylere Hizmet Götürme Birliği	Kıbledağı Köyü Kanalizasyon Şebekesi	RİZE	180.000	90,00
Bozat Belediyesi	Bozat Kentsel Atık Su Arıtma Tesisi	GİRESUN	145.900	89,10
Derepazarı Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği	Esentepe Çakmakçılar Ve Bahattinpaşa Köyleri Kanalizasyon Projesi	RİZE	238.000	90,00

Tirebolu Belediyesi	Tirebolu Ayrık Sistem Kanalizasyon Ve Kentsel Atıksu Arıtımı	GİRESUN	202.000	88,11
Giresun İl Özel İdaresi	Giresun Merkez İçme Suyu Havzalarında Evsel Atıksu Arıtımı	GİRESUN	600.000	90,00
Giresun Merkez İlçe Köylere Hizmet Götürme Birliği	Giresun Adası Amazon Manastırı Ve Surlarının Bakımı	GİRESUN	438.000	89,95
Giresun Merkez İlçe Köylere Hizmet Götürme Birliği	Tarihi Kulakkaya Yaylasının Ulaşım Altyapısının Tamamlanması	GİRESUN	568.000	86,26
Akçakale Belediyesi	Akçakale Su Depolari Onarım, Otomosyon Ve Dezenfeksiyon Projesi	TRABZON	156.000	90,00
Akçakale Belediyesi	Akçakale Belediyesi Kanalizasyon Hattı Yapım Projesi	TRABZON	550.000	90,00
Akpınar Belediyesi	Akpınar Yol Ağının Kilit Parke Taşı İle Yapılandırılması	ORDU	193.000	90,00
Bulancak Belediyesi	Bulancak Kentsel Atıksu Arıtma Projesi	GİRESUN	330.000	90,00
İlküvez Belediyesi	İçme Suyunda Kaçakların Ve Sağlıksız Şartların Önlenmesi	ORDU	155.000	90,00
Göller Belediyesi	Yukarı Mahalle Ve Karşıyaka Mahallelerinin Kanalizasyon Yapımı Projesi	ORDU	310.000	90,00
Akkuş Kızlar Yaylası Çevre Belediyeler Birliği	Yaylalar Yaylalar	ORDU	480.000	90,00
Trabzon Belediyesi	Trabzon Katı Atık Düzensiz Depolama Alanının Rehabilitasyon Projesi	TRABZON	570.000	89,47
Söğütlü Belediyesi	Söğütlü Kısmi Kanalizasyon Hatları Yapım Projesi	TRABZON	280.000	90,00
Damar Belediyesi	Damar Ağaçlandırma Ve Erozyon Kontrol Projesi	ARTVİN	240.000	90,00
Yeşilce Belediyesi	Yeşilce Ve Çevresindeki Eko-Turizmi Geliştirme Projesi	ORDU	600.000	86,66
Özkürtün Belediyesi	Kürtün Gölü Kıyı Düzenlemesi Projesi	GÜMÜŞHANE	476.000	89,30

Madenli Belediyesi	Madenli Kanalizasyon Şebeke Projesi	RİZE	561.646	90,00
Akçaabat Belediyesi	Akçaabat Belediyesi Sivri Burun Tepesi Çevre Düzenlemesi Projesi	TRABZON	598.200	90,00
Hemşin Belediyesi	Hemşin Kanalizasyon Şebeke Ve Foseptik İnşaatı Projesi	RİZE	587.020	90,00
İyidere Belediyesi	İyidere Sahil Kesimi Kanalizasyon Şebeke Projesi	RİZE	595.126	89,99
Ortayol Köyü Muhtarlığı	Pazar Köyü Grubu İçme Suyu Arıtma Ve Rehabilitasyon	RİZE	336.400	90,00
Elmalı Köyü Muhtarlığı	Elmalı Köyü Basınçlı Sulama Sistemi Örnek Projesi	ARTVİN	117.300	90,00
Tekke Belediyesi	İçme Suyu Projesi	GÜMÜŞHANE	160.469	90,00
Gümüşhane Belediyesi	Gümüşhane Kanalizasyon Rehabilitasyonu Projesi	GÜMÜŞHANE	580.000	89,65
Güleş Köyü Muhtarlığı	Güleş Köyü Kanalizasyon Yapım Projesi	ARTVİN	200.000	90,00
Aykut Belediyesi	Aykut Belediyesi İçme Suyu Projesi	TRABZON	210.000	90,00
Mesudiye Belediyesi	İçme Suyu Projesi	ORDU	600.000	90,00
Düzköy Belediyesi	Düzköy Belediyesi İçme Suyu Projesi	TRABZON	240.000	90,00
Çayırbağı Belediyesi	Çayırbağı Belediyesi Kanalizasyon Projesi	TRABZON	600.000	90,00
Düzköy Belediyesi	Düzköy Belediyesi Turizm Amaçlı Yayla Yolu Yapımı Projesi	TRABZON	600.00	90,00
Bölümlü Belediyesi	İçme Suyu İsale Hattı İnşası Projesi	TRABZON	235.000	90,00
Uzungöl Belediyesi	Uzungöl Havzası Çığ Ve Erozyon Kontrolü Projesi	TRABZON	385.000	90,00
Bulancak Belediyesi	İçme Suyu Havzasının Korunması Amaçlı Altyapı Projesi	GİRESUN	406.800	90,00
Araklı Belediyesi	Araklı Belediyesi Karadere Kültür Park Projesi	TRABZON	600.000	90,00
Doğankent Belediyesi	Mahallelerden Kanalizasyon Atıklarının Toplanması Ve Biogaz Üretilmesi	GİRESUN	545.000	75,13

Efirli Köyü Muhtarlığı	Efirli Turizm Yerleşkesi Kanalizasyon Ve Arıtma Projesi	ORDU	560.000	90,00
Küçükköy Köyü Muhtarlığı	Mavi Ve Yeşil Ahenginin Korunması Projesi	RİZE	300.000	90,00
Pazar Köylere Hizmet Götürme Birliği	Pazar Kırsal Kesim Ulaştırma Altyapı Projesi	RİZE	557.000	90,00
Çamaş Belediyesi	Çamaş İçme Suyu Projesi	ORDU	518.944	89,40
Rize İli Yerel Yönetimler Andon İçme Suyu Tesisleri Yapma Ve İşletme Birliği(Rizesu Yap-İş)	İçme Suyu Depolarının Rehablitasyonu, Geliştirilmesi Ve Merkezi Sistemle İzlenmesi	RİZE	595.000	90,00
Akçaköy Belediyesi	Akçaköy Beldesi Kanalizasyon Ve Paket Arıtma Projesi	TRABZON	588.000	90,00
Turnasuyu Köyü Muhtarlığı	Turnasuyu Reaksiyon Ve Turizm Merkezi	ORDU	260.000	75,00
Çakırlı Belediyesi	Kalkınma İçin Çakırlı Belediyesi Kanalizasyon Projesi	ORDU	210.000	89,00
Çakırlı Belediyesi	Kalkınmış Ve Sağlıklı Bir Çakırlı Belediyesi	ORDU	270.000	90,00
Artvin Belediyesi	Artvin Kanalizasyon Altyapısı Yenileme Projesi	ARTVİN	599.000	89,00
Işıklar Belediyesi	Kayabaşı Yaylası Yol Yapımı Ve Mesire Alanı Düzenlemesi	TRABZON	550.000	90,00
Akpınar Belediyesi	Akpınar Belediyesi Hayat Suyu Getirme Projesi	TRABZON	520.000	90,00
Çalköy Belediyesi	Çalköy Mağarası Çevre Düzenlemesi Ve Yol Yapımı	TRABZON	400.000	90,00
Ardanuç Belediyesi	Irmaklar Havzasında Topluma Dayalı Ekolojik Turizm	ARTVİN	550.000	90,00
Fındıklı Kaymakamlığı Köylere Hizmet Götürme Birliği	Gürcüdüzü Turizm Ve Mesire Yeri Yolunun İyileştirilmesi Projesi	RİZE	600.000	90,00

Tablo 5. 8. 2004 Yılı Bulgaristan İle Sınır-Ötesi İşbirliği Çerçeve Programı Altında Ortak Küçük Projeler Hibe Programı 25 Ekim 2005 Ve 30 Kasım 2005 Tarihleri Arasında İmzalanan Hibe Sözleşmeleri

HİBE YARARLANICISININ ADI	PROJE ADI	ORTAKLAR	PROJE UYGULAMA YERİ	PROJE SÜRESİ (AY)	HİBE MİKTARI (EURO)	HİBE MİKTARININ TOPLAM PROJE BÜTÇESİNE ORANI (%)
Edirne Genç İşadamları Derneği	Türk Bulgar Turizm ve Kültür Değişim ve Geliştirme Merkezi	Bölgesel Kalkınma ve Yatırım Kuruluşu	Edirne-Yambol	12	88.702,34	88,93
Kırklareli Ticaret Borsası	"Or-Ta-K" Organik Tarımsal Kalkınma Projesi	Yambol Ticaret ve Sanayi Odası	Kırklareli-Yambol	9	51.201,90	90,00
Kırklareli Ziraat Odası Başkanlığı	Dev Tarla Projesi	Yeşil Burgas Vakfı	Kırklareli-Burgas	5	64.855,80	90,00
Kavaklı Belediye Başkanlığı	Ortak Mirasın Gölgeleri Projesi	Burgas, Malko Tarnova Belediye Başkanlığı	Kırklareli-Burgas	9	43.574,96	89,99
Alpullu Belde Belediye Başkanlığı	Alpullu Kameno Belediyesi Kültürel İşbirliği Projesi	Burgas Kameno Belediyesi	Kırklareli-Burgas	7	45.453,40	89,98
Kırklareli Ticaret Ve Sanayi Odası	Kırklareli & Burgas Ticari Kapasitesinin Artırılması Projesi	Burgas Ticaret ve Sanayi Odası	Kırklareli-Burgas	9	45.706,82	89,99
Edirne Ticaret Ve Sanayi Odası	Türkiye Bulgaristan Sınır Ötesi Bilgi Köprüsü	Yambol Ticaret ve Sanayi Odası	Edirne-Yambol	10	31.164,98	83,98
Kırklareli Tabip Odası	Sağlık Çalışanlarının Mesleki Gelişim Projesi	Burgas Malko Tarnova Belediyesi	Kırklareli-Burgas	12	27.948,00	89,62
Kırklareli İğneada Belediye Başkanlığı	Kırklareli Ve Burgas İlleri Turistik Ev Pansiyonculuğu Ve Küçük Aile İşletmeciliği Projesi	Burgas Bölgesel Turist Derneği	Kırklareli-Burgas	12	57.582,00	90,00

Tablo 5. 9. Mikro Projelerin Proje Yürütücülerinin Türlerine Göre Dağılımı

Yerel Yönetim Türü	Frekans	Yüzde %
Belediye	**186**	**57,2**
İl Özel İdaresi	34	10,5
Köy	34	10,5
Köylere Hizmet Götürme Birliği	51	15,7
Diğer Birlikler	6	1,8
STK	11	3,4
Üniversite	3	0,9
Toplam	**325**	**100,0**

Mikro proje listeleri incelendiğinde en fazla proje desteği alan yerel yönetim biriminin belediyeler olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla köylere hizmet götürme birlikleri, il özel idareleri ve köyler proje desteği alan diğer yerel yönetim birimleridir.

Genel tablo incelendiğinde yürütülen projelerin, proje türlerine göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 5. 10. Projelerin Türlerine Göre Dağılımı

Proje Türü	Frekans	Yüzde %
Mesleki Eğitim	87	26,8
Altyapı (Kanalizasyon, İçme Suyu)	**101**	**31,1**
Ulaşım (Yol Yapımı), Çevre Düzenlemesi ve Üstyapı	49	15,1
Turizm Altyapısı	17	5,2
Tarım ve Hayvancılık Eğitim Ve Altyapısı	27	8,3
Katı Atık ve Atık Su Arıtma, Depolama ve Geri Dönüşüm	44	13,5
Toplam	**325**	**100,0**

Genel tablolar incelendiğinde yürütülen projelerin, en fazla altyapı (kanalizasyon ve içme suyu) alanında gerçekleştirilen projeler olduğu görülmektedir. Mesleki eğitim alanında gerçekleştirilen projelerinde oldukça fazla olduğu vurgulanmalıdır. Bu çerçevede AB mali yardımlarından en fazla desteği alan projelerin altyapı ve mesleki eğitim alanlarında gerçekleştirilen projeler olduğu söylenebilir.

Mikro proje listeleri incelendiğinde yürütülen projelerin bütçe büyüklerinin dağılımı Tablo 5. 11'de verilmiştir.

Tablo 5. 11. Yürütülen Projelerin Bütçe Dağılımları

Proje Bütçesi	Frekans	Yüzde %
100.000 Euro'dan az	66	20,3
100.000–300.000	**132**	**40,6**
300.001–500.000	42	12,9
500.001–700.000	44	13,5
700.001 ve üzeri	41	12,6
Toplam	**325**	**100,0**

Yürütülen projelerin bütçe dağılımları incelendiğinde projelerin en fazla 100.000–300.000 Euro aralığındaki bütçelere sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yürütülen projelerin büyük çoğunluğunun küçük ölçekli projeler olduğu söylenebilir.

5. 4. INTERREG III/A YUNANİSTAN-TÜRKİYE SINIR ÖTESİ İŞBİRLİĞİ PROGRAMI∗

Katılım Öncesi Mali Yardımlar dışında AB Yapısal Fonlarından Bölgesel Kalkınma Fonu kapsamındaki Topluluk İnisiyatifleri olarak bilinen dört programdan biri olan INTERREG III (Sınır Ötesi İşbirliği Programı) Türkiye ile Yunanistan'ın sınır illeri arasındaki mevcut işbirliğini Avrupa Birliği kaynaklarıyla desteklemek ve geliştirmek üzere, 2004–2006 dönemi için planlanmıştı.[200] Türkiye ile Bulgaristan'la yürütülen sınır ötesi işbirliği programı ise Katılım Öncesi Mali Yardım Programı içerisinde yürütülen bir programdır. INTERREG girişimi, sınır ötesi, uluslar arası ve bölgeler arası işbirliğini sağlayarak, Avrupa'nın dengeli kalkınmasının desteklenmesi yoluyla, AB genelinde ekonomik ve sosyal uyumun güçlendirilmesi amacıyla oluşturulmuş bir programdır.

INTERREG III' ün hedefleri;

- Ulusal sınırların dengeli gelişmesi,
- Avrupa kıtasının birleşimine engel olmamasının sağlanması,
- Bölgeler arası işbirliğinin geliştirilmesidir.

Program komşu ülkeler arasında sınır ötesi işbirliği, ortak gelişme stratejileri yoluyla sınır ötesi sosyal ve ekonomik merkezlerin geliştirilmesini amaçlamaktadır.

∗ Devlet Planlama Teşkilatı, INTERREG III/A Yunanistan-Türkiye Sınır Ötesi İşbirliği Programı http://www.dpt.gov.tr/bgyu/trabbkp/yunanistan.htm (19.11.2007).

[200] Muhammet Kösecik (2008), a. g. m., s. 269.

Önerilecek projelerin sınır ötesi etkisinin olması önem taşımaktadır. Sınır ötesi etki ile ulaşılmak istenen, projelerin sınır bölgesinin sorunlarının çözümüne hizmet etmesi ve sınırın her iki yakasında işbirliğini geliştirmeye katkıda bulunmasıdır. INTERREG programı ile sınır bölgelerine odaklanılmasının sebebi, bu bölgelerin ülkedeki merkezlerle bağlantılarının zor olması ve bu nedenle ekonomik ve sosyal desteğe ihtiyaçlarının olmasıdır. Türkiye ile Yunanistan'ın sınır illeri arasında işbirliğini arttırmak için INTERREG III/A Programı, 2004–2006 dönemi için strateji, öncelik ve tedbirleri içeren bir Ortak Programlama Belgesi ve Program Tamamlayıcı Belgesi çerçevesinde uygulanacaktır.[201] Program, Türkiye tarafında Yunanistan ile kara veya deniz sınırı bulunan 6 ili (Aydın, Balıkesir, Çanakkale, Edirne, İzmir ve Muğla) kapsamakta idi. Bütçesi, 19 355 milyon Euro'dur (15 milyon Euro AB'den + 4 355 milyon Euro TR'den) olan Programın amacı, Türkiye ve Yunanistan'ın Program kapsamındaki sınır bölgelerinde bölgelerarası işbirliğini geliştirmek ve komşu bölgelerde sosyal ve ekonomik merkezlerin geliştirilmesini sağlamaktı.[202] Programın öncelikleri:

1. Sınır Ötesi altyapı:
    - Ulaştırma ve sınır ötesi altyapı ağları,
    - İnsan ve mal geçişinin güvenliği.
2. Ekonomik gelişme ve istihdam:
    - Sınır-ötesi girişimciliğin güçlendirilmesi,
    - Turizmin çeşitlendirilmesi ve geliştirilmesi,
    - İnsan kaynakları ve istihdamın geliştirilmesi.
3. Yaşam kalitesi / Çevre / Kültür:
    - Sağlık,
    - Doğal çevrenin korunması, geliştirilmesi ve yönetimi,
    - Kültürel faaliyetlerin desteklenmesi,
    - Sınır ötesi işbirliğinin desteklenmesi amacıyla eğitim kurumları arasında işbirliği.

---

[201] B. Özcan, R. Birden, E. Kayadelen, Avrupa Birliği Mali Yardımları ve Türkiye'de Uygulanışı, www.tesk.org.tr/projehazirlama/m2/M2-dersnotları.doc (21.07.2007).
[202] Devlet Planlama Teşkilatı, INTERREG III/A Yunanistan-Türkiye Sınır Ötesi İşbirliği Programı http://www.dpt.gov.tr/bgyu/trabbkp/yunanistan.htm (19.11.2007).

4. Teknik Yardım:
    - Program Yönetimi
    - Teknik Destek

Kar amacı güden kurumlar ile siyasi partiler proje başvurusunda bulunamayacağı programda, öncelikli olan hedef gruplar ve hibeden faydalanabilecek taraflar, Yunanistan ile Türkiye arasında sınır bölgesindeki illerin sınırları içinde yerleşik, kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve tüzel kişiliklerdir. Bunlar arasında;

- Kamu kurumları ve ilgili bakanlıklar,
- Yerel yönetimler,
- Yerel yönetimlerin birlikleri,
- Ticaret, sanayi, ziraat odaları ve diğer meslek birlikleri,
- Sivil toplum kuruluşları,
- Eğitim kurumları, üniversiteler,
- Sportif birlikler vb. de yer almaktadır.[203]

Yunanistan'dan Petra, Thermi, Kalloni, Midilli, Eyergoylas, Polomari, Mantamados, Polihnitos, Agai, Limmi belediye başkanları ve meclis üyeleri ile Kuzey Ege'deki belediye başkanları ve meclis üyeleri İzmir'in Dikili İlçesi'nde yaptıkları toplantıda Dikili Belediye Başkanı Osman Özgüven; "*Avrupa Birliği destekli Interreg III/A programı çerçevesinde kültürel ve sportif işbirlikleri, ortak festivaller, ulaşım imkânının artırılması ve vize kolaylıkları, engelliler köyü projesi, arıtma, altyapı, jeotermal ısınma ve tarım, mimari mirasın korunması ve restorasyonu gibi konularda iş birliği yapılacağını"* belirtmiştir.[204] Lesvos Belediyeler Birliği ve Yunanistan Kuzey Ege Belediyeler Birliği Başkanı Pavlos Stelios da; *Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği sürecinde böyle iş birliklerinin çok faydalı olduğunu"* belirtmiştir.[205] Interreg III Programında Türkiye'den Akçay, Ayvalık, Burhaniye, Dikili, Edremit, Zeytinli, Güre, Altınoluk, Karaağaç, Yenifoça, Foça, Bergama ve Çandarlı belediyeleri yer alacaktı.

---

[203] B. Özcan, R. Birden, E. Kayadelen, Avrupa Birliği Mali Yardımları ve Türkiye'de Uygulanışı, www.tesk.org.tr/projehazirlama/m2/M2-dersnotları.doc (21.07.2007).

[204] Şehir ve Başkan Dergisi (03–2005), *"Kuzey Ege Belediyeleri İle Yunanistan Ortak Projeler Hazırlayacak"*, Sayı: 44, http://www.sehirbaskan.com/index.php?op=areav&event=3&ID208 (06.11.2007).

[205] Şehir ve Başkan Dergisi (03–2005), *"Kuzey Ege Belediyeleri İle Yunanistan Ortak Projeler Hazırlayacak"*, Sayı: 44, http://www.sehirbaskan.com/index.php?op=areav&event=3&ID208 (06.11.2007).

Ancak, Program çerçevesinde yürütülen çalışmalar, Kasım 2005'de yapılan toplantıda Yunanistan tarafının iki ülke arasındaki adalarla ilgili sınır sorunlarının ve uluslar arası ilişkiler boyutu olan kimi siyasi isteklerinin projelere Türkiye'nin kabul edemeyeceği biçimde yansımasını istemesi üzerine program dondurulmuştur.[206]

5. 5. 2006 BİRLEŞME ÖNCESİ YARDIM PROGRAMI (AB İle Türkiye Arasında Sivil Toplum Diyalogunun Geliştirilmesi Hibe Programı Kentler ve Belediyeler Hibe Programı)* **

Türkiye'nin katılım müzakerelerine ilişkin Avrupa Komisyonu'nun stratejisinin üç dayanağı bulunmaktadır. Bunlar;

- İlki, Türkiye'deki reform sürecini desteklemek üzere tasarlanmıştır.
- İkincisi, giriş müzakerelerine ilişkin çerçeveyi belirler.
- Üçüncüsü, Türkiye ve AB sivil toplumlarının politik ve kültürel diyalogunu güçlendirmeyi amaçlar.

Komisyon, karşılıklı bilgi birikiminin geliştirilmesi ve her iki tarafın toplumsal ve politik konulardaki algılayışları üzerine bir tartışma açılmasını amaçlayan bir diyaloğun özellikle gerekli olduğunun farkına varmıştır. Komisyon, AB üye ülkeleri ve Türkiye'deki yerel yönetim ve toplumlar arasında işbirliğinin güçlenmesi için yerel topluluklar arasında uluslararası işbirliğinin, barış, istikrar ve demokrasinin güçlenmesini amaçlamaktadır. İletişim, karşılıklı bilgilerin arttırılması, gelişen ortak projeler, ortak ilgi alanlarına ilişkin seminer organizasyonları ve sıradan insanlar düzeyinde katılımı destekleyeceğine ilişkin bir görüşle AB ve Türk şehirleri arasında kardeşlikleri desteklemektedir. Yerel yönetimler, AB yasama sisteminin önemli bir bölümünü gerçekleştirmektedir ve bu nedenle, Türkiye'nin katılımında önemli bir yere sahiptir. AB üye ülkelerinin yerel yönetimleriyle yakın işbirliği reformların hayata

---

[206] Program çalışmalarında DPT ile projedeki iller arasında koordinasyonu sağlamak üzere görevli olan Ege Ekonomiyi Geliştirme Vakfı – EGEV'in internet sitesinde (www.egev.org.tr) yer alan ve AB Mali Programlarından sorumlu bir uzmanla yapılan telefon görüşmesinden elde edilen bilgiler.

* T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), ABGS Kentler ve Belediyeler Hibe Programı, http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=5969&l=1 (20.08.2007).

** Merkezi Finans Ve İhale Birimi (MFİB), Avrupa Birliği ve Türkiye Arasındaki Sivil Toplum Diyaloğunun Geliştirilmesi Kentler ve Belediyeler Hibe Programı, 2007 Teklif Çağrısı Hibe Başvuruları İçin Rehber.

geçirilmesine ve yerel ve bölgesel düzeyde AB müktesebatının gerçekleştirilmesine yardımcı olacaktır.

Bu amaçla, Türkiye için *2006 Birleşme Öncesi Yardım Programı* oluşturulmuştur. Bu program altında Avrupa Birliği ve Türkiye Arasındaki Sivil Toplum Diyaloğunun Geliştirilmesi Projesi yer almaktadır. Bu proje kapsamında Kentler ve Belediyeler (5 Milyon Euro), Meslek Örgütleri (3 Milyon Euro), Üniversiteler (9,3 Milyon Euro), Diyalog İçin Gençlik Girişimleri (2 Milyon Euro) arasındaki ilişkilerin yoğunlaştırılması ve çeşitlendirilmesini amaçlayan 19,3 Milyon Euro tutarında dört hibe programının gerçekleştirilmesine karar verilmiştir.

Kentler ve Belediyeler Hibe Programı, Türkiye'deki belediyeler ile AB Üye Ülkeleri ve Aday ülke (Hırvatistan, Makedonya) belediyeleri arasında ortak girişimleri destekleyerek şu hedeflere katkıda bulunacaktır;

- Avrupa Birliği ülkeleri ile Türkiye'deki sivil toplumlar arasında iki taraflı deneyim paylaşımını ve temasları güçlendirilmek,

- Avrupa Birliği içinde Türkiye'nin daha iyi anlaşılmasını ve hakkında Türk tarihi ve kültürünü de içerecek şekilde, daha iyi bilgi edinilmesini sağlamak, böylece gelecekteki genişlemenin getireceği zorluk ve fırsatlar hakkında bilinçlenmenin arttırılmasına olanak tanımak,

- Türkiye içinde Avrupa Birliği'nin daha iyi anlaşılmasını ve üzerine kurulu olduğu değerlerin, işlevinin ve politikasını de içerecek şekilde, hakkında daha iyi bilgi edinilmesini sağlamak.

Bu projeden öncelikli olarak Avrupa Birliğine üye ülkelerin kentleriyle kardeş kent Antlaşması olmayan Türk belediyeleri ve Türkiye'de birden fazla belediyenin veya küçük belediyelere uluslararası iletişim ağlarına uyum sağlama olanağı tanıyan belediyeler birliklerinin katılımını sağlayan projelere destek verilecektir. Bu Teklif Çağrısı, bütün projelerin karşılaması gereken şu iki özel amacı içermektedir. Bunlar;

- Türkiye'deki ve AB Üye Ülkeleri ile Aday ülke belediyeleri arasında diyalogun arttırılması ve uzun vadeli sürdürülebilir işbirliğinin kurulması ve güçlendirilmesi,

- Etkin, şeffaf ve katılımcı yerel yönetimin desteklenmesi, yüksek kaliteli belediye hizmetlerinin sunulmasıdır.

Bu proje dâhilinde kentler ve belediyeler hibe programına 5 milyon Euro fon ayrılmıştır. Asgari 50000 Euro, azami ise 250000 Euro dur. Yapılan yardımlar söz konusu projelerin %90'nı karşılamakta, kalan kısmında başvuru sahibi ve ortakları tarafından karşılanması gerekmektedir. Projelerd en az 12 ay en fazla 18 ay içerisinde tamamlanması gerekmektedir.

Hibe için başvuru sahiplerinin şu koşulları sağlaması gerekmektedir;

- Tüzel kişilik olması ve Kâr amacı gütmemesi,
- Belediye (Büyükşehir belediyeleri de dâhil olmak üzere) veya belediyeler birliği olması,
- Türkiye Cumhuriyeti'ne tâbi olmak ve Ortaklarıyla birlikte, projenin uygulanması ve yönetiminden doğrudan sorumlu olması, aracı olarak hareket etmemesidir.

Programdan mali yardım alabilmek için projeler, Türkiye'de gerçekleştirilmeli veya projeden yararlananlar Türk vatandaşı ve kuruluşu olmalıdır. Projeler, yerel otoritelerin sorumluluk alanındaki sektörleri ve konuları kapsamalıdır. İşbirliğinin alanı aşağıdaki kategorileri kapsamaktadır.

- Yatırım Desteği**:** Yabancı yatırımcıların çekilmesi, ilgi çekici iş çevrelerinin yaratılması için politikalar, özel-kamu ortaklıkları v.b.
- Kentsel Planlama**:** Kentsel dönüşüm, katılımcı toplum planlaması, kent kültürü politikaları, yenilikçi kentsel uygulamalarla ilgili veri tabanı v.b.
- Çevre Koruması**:** Atık ve atık yönetimi, hava kirliliği, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerjiler v.b.
- Belediye Hizmetleri: Toplu taşıma, sosyal hizmetler, v.b.
- Yetişkin Eğitim ve Öğretimi: Yaşam boyu eğitim, v.b
- Turizm ve Kültür: Turizm ve kültür üzerine gelişen projeler için kapasite oluşturma, alternatif turizm; belediye yönetimlerinin sorumluluğundaki diğer alanlar.

Bütün projeler, Türkiye'de ve daha geniş toplum kesimlerini, sıradan insanlara yönelik örgütleri, STK'lar, eğitim enstitüleri, iş ilişkilerini kapsamayı hedefleyen AB üye ülkelerinde bilgilendirme kampanyaları ve etkinlikler (seminerler, konferanslar, internet forumları v.s.); AB desteğinin görüşülürlüğünü sağlayan ve sivil toplum diyaloğu fikrini geliştiren projeler ve etkinlikler olmalıdır.[207] Desteklenecek etkinlikler, yalnızca geniş kapsamlı bir uygulamanın parçası olmalıdır.

Projeler şu etkinlikleri desteklemektedir;

- Yerel Yönetimler İçin Kapasite Oluşturma Projeleri (seçilmiş yerel temsilciler veya belediye yetkilileri): Kısa-vadeli eğitimler, belediye hizmetlilerinin etüt gezileri ve işe yerleştirilmeleri; bir tema çerçevesindeki seminerler, çalıştaylar, konferanslar ve proje ortaklarının diğer yerel ve bölgesel otoritelerle tanışmalarını ve yeni bağlantılar kurmalarını sağlayan diğer etkinlikler.
- Yeni Belediye Hizmet ve Politikalarının Planlanması veya Mevcutlarının Geliştirilmesi: İhtiyaç analizleri veya tanı araştırmaları, işbirliğinin seçili konu alanlarında planlar ve stratejiler geliştirme, uzmanlık transferi, bilgi ve öneri temini.
- İyi örnek, prosedür vs.nin kurulması ve transferi,
- El kitapları, broşür vs.nin basılması ve geliştirilmesi,
- Web siteleri, bültenler ve bilginin yayılması için diğer etkinlikler.

Zorunlu etkinlikler;

- Türkiye'de ve daha geniş toplum kesimlerini, sıradan insanlara yönelik örgütleri, STK'ler, eğitim enstitüleri, iş ilişkilerini kapsamayı hedefleyen AB üye ülkelerinde bilgilendirme kampanyaları ve etkinlikler (seminerler, konferanslar, internet forumları v.s.);
- AB desteğinin görünürlüğünü sağlayan ve sivil toplum diyaloğu fikrini geliştiren projeler ve etkinlikler.

[207] Sivil Toplum Diyalogunun Güçlendirilmesi Programı (2005), *İller Ve Belediyeler Dergisi*, Sayı: 696, s. 12.

Proje teklif çağrısında proje sunması istenen kurumlar yerel yönetimlerdir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin sorumluluk alanlarına giren konularda projelerde geliştirmeleri istenmiştir. Böylelikle Türkiye ve aday ülke belediyeleri ile üye ülkeler arasında diyalogun arttırılması ve uzun vadeli sürdürülebilir işbirliğinin kurulması ve güçlendirilmesi, etkin, şeffaf ve katılımcı yerel yönetimin desteklenmesi için üye ülkelerin kentleri ile Türkiye belediyeleri arasında iletişimi arttırarak Türkiye'de sivil toplum diyaloğunun arttırılması amaçlanmıştır. Bu sayede karşılıklı olarak etkin ve sürekli iletişim yollarının kurulması istenmektedir. İlgili birimlere sunulan proje başvurularında bu hedefler ve öncelikler çerçevesinde değerlendirilerek projeler içerisinden bu amaçları gerçekleştirileceğine inanılan projelere bu hibe yardımları yapılacaktır.

Bireyleri bir araya getirerek birbirlerini anlamayı güçlendirmek amacı taşıyan bu diyalog özellikle sivil toplumu kapsamaktadır. Avrupa Konseyi, "*Katılımın müzakerelerine paralel olarak, Avrupa Birliği'nin her aday ülkeyle yoğun politik ve kültürel diyaloğa girmesini öngörmektedir. Bu diyaloğun uzun vadedeki hedefi Avrupa Birliği ve Türkiye sivil toplumunu Avrupa Birliği'nin gelecekteki genişlemesine hazırlamaktır"* açıklaması ile Avrupa Komisyonu'nun bu program kapsamında ulaşılmak istenen hedef belirlenmiştir.[208] Bu program için 2007 teklif çağrısı için 17 Ağustos 2007 son başvurur tarihi olarak belirtilmiştir.

5. 6. AB ÜLKELERİNİN YEREL YÖNETİMLERİYLE İŞBİRLİĞİ KAPSAMINDA YÜRÜTÜLEN PROJELER VE ARTAN PROJE KÜLTÜRÜ

Türkiye'nin adaylık statüsünün başlamasının yerel yönetimlere sağladığı diğer olumlu gelişme ise Avrupa Birliği ülkelerin yerel yönetimleri ile Türkiye'deki yerel yönetimler arasında sürekli gelişen işbirliğidir. Ortak toplantılar, teknik ve uzmanlık eğitimi, yerel hizmetlere dair bilgi, deneyim, düşünce ve kullanılan teknoloji paylaşımı, AB mevzuatı ve politikaları ile bazı alanlarda başarı örneklerinin aktarımı etrafında başlayan çalışmalar *kardeş şehir ilişkilerinin kurulması* ve daha spesifik olarak da ortak projeler geliştirilmesi biçiminde gelişmiştir.[209]

---

[208] COM (2005) 290, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi ve AB ile Aday Ülkeler Arasındaki Sivil Toplum Diyaloğu Bölge Komitesi'nin İletişimi, http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/sviltop/diyalog.pdf (25.08.2007).

[209] Muhammet Kösecik (2008), a. g. m., s. 275.

Türkiye ile AB'ye üye ülkelerin yerel yönetimleri arasında işbirliğinin, kardeş şehir işbirliği ile gelişen ilişkilerin gelişmesi ve güçlenmesi için TBB önemli çalışmalar içine girmiştir. Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) ile İsveç Bölgeler ve Yerel Yönetimler Birliğinin (SALAR) işbirliğinde "Belediye Ortaklık Ağları (TUSENET) Projesi; TBB, İsveç Bölgeler ve Yerel Yönetimler Birliği ile 2003 yılından itibaren yapılan çeşitli temaslarla işbirliği imkânları araştırmıştır. Türk ve İsveç belediyeleri arasında kardeş şehir ilişkilerinin kurulması ve ortak projeler yürütülmesi sonucuna varılmış ve iki ülke belediyeleri arasında verimli ve işlevsel işbirliklerinin geliştirilmesi amacıyla "Belediye Ortaklık Ağı" kurulması projesi geliştirilmiştir. Proje çerçevesinde İsveç'ten 5 belediye, Türkiye'den en az 15 belediye arasında kardeş şehir ilişkileri kurularak beş alanda ortaklık ve iletişim ağlarının kurulması hedeflenmiştir. Proje kapsamında, yerel sosyal hizmetler, çevre koruma, yerel ekonomik kalkınma, kent planlaması, mali yönetim konularında ortaklık ağlarının oluşturulması kararına varılmıştır. 17–18 Ekim 2006 tarihlerinde Stockholm'de hazırlık toplantısı yapılan projede; insan kaynakları yönetimi, STK'ların ve vatandaşların yerel kararlara katılımının arttırılması, yerel yönetim personelinin eğitimi, AB fonlarına ve uygulamaları ile ilgili gerekli bilgilerin verilmesi konusunda kararlar alınmıştır.[210]

Türk ve İsveçli belediye temsilcileri, Türk ve İsveç yönetim sistemleri hakkında genel bilgiler yanında söz konusu çalışma alanlarında kendi bilgi ve deneyimlerini paylaştıkları Proje kapsamında farklı kültürel ve toplumsal yapıya sahip olmalarına karşın birbirlerini tanıyarak belediyeler arasında etkin ve verimli işbirliklerinin kurulması için çalışmalarını yürütmektedir.[211]

Bunun dışında Türkiye Belediyeler Birliği ile Hollanda Belediyeler Birliği (VNG-International) İşbirliğinde Yürütülen "Yerel Yönetimler-Doğu (LOGO-East)" Programı kapsamında, Hollanda ve Türkiye'den 10'ar belediye arasında "kardeş-şehir/eşleştirme" ilişkisi kurulması amaçlanmıştır. Kurulacak bu ilişkiler ile yerel kamu hizmetlerinin nitelik ve niceliklerinin geliştirilmesi ve belediyeler arasındaki ilişki ve işbirliklerinin iyileştirilmesi hedeflenmektedir.[212] Program kapsamında, Hollanda'dan 8, Türkiye'den 9 belediye arasında kurulan kardeş-şehir ilişkileri çerçevesinde geliştirilen 11 projeye destek verilmesine karar verilmiştir. Bunlar; Bergama Belediyesi

[210] İller ve Belediyeler Dergisi (2007), Sayı 703, s. 12.
[211] İller ve Belediyeler Dergisi(2007), Sayı 710, s. 5.
[212] İller ve Belediyeler Dergisi: (2007), Sayı 710, s. 4.

ile Alkmaar Belediyesi Bergama'da Bir Şikâyet Mekanizmasının Tesisi Projesi, Bergama Belediyesi ile Alkmaar Belediyesi Uluslararası Kültürel İnsanlık Mirası: Bergama Projesi, Denizli Belediyesi ile Almelo Belediyesi Kol Kola (Arm in arm) Projesi, Denizli Belediyesi ile Almelo Belediyesi Atık Yönetiminde Yeni Hizmetlerin Geliştirilmesi Projesi, Edirne Belediyesi ile Deventer Belediyesi Romanlara İş Fırsatları Yaratacak Alternatifler İçin Belediye Hizmetleri Projesi, Emirdağ Belediyesi ile Haarlem Belediyesi Yeni Atık Yönetimi Politikası Hizmet Sunumu: Belediye Atık Yönetimi Projesi, Fatih Belediyesi ile Zoetemeer Belediyesi Atık: Orada Ne Varsa Ayır Projesi, Gaziantep BŞB ile Nijmegen Belediyesi Engellilere Yönelik İstihdam Yaratılmasına İlişkin İş Planının Geliştirilmesi Projesi, Gölcük Belediyesi ile Roterdam Belediyesi Kent Bilgi Sistemi Ve Harita Sistemi Projesi, Kocaeli BŞB ile Amsterdam Belediyesi Kocaeli'de Kamu Hizmeti Olarak Tarihsel Yapıların Korunmasının Kurumsallaştırılması Projesi, Lüleburgaz Belediyesi ile Deventer Belediyesi Lüleburgaz'da Daha İyi Kamu Hizmeti Sunumu İçin El Ele Projesidir.

TBB – Almanya Uluslararası İleri Eğitim ve Gelişim Kurumu (InWent), Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) ile Alman Su Yönetimi, Atık Su ve Katı Atık Birliği (DWA) İşbirliği ve Dostluk Sözleşmesi, TBB ile DWA ve Alman Teknik İşbirliği Kurumu (GTZ) programı gibi kardeş şehir uygulamalarını gelişimine katkı sağlayacak ve Türkiye'deki yerel yönetimlerin AB'ye üye ülkelerin yerel yönetimlerinin tecrübelerinden yaralanma fırsatı sağlayacaktır.[213]

5. 7. AB MALİ YARDIMLARINI TÜRKİYE'DEKİ YEREL YÖNETİMLER İÇİN ÖNEMİ VE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

5. 7. 1. AB İçinde Yerel Yönetimlerin Yeri ve Önemi

Avrupa Birliği halka en yakın yönetim birimi olan yerel yönetimlerin vatandaşlarına daha iyi hizmet sunabilmeleri için gelişmesine büyük önem vermektedir. AB vatandaşlarına yakın olmalarından dolayı yerel yönetimler AB kurumları ve Avrupa vatandaşları arasında daha yakın bağlar kurulmasında ve bütünleşme sürecinde politikaların başarılı olmasında önemli kurumlar olarak görülmektedir.[214] AB, yerel

[213] İller ve Belediyeler Birliği (2007), Sayı: 714, s. 3–4, İller ve Belediyeler Dergisi (2007), Sayı: 707, s. 8 ve İller ve Belediyeler Dergisi (2006), Sayı: 704, s. 12.
[214] Muhammed Kösecik (2006), a. g. m., s.6.

yönetimlerin örgütlenme tarzı ve görev ayrımı gibi yerel yönetim sistemine ilişkin konularda üye ülkelere herhangi bir yaptırımda bulunmamakta, bu nedenle üye ülkelerin yerel yönetim sistemlerinde farklılıklar bulunmakta ancak AB sınırları içerisinde yerel yönetimler için ortak bir "yönetişim" kavramı geliştirilmiştir.[215] Bu yeni yönetişim anlayışı hiyerarşik ve dikey örgütsel anlayışın yerine yatay bir örgütsel model anlayışını benimsemektedir.

Avrupa Birliği üyesi ülkeler edindiği deneyimlerinden ve sürekli geliştirdikleri özerk yerel yönetim geleneğinden dolayı ve Birlik mevzuatından kaynaklanan yasal ve kurumsal sorumlulukları nedeniyle yerel yönetimlerin görev, yetki ve mali yönden güçlü ve verimli hale gelmiştir. Ancak bunu gerçekleştirirken de merkez ile yerel yönetimler arasında dengeyi koruyacak gerekli uygulama ve politikaları da belirlemiştir. Avrupa Birliğinde yerel yönetimlerin güçlenmesinde benimsenen politikaların iki dayanağı bulunmaktadır; yerel özerklik ve yerel demokrasidir. Bu nedenle yerellik ilkesi ilk olarak 7 Şubat 1992'de Avrupa Birliği Antlaşması'nda kabul edilmiş ve hizmette yerellik ilkesinin bağlayıcı bir kural olarak Antlaşmaya konması yerel toplulukların daha iyi temsil edilmesi ihtiyacına yanıt vermesi doğrultusunda gelişmeler sağlamıştır.[216] Yerellik ilkesi birliğin ve üye ülkelerin arasındaki görev ve yetki paylaşımı sağlayan, karar almada vatandaşa olabildiğince yakın karar alınmasını, vatandaşların bütünleşme sürecini benimsemeleri ve Birliğe üye ülkelerin ulusal kimliklerinin güvence altına alınması açısından ilke birliğin sistemi içine dahil edilmiştir. [217]

AB tarafından 2001 yılında yayınlanan Beyaz Kitapta benimsenen *İyi Yönetişim ilkesine* göre, yönetimler şu özellikleri taşımalıdır;

- Yerel yönetimlerin çalışmaları vatandaşların denetimine açık olmalıdır,
- Kamu hizmetleri etkin, şeffaf ve katılımcı bir şekilde sunulmalıdır.[218]

---

[215] AB Vizyon (2007), Avrupa Birliği ve Yerel Yönetimler, www.abvizyon.comdefault.aspgit=6&haber=787.htm (23.11.2007).
[216] Cemal Akın (2006), Değerlendirme, Avrupa Birliği Ve Yerel Yönetimler Konferans Raporu, Kondrad-Adenauer-Stiftung e.V. yayınları, http://www.kas.de/proj/home/pub/44/12/year–2006/dokument_id–8637/index.html (27.07.2007).
[217] Ayşegül Mengi (1998), *Avrupa Birliği'nde Bölgeler Karşısında Yerel Yönetimler*, İmaj Yayıncılık, Ankara, s. 25–27.
[218] AB Vizyon (29.05.2007), Avrupa Birliği Ve Yerel Yönetimler, www.abvizyon.comdefault.aspgit=6&haber=787.htm (23.11.2007).

AB Komisyonu tarafından bu temel değerlerin AB'de daha demokratik bir gelişim için zorunlu olduğuna inanılmakta ve söz konu değerlerin sadece üye ülkeler için değil küresel, ulusal, bölgesel ve yerel yönetimler olmak üzere yönetimin her aşamasında demokratik, etkin, şeffaf ve katılımcı yönetim için gerekli olduğuna inanmaktadır.[219]

Avrupa Birliği yerel yönetimlerin daha özerk bir yapıya kavuşmalarını desteklemektedir. Bu nedenle merkezi yönetimle yerel yönetimler arasında bir alt-üst ilişkisinin karşısındadır. Yerel yönetimlerin kanunların koyduğu sınırlar içerisinde kamu hizmetlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel halkın çıkarları doğrultusunda yerine getirmelerine izin vermişlerdir. Katılımcılığı arttırmak için; AB fonlarından yaralanacak kişilere en yakın yönetim birimi olan yerel yönetimlere programlama ve uygulama yetkisini vermiştir. Bu sayede yerel yönetimlerin geleneksel hizmet (eğitim, kültür vs.) alanları dışında daha geniş bir alandan (işsizlikle mücadele vs.) sorumlu hale gelmiştir. Yerel yönetimlerin görev alanına giren bu sorumlulukları yerine getirirken beklenen, yerinden yönetim anlayışı ile etkin, verimli, şeffaf, katılımcı bir yapıda kamu hizmetlerini sunmasıdır. Avrupa Birliği üye ve aday ülkelere standart bir yerel yönetim yapısı değil, yerel yönetim anlayışında genel değerlere uygun bir yapılanma içine girmeleri ve etkin, katılımcı şeffaf, verimli bir yerel yönetim anlayışıyla AB normlarına uygun olarak sorumlulukları yerine getirebilecek idari ve kurumsal yapıyı oluşturmalarını arzulamaktadır.[220]

Müktesebata uyum çerçevesinde Türkiye'de yerel yönetim alanında yapılan yeni düzenlemelerle AB'nin ortak politikaları doğrultusunda yerel yönetimlerin Avrupa Birliği standartlarına ulaşması amaçlanmıştır. AB müktesebatının etkin ve verimli bir şekilde uygulanmasında gerekli idari yapıyı oluşturacak kamu yönetimi reform tasarısı ile bu hedeflere ulaşılmaya çalışılmıştır.[221] Yapılan reform çalışması ile AB değerlerinin yerel yönetimlerde uygulanabilmesi amacıyla merkezin yerel yönetimler üzerindeki denetimi (vesayet yetkisi) azaltılmış, yerel yönetimlerin sorumluluk alanları genişletilmiş, yeni finansal kaynaklara kavuşarak merkeze olan bağımlılıkları azalmıştır.

---

[219] Muhammet Kösecik (2007), Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinin Türkiye'nin Yerel Yönetim Yapısına Etkileri, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar II: uygulamalar*, Editör: Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik, Nobel Yayınları, Ankara, s. 712.

[220] Muhammet Kösecik (2007), a. g. m., *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar II: uygulamalar*, Editör: Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik, Nobel Yayınları, Ankara, s. 732.

[221] Ulusal Program 2003, Müktesebatın Uygulanmasına Yönelik İdari Kapasite (genel değerlendirme), s. 788, http://www.abgs.gov.tr/indextr.html (02.10.2007).

AB'ye adaylık sürecinde Türkiye'deki yerel yönetim sisteminin de, AB'deki yerel yönetim anlayışında egemen olan etkin, verimli, şeffaf, katılımcı yönetim ilkelerine göre yapılanan, kendilerinden beklenen hizmetlerin Birlik standartlarına uygun biçimde yerine getirebilecek idari kapasiteye sahip olan yerel yönetimlerden oluşmasını amaçlamaktadır. Bu nedenle yerel yönetimlerin arttan sorumluluklarını, belirtilen bu genel değerler çerçevesinde yerine getirmelerine yardımcı olabilmek için Avrupa Birliği mali yardımlarda bulunmaktadır. AB hem aday hem de üye ülkelerin, yerel yönetim anlayışındaki bu değişimlere paralel olarak yerel yönetimlerin artan bu sorumlulukları çerçevesinde yerel yönetimlere proje bazında mali yardımlarda bulunmaktadır.

5. 7. 2. AB Mali Yardımlarının Türkiye'deki Yerel Yönetimler İçin Önemi Ve Karşılaşılan Sorunlar

Avrupa Birliğine uyum sürecinde ulusal düzeyde uygulanan ve geliştirilen projelerde Avrupa Birliği önemli bir role sahiptir. Demokratik bir toplumum gelişmesi aktif vatandaşlardan oluşan etkili bir sivil toplumun oluşmasına bağlıdır. Bilgilendirilmiş vatandaşlardan oluşan güçlü bir sivil toplum her AB üyesi ya da adayı için oldukça önemlidir.[222] Bu nedenle Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardımlar çerçevesinde yerel yönetimlere önemli mali yardımlar aktarmaktadır. AB'nin yerel yönetimlere mali açıdan yardımlarda bulunma sebebi olarak, hizmetlerin daha verimli ve etkili olarak sunulması ve yerel yönetimlerin halka en yakın yönetim birimleri olmasından kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı da yerel yönetimleri daha etkin bir aktör haline getirilmesi gerektiğine inanmaktadır.

Genel olarak bu yardımlar yolu ile yerel yönetimlerin proje hazırlama becerilerinin artacağına ve planlı hareket etme yeteneklerinin gelişeceğine inanılmaktadır. AB fonlarının, yerel yönetimlerden beklenen birçok hizmetin sağlanmasında projeler yoluyla sağlayacağı katkıların giderek daha yaygın olarak önemsendiği ve Türk yerel yönetim sistemimizde "proje üretme" kavramının giderek yaygınlaştığı gerek belediye başkanları, gerek Belediyeler Birliği, gerekse merkezi idarenin ilgili aktörleri tarafından yapılan açıklamalarda ortaya çıkmaktadır.

---

[222] Füsun Çiçekoğlu (2006), Avrupa Birliği Fonları ve Yerel Yönetimler, *Avrupa Birliği Ve Yerel Yönetimler Konferans Raporu*, Kondrad-Adenauer-Stiftung e.V. yayınları, http://www.kas.de/proj/home/pub/44/12/year–2006/dokument_id–8637/index.html (27.07.2007).

Belediye başkanları ile yapılan ve çeşitli dergilerde yayınlanan röportajlarda; sorumlulukları giderek artan belediyelerin AB fonları konusuna olumlu yaklaştıkları, bu fırsatı değerlendirmek için projeler hazırladıkları veya zaten bir/birkaç proje yürütmekte oldukları görülmektedir. Merkezi hükümetin bu konudaki desteğini ise yeterli olmadığı eleştirisi ile de karşılaşılmaktadır.[223]

Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı Erhan Erol, AB mali yardımları ile proje yürütmenin temel yararını şu şekilde ifade etmektedir:

"Avrupalı gibi çalışabilme ve düşünebilme mantığını oluşturmaktır. Yoksa fondan gelen kaynağın çok daha fazlasını biz burada harcıyoruz. Maksat o mantıkta iş yapmak, o beceriyi kazanmak ve tecrübeye sahip olmak."[224]

Kula Belediye Başkanı Halil Güçlü, Tarihi Kula Evlerinin Restorasyonunda Çalışacak Nitelikte İş Gücünün Yetiştirilmesi Projesi'nden aldıkları 104.318 € destek için;

"Büyük para değil, ama itici güç olması bakımından ve bir de anlam bakımından önemli" diyerek fonların yerel yönetimler için teşvik edici etkisini vurgulamaktadır.[225]

Kadıköy Belediye Başkanının Selami Öztürk'de bu konuda şunları söylemektedir;

"Yerel ekonomiyi güçlendirme projelerinde merkezi hükümetin bize vermediği desteği Avrupa Birliği veriyor. Merkezi idare bize bu konularda yardımcı olmuyor, yetki vermiyor, finans vermiyor ve önümüzdeki yolu açmıyor."[226]

Bu açıklama çerçevesinde bakıldığında AB tarafından sağlanan mali yardımlar merkezi idarenin destek vermediği alanlarda önemli bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. Türkiye'nin AB üyeliğine hazırlık sürecinde yerel yönetimlerin gelişmişlik düzeylerinin, hizmet sunma kapasitelerinin arttırması gereklidir. AB üye ülkelerle işbirliği ve ülke içindeki reformlarla yerel yönetimlerin hizmet sunma kapasiteleri arttırılabilir. Bu konuda, Türkiye'nin katılıma doğru ilerleyişine ilişkin Komisyon tavsiyesi üzerine Bölgeler Komitesi:

---

[223] Muhammet Kösecik (2008), a. g. m., s. 270.
[224] Forum Gazetesi (06.07.2006), *"Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı Erhan Erol: AB'ye En Kolay Belediyeler Adapte Olacak"*
[225] Şehir ve Başkan Dergisi (02–2006), *"Kula Belediye Başkanı Halil Güçlü'nün İlgili Röportajı"*, Sayı: 54, http://www.sehirbaskan.com/index.php?op=areav&event=3&ID428 (06.11.2007)
[226] Forum Gazetesi (29.04.2006), *"Kadıköy Belediye Başkanının Selami Öztürk: Hükümetin Vermediği Desteği AB Veriyor"*

"Yerel ve bölgesel yönetimler AB mevzuatının büyük bir kısmını uyguladıklarından Türkiye'nin Birliğe katılımında önemli bir role sahip olacaklardır. Belirli projelerde sıkı işbirliği yapılarak, AB'ye üye ülkelerin yerel ve bölgesel idareleri, reformların hayata geçirilmesi ve AB müktesebatının uygulanması konularında yardımcı olacakları" belirtilmiştir.[227]

Bu nedenle yerel yönetimlerin birlik mevzuatlarının uygulanmasında ve aday ülkelerin uyum sürecinde yaptıkları yasal düzenlemelerin istenilen hedeflerde uygulamaya aktarılmasında yerel yönetimlerin aktif şekilde yer almaları gerektiği belirtilmiştir. Yine Bölgeler Komitesinin açıklamasında yer alan öneriler kısmında, yerel yönetimlerin gerekli reformları hayata geçirebilmesi için finansal ve beşeri kaynaklar sağlanmalı, yerel ve bölgesel yönetimlere yönetimsel kapasitelerini geliştirebilmesi için finansal kaynaklar aktarılması ve Türk Hükümetinin, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Antlaşması doğrultusunda yerel özerkliğin geliştirilmesinin gerekliliği belirtilmiştir.[228] Türkiye, AB'ye üyelik sürecinde Ulusal Programında belirttiği gibi yerel yönetim alanında yasal düzenlemeler gerçekleştirmiştir. Bu yolla yerel yönetimleri daha özerk, katılımcı, açık, hesap verebilir bir yapıya kavuşmaları amaçlanmıştır. Türkiye'de yerel yönetimler, sadece demokratikleşme sürecinde değil aynı zamanda ekonomik kalkınma açısından da hayati bir öneme sahiptir. Hem vatandaşlara hizmet götüren merci olarak hem de katılımcı yaklaşımın temel bağlantı noktalarından biri olarak yerel yönetimlerin üzerine düşen rol, bölgesel karar alma yapılarının veya merkezi hükümetle vilayetler arasında ara bir yapının bulunmaması nedeniyle daha da büyük bir öneme sahiptir.[229] Bu demokratik kazanımların yanında Türkiye'deki yerel yönetimlerin AB uyum sürecinde planlama ve uygulama süreçlerine daha fazla dâhil olmaları beklenmektedir.

AB açısından yerel yönetimlerin AB'ye katılım sürecinin hedeflenenler doğrultusunda ilerlemesi için vazgeçilemeyecek bir unsur olduğuna inanmaktadır. Ancak bu yasal düzenlemelerin yapılması yerel yönetimlerin Avrupa Birliğine katılım sürecinde etkin bir rol oynamaları için yeterli değildir. AB müktesebatına uyum

---

227 T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı AB Genel Müdürlüğü (03.08.2005), Türkiye'nin Katılıma Doğru İlerleyişine İlişkin Komisyon Tavsiyesi Üzerine Bölgeler Komitesi'nin 6 Temmuz 2005 Tarihli Görüşü, s. 2.

228 T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı AB Genel Müdürlüğü (03.08.2005), Türkiye'nin Katılıma Doğru İlerleyişine İlişkin Komisyon Tavsiyesi Üzerine Bölgeler Komitesi'nin 6 Temmuz 2005 Tarihli Görüşü, s. 3.

229 Füsun Çiçekoğlu (2006), Avrupa Birliği Fonları ve Yerel Yönetimler, *Avrupa Birliği Ve Yerel Yönetimler Konferans Raporu*, Kondrad-Adenauer-Stiftung e.V., http://www.kas.de/proj/home/pub/44/12/year-2006/dokument_id-8637/index.html (27.07.2007)

sürecinde yerel yönetimler, uygulama ve planlama süreciyle ilgili geliştirdikleri projelerle katkı sağlamaktadır. Türkiye' deki yerel yönetimlerin bu tür bir rolü üstlenmek için gerekli bilgi, tecrübe ve özellikle nitelikli insan gücüne sahip olmadığı için hizmet sunmada ve onunla birlikte etkili projeler üretmede sorunlar yaşamaktadırlar.[230]

Türkiye Belediyeler Birliği Meclisinin aldığı kararda da, belediyelerin Avrupa Birliği mali yardımlarından ve Birliğe üye ülkelerin mali yardımlarından yararlana bilmesi için başvuru değerlendirme ve uygulama aşamalarında destek verilmesine ve bu programlar arasında yer alan INWENT (Uluslararası İleri Eğitim ve Gelişim Kuruluşu) ile işbirliği yapılmasına karar verilmiştir.[231] Ayrıca TOBB, TESK ve TBB proje kapasite geliştirme eğitimleri gerçekleştirmişlerdir. Proje kapasite geliştirme eğitimlerinin temel amacı adaylık sürecinde sağlanan Katılım Öncesi Mali Yardımların sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimler tarafından etkin bir şekilde kullanılabilmesini sağlamaktır[232]. Yerel yönetimlerin karar alma uygulama süreçlerine katılarak Kopenhag kriterlerinin yerine getirilmesinin desteklenmesinde önemli rol oynamaları beklenmektedir. Türkiye üzerine düşen çalışmaları, hazırlıkları ve düzenlemeleri AB standartlarında yapabildiği ölçüde mali yardımlar sürekli olarak artmıştır. Ancak önümüzdeki dönemlerde nicelik olarak artacak mali yardımların etkin bir şekilde kullanılabilmesi için, proje geliştirme kapasitemizin daha da üst seviyelere çekilmesine ihtiyaç vardır.[233]

Türkiye'nin AB'ye katılım sürecinde alacağı mali yardımların büyük bir bölümü Ekonomik ve Sosyal Uyum için harcanmaktadır. Bu alanlarda dağıtılacak fonlardan çoğunlukla yerel yönetimler yararlanmaktadır. Ekonomik ve sosyal uyum öncelikli projeler yerel aktörler için önemli mali imkânlar sağlamaktadır. Projeler yerel yönetimler, KOBİ'ler, hizmet birlikleri, mesleki eğitim okulları, üniversiteler, araştırma enstitüleri, ticaret odaları, iş geliştirme merkezleri, bilgi merkezleri, tarım birlikleri gibi

---

[230]Füsun Çiçekoğlu (2006), Avrupa Birliği Fonları ve Yerel Yönetimler, *Avrupa Birliği Ve Yerel Yönetimler Konferans Raporu*, Kondrad-Adenauer-Stiftung e.V., http://www.kas.de/proj/home/pub/44/12/year-2006/dokument_id-8637/index.html (27.07.2007).

[231] Türkiye Belediyeler Birliği (25 Mayıs 2006), Türkiye Belediyeler Birliği Meclis Kararları, Karar 10

[232] Proje Kapasite Geliştirme Eğitimleri (2006), *İller Ve Belediyeler Dergisi*, Sayı: 699–700, s. 12.

[233] İnci Ataç-Rösch, , Avrupa Birliği Fonları ve Yerel Yönetimler, *Avrupa Birliği Ve Yerel Yönetimler Konferans Raporu*, http://www.konrad.org.tr/Yerel%20Yonetimler/Rosch11.pdf (27.07.2007).

yerel aktörlere proje bazında destek sağlanmasını öngören bileşenler bulunmaktadır.[234] Yerel düzeyde ekonomik ve sosyal farklılıkları azaltmak ve gelişimi sağlamak amacıyla yapılan bu yardımlar yerel yönetimlerin geliştirdiği projelere yapılmaktadır. Avrupa programlarının hazırlanmasında yer almak yerel otoriteleri uzun vadeli düşünmeye ve stratejik önceliklerini tanımlamaya da zorlamaktadır. Avrupa bütçesinden destek almak, yerel otoritelere, kamu harcama stratejileri üzerinde olumsuz etkiler yaratabilecek günlük siyasi veya benzeri baskılardan bir nebze izolasyon sağlanması anlamına gelmektedir.[235] Bu sayede yerel yönetimlerin yerel hizmetleri yerine getirmesinde merkeze olan bağımlılıklarının azaltılması sağlanmaktır.

Yerel yönetimlerin AB fonlarından yararlanması için gerekli projeleri geliştirmelerinin sağlanmasının yanında bu projelerden yararlananlara bu konuda gerekli bilgi verilmelidir. Çünkü projelerin desteklenmesi ve istenilen sonuçların alınması buna bağlıdır. Kimi zaman ortaya çıkan traji komik örnekler bu noktayı vurgulamaktadır. Örneğin, Avrupa Birliği'nin Rize'nin İkizdere İlçesi Şimşirli Köyü kanalizasyon şebekesi ve arıtma tesisi için hibe etmek istediği 350 bin Euro'luk fonu köylüler; *"AB bize neden karşılıksız para versin?"* diyerek geri çevirmişlerdir. Ancak çeşitli vakıf ve deneklerin devreye girmesi ile köylüler ikna edilmiştir. Ancak, bu kez de arıtma tesisinin kurulacağı arazinin sahipleri arazisini vermek istemediği için projeden vazgeçilmiştir.[236] Bu bağlamda yerel yönetimlere önemli görevler düşmektedir. Toplumsal düzeyde bilinci artırmak için birçok yerel yönetimin çeşitli yapılanmalar içine girdiği gözlenmektedir. Hem kendi bünyelerinde çeşitli yapılanmalara giderek kendi bünyesinde çalışanlara gerekli eğitimi vermekte hem de düzenlediği konferans ve toplantılarla toplumu bu mali yardımlarla ilgili olarak bilgilendirmektedir. Belediye başkanlarının çeşitli yayınlarda yer alan röportajlarında; belediyelerin çeşitli AB merkezleri oluşturduğu ve yerel düzeyde AB bilincinin artması için çalışmalar içinde oldukları görülmektedir.

---

[234] İnci Ataç-Rösch, Avrupa Birliği Fonları ve Yerel Yönetimler, *Avrupa Birliği Ve Yerel Yönetimler Konferans Raporu*, http://www.konrad.org.tr/Yerel%20Yonetimler/Rosch11.pdf (27.07.2007).

[235] Füsun Çiçekoğlu (2006), Avrupa Birliği Fonları ve Yerel Yönetimler, *Avrupa Birliği Ve Yerel Yönetimler Konferans Raporu*, Kondrad-Adenauer-Stiftung e.V. yayınları, http://www.kas.de/proj/home/pub/44/12/year–2006/dokument_id–8637/index.html (27.07.2007).

[236] AB Vizyon (2007), *"AB'den Şüphelenen Rizeliler 350 Bin Euro'luk Hibeyi Almadı",* http://www.abvizyon.com.tr (06.10.2007).

Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül'e yöneltilen, Şişli Belediyesi olarak toplumda AB bilincinin, AB üyeliğinin getireceklerinin vatandaşlarca anlaşılması için yürüttüğünüz sosyal etkinlik ve projeler nelerdir? sorusuna verdiği cevap şöyledir;

"Şişli de Avrupa Birliği Merkezi kurduk, AB ve Türkiye ilişkilerini ilgilendiren konularda Avrupa'dan Türkiye'den konunun uzmanı politikacılar, gazeteciler, akademisyenler bu konferanslara gelerek halkla buluşuyor ve halkın kafasındaki soru işaretlerine yanıt vermeye çalışıyorlar. Yerel Gündem 21 Kadın ve Gençlik Meclisi ile AB Merkezimizin aktif ilişkisi sayesinde kadınlara ve gençlere AB ile ilgili temel bilgilerle AB'nin kadın ve gençlik politikalarının anlatıldığı eğitimler veriyoruz. Sadece halka değil kendi personelimize de konferanslar, seminerler vasıtasıyla AB'yi ve AB'den yararlanmamızı sağlayacak programları tanıtıyoruz."[237]

Silivri Belediye Başkanı Hüseyin Turan, AB'ye yönelik çalışmaları ile ilgili olarak şunları ifade etmiştir:

"AB'ye yönelik çalışmalarımızı Büyükşehir Belediyemiz ile birlikte yürütüyoruz. AB'nin yerel yönetimlere yönelik fonlarından nasıl yararlanılır, proje nasıl geliştirilir gibi konularda bilgi alıyoruz. Halkımız ile bir araya geldiğimiz her ortamda AB'ye uyum kapsamında neler yapılabileceği konusunda bilgi vermeye çalışıyoruz. Örneğin pazarı denetlediğimizde pazar esnafı ile gıdaların satışı ile ilgili olarak AB'ye uyum açısından nelere dikkat edilmesi gerektiği konusunda bilgi veriyoruz. AB konusunda dönem dönem düzenlediğimiz seminerlere ile bilinçlendirme çalışmaları yapıyoruz."[238]

"AB bilincinin" oluşturulması ilgili olarak Ümraniye Belediye Başkanı Hasan Can;

"İstanbul'da Marmara Belediyeler Birliği kapsamında bir takım hazırlıklar yapılıyor. Bu birliğin kendisine bağlı belediyelerin Avrupa konularında bilgilendirilmesi için çalışmaları var. Bunun yanı sıra Anadolu yakasındaki belediye başkanları olarak biz ayda bir toplanıyoruz ki dört buçuk senedir bunu her ay yapmaktayız. Toplantılarda çeşitli sıkıntılarımızı, görüşlerimizi dile getiriyoruz. Mesela bir sonraki toplantımızda bu AB konusuyla ilgili olarak İspanya'dan davetlilerimiz olacak."[239]

Genel olarak belediye başkanlarının yaptığı açıklamalara bakıldığında yerel yöneticilerin halkı AB konusunda bilinçlendirme ve kendi bünyelerinde AB ile ilgili birimler oluşturma konusunda istekli oldukları görülmektedir. Ancak yerel yönetimler Avrupa Birliğine uyum sürecine destek verebilecek kurum içi bir yapılanmayı henüz

---

[237] Forum Gazetesi (09.04.2006), *"Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül: Hedef, 24 Saat Yaşayan Bir Şişli"*
[238] Forum Gazetesi (16.05.2006), *"Silivri Belediye Başkanı Hüseyin Turan: Hükümet Etekten Çekiliyor"*
[239] Forum Gazetesi (15.04.2006),*"Ümraniye Belediye Başkanı Hasan Can: Türkiye'nin İmar Rekortmeniyiz"*

genel olarak, tamamlayamamışlardır. Büyükşehir Belediyelerinden, Ankara Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Daire Başkanlığı, Antalya Büyükşehir Belediyesi AB İlişkileri Şube Müdürlüğü, Bursa Büyükşehir Belediyesi Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Şube Müdürlüğü, İzmir Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Ve Kardeş Kentler Koordinatörlüğü, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İBB AB İlişkileri Müdürlüğü, Kayseri Büyükşehir Belediyesi AB ve Dış İlişkiler Şb. Md., Konya Büyük Şehir Belediyesi AB ve Dış İlişkiler Şube Müdürlüğü, Mersin İl Özel İdaresi İhtisas Komisyonları (Dış İlişkiler Komisyonu), Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Ve Kardeş Şehirler Şb. Md., Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Avrupa Birliği Yerel Yönetimler ve AB Kocaeli Koordinasyonu; il belediyelerinden ise sadece Düzce Belediyesi Dış İlişkiler Müdürlüğü, Elazığ Belediyesi Dış İlişkiler Müdürlüğü, Osmangazi Belediyesi Avrupa Birliği Koordinasyon Merkezi bulunmaktadır.[240] Bu durum gerek il belediyelerinin gerekse Büyükşehir belediyelerinin AB konusunda yeterli ve gerekli yapılanmayı oluşturamadıkları açıktır. Avrupa Birliğinin yerel yönetimlerden beklentilerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Yerel yönetimlerin uyum sürecinde üstlendikleri görevleri yapabilme ve uygulamada etkin olabilmeleri için yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmadıkları görülmektedir. Bu nedenle belediyelerin bu konuda ilk olarak kendi eksikliklerini gidermeleri gerekmektedir.

Ümraniye Belediye Başkanı Hasan Can'ın, yaptığı açıklamada da belediyelerin gerekli yapılanma açısından yeterli olmadığı açıkça belirtilmektedir.

"Avrupa Birliği mali yardımları yasal çerçeveler içinde nasıl faydalanacağı zaten belli ama bizim bunun için gerekli teknik altyapımız yok. Bize özel şirketlerden gelip AB'nin hibe anlamında yaptığı fonlardan yararlanmak üzere teklif hazırlamak isteyen, danışmanlık yapmak isteyen çok oldu. Bunları olumlu karşıladıysak da dediğim gibi bu personel birikimimizle ilgili bir altyapı sorunu. Biz belediye olarak bize bu konuda gelenlere bizim durumumuz bu, siz hazırlayın, yapın edin biz destek çıkarız dedik ama daha henüz hiçbir gelişme olmadı. Türkiye'de yerel yönetimler AB fonlarından yararlanma konusunda emekleme aşamasında."[241]

Yerel yönetimler Avrupa Birliği müktesebatına uyum sürecinde sorumlu olduğu alanlarla ilgili olarak projeler geliştirmektedirler. Bu projeler çerçeve projeler altında alt yapı projeleri, aktif işgücü piyasası ve yerel kalkınma alanlarında yoğunlaştıkları

[240] Büyükşehir ve İl Belediyelerinin İnternet Siteleri İncelenerek Proje Birimleriyle İlgili Elde Edilen Bilgiler.
[241] Forum Gazetesi (15.04.2006), *"Ümraniye Belediye Başkanı Hasan Can: Türkiye'nin İmar Rekortmeniyiz"*

görülmektedir. Proje geliştirmelerinde sivil toplum kuruluşları ile yerel yönetimlerin yakın bir işbirliği içerisinde olmaları beklenmektedir. Ancak, Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının yeterli düzeyde gelişimlerini tamamlayamaması yerel yönetimlerin geliştirdiği projelere gerekli yardımları almalarını engellemektedir.

Güngören Belediye Başkanı Şakir Yücel Karaman, bu konudaki sözleri şöyledir:

"Yerel yönetimlerle ilgili fonlardan yararlanmak adına sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapılması gerekiyor. Türkiye'de en büyük sıkıntı sivil toplum örgütlerinin yeterli düzeyde olmamasıdır."[242]

Beyoğlu Belediye Başkanı Ahmet Misbah Demircan'ın bu konuya paralel ifadeleri de aktarmaya değer:

"Yerel-Sivil İşbirliği Merkezi'miz var. Orada belediye olarak, sivil toplum örgütleriyle birlikte projeler geliştiriyoruz. Bu biçimde aldığımız hibeler oldu. Belediye olarak yeni iş imkanları oluşturacak yeni yatırımlara imza atmak gibi bir şey söz konusu değil. Bizim yaptığımız şudur: Türkiye'de yatırım yapmış insanların en önemli problemlerinden biri de iyi yetiştirilmiş ara elemana ihtiyaç var. Belediye olarak bunlara yönelik aktif programlar yürütüyoruz. AB'den Boğaziçi Üniversite ile birlikte aldığımız bir fonumuz var. KOSGEB'le yürüttüğümüz benzer bir projede 175 kadın eğitildi."[243]

Bu konuda Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Ekonomi Ve Mali Konular Daire Başkanı İnci Ataç Rösch'un ifadeleri şu şekildedir:

"AB'nin sivil toplumun gelişmesi için ayırdığı fonlara çok sayıda proje başvurusunun yapılmaktadır. Ancak en önemli sıkıntılarının teklif çağrıları yapılmadan kuruluşların çalışmalarını tamamlamasıdır. Ama asıl yapılması gerekenin ise; hangi konularda proje üretilebileceğinin takip edilmesidir."[244]

Bu bağlamda Türkiye'nin AB'ye üyelik öncelikleri çerçevesinde AB'nin kabul edebileceği nitelikte kaliteli projeler üretmesi gerektiği ortadadır. Bu çerçevede, kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum örgütlerinin proje hazırlanması konusunda kendilerini iyi yetiştirmeleri, hem AB Kaynaklarından alınan yardımların etkin olarak kullanımını hem de ülkemize yönelik mali kaynakların artırılmasına olanak sağlayacaktır. Avrupa Birliğinin beklentisi de yerel yönetim-sivil toplum işbirliğini

---

[242] Forum Gazetesi (25. 04. 2006), "Güngören Belediye Başkanı Şakir Yücel Karaman: Büyükşehir Ayrım Yapmıyor"
[243] Forum Gazetesi (08.06.2006), "Beyoğlu Belediye Başkanı Ahmet Misbah Demircan: Beyoğlu Sil Baştan"
[244] Avrupa Birliği Hibe Fonu Rehberi, www.avrupabirliğihibefonu.com (03.08.2007)

arttırarak toplumsal katılımı en üst düzeye çekmektir. Yerel yönetimlerin projelerinin yeterli desteği alabilmesinde en büyük engellerden biri de bu konudaki eksikliktir.

AB' ye uyum süreci doğrultusunda yerel yönetimlerin artan görev ve yetkileri ve AB etkisinin belediye yönetimlerine yansıması geleceğe dönük planlamalarında etkisini açıkça göstermektedir. Büyükşehir belediyelerinin stratejik planlarına bakıldığında AB uyum sürecinin olası etkilerinin hesaplandığı ve bu yönde politikalar geliştirme çabası içinde oldukları görülmektedir. Mali desteklerden yararlanmada önemli fırsat olarak alternatif gelir kaynağı olarak görülmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin AB sürecini diğer belediyelere göre çok daha iyi algıladığı ve hazırlıklarını yaptığı, Erzurum, Samsun, Gaziantep ve Konya Büyükşehir Belediyelerinin İstanbul'dan sonra AB sürecini stratejik planlara dikkate değer biçimde yansıtan belediyeler olduğu, diğer belediyelerin göreceli olarak daha düşük derecede AB süreci ile ilgili politikalara yer verdiği görülmektedir.[245] Stratejik planlara bakıldığında AB'nin sağladığı bu mali yardımlardan yararlanmak için gerekli imkân ve kaynakların bulunması ve yararlanılması yönünde planlamaların yapıldığı görülmektedir. Örneğin, İzmir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında AB'ye uyum süreci ve fonlardan yararlanabilme imkânın sağlanması planda yer almıştır.[246] İstanbul Büyükşehir Belediyesi stratejik planında AB, Dünya Bankası gibi uluslararası mali kaynaklardan yararlanma imkânlarının bulunması, AB tarafından sosyal hizmet projelerine sağlanan mali yardımlardan yararlanmak, söz konusu mali yardımların etkin şekilde kullanılmasının sağlanması için Avrupa Birliği ülkelerinin sahip olduğu deneyimlerinden yararlanılması planlanmıştır.[247] Kentteki kimi STK'ların AB Hibe projelerine ilgi göstermesi ve bu konuda başarılı olmalarının kente kazandırdığı potansiyel, Kentin çeşitli alanlarda potansiyelinin harekete geçirilmesini sağlayacak ve eksikliklerini giderecek projelerin geliştirilmesi ve bu projeler için AB, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlarca sağlanan kaynaklardan yararlanma oranının artırılması Erzurum Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planında yer almaktadır.[248] Aynı zamanda Antalya Büyükşehir Belediyesi, Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Samsun Büyükşehir Belediyelerinin Stratejik Planlarında da AB fonları önemli bir fırsat ve gelir olarak

[245] Muhammet Kösecik (2008), a. g. m., s. 284.
[246] İzmir Büyükşehir Belediyesi 2006–2017 stratejik planı, s. 70, www.sp.gov.tr/spler.html (15.12.2007).
[247] İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2007–2011 stratejik planı, s. 127–137 www.sp.gov.tr/spler.html (15.12.2007).
[248] Erzurum Büyükşehir Belediyesi 2007–2011 Stratejik Planı, s. 138–139 www.sp.gov.tr/spler.html (15.12.2007).

algılandığı görülmekte ve gelecekte bu kaynaklardan daha fazla yararlanabilmek için gerekli planlamaları yapmaya çalıştıkları görülmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Avrupa Birliği mali yardımları yerel yönetimler tarafından önemli bir mali kaynak olarak algılanmaktadır. Bu çerçevede yerel yönetimlerin merkezi yönetimden çoğu zaman alamadıkları mali desteği, AB'nin sağladığı mali desteklerle elde etmeye çalıştıkları görülmektedir. AB mali yardımları, halka en yakın yönetim birimi olan yerel yönetimlerin Birlik hedefleri doğrultusunda daha etkin ve verimli hizmet sunabilmeleri açısından önemlidir. Yerel yönetimler mali yardımları proje üretmeye teşvik edici bir unsur olarak da görmektedirler. Yerel yönetimlere geliştirdikleri projeler doğrultusunda verilen mali yardımlar "proje üretme kültürünün" yerleşmesi ve gelişmesi bakımından da ülkemizdeki yerel yönetimlere önemli katkılarda bulunmaktadır.

Katılım Öncesi Mali Yardımlar Türkiye'deki yerel yönetimler açısından oldukça önemli olmasına rağmen, mali yardımlardan yararlanma aşamasında yerel yönetimler çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu bağlamda yerel yönetimler, merkezi yönetimden yeterli destek ve yardımı alamadıklarını belirtmektedirler. Yerel yönetimlerin proje üretme aşamasında gerekli bilgi, tecrübe ve özellikle nitelikli insan gücüne sahip olmadıkları için etkili projeler üretmede sorunlar yaşadıkları da vurgulanması gereken diğer önemli bir noktadır. Bu nedenle proje uygulama ve hazırlamada sorunlar yaşamaktadırlar. Yerel yönetimlerin iç yapılanmalarına bakıldığında da AB eksenli çalışmalar için koordinasyonu sağlayacak ve proje üretecek bir idari yapılanmaya sahip olmadıkları görülmektedir. Avrupa Birliği Yerel yönetimlerin söz konusu hibelerden yararlanması için proje üretme ve uygulama çalışmalarında STK'lar ile işbirliği içinde olunmasını istemektedir ve bunu geliştirilen projelerin desteklenmesi açısından önemli bir unsur olarak görmektedir. Ancak, Türkiye'de STK'ların istenilen düzeyde gelişmemiş olması da yerel yönetimleri istenilen alanlarda proje üretmede sıkıntıya sokmaktadır.

ALTINCI BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİNE KATILIM ÖNCESİ MALİ YARDIMLAR KAPSAMINDA DESTEKLENEN YEREL YÖNETİM PROJELERİNE İLİŞKİN ARAŞTIRMA

Bu bölümde Avrupa Birliğine Katılım Öncesi Mali Yardım kapsamında yürütülen yerel yönetim projelerinde, karşılaşılan sorunlar, elde edilen sonuçlar ve projeler konusundaki önerilerini tespit etmek amacıyla yapılan anketin içeriğine, bulgulara ve değerlendirmelere yer verilmektedir. İlk olarak çalışmada uygulanan veri toplama yöntemi, araştırmanın kapsamı ve araştırmanın sınırlılıklarına deyinilmektedir. Ankete ilişkin bu açıklamalardan sonra; araştırmada elde edilen bulgular incelenmekte ve değerlendirilmektedir.

6. 1. ARAŞTIRMADA VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ

Çalışmada anket formları posta ve kargo yoluyla proje yürüten yerel yönetimlere gönderilmiştir. Anket formaları posta ve kargo yoluyla gönderilerek, deneklerin coğrafi olarak çok geniş alanlara yayıldıkları, postanın kapsam alanı dışında kalan denek olmayacağından geniş kitlelere ulaşılabilmesi ve deneklerin seçiminde bir ön yargının oluşmasını da ortadan kalkdıracaktır.[249] Araştırmanın konusu çerçevesinde daha çok deneğe ulaşılması ve verilerin bilgisayar ortamında işlenip analiz edilmesi bakımından uygun olması nedeniyle anket yöntemi seçilmiştir.

Anket soruları, yapılan literatür taramasında elde edilen ve bu çalışmanın önceki bölümlerinde yer alan temel bilgiler ve veriler dikkate alınarak hazırlanmıştır. Anket formu beş bölümden ve 65 adet sorudan oluşmaktadır. Bu sorular genel olarak likert ölçekli sorulardır, ancak açık uçlu soru da bulunmaktadır. Anket formu şu bölümlerden oluşmaktadır:

I- Türkiye genelinde AB mali yardımlarıyla yürütülen yerel yönetim projelerini yürüten yerel yönetimlerin genel özellikleri ile ilgili sorular,

---

[249] R. Altunışık, R. Çoşkun, E. Yıldırım ve S. Bayraktaroğlu (2002), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, 2. Baskı, Sakarya Kitabevi, Sakarya, s. 73.

II- Türkiye genelinde AB mali yardımlarıyla yürütülen yerel yönetim projelerinin genel özellikleri ile ilgili sorular,

III- Türkiye genelinde AB mali yardımlarıyla yürütülen yerel yönetim projelerinin hazırlık, başvuru ve yürütülmesi aşamalarında karşılaşılan sorunları belirlemeye yönelik sorular,

IV- Projeleri yürüten yerel yönetimlerin proje sonuçları hakkındaki düşüncelerini ortaya koymaya, bu sonuçların projelerden hazırlık ve başlangıç aşamasındaki beklentilerini karşılayıp karşılamadığı ile ilgili kanaatlerini belirlemeye yönelik sorular,

V- Proje yürütücüsü yerel yönetimlerin AB destekli yerel yönetim projelerinin hazırlık, başvuru ve uygulama aşamaları ile ilgili (Proje başvurusunun içeriğinin yeterli ve başvurunun başarılı olması, Projelerde gelen yardımların etkin ve verimli kullanılması için ve proje beklentilerinin başarılması için) önerilerini ortaya koymaya, AB fonlarının yürütülmesinden sorumlu Türkiye'deki AB birimlerinden (Merkezi İhale ve Finans Birimi, ABGS, Avrupa Komisyonu Türkiye'delegasyonu vb.) ve Türkiye'nin ilgili merkezi idare birimlerinden (İçişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, DPT vb.) beklentilerini saptamaya yönelik sorular.

Avrupa Birliğine Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında geliştirdikleri projelere destek verilen yerel yönetimlere (İl Belediyeleri, İlçe ve Belde Belediyeleri, İl Özel İdareleri, Hizmet Birlikleri ve Köy Muhtarlıkları) hazırlanan anketler, 2008 yılının Mart ayında deneklere posta ve kargo yoluyla gönderilmiştir. Deneklere formların geri dönüşü için posta ve kargonun yanında faks ve e-mail'den yararlanılmasına imkan tanınmıştır. Bu sayede geri dönüş oranı arttırılmıştır.

Anketlerden elde edilen veriler, SPSS (Statistical Package For Social Science) programı kullanılarak sayısal verilere dönüştürülmüştür. Bu veriler altında tablolar oluşturulmuş, söz konusu tabloların yorumlanması ile ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir.

6. 2. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

Alan araştırmasının kapsamını Avrupa Birliğine Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında desteklenen yerel yönetim projelerinden oluşmaktadır. Bu bağlamda alan araştırmasının kapsamı 303 yerel yönetim projesi; 2002 yılı Aktif İş Gücü Piyasası Stratejisine Destek Sağlanması Çerçeve Programı altında yerel yönetimlerin hazırladığı **41 mikro** proje, TR82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop) TR83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat) TRA1 (Bayburt, Erzincan, Erzurum) 2003 yılı Bölgesel Gelişme Çerçeve Programı altında Mayıs 2006'da imzalanan Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programı altında yerel yönetimlerin hazırladığı **11 mikro** proje; TR82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop) TR83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat) TRA1 (Bayburt, Erzincan, Erzurum) 2003 yılı Bölgesel Gelişme Çerçeve Programı altında Mayıs 2006'da imzalanan küçük ölçekli altyapı hibe programı ile yerel yönetimlerin hazırladığı **42 mikro** proje; TRA2 (Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) TR72 (Sivas, Kayseri, Yozgat) TR52 (Karaman, Konya) TRB1 (Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) 2004 yılı bölgesel gelişme NUTS II Bölgelerinde Bölgesel Kalkınma Çerçeve Programı altında 30 Kasım 2006'da imzalanan Küçük Ölçekli Altyapı Hibe Programı ile yerel yönetimlerinin hazırladığı **65 mikro** proje; TRA2(Ağrı, Ardahan, Iğdır, Kars) TR72 (Sivas, Kayseri, Yozgat) TR52 (Karaman, Konya) TRB1(Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli) 2004 yılı bölgesel gelişme NUTS II Bölgelerinde Bölgesel Kalkınma Çerçeve Programı altında 30 Kasım 2006'da imzalanan Yerel Kalkınma Girişimleri Hibe Programı altında yerel yönetimlerin hazırladığı **36 mikro** projeyi; TR90 (Artvin, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon) 2005 yılı Düzey II Bölgesel Kalkınma Çerçeve Programı altında 9 Nisan 2007 tarihinde yayınlanan teklif çağrısı kapsamında Turizm Ve Çevre Altyapısı Hibe Programı kapsamında yerel yönetimlerin hazırladığı **105 mikro** proje; 2004 yılı Bulgaristan İle Sınır Ötesi İşbirliği Çerçeve Programı altında Ortak Küçük Projeler Hibe Programı kapsamında 25 Ekim–30 Kasım 2005 tarihleri arasında imzalanan hibe sözleşmeleri ile yerel yönetimlerin hazırladığı **3 mikro** projeden oluşmaktadır.

Anketler, Büyükşehir Belediyeleri, İl Belediyeleri, İlçe ve Belde Belediyeleri, İl Özel İdareleri, Hizmet Götürme Birlikleri ve Köy Muhtarlıkları olmak üzere toplam 259 farklı yerel yönetim birimine uygulanmıştır. Yerel yönetimlerin yürüttüğü projelerden toplam 303 projeye anket formu gönderilmiştir.

Çalışmanın birincil verilerden (anket yöntemi ile elde edilen) yararlanılarak gerçekleştirilmesi hedeflenen amaçları şunlardır;

1. AB Destekli projeleri yürüten yerel yönetimlerden ankete yanıt veren yerel yönetimlerin genel özelliklerinin (türleri, proje konuları, nüfusları, personel sayıları ve bütçeleri, proje ortakları açısından) belirlenmesi,
2. AB Destekli projeleri yürüten yerel yönetimlerden ankete yanıt veren yerel yönetimlerin AB mali yardımlarıyla yürüttükleri projelerin (bütçe, personel, süre, proje aşaması, özel bir proje biriminin olup olmadığı, hangi amaçlarla proje düşüncesinin ortaya çıktığı, başka bir kurumdan yardım alınıp alınmadığı açılarından) genel özelliklerinin belirlenmesi,
3. AB Destekli projeleri yürüten yerel yönetimlerden ankete yanıt veren yerel yönetimlerin proje hazırlık, başvuru ve uygulama aşamalarında karşılaştıkları sorunların önem düzeylerinin belirlenmesi,
4. AB Destekli projeleri yürüten yerel yönetimlerden ankete yanıt veren yerel yönetimlerin projelerden elde ettikleri sonuçların ortaya konması,
5. AB Destekli projeleri yürüten yerel yönetimlerden ankete yanıt veren yerel yönetimlerin AB projelerinin etkin ve verimli kullanılması ve beklenen sonuçların elde edilmesi için önerilerinin belirlenmesi.

Araştırmanın dayandığı varsayımlar şunlardır;

1. Türkiye'ye yapılan AB Mali yardımları, diğer aday ülkelere oranla önemli ölçüde düşüktür.
2. AB destekli proje yürüten yerel yönetimler, genel özellikler (yerel yönetim türü, nüfus, personel sayıları, bütçe büyüklükleri) açısından farklılıklar göstermektedir.
3. AB Mali Yardımları Türkiye'deki yerel yönetimler tarafından önemli bir alternatif gelir kaynağı ve projeli/planlı çalışma kültürünün artırıcı bir araç olarak görülmektedir.
4. AB mali yardımlarından proje desteği almak isteyen yerel yönetimlerin karşılaştığı önemli sorunlar, yeterli sayı ve nitelikte personel eksikliği, merkezi idarenin yetersiz desteği, diğer aktörlerle (sivil toplum kurumları, kamu kurum ve kuruluşları ve üniversiteler) işbirliği ve ortak çalışma eksikliğidir.

5. Proje yürüten yerel yönetimlerin türü, büyüklükleri, bütçeleri, proje birimi olup olamamasına göre, elde edilen sonuçlar ve karşılaşılan sorunlar açısından farklılıklar bulunmaktadır.

6. 3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmanın uygulanmasında bazı sınırlılıklarla karşılaşılmıştır. İlk olarak araştırmada seçilecek yerel yönetimlerle ilgili proje listelerine ulaşılmada sorunlarla karşılaşılmıştır. Araştırmanın planlanması aşamasında seçilen proje örneklerine alan ziyaretleri yapılarak alanda birincil veriler elde edilmek istenmiş ve proje yürütücüsü birim yetkilileri ile mülakatlar yapılamak istenmiştir. Ancak mali problemler ve zaman nedeniyle bundan vazgeçilmiştir. Buna karşın gönderilen anket formlarının genelinin gönderilen yerel yönetimlerinin yetkili birimleri tarafından (belediye başkanları, belediye başkan yardımcıları, projenin yürütülmesinden sorumlu yetkililer tarafından vb.) ciddiyetle cevaplandırılması, özellikle açık uçlu soruya verilen dikkat çekici cevaplar bu yöndeki isteği gidermiştir.

6. 4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI VE BULGULARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

6. 4. 1. Türkiye'de AB Mali Yardımlarıyla Yürütülen Yerel Yönetim Projelerini Yürüten Yerel Yönetimlerin Genel Özellikleri

Bu kısımda, anketin birinci bölümünde yer alan sorulara verilen cevapların dağılımı verilmektedir.

Yerel yönetimlerin yürüttükleri projelerin ilgi alanlarına/konularına göre dağılımı Tablo 6. 1.'de yer almaktadır.

Tablo 6. 1. AB Mali Yardımlarından/Fonlarından Destek Alarak Yürütülen Projelerin İlgi Alanları

Proje Türü	Frekans	Yüzde
Mesleki Eğitim	19	**24,4**
Altyapı (Kanalizasyon, İçme Suyu)	21	**26,9**
Ulaşım (Yol Yapımı), Çevre Düzenlemesi Ve Üstyapı (Bina ve sosyal donatılar)	13	16,7
Turizm Altyapısı	8	10,3
Tarım Ve Hayvancılık Eğitimi ve Altyapısı	11	14,1
Katı Atık Ve Atık Su Arıtma, Depolama Ve Geri Dönüşümü	6	7,7
Toplam	**78**	**100,0**

Tablo 6. 1'de görüldüğü gibi AB mali yardımlarından/fonlarından destek alarak yürütülen projelerin ilgi alanları/türlerine göre dağılımda en yüksek oranı %26,9 ile alt yapı (kanalizasyon, içme suyu) projelerinin olduğu görülmektedir. İkinci sırada ise %24,4 oranıyla mesleki eğitim projeleri yer almaktadır. Bu sonuçlar etrafında değerlendirildiğinde AB fonlarından en fazla destek alarak yürütülen yerel yönetim projelerinin ilgi alanları açısından en fazla desteği alan projelerin altyapı (kanalizasyon, içme suyu) ve mesleki eğitim projeleri olduğu görülmektedir. Bu sonuçların genel tablodaki sonuçları destekler niteliktedir.

Ankette yer alan "yerel yönetim biriminizin/birliğinizin türü" sorusuna verilen cevaplar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6. 2. Projeleri Yürüten Yerel Yönetimler/Yerel Yönetim Birlikleri

Yerel Yönetim Biriminizin/Birliğinizin Türü	Frekans	Yüzde
Belediye	48	**61,5**
İl Özel İdaresi	14	17,9
Köy	6	7,7
Köylere Hizmet Götürme Birliği	7	9,0
Diğer Birlikler (Sulama Birlikleri ve Yerel Yönetimler Arası Birlikler)	3	3,8
Toplam	**78**	**100,0**

Tablo 6. 2'de görüldüğü gibi AB destekli projeleri yürüten yerel yönetim birimi/birlikleri içinde en yüksek oran %61,5 ile belediyelere aittir. Bu sonuçlar itibariyle değerlendirildiğinde projeleri yürüten yerel yönetimler/yerel yönetim birliklerinin türleri itibariyle proje yürüten yerel yönetimler içinde en fazla desteği alan

yerel yönetim biriminin belediyeler olduğu söylenebilir. İkinci sırada en fazla proje yürüten yerel yönetim biriminin ise il özel idareleri olduğu görülmektedir. Bu bağlamda belediyelerin AB desteklediği projelerden yaralanma konusunda daha istekli ve daha aktif oldukları vurgulanmalıdır. Bu sonuçlar genel tablolardaki sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Yerel yönetimlerin yürüttükleri projelerde "ortaklarının olup olmadığı sorulmuş" ve "proje ortakları olması halinde bu ortakları belirtmeleri" istenmiştir. Verilen cevaplara göre, proje ortaklarının dağılımı Tablo 6. 3.'de verilmektedir.

Tablo 6. 3. Yürütülen Projelerin Ortakları

Yerel Yönetim Birimlerinin/Birliklerinin Proje Ortağının Türü	**Frekans**			**Yüzde %**		
	Evet	**Hayır**	**Toplam**	**Evet**	**Hayır**	**Toplam**
Belediye	6	72	78	7,7	92,3	100,0
İl Özel İdaresi	3	75	78	3,8	96,2	100,0
Köy	5	73	78	6,4	93,6	100,0
Köylere Hizmet Götürme Birliği	0	0	0	0	0	0
Diğer Birlikler	3	75	78	3,8	96,2	100,0
Üniversite ve Sivil Toplum Kuruluşları	13	65	78	16,7	83,3	100,0
Proje Ortağı Yok	49	29	78	**62,8**	37,2	100,0

Tablo 6. 3'de görüldüğü gibi yerel yönetimlerin %62,8'nin proje ortağının olmadığı görülmektedir. Proje ortakları olarak üniversite ve sivil toplum kuruluşlarının en yüksek yüzdeye sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin AB mali yardımlarının desteklediği projelerden büyük bir çoğunlunun proje ortağı bulunmamaktadır. Tabloda verilen cevaplara bakıldığında yerel yönetimler ile proje ortaklığı kuranlar içinde en yüksek oranı %16,7 ile üniversite ve sivil toplum kuruluşlarıyla kurulan ortaklıklar almıştır. Dolayısıyla proje yürüten yerel yönetimlerin büyük bir çoğunluğunun proje ortağının olmadığı açıkça görülmektedir. Bunun yanında yerel yönetimler, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarıyla proje ortaklıkları da kurdukları anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar değerlendirildiğinde yerel yönetimlerin büyük çoğunluğunun proje ortağının olmaması AB'nin desteklediği projelerle amaçladığı yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve ilgili diğer kurumlar arasında ortaklık/işbirliğinin geliştirilmesi amacı ile çelişmektedir. Bu açıdan proje yürüten yerel yönetimler arasında ortaklık/işbirliği anlayışının gelişmediği görülmektedir.

Yerel yönetimlere "sınırları içinde bulunan nüfus" sorulmuştur. Verilen cevapların dağılımı Tablo 6. 4'de verilmiştir.

Tablo 6. 4. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin/Yerel Yönetim Birliğinin Hizmet Sunduğu Nüfus

Nüfus Aralığı	Frekans	Yüzde %
0–2.000	8	10,3
2.001–5.000	15	**19,2**
5.001–10.000	6	7,7
10.001–20.000	4	5,1
20.001–50.000	3	3,8
50.001–100.000	5	6,4
100.001–250.000	12	15,4
250.001–500.000	6	7,7
500.001 ve üzeri	17	**21,8**
Cevap Verilmeyen	2	2,6
Toplam	**78**	**100,0**

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi yerel yönetimlerin nüfusa göre dağılımları açısından en yüksek oranı %21,8 ile 500.001 ve üzeri, ikinci en yüksek oranı ise %19,2 ile 2001–5000 arası nüfusa sahip yerel yönetimler yer almaktadır. Proje yürüten yerel yönetimlerin/yerel yönetim birliklerinin nüfusları itibariyle değerlendirildiğinde en çok orana sahip 500.001 ve üzeri nüfusa sahip yerel yönetimlerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Ancak bu sonuca karşın düşük nüfusa sahip yerel yönetimlerinde önemli sayılabilecek sayıda proje yürütmektedirler.

Ankette yerel yönetimlere "çalışan toplam personel sayıları" sorulmuştur. Verilen cevaplarla ilgili dağılım Şekil 6. 1.'de verilmiştir.

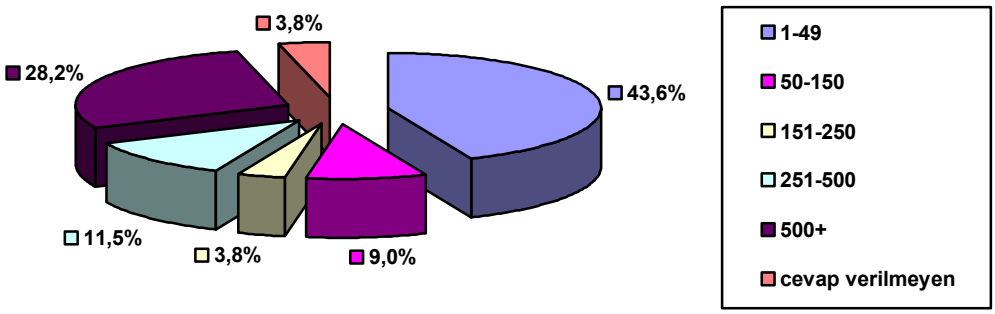

Şekil 6. 1. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerde Çalışan Toplam Personel Sayısı

Şekil 6. 1.'de görüldüğü gibi yerel yönetimlerin toplam personel açısından dağılımda en yüksek oranı %43,6 ile 1–49 arası toplam personel sayısı aralığına sahip yerel yönetimler yer almaktadır. Verilen sonuçlar bakımından değerlendirildiği gibi proje yürüten yerel yönetimlerde çalışan personel sayıları açısında farlılıklar olduğu görülmektedir. Çalışan toplam personel sayısı aralıkları içinde en çok oranı 1–49 personel aralığı almıştır.

Yerel yönetimlere "çalışan erkek ve bayan personel sayıları" sorulmuştur. Verilen cevaplara ilişkin dağılım Tablo 6. 5. ve Tablo 6. 6.'da verilmiştir.

Tablo 6. 5. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerde Çalışan Erkek Personel Sayısı

Erkek Personel Sayısı Aralığı	Frekans	Yüzde %
1–49	33	**42,3**
50–150	8	10,3
151–250	2	2,6
251–500	12	15,4
501+	18	23,1
Erkek Çalışan Yok	1	1,3
Cevap Verilmeyen	4	5,1
Toplam	**78**	**100,0**

Çalışan erkek personel dağılımda en yüksek oranı %42,3 ile 1–49 aralığı almıştır.

Tablo 6. 6. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerde Çalışan Bayan Personel Sayısı

Bayan Personel Sayısı Aralığı	Frekans	Yüzde %
Bayan Çalışan Yok	20	25,6
1–20	30	**38,5**
21–40	5	6,4
41–60	8	10,3
61 Ve Üzeri	11	14,1
Cevap Verilmeyen	4	5,1
Toplam	**78**	**100,0**

Yerel yönetimlerde çalışan toplam bayan personel dağılımda en büyük oranı %38,5 ile 1–20 arası çalışan toplam bayan personel aralığı oluşturmaktadır.

Erkek çalışan ve bayan çalışan personel sayılarının sonuçları açısından bakıldığında proje yürüten yerel yönetimlerin farklı sayılarda çalışan erkek ve bayan personele sahip olduğu görülmektedir. Veriler çerçevesinde erkek ve bayan personel

sayılarına bakıldığında proje yürüten yerel yönetimlerde erkek çalışanın bayan çalışandan daha fazla olduğu açıkça görülmektedir. Hatta proje yürüten yerel yönetimlerin önemli bir bölümünde bayan personelin bulunmadığı belirlenmiştir.

Yerel yönetimlerin "yıllık bütçeleri" sorulmuştur. Verilen cevapların dağılımları Tablo 6. 7.'de verilmiştir.

Tablo 6. 7. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Yıllık Bütçeleri (YTL)

Yerel Yönetimin Yıllık Bütçe Aralığı	Frekans	Yüzde %
10.000 YTL'den az	9	11,5
400.000–1.000.000	5	6,4
1.000.001–10.000.000	20	**25,6**
10.000.001–20.000.000	6	7,7
20.000.001–30.000.000	6	7,7
30.000.001–40.000.000	8	10,3
40.000.001 ve üzeri	17	21,8
Cevap Verilmeyen	7	9,0
Toplam	**78**	**100**

Verilen cevaplar doğrultusunda yerel yönetimlerin yıllık bütçe dağılımda en yüksek oranı %25,6 ile 1.000.001–10.000.000 bütçe aralığı almaktadır. İkinci en yüksek oranı %21,8 ile 40.000.000 ve üzeri bütçeye sahip yerel yönetimler yer almaktadır. Proje yürüten yerel yönetimlerin bütçeleri açısından değerlendirildiğinde proje yürüten yerel yönetimlerin genel olarak 1.000.000 YTL ve üzeri bütçelere sahip oldukları görülmektedir.

6. 4. 2. Türkiye'de AB Mali Yardımlarıyla Yürütülen Yerel Yönetim Projelerinin Genel Özellikleriyle İlgili Sorulara Verilen Cevapların Dağılımı

Bu bölümde anketin ikinci kısmında yer alan AB mali yardımlarıyla yürütülen yerel yönetim projelerinin genel özellikleriyle ilgili olarak sorulan sorulara verilen cevapların dağılımı ele alınacaktır.

Ankette yerel yönetimlere "yürüttükleri projelerin bütçe büyüklükleri" sorulmuştur. Yerel yönetimlerin cevapları doğrultusunda dağılım Tablo 6. 8.'de verilmiştir.

Tablo 6. 8. Projelerin Bütçeleri (Euro)

Projenin Bütçe Aralığı	Frekans	Yüzde
100.000 Euro'dan az	15	**19,2**
100.000–300.000	29	**37,2**
300.001–500.000	8	10,3
500.001–700.000	10	12,8
700.001 ve üzeri	11	14,1
Cevap verilmeyen	5	6,4
Toplam	**78**	**100,0**

Yerel yönetimlerin "yürüttükleri projelerin bütçe büyüklüğü" açısından dağılımına bakıldığında en büyük oran %37,2 ile 100.000–300.000 Euro aralığında oluşmuştur. Yerel yönetimlerin proje bütçeleri açısından ikinci en yüksek oranı %19,2 ile 100.000 Euro'dan az bütçeye sahip projeler almaktadır. Dolaysıyla yürütülen projelerin bütçeleri açsından farklıklar olduğu görülmektedir. Bütçeleri itibariyle projelerin ağırlıklı olarak 100.000–300.000 Euro aralığında ve 100.000 Euro'dan az bütçeye sahip projelerde yoğunlaştığı söylenebilir. Bu bakımdan yerel yönetimleri yürüttükleri projelerin düşük bütçelere sahip projeler olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuçlar genel tablolardaki sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Yerel yönetimlere "yürüttükleri projelerin ilk projeleri olup olmadığı" sorulmuştur. Verilen cevapların dağılımı Şekil 6. 2'de verilmiştir.

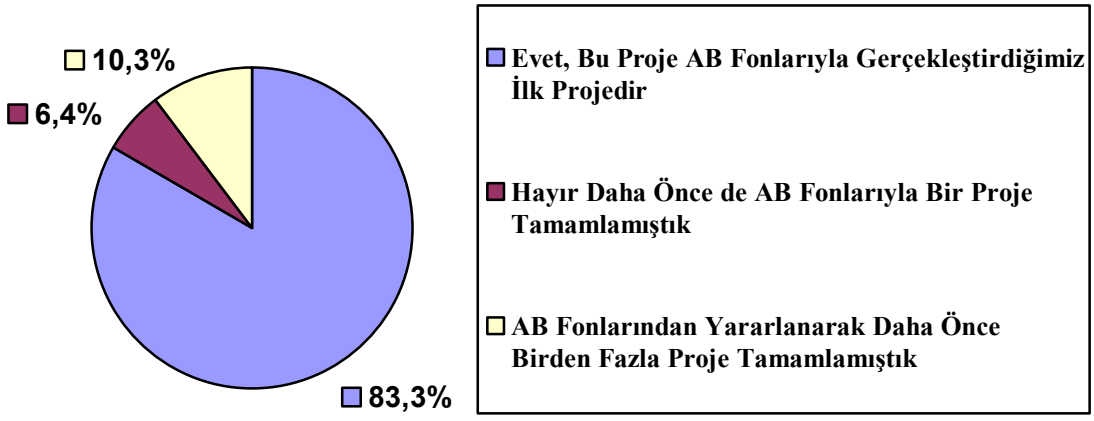

Şekil 6. 2. Projelerin AB Fonlarıyla Yapılan İlk Proje Olup Olmadığı

Şekil 6. 2.'de görüldüğü gibi yürüttülen projelerin %83,3'ünün yerel yönetimlerin yürüttükleri ilk proje olduğu görülmektedir. Bu sonuç çerçevesinde AB fonlarıyla gerçekleştirilen projelerin yerel yönetimlerin birçoğu için bir ilk olduğu

ortadadır. Bu bağlamda yerel yönetimlerin Avrupa Birliğinin desteklediği projelerden faydalanma konusunda yeterli tecrübe ve deneyime sahip olmadıkları söylenebilir.

Yerel yönetimlere "AB fonlarından yararlanmak üzere kurulmuş özel bir birim ya da proje hazırlama ünitesi sahip olup olmadıkları" sorulmuştur. Verilen cevapların dağılımı Şekil 6. 3'de yer almaktadır.

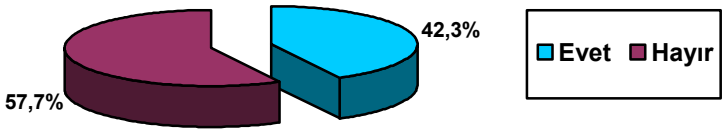

Şekil 6. 3. AB Fonlarından Yararlanmak Üzere Kurulan Özel Bir Birim ya da Proje Hazırlama Ünitesinin Varlığı

Şekil 6. 3'de görüldüğü gibi yerel yönetimlerin "AB fonlarından yaralanmak üzere kurulmuş özel bir birim ya da proje hazırlama ünitesine sahip olup olmadığına" ilişkin olarak verilen cevaplardan en yüksek oranı %57,7 ile hayır cevabı almıştır. Yerel yönetimlerin AB fonlarından daha fazla yararlanmak için kendi kurumsal yapıları içinde çoğunun ayrı bir yapılanma içine girmediklerini görülmektedir. Bu eksikliğin proje yürüten yerel yönetimlerin AB fonlarından daha fazla yararlanmalarını ve yerel yönetimlerin proje yapma yeteneklerinin gelişmesini engelleyebileceği söylenebilir.

Yerel yönetimlere "projede çalışan toplam personel sayısı", "projede çalışan erkek" ve "bayan personel sayıları" sorulmuştur. Cevapların dağılımları Tablo 6. 9.'da, Tablo 6. 10. ve Tablo 6. 11.'de verilmiştir.

Tablo 6. 9. Projelerde Çalışan Toplam Personel Sayısı

Toplam Personel Aralığı	**Frekans**	**Yüzde %**
1–5	49	**62,8**
6–10	21	26,9
11–15	3	3,8
16 ve Üzeri	2	2,6
Cevap Verilmeyen	3	3,8
Toplam	**78**	**100,0**

Tablo 6. 9'da görüldüğü gibi yerel yönetimlerin "projede çalışan toplam personel sayısına" verildikleri cevaplar doğrultusunda en çok oranı %62,8 ile 1–5 personel sayısı aralığı almıştır. Proje yürüten yerel yönetimlerin projelerinde çalışan toplam personel sayıları itibariyle 1–5 personel aralığında yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 6. 10. Projelerde Çalışan Erkek Personel Sayısı

Erkek Personel Sayısı Aralığı	Frekans	Yüzde
Erkek Çalışan Yok	2	2,6
1–5	60	**76,9**
6–10	10	12,8
11 ve Üzeri	3	3,8
Cevap Verilmeyen	3	3,8
Toplam	**78**	**100,0**

Tablo 6. 10'a göre yerel yönetimlerin "projede çalışan erkek personel sayısına" verdiği cevaplar içinde en yüksek oranı %76,9 ile 1–5 erkek personel aralığında oluşmuştur.

Tablo 6. 11. Projelerde Çalışan Bayan Personel Sayısı

Bayan Personel Sayısı Aralığı	Frekans	Yüzde
Bayan Çalışan Yok	32	41,0
1–5	40	**51,3**
6 ve Üzeri	3	3,8
Cevap Verilmeyen	3	3,8
Toplam	**78**	**100,0**

Yerel yönetimlerin yürüttüğü AB projelerinde "çalışan bayan personel" sayısının dağılımının tabloda görüldüğü gibi %51,3 oranı ile 1–5 bayan personel sayısı aralığında oluşmuştur. Ancak, %41 oranı ile yerel yönetimlerin yürüttüğü projelerde bayan personelin çalışmadığı görülmektedir. Projede çalışan erkek ve bayan personel dağılımlarına bakıldığında projelerde çalışan erkek personel sayısının bayan personel sayısından fazla olduğu, hatta önemli sayıdaki projede bayan personelin çalışmadığı görülmektedir.

Ankette yerel yönetimlere "yürüttükleri AB projelerinin süresi" sorulmuştur. Verilen cevapların dağılımı aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. 12. Projelerin Süresi

AB Projesinin Süresi	Frekans	Yüzde
7 Ay	1	1,3
9 Ay	2	2,6
10 Ay	1	1,3
11 Ay	1	1,3
12 Ay	53	**67,9**
Bir Yıldan Fazla	18	23,1
Cevap Verilmeyen	2	2,6
Toplam	**78**	**100,0**

Tablo 6. 12'de görüldüğü gibi yerel yönetimlerin yürüttüğü AB projelerinin %67,9'unun 12 ay süreli olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar çerçevesinde değerlendirildiğinde yerel yönetimlerin yürüttüğü projelerin büyük çoğunluğunun 12 aylık projeler olduğu, bunun yanında bir yıldan fazla süreye sahip projelerin sayılarının da oldukça fazla olduğu görülmektedir. AB projelerinin süre açısından 12 ay ve bir yıldan fazla sürelere sahip projeler olduğu ifade edilebilir.

Yerel yönetimlerin "yürüttükleri projelerin hangi aşamada olduğu" sorulmuştur. Verilen cevapların dağılımı Tablo 6. 13'de yer almaktadır.

Tablo 6. 13. Yürütülen Projenin Bulunduğu Aşama

Projenin Bulunduğu Aşama	Frekans	Yüzde
Henüz Başlamadı	2	2,6
Başlangıç Aşamasında	7	9,0
Uygulama Aşamasında	8	10,3
Tamamlandı	58	**74,4**
Cevap Verilmeyen	3	3,8
Toplam	**78**	**100,0**

Tablo 6. 13'de görüldüğü gibi ankete cevap veren yerel yönetimlerin yürüttükleri AB projelerinin %74,4'nün tamamlandığı görülmektedir. Dolayısıyla ankete katılan yerel yönetimlerin yürüttükleri projeleri tamamladıkları ve sonuçlarını almaya başladıkları söylenebilir. Bu açıdan yerel yönetimler yürüttük projeler ile ilgili karşılaşılan sorunlar konusundaki tespit ve önerilerin anlamlı olacağı beklenilmelidir.

Yerel yönetimlere "Proje yazımı sırasında herhangi bir kurumdan yardım alıp almadıkları" sorulmuştur. Verilen cevapların dağılımı Şekil 6. 4'de yer almaktadır.

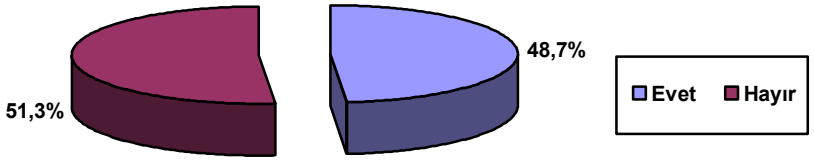

Şekil 6. 4. Yerel Yönetimlerin Proje Yazımı Sırasında Herhangi Bir Kurumdan Yardım Alıp Almadığı

"Proje yazımı sırasında herhangi bir kurumdan yardım alıp almadıkları" sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde yerel yönetimlerin %51,3'ünün proje yazımı sırasında herhangi bir kurumdan yardım almadığı görülmektedir. Buna karşın %48,7 oranı ile proje yazımı için destek alan yerel yönetimlerin oranı da yüksektir. Proje yürüten yerel yönetimlerin yarısından fazlasının projenin yazımı konusunda herhangi bir kurumdan yardım almadıkları görülürken yarıya yakının ise yardım aldıkları ortadır.

Yukarıdaki soruya evet cevabı veren yerel yönetimlere "projelerin hazırlanması sırasında hangi kurumlardan yardım aldıkları" sorulmuştur. Verilen cevapların dağılımı Tablo 6. 14.'de verilmiştir.

Tablo 6. 14. Yerel Yönetimlerin Hangi Kurumlardan Yardım Aldığına İlişkin Dağılım

Yardım alınan kurum	**Frekans**			**Yüzde %**		
	Evet	**Hayır**	**Toplam**	**Evet**	**Hayır**	**Toplam**
Üniversiteden yardım	8	70	78	10,3	89,7	100
Kamu Kurumlarından Yardım	14	64	78	17,9	82,1	100
STK' dan Yardım	3	75	78	3,8	96,2	100
Danışmanlık şirketi	19	59	78	**24,4**	75,6	100
Diğer (lütfen belirtiniz)	2	76	78	2,6	97,4	100

Tabloda görüldüğü gibi yerel yönetimlerin hangi kurumdan yardım aldıklarına ilişkin verdikleri cevaplar arasında en yüksek oranı %24,4 ile danışmanlık şirketleri almaktadır. Bu sonuca rağmen yerel yönetimler kar amacı güden danışman şirketleri yerine üniversitelerden yardım alarak projelerin hazırlık ve başvurusu aşamalarının başarılı şekilde sonuçlanması sağlanabilir. Ayrıca üniversiteler yerel yönetimlere

projelerin geliştirilmesi, hazırlık ve başvuru aşamaların daha aktif rol almaları gerekmektedir. Özellikle üniversiteler bulundukları bölgelerin ihtiyaçlarına yönelik yeni projelerin geliştirilmesinde yerel yönetimlere yardımcı olabilirler.

Yerel yönetimlere, AB tarafından desteklenen "proje hazırlama düşüncesinin ortaya çıkmasında hangi etkenlerin etkili olduğuna" ilişkin sorulan soruya verilen cevapların dağılımı da Tablo 6. 15.'de verilmiştir.

Tablo 6. 15. Yerel Yönetimlerin Proje Hazırlama Düşüncesinin Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Faktörler

Proje Hazırlama Düşüncesinin Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Etkenler	**Frekans**				**Yüzde %**			
	Evet	**Hayır**	**Cevap Verilmeyen**	**Toplam**	**Evet**	**Hayır**	**Cevap Verilmeyen**	**Toplam**
Başka Kurumların AB Fonları İle Yürüttüğü Başarılı Projelerin Görülmesi	19	58	1	78	**24,4**	74,4	1,3	100
Mali Sıkıntılara Alternatif Gelir Kaynağı Aranması	31	46	1	78	**39,7**	59,0	1,3	100
Kurumunuzun Bir Birimi Veya Personelinizin Bilgilendirmesi	20	57	1	78	**25,6**	73,1	1,3	100
Bir Danışmanlık Şirketinin Tavsiyesi	12	65	1	78	15,4	83,3	1,3	100
Üniversitenin Ortak Proje Teklifinde Bulunması	5	72	1	78	6,4	92,3	1,3	100
Sivil Toplum Kuruluşlarının (Dernek, Vakıf, Meslek Odaları) Ortak Proje Teklifinde Bulunması	6	71	1	78	7,7	91,0	1,3	100
Merkezi İhale ve Finansman Birimi, DPT, AB Genel Sekreterliği'nin Proje Çağrılarından Haberdar Olunması	50	27	1	78	**64,1**	34,6	1,3	100
Proje Hazırlama Yeteneğinin Gelişmesi Amacı ve Beklentisi	35	42	1	78	44,9	53,8	1,3	100

Tabloda görüldüğü gibi yerel yönetimler, %64,1 oranı ile Merkezi İhale ve Finansman Birimi, DPT, AB Genel Sekreterliği'nin proje çağrılarından haberdar olunmasını proje hazırlama düşüncesinde en önemli etken olarak göstermektedir. Tablo incelendiğinde, yerel yönetimlerin proje hazırlamasında önemli etkenler arasında "yerel yönetimlerin proje hazırlama yeteneğinin gelişmesi amacı ve beklentisinin" ve "mali sıkıntılara alternatif gelir kaynağı olarak görülmesinin" etkili olduğu da görülmektedir. Bu sonuçlar itibariyle proje yürüten yerel yönetimlerin proje hazırlama fikirlerinin ortaya çıkmasında yayınlanan proje çağrılarının etkili bir role sahip oldukları açıktır.

Bununla birlikte, mali sıkıntılar içindeki yerel yönetimlerin bazı hizmet ve projeleri gerçekleştirmek için AB fonlarını önemli bir mali kaynak olarak değerlendirmeleri de proje hazırlama düşüncesinin ortaya çıkmasında önemli bir etken olarak gösterilmiştir. Bu durum "mali yardımların önemli bir alternatif gelir kaynağı olarak görüldüğü" yönündeki varsayımı desteklemektedir. Yerel yönetimlerin kurum içi birimlerinin veya personelinin çalışma ve çabalarının da proje hazırlama düşüncesinde etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca daha önce yürütülmüş ve başarılı sonuçlar alınmış yerel yönetim projelerinin de yerel yönetimlerin proje hazırlama düşüncesinin ortaya çıkmasında önemli bir etken olduğu görülmektedir. Söz konusu etkenlerin belirli ölçülerde de olsa yerel yönetimlerin proje hazırlama düşüncelerinin gelişmesi ve ortaya çıkmasında belirleyici oldukları söylenebilir.

6. 4. 3. Proje Hazırlık, Başvuru ve Uygulama Aşamalarında Yerel Yönetimlerin Karşılaştığı Sorunların Önem Düzeyi

Bu başlık altında ankette üçüncü kısmında yer alan proje hazırlık, başvuru ve uygulama aşamalarında karşılaşılan sorunların önem düzeyine ilişkin olarak çeşitli ifadelere yerel yönetimlerin verdikleri cevaplar incelenmektedir.

Yerel yönetimlerin değerlendirilmesine sunulan " proje hazırlama yeteneğinin yeteri kadar gelişmemiştir" ve "proje hazırlarken dikkat edilmesi gereken teknik ayrıntıların iyi bilinmemesi" ifadelerine verilen cevapların dağılımı Tablo 6.16'da verilmiştir.

Tablo 6. 16. Proje Hazırlama Yeteneğinin Gelişmemesi ve Dikkat Edilmesi Gereken Teknik Ayrıntıların İyi Bilinmemesi

	Proje hazırlama yeteneğinin kurumunuzda yeteri kadar gelişmemiş olması		**Proje hazırlarken dikkat edilmesi gereken teknik ayrıntıların iyi bilinmemesi**	
	Frekans	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**
Hiç Önemli Bir Sorun Değil	13	16,7	8	10,3
Az Önemli Bir Sorun	12	15,4	15	19,2
Orta Düzeyde Önemli Bir Sorun	18	**23,1**	19	**24,4**
Önemli Bir Sorun	17	**21,8**	17	**21,8**
Çok Önemli Bir Sorun	13	**16,7**	12	**15,4**
Cevap Verilmeye	5	6,4	7	9,0
Toplam	**78**	**100**	**78**	**100**

Tablo 6. 16'da görüldüğü gibi yerel yönetimlerin "proje hazırlama yeteneğinin yeteri kadar gelişmemiş olması" ifadesine verdikleri cevaplar içinde en yüksek oranı %23,1 oran ile "orta düzeyde önemli bir sorun" cevabı almaktadır. Bu sorunun "önemli bir sorun" ve "çok önemli bir sorun" olarak görenlerin toplam oranı da %38,5'dir. Aynı tabloda yerel yönetimlerin "proje hazırlarken dikkat edilmesi gereken teknik ayrıntıların iyi bilinmemesi" sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında en yüksek oranı %24,4 ile "orta düzeyde önemli bir sorun" cevabı almaktadır. Buna karşın "önemli bir sorun" ve "çok önemli bir sorun" olarak değerlendirenlerin toplam oranı ise %37,2'dir.

Elde edilen bu sonuçlar çerçevesinde yerel yönetimlerin "proje hazırlama yeteneğinin yeteri kadar gelişmemiş olması" ve "proje hazırlarken dikkat edilmesi gereken teknik ayrıntıların iyi bilinmemesini" önemli sorunlar olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Hazırlanan projelerin kabul edilmesi açısından yerel yönetimlerin bu sorunları aşmak için çaba göstermeleri gerekmektedir.

Yerel yönetimlerin değerlendirilmesine sunulan "proje hazırlama ve uygulama konusunda personel sayısının azlığı" ve "konusunda uzman personel eksikliği" ifadelerine verilen cevapların dağılımı Tablo 6. 17'de yer almaktadır.

Tablo 6. 17. Proje Hazırlama ve Uygulama Konusunda Personel Sayısının Azlığı ve Uzman Personel Eksikliği

	Proje hazırlama ve uygulama konusunda personel sayısının azlığı		**Proje hazırlama ve uygulama konusunda uzman personel eksikliği**	
	Frekans	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**
Hiç Önemli Bir Sorun Değil	13	16,7	13	16,7
Az Önemli Bir Sorun	17	21,8	12	15,4
Orta Düzeyde Önemli Bir Sorun	13	16,7	12	15,4
Önemli Bir Sorun	18	**23,1**	22	**28,2**
Çok Önemli Bir Sorun	11	**14,1**	15	**19,2**
Cevap Verilmeye	6	7,7	4	5,1
Toplam	**78**	**100**	**78**	**100**

Yerel yönetimlerin "proje hazırlama ve uygulama konusunda personel sayısının eksikliği" sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında "önemli bir sorun" ve "çok önemli bir sorun" olarak görenlerin toplam oranı %37,2'dir. Tabloda görüldüğü gibi yerel yönetimlerin "proje hazırlama ve uygulama konusunda uzman personel eksikliği"

sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında ise en yüksek oranı %28,2 ile "önemli bir sorun olarak" cevabı almaktadır. Yerel yönetimlerin %19,2'sinin "çok önemli bir sorun" olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Bu dağılımlar çerçevesinde proje yürüten yerel yönetimlerin "proje hazırlama ve uygulama konusunda personel sayısının azlığının ve uzman personel eksikliğinin" projelerin hazırlama ve uygulama aşamalarında karşılaştıkları önemli sorunlar olduğu görülmektedir. Bu sonuç anketin varsayımları içinde önemli sorun olarak belirtilen "yeterli sayıda ve nitelikte personel eksikliği" varsayımını desteklemektedir. Yerel yönetimlerin yeterli sayıda ve nitelikte personele ve uzman personele sahip olmaları yerel yönetimlerin AB fonlarından daha fazla yaralanmaları ve projelerden istenilen sonuçların alınabilmesi açısından önemlidir.

Yerel yönetimlerin değerlendirmesine sunulmuştur "proje başvurusu için bürokratik prosedürlerin fazla ve zaman alıcı olması", "proje teklifleriyle ilgili bilgilerin yeterli olmaması" ve "teklif/çağrılardan zamanında haberdar olunamaması" ifadelerine verilen cevapların dağılımı Tablo 6. 18'de verilmiştir.

Tablo 6. 18. Bürokratik Prosedürün Fazla ve Zaman Alıcı Olması, Tekliflerle İlgili Bilgilerin Yeterliliği ve Tekliflerden Zamanında Haberdar Olunması

	Proje başvurusu için bürokratik prosedürlerin fazla ve zaman alıcı olması		**Yayınlanan proje teklifleriyle ilgili bilgilerin yeterli olmaması**		**Proje tekliflerinden/ çağrılarından zamanında haberdar olunamaması**	
	Frekans	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**
Hiç Önemli Bir Sorun Değil	7	9,0	21	**26,9**	29	**37,2**
Az Önemli Bir Sorun	11	14,1	13	16,7	8	10,3
Orta Düzeyde Önemli Bir Sorun	22	28,2	17	21,8	13	16,7
Önemli Bir Sorun	20	**25,6**	9	11,5	10	12,8
Çok Önemli Bir Sorun	11	**14,1**	9	11,5	8	10,3
Cevap Verilmeye	7	9,0	9	11,5	10	12,8
Toplam	**78**	**100**	**78**	**100**	**78**	**100**

Tablo 6. 18'de görüldüğü gibi yerel yönetimlerin "proje başvurusu için bürokratik prosedürlerin fazla ve zaman alıcı olup olmadığı" sorusuna verdikleri cevaplara bakıldığında "önemli bir sorun" ve "çok önemli bir sorun" olarak görenlerin toplam oranının %39,7 olduğu görülmektedir. Aynı tabloda yerel yönetimlerin "yayınlanan proje teklifleriyle ilgili bilgilerin yeterli olmaması" sorusuna verdikleri

cevaplara bakıldığında en yüksek oranı %26,9 ile "hiç önemli bir sorun değil" cevabını verdikleri görülmektedir. "Proje tekliflerinden/çağrılarından zamanında haberdar olunamaması" sorusuna yerel yönetimlerin %37,2'si "hiç önemli bir sorun değil" cevabını vermiştir.

Verilen bu cevaplar değerlendirildiğinde, proje yürüten yerel yönetimler açısından "bürokratik prosedürün fazla ve zaman alıcı olmasının" proje başvurusu aşamasında karşılaşılan "önemli bir sorun" olarak görüldüğü ifade edilebilir. Buna karşın "proje teklifleriyle ilgili bilgilerin yetersiz olduğu" ve "teklif/çağrılardan zamanında haberdar olunamaması" sorusuna "hiç önemli bir sorun değil" cevabı verilmiş ve bu konu bir sorun olarak değerlendirilmemiştir. Bu cevaplar çerçevesinde yerel yönetimlerin proje teklif/çağrılardan zamanında haberdar oldukları ve proje teklifleriyle ilgili bilgilerin yeterli görüldüğü söylenebilir.

Yerel yönetimlerin değerlendirmesine sunulan "projelerin kabulünde ve yürütülmesinde denetimin aşırı olması", "mali yardımların geç gelmesi" ve "merkezi yönetiminin teşvik ve yardımının yetersiz olması" ifadelerine verilen cevapların dağılımı Tablo 6. 19'da verilmektedir.

Tablo 6. 19. Denetim Aşırılığı, Mali Yardımın Geç Gelmesi ve Merkezi Yönetimin Teşvik ve Yardımının Yetersizliği

	Projenin kabulünde ve yürütülmesinde yapılan denetimin aşırı olması		**Projede sağlanan mali yardımların geç gelmesi**		**Proje hazırlama ve başvurusu aşamalarında merkezi yönetimin teşvik ve yardımının yetersiz olması**	
	Frekans	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**
Hiç Önemli Bir Sorun Değil	26	**33,3**	15	19,2	24	**30,8**
Az Önemli Bir Sorun	25	32,1	20	**25,6**	14	17,9
Orta Düzeyde Önemli Bir Sorun	12	15,4	7	9,0	9	11,5
Önemli Bir Sorun	5	6,4	17	**21,8**	13	**16,7**
Çok Önemli Bir Sorun	2	2,6	12	**15,4**	11	**14,1**
Cevap Verilmeye	8	10,3	7	9,0	7	9,0
Toplam	**78**	**100**	**78**	**100**	**78**	**100**

Tablo 6. 19'da görüldüğü gibi "projelerin kabulünde ve yürütülmesinde yapılan denetimin aşırı olması" sorusuna verilen cevaplar içinde en yüksek oranı %33,3 ile "hiç önemli bir sorun değil" cevabı almıştır. "Projede sağlanan mali yardımların geç

gelmesi" sorusuna verilen cevaplar bakıldığında en yüksek oranı %25,6 ile "az önemli bir sorun" cevabı verilmesine karşın "önemli bir sorun" ve "çok önemli bir sorun" olarak görenlerin toplam oranı %37,2'dir. Yerel yönetimlerin "proje hazırlama ve başvuru aşamalarında merkezi yönetimin teşvik ve yardımının yetersiz olduğuna" ilişkin sorulan soruya verdikleri cevaplara bakıldığında en yüksek oranı %30,8 ile "hiç önemli bir sorun değil" cevabının aldığı görülmektedir. Buna karşın "önemli" ve "çok önemli bir sorun" olarak görenlerin toplam oranı %30,8'dir.

Bu veriler çerçevesinde projelerin kabulünde ve yürütülmesinde "aşırı denetim" olması sorunun proje yürüten yerel yönetimler tarafından "hiç önemli sorun değil" şeklinde değerlendirildiği, denetimin aşırı görülmediği söylenebilir. "Merkezi yönetimin teşvik ve yardımının yetersiz olmasının" önemli bir sorun olup olmadığı konusunda ikiye bölündükleri görülmektedir. "Önemli bir sorun" olarak değerlendirenler ile "hiç önemli bir sorun" değil şeklinde değerlendirenlerin oranları eşittir. Bu açıdan tüm yerel yönetimlerin merkezi yönetimden aynı oranda teşvik ve yardım alamadıkları söylenebilir. Ayrıca projelere sağlanan mali yardımların geç gelmesinin "önemli" ve "çok önemli bir sorun" olarak değerlendirilmiştir. Bu açıdan bu sorunun proje yürüten yerel yönetimler açısından önemli bir problem olduğu söylenebilir.

Yerel yönetimlere "üniversiteden destek alınamaması", "sivil toplum kuruluşlarından destek alınamaması" ve "yerel halkın olumsuz tutum ve yaklaşımları" soruları sorulmuştur. Yerel yönetimlerin verdiği cevapların dağılımları Tablo 6. 20'de yer almaktadır.

Tablo 6. 20. Üniversite ve Sivil Toplum Kuruluşlarından Destek Alınamaması ve Halkın Olumsuz Tutum ve Yaklaşımları

	Proje hazırlama ve uygulama aşamalarında Üniversiteden destek alınamama		**Proje hazırlama ve uygulama aşamalarında sivil toplum kurumlarından (dernek, vakıf, meslek odaları) destek alınamaması**		**Projeyi uygulama aşamasında yerel halkın olumsuz tutum ve yaklaşımları**	
	Frekans	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**
Hiç Önemli Bir Sorun Değil	21	**26,9**	27	**34,6**	36	**46,2**
Az Önemli Bir Sorun	14	17,9	14	17,9	16	20,5
Orta Düzeyde Önemli Bir Sorun	11	14,1	9	11,5	10	12,8
Önemli Bir Sorun	8	**10,3**	10	**12,8**	4	5,1
Çok Önemli Bir Sorun	17	**21,8**	9	**11,5**	3	3,8
Cevap Verilmeye	7	9,0	9	11,5	9	11,5
Toplam	**78**	**100**	**78**	**100**	**78**	**100**

Tablo 6. 20'de görüldüğü gibi yerel yönetimlerin "proje hazırlama ve uygulama aşamalarında üniversiteden destek alınamamasına" verilen cevaplar içinde en yüksek oranı %26,9 ile "hiç önemli bir sorun değil" cevabı verilmesine karşın, ankete cevap veren yerel yönetimlerin "önemli" ve "çok önemli bir sorun" cevabını verenlerin toplam oranı %32,1'dir. "Proje hazırlama ve uygulama aşamalarında sivil toplum kuruluşlarından destek alınamamasına" verilen cevaplara bakıldığında en yüksek oranı %34,6 ile "hiç önemli bir sorun değil" cevabı almıştır. "Projeyi uygulama aşamasında yerel halkın olumsuz tutum ve yaklaşımlarına" verilen cevaplar içinde en yüksek oranı %46,2 ile "hiç önemli değil" cevabının verildiği görülmektedir.

Verilen cevapların dağılımları değerlendirildiğinde üniversiteden destek alınamaması ifadesine verilen cevapların oranları açısından "önemli" ve "çok önemli" olarak değerlendirenlerin toplam oranının "hiç önemli bir sorun değil" şeklinde değerlendirenlerin oranından fazla olduğu görülmektedir. Ancak, "hiç önemli bir sorun değil" cevabını verenlerin oranının diğer cevaplar arasında en fazla oranı aldığı görülmektedir. "Sivil toplum kuruluşlardan yeterli desteğin alınamamasına" sorusuna "hiç önemli bir sorun değil" cevabı verilmiştir. Bu bağlamda "üniversitelerden ve sivil toplum kuruluşlarından destek alınamaması" bir sorun olarak değerlendirilmemiştir. Ancak yerel yönetimlerin projenin hazırlama ve uygulama aşamalarında üniversite ve sivil toplum kuruluşların sağlayacağı destek, proje hazırlama ve uygulama aşamalarından istenilen sonuçların alınabilmesi açısından önemlidir. Bu sonucun ortaya

çıkmasında yerel yönetimlerin işbirliği anlayışının gelişmemiş olmasının etkili olduğu söylenebilir. "Halkın olumsuz tutum ve yaklaşımlarının" proje yürüten yerel yönetimler açsından "hiç önemli bir sorun değil" şeklinde değerlendirilmektedir. Dolayısıyla halkın projeler konusunda herhangi bir ciddi muhalefetinin/tavrının olmadığı görülmektedir.

6. 4. 4. Yürütülen Projelerden Elde Edilen Sonuçlar

Bu başlık altında anketin dördüncü kısmında yer alan yerel yönetimlerin "proje sonuçları hakkındaki düşüncelerine" ve bu sonuçların "projelerden hazırlık ve başlangıç aşamalarındaki beklentilerini karşılayıp karşılamadıklarına" ilişkin sorulan ifadelere yerel yönetimlerin verdikleri cevapların dağılımları üzerinde durulacaktır.

Yerel yönetimlerin "kurumsal olarak proje yeteneği geliştiği", "projede çalışan personelinin tecrübesinin arttığı" ve "yeni projeler hazırlama konusunda isteğin arttığı" ifadeleri değerlendirmeleri istenmiştir. Yerel yönetimlerin verdikleri cevapların dağılımı Tablo 6. 21'de verilmiştir.

Tablo 6. 21. Proje Hazırlama ve Uygulama Yeteneğinin Gelişmesi, Personelin Tecrübesinin Artması ve Yeni Proje Hazırlama İsteği

	Kurumsal olarak proje hazırlama ve uygulama yeteneğimiz gelişmiştir		**Projede çalışan personelimizin tecrübesi artmıştır**		**Yeni projeler hazırlama konusunda isteğimiz artmıştır**	
	Frekans	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**
Hiç katılmıyorum	4	5,1	4	5,1	2	2,6
Biraz katılıyorum	2	2,6	0	0	2	2,6
Orta düzeyde katılıyorum	8	10,3	6	7,7	9	11,5
Oldukça katılıyorum	18	23,1	20	25,6	22	28,2
Kesinlikle (tam) katılıyorum	41	**52,6**	44	**56,4**	37	**47,4**
Cevap Verilmeyen	5	6,4	4	5,1	6	7,7
Toplam	**78**	**100**	**78**	**100**	**78**	**100**

Tablo 6. 21'de görüldüğü gibi "kurumsal olarak proje hazırlama ve uygulama yeteneğimiz gelişmiştir" ifadesine verilen cevaplar içerisinde en yüksek oranı %52,6 ile "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevabı verilmiştir. Aynı şekilde "projede çalışan personelimizin tecrübesi artmıştır" ifadesine verilen cevaplar içerisinde en büyük oranı %56,4 ile "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevabı almıştır. Aynı durum "yeni proje hazırlama konusunda isteğimiz artmıştır" ifadesi için de geçerlidir. Bu soruya verilen

cevaplar içinde en yüksek oranı %47,4 ile "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevabının aldığı görülmektedir.

İfadelere yerel yönetimlerin "proje hazırlama ve uygulama yeteneğimiz gelişmiştir" sorusuna "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevabını verdikleri görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında yürüttükleri projelerden edindikleri tecrübe ve bilgi sayesinde yerel yönetimlerin "proje yeteneğinin" geliştiği söylenebilir. "Projede çalışan personelin tecrübesinin ve yeni proje hazırlama konusunda isteğimiz artmıştır" ifadesine "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevapları verilmiştir. Bu sorulara verilen cevaplar değerlendirildiğinde proje de çalışan personelin projenin hazırlama ve uygulama aşamalarında edindikleri bilgi ve tecrübe ile yerel yönetimlerin ileride yürütecekleri projeler için "tecrübe kazandıkları" söylenebilir. Ayrıca bu tecrübe sayesinde yeni projeler hazırlama ve uygulama konusunda yerel yönetimlerin "istekli" oldukları açıkça görülmektedir.

Ankette yerel yönetimlere "kaynaklarımızla gerçekleştiremeyeceğimiz bir proje/hizmeti tamamlama fırsatı bulduk" ve "diğer kurumlarla yapılan ortak çalışma, işbirliği anlayışımızı geliştirmiştir" ifadelerini değerlendirmeleri istenmiştir. Yerel yönetimlerin verdikleri cevapların dağılımı Tablo 6. 22'de verilmektedir.

Tablo 6. 22. Kaynaklarımızla Gerçekleştiremeyeceğimiz Bir Proje Hizmeti Tamamlama ve Diğer Kurumlarla Yapılan İşbirliği

	Kendi kaynaklarımızla gerçekleştiremeyeceğimiz bir projeyi/hizmeti tamamlama fırsatı bulduk		**Diğer kurumlarla (üniversite, STK, kamu kurumları) yaptığımız işbirliği, ortak çalışma ve işbirliği anlayışımızı geliştirmiştir**	
	Frekans	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**
Hiç katılmıyorum	5	6,4	13	16,7
Biraz katılıyorum	5	6,4	9	11,5
Orta düzeyde katılıyorum	12	15,4	17	21,8
Oldukça katılıyorum	11	14,1	16	**20,5**
Kesinlikle (tam) katılıyorum	38	**48,7**	15	**19,2**
Cevap Verilmeyen	7	9,0	8	10,3
Toplam	**78**	**100**	**78**	**100**

Tablo 6. 22'de verilen cevaplara bakıldığında "kendi kaynaklarımızla gerçekleştiremeyeceğimiz bir proje/hizmeti tamamlama fırsatı bulduk" ifadesine ankette katılan yerel yönetimlerin %48,7'si "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevabını vermiştir.

"Diğer kurumlarla yapılan işbirliği, ortak çalışma işbirliği anlayışımızı geliştirmiştir" ifadesine verilen cevaplar incelendiğinde "oldukça katılıyorum" ve "kesinlikle (tam) katılıyorum" birlikte düşünüldüğünde %39,7'sinin "diğer kurumlarla yapılan ortaklıkların, işbirliğini geliştirdiğine" katıldıkları görülmektedir. İfadelerine verilen cevaplara göre "kendi kaynaklarımızla gerçekleştiremeyeceğimiz bir proje/hizmeti tamamlama fırsatı bulduk" ifadesine "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevabı verilmiştir. Bu çerçevede, kaynak sıkıntısı içinde bulunan yerel yönetimlerin sağlanan bu mali yardımlar sayesinde "bir projeyi/hizmeti tamamlama imkânı" buldukları görülmektedir. Buna göre AB mali yardımlarının yerel yönetimler tarafından "alternatif bir gelir kaynağı" olarak değerlendirildiği söylenebilir. Bu sonucun "alternatif gelir kaynağı" varsayımını destekler nitelikte olduğu görülmektedir. "Diğer kurumlarla yapılan işbirliği ve ortak çalışmaların işbirliği anlayışını geliştirdiği" sorusuna yerel yönetimleri "oldukça katılıyorum" ve "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevabı verilmiştir. İki cevap birlikte ele alındığında yürütülen projelerin yerel yönetimler ile diğer kurumlar arasında "işbirliği anlayışını" geliştirdiği söylenebilir.

Yerel yönetimlerden "mali yardımların az olduğundan etkilerinin sınırlı kaldığı", "mali yardımların zamanında aktarılamaması yeni proje hazırlama şevkimizi kırmıştır" ve "bürokratik engeller veya gecikmeler yeni proje hazırlama şevkimizi kırmıştır" ifadelerini değerlendirmeleri istenmiştir. Verilen cevapların dağılımı Tablo 6. 23'de verilmektedir.

Tablo 6. 23. Mali Yardımların Miktar Olarak Azlığı, Mali Yardımların Zamanında Aktarılamaması ve Bürokratik Engeller ve Gecikmeler

	AB'nin projeye mali yardımı miktar olarak az olduğundan etkileri sınırlı kalmıştır		**Mali yardımların zamanında aktarılmaması yeni proje hazırlama şevkimizi kırmıştır**		**Bürokratik engeller veya gecikmeler yeni proje hazırlama şevkimizi kırmıştır**	
	Frekans	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**
Hiç katılmıyorum	29	**37,2**	37	**47,4**	14	17,9
Biraz katılıyorum	14	17,9	14	17,9	27	**34,6**
Orta düzeyde katılıyorum	16	20,5	10	12,8	14	17,9
Oldukça katılıyorum	11	14,1	6	7,7	8	10,3
Kesinlikle (tam) katılıyorum	1	1,3	3	3,8	7	9,0
Cevap Verilmeyen	7	9,0	8	10,3	8	10,3
Toplam	**78**	**100**	**78**	**100**	**78**	**100**

Tablo 6. 23. incelendiğinde "mali yardımlar miktar olarak az olduğundan etkileri sınırlı kalmıştır" ifadesine yerel yönetimlerin verdiği cevaplar içinde en yüksek oranı %37,2 ile "hiç katılmıyorum" almıştır. Benzer sonuçlar "Mali yardımların zamanında aktarılmaması yeni proje hazırlama şevkimizi kırmıştır" ifadesine verilen cevaplar için de geçerlidir. Bu soruya yerel yönetimlerin %47,7'si "hiç katılmıyorum" cevabını vermiştir. "Bürokratik engeller veya gecikmeler yeni proje hazırlama şevkimizi kırmıştır" ifadesine verilen cevaplar incelendiğinde %34,6'sının "biraz katılıyorum" cevabını verdiği görülmektedir.

"AB mali yardımların miktar olarak az olduğu için etkilerinin sınırlı olduğu" ifadesine yerel yönetimlerin katılmama oranı yüksektir. Bu çerçevede yerel yönetimlerin "projelere sağlanan mali yardımların projelerden istenen sonuçların elde edilmesi açından yeterli" görüldüğü ya da "yeni proje hazırlama konusunda yerel yönetimlerin isteğini" olumsuz yönde etkilemediği söylenebilir. "Mali yardımların zamanında aktarılmamasının yerel yönetimlerin yeni proje hazırlama şevkini kırdığı" ifadesine katılmama oranı yüksektir. Bu bağlamda, mali yardımların zamanında aktarılmamış olması "yerel yönetimlerin yeni proje hazırlama istekleri konusunda" olumsuz bir etkide bulunmadığı söylenebilir. "Bürokratik engel ve gecikmelerin yeni proje hazırlama şevkini kırdığı" ifadesine yerel yönetimler katılmaktadır. Bu açıdan bürokratik engel ve gecikmelerin yerel yönetimler yeni proje hazırlama üzerindeki negatif etkilerinin sınırlı kaldığı görülmektedir.

Yerel yönetimlerden "kurumumuz parasal katkıyı (eş finansman) temin etmede zorlandık" ve "proje birimimizde görev yapan personel sayı olarak yetersizdir" ifadelerini değerlendirmeleri istenmiştir. Verilen cevapların dağılımı Tablo 6. 24'de yer almaktadır.

Tablo 6. 24. Parasal Katkı (Eş Finansman) ve Projede Görev Yapan Personel Sayısının Yetersizliği

	Kurumumuzun proje bütçesine aktarması gereken parasal katkıyı (eş finansman) temin etmede zorlandık		**Proje birimimizde görev yapan personelimizin sayı olarak yetersiz kaldığını gördük**	
	Frekans	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**
Hiç katılmıyorum	32	**41,0**	16	20,5
Biraz katılıyorum	10	12,8	20	**25,6**
Orta düzeyde katılıyorum	8	10,3	11	14,1
Oldukça katılıyorum	4	5,1	15	**19,2**
Kesinlikle (tam) katılıyorum	16	20,5	8	**10,3**
Cevap Verilmeyen	8	10,3	8	10,3
Toplam	**78**	**100**	**78**	**100**

Tablo 6. 24'de görüldüğü gibi "kurumumuzun proje bütçesine aktarması gereken parasal katkıyı (eş finansman) temin etmede zorlandık" sorusuna verilen cevaplar içerisinde en yüksek oranı %41 ile "hiç katılmıyorum" cevabı almıştır. Ankete katılan yerel yönetimler "proje birimimizde görev yapan personelimizin sayı olarak yetersiz kaldığını gördük" ifadesine verdikleri cevaplardan %25,6 ile "biraz katılıyorum" cevabı ağırlıktadır. Aynı ifadeye verilen cevaplardan "oldukça katılıyorum" ve "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevapları birlikte düşünüldüğünde %29,5'inin bu soruya katıldıkları sonucu ortaya çıkmaktadır. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde yerel yönetimlerin proje bütçesine aktarması gereken parasal katkıyı (eş finansman) sağlamada zorluk yaşadıkları ifadesine katılmama oranları yüksektir. Bu çerçevede yerel yönetimlerin yürüttükleri projelere eş finansman sağlama konusunda zorlanmadıkları söylenebilir. "Proje biriminde çalışan personelin sayı olarak yetersiz olduğu" ifadesine "oldukça katılıyorum" ve "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevapları birlikte değerlendirildiğinde yerel yönetimlerin proje birimlerinde çalışan personelin sayı olarak yetersiz olduğu görülmektedir.

Ankete katılan yerel yönetimlerden "projede çalışan personelin nitelik yönünden eksiklikleri başarılı sonuç almamızı engellemiştir" ve "halkın proje kuşkulu yaklaşımı ve muhalefeti proje uygulamasının başarısını düşürmüştür" ifadelerine katılıma düzeylerini belirlemeleri istenmiştir. Verilen cevapların dağılımı Tablo 6. 25'de verilmektedir.

Tablo 6. 25. Projede Çalışan Personelin Niteliği ve Halkın Projeye Yaklaşımının Projeye Etkisi

	Proje birimimizde çalışan personelimizin nitelik (eğitim, yabancı dil, konuya yatkınlık) yönünden eksiklikleri başarılı sonuçlar almamızı engellemiştir		**Halkın projeye kuşkulu yaklaşımı ve muhalefeti, proje uygulamasının başarısını düşürmüştür**	
	Frekans	**Yüzde %**	**Frekans**	**Yüzde %**
Hiç katılmıyorum	29	**37,2**	46	**59,0**
Biraz katılıyorum	18	23,1	16	20,5
Orta düzeyde katılıyorum	9	11,5	4	5,1
Oldukça katılıyorum	9	11,5	4	5,1
Kesinlikle (tam) katılıyorum	5	6,4	2	2,6
Cevap Verilmeyen	6	7,7	6	7,7
Toplam	**78**	**100**	**78**	**100**

Tablo 6. 25'de görüldüğü gibi "proje birimimizde çalışan personelimizin nitelik yönünden eksiklikleri başarılı sonuçlar almamızı engellemiştir" ifadesine ankete katılan yerel yönetimlerin %37,2 ile "hiç katılmıyorum" cevabı verilmiştir. "Halkın projeye kuşkulu yaklaşımı ve muhalefeti, proje uygulamasının başarısını düşürmüştür" ifadesine verilen cevaplar içersinde en yüksek oranı %59 ile "hiç katılmıyorum" cevabı almıştır. Verilen cevaplar değerlendirildiğinde "proje birimlerinde nitelikli personel eksikliğinin projelerden başarılı sonuç almasını etkilemiştir" ifadesine ağırlıklı olarak "hiç katılmıyorum" cevabı verilmiştir. Yerel yönetimler yürüttükleri projelerde "nitelikli personel eksikliğinin" projelerden istenen başarılı sonuçların alınmasını engellemediği yönünde düşünceye sahip oldukları görülmektedir. Bunun yanında "halkın projeye kuşkulu olumsuz yaklaşımlarının" projenin başarısını düşürmüştür ifadesine de "hiç katılmıyorum" cevabı verilmiştir. Proje yürüten yerel yönetimler halkın kuşkulu yaklaşım ve muhalefetinin projenin uygulama başarısını düşürmediği belirtilmiştir.

6. 4. 5. Yerel Yönetimlerin Yürütülecek Yeni Projeler İçin Kurumsal Önerileri Ve Türkiye'deki AB Fonlarının Yürütülmesinden Sorumlu İlgili Birimlerinden Beklentileri

Anketin beşinci ve son bölümünde yerel yönetimlerin yürütülecek yeni projelerin hazırlık, başvuru ve uygulama aşmaları ile ilgili kurumsal önerilerine ve Türkiye AB fonlarının yürütülmesinden sorumlu ilgili birimlerden beklentilerine ilişkin olarak değerlendirmelerine sunulan ifadelere yerel yönetimlerin katılım düzeylerine ilişkin dağılımları bu kısımda ele alınmaktadır.

6. 4. 5. 1. Yerel Yönetimlerin Yürütülecek Yeni Projeler İçin Kurumsal Önerileri

Yürütülecek yeni projeler için yerel yönetimlerin değerlendirmesine sunulan öneriler listesinde, "personel eğitimi", "personel istihdamı", "proje birimi oluşturulması", "halkın bilgilendirilmesi" ve "prosedürün iyi bilinmesine" ilişkin öneriler yer almaktadır. Yerel yönetimlerin "yürütülecek yeni projeler için kurumsal önerilerine" ilişkin değerlendirmelerine sunulan ifadelere verilen cevapların dağılımı Tablo 6. 26. 1'de yer almaktadır.

6. 26. 1. Yerel Yönetimlerin Yürütülecek Yeni Projeler İçin Kurumsal Önerileri

AB projeleri için öneriler	Çok Gerekli		Gerekli		Orta düzeyde gerekli		Az gerekli		Hiç gerekli değil		Cevap Verilmeyen		Toplam	
	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %
Kurumlar, projelerin hazırlanması, başvurusu ve uygulanması aşamalarında ilgili personelin eğitimlerine önem vermelidir	62	**79,5**	11	14,1	1	1,3	0	0	4	5,1	0	0	78	100
Kurumlar, proje hazırlama ve uygulama birimlerinde nitelikli personel istihdam edilmesine özen göstermelidir	58	**74,4**	12	15,4	2	2,6	0	0	4	5,1	2	2,6	78	100
Kurum içinde, projelerin hazırlık, başvuru ve uygulama aşamalarını yürütecek proje birimleri oluşturulmalıdır	49	**62,8**	17	21,8	6	7,7	0	0	4	5,1	2	2,6	78	100
Proje uygulaması aşamasında halkın bilgilendirilmesi ve desteğinin sağlanmasına özen gösterilmelidir	39	**50,0**	17	21,8	6	7,7	9	11,5	4	5,1	3	3,8	78	100
Proje hazırlama ve başvuru prosedürleri önceden iyice öğrenilmelidir	53	**67,9**	14	17,9	2	2,6	2	2,6	2	2,6	5	6,4	78	100

Yerel yönetimlerin "yürütülecek yeni projeler için kurumsal önerilerine" ilişkin sorulan sorulara verilen cevapların dağılımı Tablo 6. 26. 1'de görülmektedir. Tablo 6. 26. 1 incelediğinde;

- "Kurumlar, projelerin hazırlanması, başvurusu ve uygulanması aşamalarında ilgili personelin eğitimlerine önem vermelidir", %79,5'lik oran ile "çok gerekli" olarak değerlendirmiştir**.**
- "Kurumlar, proje hazırlama ve uygulama birimlerinde nitelikli personel istihdam edilmesine özen göstermelidir", %74,4'lük oran ile "çok gerekli" görülmektedir.
- "Kurum içinde, projelerin hazırlık, başvuru ve uygulama aşamalarını yürütecek proje birimleri oluşturulmalıdır", %62,8'lik oran ile "çok gerekli" görülmektedir.
- "Proje uygulaması aşamasında halkın bilgilendirilmesi ve desteğinin sağlanmasına özen gösterilmelidir", %50,0'lik oran ile "çok gerekli" görülmektedir.
- "Proje hazırlama ve başvuru prosedürleri önceden iyice öğrenilmelidir", %67,9'luk oran ile "çok gerekli" olarak değerlendirilmiştir.

Verilen cevaplara bakıldığında, proje yürüten yerel yönetimlerin "personel eğitimine önem verilmesi", "nitelikli personelin istihdam edilmesi", "proje birimlerinin oluşturulması", "halkın bilgilendirilmesi ve desteğinin sağlanması" ve "proje hazırlama ve uygulama prosedürünün öğrenilmesi" konularını çok önemli görmektedirler. Bu sonuçlardan yola çıkarak projelerin hazırlık başvuru ve uygulama aşamalarında yerel yönetimlerin yürüttükleri projelerin başarı düzeylerinin artması için projede çalışan personelin "proje konusunda yeterli bilgiye sahip olması" için eğitimlere önem verilmesi gerektiği söylenebilir. Ayrıca, projelerin hazırlık ve uygulama aşamalarında konusunda "uzman ve nitelikli personellerin istihdam edilmesinin" önemi bir kez daha proje yürüten yerel yönetimler tarafından vurgulanmıştır.

"Projelerin hazırlık, başvuru ve uygulama aşamalarından sorumlu bir birimin kurulmasının" çok gerekli olduğu dile getirilmiştir. Bu bağlamda kurum içinde oluşturulacak proje birimleri sayesinde projelerin hazırlık başvuru ve uygulama aşamalarının başarı oranları artacak ve projelerin başarı ile yürütülmesi için gerekli ekip çalışması ve işbirliği ortamı sağlanmış olacaktır. Ayrıca "projelerin hazırlanması ve

başvuru prosedürünün öğrenilmesi" konusun da yerel yönetimler "çok gerekli" olarak değerlendirmişlerdir. "Hazırlık ve başvuru aşamalarının gerektirdiği prosedürlerin yerel yönetimler tarafından bilinmesi ve eksiksiz olarak yerine getirilmesi" yerel yönetimlerin proje başvurularının kabul edilmesini ve mali destek sağlamasını kolaylaştıracaktır. Bu nedenle "yerel yönetimlerin projelerin hazırlık ve başvuru aşamalarının önceden öğrenilmesi gerektiğini" "çok gerekli" olarak değerlendirdikleri söylenebilir. Bunun dışında yerel yönetimler "yerel halkın bilgilendirilmesi ve desteğinin sağlanmasına özen gösterilmesi" ifadesi "çok gerekli" olarak değerlendirilmiştir. Projenin uygulama aşamasının hızlı ve başarılı şekilde sonuçlanmasına katkı sağlamak amacıyla yerel halkın proje konusunda bilgilendirilerek projeye halkın desteği de sağlanması önemli görülmektedir.

Yerel yönetimlerin yürütülecek yeni projeler için kurumsal önerilerine ilişkin seçilen diğer öneriler, "projenin bütçe büyüklüğüne dikkat edilmeli", "projelerden elde edilen tecrübelerden yararlanılmalı", "sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle ortak çalışılmalı" ve "danışmanlık şirketlerinden destek alınması". Yerel yönetimlerin yürütülecek yeni projeler için kurumsal önerilerine ilişkin sorulara verilen cevaplar dağılımı 6. 26. 2'de yer almaktadır. (Tablo 6. 26. 1'in devamı)

Tablo 6. 26. 2 Yerel Yönetimleri Yürütülecek Yeni Projeler İçin Kurumsal Önerileri

AB projeleri için öneriler	Çok Gerekli		Gerekli		Orta düzeyde gerekli		Az gerekli		Hiç gerekli değil		Cevap Verilmeyen		Toplam	
	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %
AB Fonları için proje hazırlama ve başvuru aşamalarında projenin bütçe büyüklüğünün desteklenecek miktarı geçmemesine dikkat edilmelidir	46	**59,0**	13	16,7	4	5,1	3	3,8	8	10,3	4	5,1	78	100
Başka kurumların daha önce yürüttükleri projelerden elde ettikleri tecrübelerden yararlanılmalıdır	37	**47,4**	27	34,6	4	5,1	6	7,7	2	2,6	2	2,6	78	100
Proje başvurularında sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışılmalıdır	24	**30,8**	24	**30,8**	12	15,4	10	12,8	5	6,4	3	3,8	78	100
Proje başvurularında üniversiteyle ortak çalışılmalıdır	13	**16,7**	24	**30,8**	22	28,2	10	12,8	6	7,7	3	3,8	78	100
Projelerin hazırlanması, başvurusu ve uygulanması aşamalarında danışmanlık şirketlerinden destek alınmalıdır	9	11,5	9	11,5	19	24,4	16	20,5	23	**29,5**	2	2,6	78	100

Yerel yönetimlerin yürütülecek yeni projeler için kurumsal önerilerine ilişkin değerlendirmelerine sunulan önerilere verdikleri cevapların devamı Tablo 6. 26. 2'de verilmektedir. Tablo 6. 26. 2. incelediğinde;

- "AB Fonları için proje hazırlama ve başvuru aşamalarında projenin bütçe büyüklüğünün desteklenecek miktarı geçmemesine dikkat edilmelidir", %59,0 oranla "çok gerekli" olarak değerlendirilmiştir.
- "Başka kurumların daha önce yürüttükleri projelerden elde ettikleri tecrübelerden yararlanılmalıdır", %47,4'lük oranla "çok gerekli" olarak görülmektedir.
- "Proje başvurularında sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışılmalıdır", sorusuna verilen cevaplar bakıldığında %30,8'i "çok gerekli" olarak değerlendirmiş ve aynı şekilde %30,8'ide "gerekli" olarak cevap vermiştir. "Çok gerekli" ve "gerekli" cevaplarını birlikte değerlendirdiğimizde toplamda %61,6'sının "sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışılmalı" önerisine katıldıkları görülmektedir.
- "Proje başvurularında üniversiteyle ortak çalışılmalıdır", sorusuna %30,8'i gerekli olarak değerlendirirken; %16,7'si "çok gerekli" olarak değerlendirdiği görülmektedir. "Çok gerekli" ve "gerekli" cevapları birlikte ele alındığında ankete katılan yerel yönetimlerin %47,5'nin öneriye katıldıkları görülmektedir.
- "Projelerin hazırlanması, başvurusu ve uygulanması aşamalarında danışmanlık şirketlerinden destek alınmalıdır", %29,5'lik oranla "hiç gerekli değil" olarak değerlendirildiği görülmektedir.

Bu sonuçlardan yola çıkarak "projelerin hazırlık ve başvuru aşamalarında projenin bütçe büyüklüğünün desteklenecek miktarı geçmemesine dikkat edilmesi" önerisi "çok gerekli" olarak değerlendirildiği vurgulanmalıdır. Bunun nedeni, yerel yönetimlerin hazırladıkları projelerin bütçelerinin, proje tekliflerinde/çağrılarında belirtilen proje bütçelerini aşması durumunda projenin kabul edilmeyecek olmasıdır. "Diğer kurumların daha önce yürüttükleri projelerden elde ettikleri tecrübelerden yaranılması" önerisi "çok gerekli" şeklinde cevaplandırılmıştır. Bu bağlamda verilen cevaplar değerlendirildiğinde yerel yönetimlerin diğer kurumların daha önce yürüttükleri projelerin deneyim ve tecrübelerden yararlanarak hazırlayacakları ve yürütecekleri projelerin başarı oranlarını arttırma düşüncesini öne çıkardıkları vurgulanmalıdır. Proje başvurularında sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler ile ortak

çalışılmalı önerisine verilen "çok gerekli" ve "gerekli" cevapları birlikte değerlendirildiğinde yerel yönetimlerin ağırlıklı olarak katıldıkları söylenebilir. Bu çerçevede, yerel yönetimlerin sivil toplum ve üniversitelerden proje başvurusu aşamalarında alacakları teknik destek ve işbirliği ile projelerin kabul edilme oranlarının artması ve fonlardan yararlanmalarının kolaylaşması önemli bir düşünce olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle yerel yönetimlerin sivil toplum kuruluşları ve üniversitelerle yapılacak ortak çalışmaların "gerekli" olduğu düşüncesinde oldukları söylenebilir. Buna karşın yerel yönetimlerin "danışmalık şirketlerinden projenin hazırlık, başvurur ve uygulama aşamalarında destek alınması" önerisine "hiç gerekli değil" cevabı verilmiştir. Bu bağlamda proje yürüten yerel yönetimlerin danışmanlık şirketlerinin yapacakları yardım ve desteğe ihtiyaç duymadıkları sonucu çıkartılabilir.

6. 4. 5. 2. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Türkiye'de AB Fonlarının Yürütülmesinden Sorumlu İlgili Birimlerden Beklentileri

Yerel yönetimlere "Türkiye'de AB fonlarının yürütülmesinden sorumlu ilgili birimlerden beklentilerine" ilişkin hazırlanan beklenti listesindeki ifadelere katılım oranları sorulmuştur. Yerel yönetimlerin Türkiye'de AB fonlarının yürütülmesine sorumlu ilgili birimlerden, "yerel yönetimlere teşvik destek ve yardımlarda bulunulması", "uzman personel istihdamının kolaylaştırılması", "bürokratik engellerin kaldırılması", "başarılı proje örneklerinin paylaşılması" ve "bilgi ve teknik destek sağlanmasına" yönelik beklentileri yer almaktadır.

Yerel yönetimlerin verdiği cevapların dağılımlıları Tablo 6. 27. 1'de verilmektedir.

Tablo 6. 27. 1. Yerel Yönetimlerin AB Fonlarının Yürütülmesinden Sorumlu İlgili Birimlerden Beklentileri

AB projeleri için öneriler	Çok Gerekli		Gerekli		Orta düzeyde gerekli		Az gerekli		Hiç gerekli değil		Cevap Verilmeyen		Toplam	
	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %
Proje hazırlama ve başvuru aşamalarında İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü), yerel yönetimlere gerekli teşvik, destek ve yardımda bulunmalıdır	32	**41,0**	26	33,3	9	11,5	6	7,7	3	3,8	2	2,6	78	100
İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü), yerel yönetimlerin proje birimlerinde görevlendirilmek üzere uzman personel istihdamını kolaylaştırmalıdır	39	**50,0**	24	30,8	8	10,3	1	1,3	2	2,6	4	5,1	78	100
İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü),fon yardımlarının kullanılmasında bürokratik engel ve gecikmeleri tespit edip gerekli tedbirleri almalıdır	41	**52,6**	24	30,8	4	5,1	2	2,6	3	3,8	4	5,1	78	100
İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü),daha önce yürütülen başarılı proje örneklerinin paylaşılmasını sağlamalıdır	36	**46,2**	24	30,8	5	6,4	3	3,8	7	9,0	3	3,8	78	100
İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü), projenin hazırlanması ve uygulanması aşamalarında yerel yönetimlere bilgi ve teknik destek sağlamalıdır	33	**42,3**	30	38,5	5	6,4	3	3,8	2	2,6	5	6,4	78	100

Tablo 6. 27. 1'de yerel yönetimlerin Türkiye'de AB fonlarının yürütülmesinden sorumlu ilgili birimlerden beklentilerine ilişkin sorulara verilmiş cevapların dağılımları verilmiştir. Tablo 6. 27. 1. incelendiğinde;

- "Proje hazırlama ve başvuru aşamalarında İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü), yerel yönetimlere gerekli teşvik, destek ve yardımda bulunmalıdır", %41'lik oranla "çok gerekli" olarak değerlendirilmiştir.
- "İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü), yerel yönetimlerin proje birimlerinde görevlendirilmek üzere uzman personel istihdamını kolaylaştırmalıdır", %50'lik oran ile "çok gerekli" olarak görülmektedir.
- "İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü),fon yardımlarının kullanılmasında bürokratik engel ve gecikmeleri tespit edip gerekli tedbirleri almalıdır", %52,6'lık oranla "çok gerekli" olarak değerlendirilmiştir.
- "İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü),daha önce yürütülen başarılı proje örneklerinin paylaşılmasını sağlamalıdır", %46,2'lik oranla ile "çok gerekli" olarak değerlendirilmiştir.
- "İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü), projenin hazırlanması ve uygulanması aşamalarında yerel yönetimlere bilgi ve teknik destek sağlamalıdır", %42,3 oranla "çok gerekli" olarak değerlendirilmiştir.

Proje yürüten yerel yönetimler, ilgili birimlerin, (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü) "yerel yönetimlere gerekli teşvik, destek ve yardımda bulunmalıdır", "uzman personel istihdamını kolaylaştırmalıdır", "bürokratik engel ve gecikmeleri tespit edip gerekli tedbirleri almalıdır" "daha önce yürütülen başarılı proje örneklerinin paylaşılmasını sağlamalıdır" ve "yerel yönetimlere bilgi ve teknik destek sağlamalıdır" ifadelerine "çok gerekli" cevabı ile ağırlıklı olarak katıldıkları görülmektedir. İlgili birimlerin gerekli teşvik, destek ve yardımlar yoluyla yerel yönetimlerin proje hazırlama ve başvuru aşamalarıyla ilgili bilgi ve tecrübe eksiklikleri gidermesi yerel yönetimlerin proje hazırlamalarını kolaylaştıracak ve proje başvurularının kabul oranları artacaktır. Bu bağlamda proje yürüten yerel yönetimlerin ilgili birimler teşvik, destek ve yardımına ihtiyaç duydukları söylenebilir. Proje yürüten

yerel yönetimlerin proje birimlerinde çalıştırılacak uzman personel istihdamının kolaylaştırılması yönünde de ilgili birimlerden beklenti içinde oldukları görülmektedir.

Proje yürüten yerel yönetimlerin fonların kullanılmasında bürokratik engel ve gecikmeler ile karşı karşıya kaldıkları, bunun aşılabilmesi için ilgili birimlerin gerekli düzenleme ve çalışmaları yapmaları gerektiği verilen cevaplardan çıkarılabilir. Bunun dışında ilgili birimlerin daha önce yürütülen başarılı proje örneklerini, proje yürüten yerel yönetimler arasında paylaşımının sağlanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu sayede bilgi ve tecrübe eksikliği yaşayan yerel yönetimlerin eksiklilerini aşmaya çalıştıkları söylenebilir. Proje yürüten yerel yönetimler, ilgili birimlerin projenin hazırlanması ve uygulanması aşamalarında yerel yönetimlere bilgi ve teknik destek sağlaması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu çerçevede, büyük çoğunluğu ilk kez proje hazırlayan yerel yönetimlerin proje hazırlama ve başvuru aşamalarında bilgi ve teknik ihtiyaç duydukları görülmektedir. Bunu aşabilmek içinde ilgili birimlerin, yerel yönetimlere proje hazırlama ve başvuru aşamalarında bilgi ve teknik destek sağlaması önemli bir sorumluluk olarak ortaya çıkmaktadır.

Yerel yönetimlerin Türkiye'de AB fonlarının yürütülmesinden sorumlu ilgili birimlerden beklentilerine ilişkin seçilen beklentiler şunlardır; "bürokratik engeller kaldırılmalı", "proje duyuru araçları geliştirilmeli", "teknik destek verilmeli", "teknik bilgiler Türkçe olmalı" ve "eğitim ve seminerler düzenlenmesine" yönelik beklentileri de bulunmaktadır. Yerel yönetimlere Türkiye'de AB fonlarının yürütülmesinden sorumlu ilgili birimlerden bu yöndeki beklentileri de sorulmuştur. Yerel yönetimlerin verdiği cevapların dağılımları Tablo 6. 27. 2'de verilmektedir (Tablo 6. 27. 1'in devamı).

Tablo 6. 27. 2 Yerel Yönetimlerin AB Fonlarının Yürütülmesinden Sorumlu İlgili Birimlerden Beklentileri

AB projeleri için öneriler	Çok Gerekli		Gerekli		Orta düzeyde gerekli		Az gerekli		Hiç gerekli değil		Cevap Verilmeyen		Toplam	
	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %	Frekans	Yüzde %
İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) projelerin duyurulması, başvuru ve uygulama aşamalarında karşılaşılan bürokratik engel ve gecikmeleri tespit edip gidermelidir	46	**59,0**	15	19,2	9	11,5	1	1,3	3	3,8	4	5,1	78	100
İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) ihale duyularından yerel yönetimlerin zamanında haberdar olması için kullandığı duyuru araçlarını geliştirmelidir	27	**34,6**	31	**39,7**	7	9,0	6	7,7	3	3,8	4	5,1	78	100
İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) proje hazırlama ve uygulama aşamalarında kurumlara teknik destek vermelidir	44	**56,4**	22	28,2	4	5,1	1	1,3	2	2,6	5	6,4	78	100
İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) AB fonlarıyla ilgili gerekli tüm teknik bilgilere internet sayfalarında Türkçe olarak yer vermelidir	51	**65,4**	14	17,9	6	7,7	3	3,8	2	2,6	2	2,6	78	100
İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) AB mali yardımlarıyla ilgili yerel yönetimlere yönelik eğitim ve seminerler düzenlemelidir	50	**64,1**	23	29,5	1	1,3	0	0	2	2,6	2	2,6	78	100

Tablo 6. 27. 2'de görüldüğü gibi, yerel yönetimlerin Türkiye'de AB fonlarının yürütülmesinden sorumlu ilgili birimlerden beklentilerine ilişkin değerlendirmelerine sunulan ifadelere verdikleri cevapların dağılımı incelendiğinde;

- "İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) projelerin duyurulması, başvuru ve uygulama aşamalarında karşılaşılan bürokratik engel ve gecikmeleri tespit edip gidermelidir", %59'luk oranla "çok gerekli" olarak değerlendirilmiştir.
- "İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) ihale duyularından yerel yönetimlerin zamanında haberdar olması için kullandığı duyuru araçlarını geliştirmelidir", %39,7 oranla gerekli ve %34,6 oranla "çok gerekli" olarak değerlendirilmiştir. "Gerekli" ve "çok gerekli" cevapları birlikte ele alındığında yerel yönetimlerin duyuru araçlarının geliştirilmesi gerektiğine katıldıkları görülmektedir.
- "İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) proje hazırlama ve uygulama aşamalarında kurumlara teknik destek vermelidir", %56,4 oran ile "çok gerekli" cevabı verilmiştir.
- "İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) AB fonlarıyla ilgili gerekli tüm teknik bilgilere internet sayfalarında Türkçe olarak yer vermelidir", %65,4 oranla "çok gerekli" olarak değerlendirilmiştir.
- "İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) AB mali yardımlarıyla ilgili yerel yönetimlere yönelik eğitim ve seminerler düzenlemelidir", %64,1 oranla "çok gerekli" cevabı verilmiştir.

Proje yürüten yerel yönetimler, ilgili birimlerin, (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) "karşılaşılan bürokratik engel ve gecikmeleri tespit edip gidermelidir" önerisini "çok gerekli" olarak değerlendirmişlerdir. Bu bağlamda verilen cevap değerlendirildiğinde proje yürüten yerel yönetimlerin projelerin hazırlanması, başvurusu ve uygulama aşamalarında "bürokratik engel ve gecikmelerden" şikâyetçi oldukları ve bunların giderilmesi gerektiği düşüncesinde oldukları söylenebilir. Bürokratik engel ve gecikmelerin yerel yönetimlerin yürüttükleri projelerin zamanında ve başarılı sonuçlanmasını olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. yerel yönetimler, ilgili birimlerin yerel yönetimlerin,

"ihale duyurularından zamanında haberdar olunması için duyuru araçlarını geliştirmesi" önerisini de gerekli olarak değerlendirmiştir. Bu cevap değerlendirildiğinde yerel yönetimlerin "proje ihale duyurularından zamanında haberdar olma" konusunda sorunlar yaşadıkları söylenebilir. İlgili birimlerin yerel yönetimlerin proje ihalelerinden zamanında haberdar olması için duyuru araçlarının daha etkin hale getirmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bunun dışında ilgili birimlerin, "proje hazırlama ve uygulama aşamalarında kurumlara teknik destek vermelidir" önerisi "çok gerekli" olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, proje yürüten yerel yönetimlerin çoğunun ilk kez proje yürüttüğü için proje hazırlama ve uygulama aşamaları konusunda gerekli teknik tecrübe ve bilgiye sahip olmadığı için yerel yönetimlerin proje hazırlama ve uygulama konusunda teknik sorunlarla karşı karşıya kaldıkları söylenebilir. Bu nedenle yerel yönetimlerin ilgili birimlerin teknik desteğine ihtiyaç duydukları için bu öneriyi "çok gerekli" cevabı verilmiştir. Ayrıca, AB fonlarıyla ilgili internete yer alan teknik bilgilerin Türkçe olarak yer alması "çok gerekli" olarak değerlendirilmiştir. İlgili birimlerin, "AB mali yardımlarıyla ilgili yerel yönetimlere yönelik eğitim ve seminerler düzenlemesi" de "çok gerekli" görülmüştür. Bu durumun yerel yönetimlerin kendilerini proje hazırlama ve uygulama konusunda yeterli bilgi ve tecrübeye sahip olmadıkları kanaatinde olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Bu eğitimler ve seminerler sayesinde yerel yönetimlerin proje hazırlama ve uygulama konularındaki bilgi eksiklileri giderilerek daha fazla proje üretmeleri sağlanacaktır.

6. 4. 6. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Türlerine Göre Nüfus Dağılımları

Yerel yönetim birimleri/yerel yönetim birliklerinin türlerinin nüfus oranlarına göre dağılımı Tablo 6. 28'de verilmektedir.

Tablo 6. 28. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Türlerine Göre Nüfusları

Yerel Yönetim Birimin/ Birliğinin Türü	Yerel Yönetimlerin/Yerel Yönetim Birliğinin Hizmet Sunduğu Nüfus									Toplam
	0–2.000	2.001– 5.000	5.001– 10.000	10.001– 20.000	20.001– 50.000	50.001– 100.000	100.001– 250.000	250.001– 500.000	500.001 ve üzeri	
Belediye	3	**14**	4	3	2	5	7	3	6	**47**
il Özel İdaresi	0	0	0	0	0	0	0	2	**11**	**13**
Köy	5	1	0	0	0	0	0	0	0	**6**
Köylere Hizmet Götürme Birliği	0	0	2	1	1	0	2	1	0	**7**
Diğer Birlikler	0	0	0	0	0	0	3	0	0	**3**
Toplam	**8**	**15**	**6**	**4**	**3**	**5**	**12**	**6**	**17**	**76**

Tablo 6. 28'de görüldüğü gibi en fazla proje yürüten yerel yönetim birimleri olan belediyelerden küçük belediyelerin proje konusunda önde olduğu görülmektedir. Bu durum küçük belediyelerin kapasite ve proje yeteneğini arttırma adına olumlu bir tablodur.

6. 4. 7. Yerel Yönetimlerin Proje Birimine Sahip Olup Olmama İle Proje Hazırlama Yeteneğinin Gelişememesi ve Teknik Ayrıntıların İyi Bilinmemesi Arasındaki İlişki

Proje birimi olup olmamasına göre proje hazırlama yeteneğinin yeteri kadar gelişmemiştir ifadesine verilen cevaplar arasındaki ilişki Tablo 6. 29'da verilmektedir.

Tablo 6. 29. Proje Birimi Olup Olmamasına Göre Proje Hazırlama Yeteneğinin Gelişmemiş Olması Sorununa Katılım Düzeyi

		Proje Hazırlama Yeteneğinin Kurumunuzda Yeteri Kadar Gelişmemiş Olması					Toplam
Kurumunuzda AB Fonlarından yararlanmak üzere kurulmuş özel bir birim ya da proje hazırlama ünitesi var mıdır?		Hiç Önemli Bir Sorun Değil	Az Önemli Bir Sorun	Orta Düzeyde Önemli Bir Sorun	Önemli Bir Sorun	Çok Önemli Bir Sorun	
Evet	Frekans	6	8	11	3	4	**32**
	Grup İçi Yüzde	**18,8%**	**25,0%**	34,4%	9,4%	12,5%	**100,0%**
	Yüzde	46,2%	66,7%	61,1%	17,6%	30,8%	**43,8%**
Hayır	Frekans	7	4	7	14	9	**41**
	Grup İçi Yüzde	17,1%	9,8%	17,1%	**34,1%**	**22,0%**	**100,0%**
	Yüzde	53,8%	33,3%	38,9%	82,4%	69,2%	**56,2%**
Toplam	Frekans	13	12	18	17	13	**73**
	Grup İçi Yüzde	17,8%	16,4%	24,7%	23,3%	17,8%	**100,0%**
	Yüzde	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

Tablo 6. 29. incelediğinde görüldüğü gibi AB fonlarından yaralanmak için proje hazırlama birimi olan yerel yönetimlerin "proje hazırla yeteneğinin yeteri kadar gelişmemiş olması" sorusuna verdiği cevaplar içinde en yüksek oranı %25 ile "az önemli bir sorun" cevabı verilmiştir. Bunun dışında proje birimi olan yerel yönetimlerin %18,8'inin bu sorunu "hiç önemli bir sorun değil" olarak değerlendirilmiştir. Buna karşın proje birimi olmayan yerel yönetimlerin "proje hazırla yeteneğinin yeteri kadar gelişmemiş olması" sorusuna verdiği cevaplara bakıldığında %34,1'nin "önemli bir sorun" ve %22'sinin "çok önemli bir sorun" olarak değerlendiği görülmektedir. Bu bağlamda, proje birimi olan yerel yönetimlerin açısında "proje hazırlama yeteneğinin yeteri kadar gelişmemiş olması" sorun oluşturmadığı görülmesine karşın; proje birimi olmayan yerel yönetimler açısından "proje hazırlama yeteneğinin yeteri kadar gelişmemiş olmasının" önemli bir sorun olduğu görülmektedir. Bu cevaplar açısından proje birimlerinin "yerel yönetimlerin proje hazırlama yeteneklerini gelişmesini sağladığı" söylenebilir.

Yerel yönetimlere sorulan " teknik ayrıntıların iyi bilinmemesi" sorusuna verilen cevapların yerel yönetimlerin proje biriminin olup olamadığı ilişkin sorulan soruya verilen cevaplar açsından dağılımı tablo 6. 30'da verilmektedir.

Tablo 6. 30. Proje Birimi Olup Olmamasına Göre Cevapların Teknik Ayrıntıların İyi Bilinmemesi Sorununa Katılım Düzeyi

		Proje Hazırlarken Dikkat Edilmesi Gereken Teknik Ayrıntıların İyi Bilinmemesi					Toplam
Kurumunuzda AB Fonlarından yararlanmak üzere kurulmuş özel bir birim ya da proje hazırlama ünitesi var mıdır?		**Hiç Önemli Bir Sorun Değil**	**Az Önemli Bir Sorun**	**Orta Düzeyde Önemli Bir Sorun**	**Önemli Bir Sorun**	**Çok Önemli Bir Sorun**	
Evet	**Frekans**	7	3	12	6	4	**32**
	Grup İçi Yüzde	**21,9%**	9,4%	37,5%	**18,8%**	**12,5%**	**100,0%**
	Yüzde	87,5%	20,0%	63,2%	35,3%	33,3%	**45,1%**
Hayır	**Frekans**	1	12	7	11	8	**39**
	Grup İçi Yüzde	2,6%	30,8%	17,9%	**28,2%**	**20,5%**	**100,0%**
	Yüzde	12,5%	80,0%	36,8%	64,7%	66,7%	**54,9%**
Toplam	**Frekans**	8	15	19	17	12	**71**
	Grup İçi Yüzde	11,3%	21,1%	26,8%	23,9%	16,9%	**100,0%**
	Yüzde	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**

Tablo 6. 30 incelendiğinde görüldüğü gibi proje birimi olan yerel yönetimler açısında "teknik ayrıntıların iyi bilinmemesi" sorununa verdiği cevaplar açısından grup içi cevaplarına bakıldığında %21,9 ile "hiç önemli bir sorun" değil olarak değerlendirilmesine karşın, "önemli" ve "çok önemli" bir sorun olarak görenlerin toplam oranı %31,3'dür. Proje birimi olamayan yerel yönetimlerin "teknik ayrıntıların iyi bilinmemesine" verdikleri cevaplara bakıldığında %48,7'sinin "önemli" ve "çok önemli" bir sorun olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda "teknik ayrıntıların iyi bilinmemesinin" proje birimi olmayan yerel yönetimler açısından "önemli bir sorun" olduğu söylenebilir. Proje birimi olan yerel yönetimler açısından "teknik ayrıntıların iyi bilinmemesinin" sorusuna "hiç önemli bir sorun" değil cevabı verilmiştir. Sorulara verilen cevaplar değerlendirildiğinde proje birimine sahip yerel yönetimlerin proje hazırlama ve uygulama aşamalarında gerekli teknik bilgi ve tecrübeye sahip oldukları söylenebilir. Buna karşın proje birimi olmayan yerel yönetimlerin proje hazırlama ve uygulama aşmaları için gerekli teknik bilgi ve tecrübeye sahip olmadıkları için projenin bu aşamalarında sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir.

6. 4. 8. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Büyüklükleri (Nüfus) Açısından Karşılaşılan Sorunlara ve Elde Edilen Sonuçlara Katılım Düzeyi

Bu bölümde yerel yönetimlerin karşılaştıkları sorunların önem düzeyi ve yürütülen projelerden elde edilen sonuçlara ilişkin sorulara verilen cevapların nüfus açısından dağılımları değerlendirilecektir. Bu kısımda söz konusu dağılımların tabloları çok fazla yer alacağı için sadece sonuçlar ve sonuçların değerlendirilmesine yer verilecektir.

6. 4. 8. 1. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Büyüklükleri (Nüfus) Açısından Karşılaşılan Sorunların Önemine Katılım Düzeyleri

- "Proje hazırlama yeteneğinin kurumunuzda yeteri kadar gelişmemiş olması" sorusuna verilen cevapların nüfus açısından dağılımında herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. "Proje hazırlama yeteneğinin kurumuzda yeteri kadar gelişmemiş olması" sorusuna nüfus göre verilen cevaplar değerlendirildiğinde önemli bir sorun olarak değerlendirilmektedir.
- "Proje hazırlarken dikkat edilmesi gereken teknik ayrıntıların iyi bilinmemesi" sorusuna verilen cevapların nüfusa göre verilen cevaplara bakıldığında önemli bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Nüfusun verilen cevaplarda herhangi bir farklılığa yol açmamıştır.
- "Projede sağlanan mali yardımların geç gelmesi" sorusuna verilen cevapların nüfus açısından değerlendirildiğinde hiç önemli bir sorun değil olarak değerlendirilmiştir. Yerel yönetimlerin nüfuslarındaki değişimin verilen cevaplarda farklılığa yol açmadığı görülmüştür.
- "Proje hazırlama ve uygulama konusunda personel sayısının azlığı" sorusuna verilen cevapların nüfus açısından dağılımında nüfus arttıkça sorunun önem düzeyinin azalmaktadır. Bu bağlamda nüfusu fazla olan yerel yönetimler açısından önemli bir sorun olarak değerlendirilmemiştir. Küçük ve orta düzeyde nüfusa sahip yerel yönetimler açsından bu sorun önemli olarak değerlendirilmiştir.
- "Proje hazırlama ve uygulama konusunda uzman personel eksikliği" verilen cevapların nüfusa göre dağılımında sorunun önem düzeyine ilişkin verilen cevaplarda farklılık görülmemiştir.

6. 4. 8. 2. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Büyüklükleri (Nüfus) Açısından Elde Edilen Sonuçlara Katılım Düzeyi

- "Kurumsal olarak proje hazırlama ve uygulama yeteneğimiz gelişmiştir" sorusuna verilen cevapların nüfus açısından verilen cevaplarda herhangi bir farklılık görülmemiştir. Bu soruya "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevabı verilmiştir.
- "Projede çalışan personelimizin tecrübesi artmıştır" sorusuna verilen cevaplar açısından nüfustaki değişmelerin verilen cevaplarda bir farklılığa yol açmadığı görülmüştür. Yerel yönetimlerin nüfus açısından verdikleri cevaplara bakıldığında "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevabı verilmiştir.
- "Yeni projeler hazırlama konusunda isteğimiz artmıştır" sorusuna verilen cevaplar nüfus açısından verilen cevaplarda herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Yerel yönetimlerin nüfus açısından verdikleri cevaplara bakıldığında "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevabı verilmiştir.
- "Kendi kaynaklarımızla gerçekleştiremeyeceğimiz bir projeyi/hizmeti tamamlama fırsatı bulduk" sorusuna nüfusa göre verilen cevaplar incelediğinde nüfus arttıkça katılımın azaldığı görülmüştür. Nüfusu fazla olan yerel yönetimlerin bu soruya katılmadıkları görülürken düşük nüfusa sahip yerel yönetimlerin bu soruya katılımlarının yüksek olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak nüfusu fazla olan büyük yerel yönetimlerin mali kaynak açısından, düşük nüfusa sahip yerel yönetimlere göre daha fazla kaynağa sahip oldukları için cevaplarda farklılık olduğu söylenebilir.
- "Diğer kurumlarla (üniversite, STK, kamu kurumları) yaptığımız işbirliği, ortak çalışma ve işbirliği anlayışımızı geliştirmiştir" sorusuna nüfus açısından katılım oranlarına bakıldığında düşük nüfusa sahip yerel yönetimlerin katılım oranları azalmıştır. Buna karşın nüfus arttıkça katılımın oranın arttığı görülmüştür. Bunda büyük nüfusa sahip yerel yönetimlerin diğer kurumlarla işbirliği ve ortaklık kurma olanaklarının daha fazla olmasından kaynaklandığı söylenebilir.
- "Mali yardımların zamanında aktarılmaması yeni proje hazırlama şevkimizi kırmıştır" sorusuna verilen cevapların nüfusa göre dağılımlarına bakıldığında herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. Nüfusa göre verilen cevaplara bakıldığında bu proje sonucuna katılımın düşük kaldığı görülmüştür.

- "Kurumumuzun proje bütçesine aktarması gereken parasal katkıyı (eş finansman) temin etmede zorlandık" sorusuna verilen cevaplarda nüfus arttıkça katılımın düştüğü görülmüştür. Bu bağlamda düşük nüfusa sahip yerel yönetimlerin eş finansman sağlamada fazla nüfusa sahip yerel yönetimlere göre daha fazla zorluk yaşadıkları söylenebilir.
- "Bürokratik engeller veya gecikmeler yeni proje hazırlama şevkimizi kırmıştır" sorusuna verilen cevaplar nüfus açısından karşılaştırıldığında nüfus arttıkça katılımın düştüğü görülmüştür. Küçük nüfusa sahip yerel yönetimlerin bürokratik engelleri aşmada daha çok zorlandıkları bu durumun yeni proje hazırlama isteklerini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Buna karşın fazla nüfusa sahip yerel yönetimlerin bürokratik engel ve gecikmeleri daha rahat aşabilmeleri nedeniyle yeni proje hazırlama isteklerini olumsuz yönde etkilemediği söylenebilir.
- "Proje birimimizde görev yapan personelimizin sayı olarak yetersiz kaldığını gördük" sorusuna verilen cevapların nüfusa göre dağılımda herhangi bir farklılık görülmemektedir.
- Proje birimimizde çalışan personelimizin nitelik yönünden eksiklikleri başarılı sonuçlar almamızı engellemiştir" sorusuna verilen cevapların nüfus bakımından incelendiğinde nüfustaki değişimin verilen cevaplarda bir farklılığa yol açmamıştır.

6. 4. 9. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Türleri Açısından Karşılaşılan Sorunların Önemine ve Elde Edilen Sonuçlara Katılım Düzeyleri

Bu bölümde yerel yönetimlerin karşılaştıkları sorunların önem düzeyi ve yürütülen projelerden elde edilen sonuçlara ilişkin verilen cevaplarda yerel yönetim/yerel yönetim birliklerinin türlerine göre verilen cevaplar farklılık olup olmadığı değerlendirilmektedir. Söz konusu soruların dağılımlarını yansıtan tabloların fazla yer kaplayacağı düşüncesiyle sadece sonuç ve değerlendirmelere yer verilecektir.

6. 4. 9. 1 Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Türleri Açısından Karşılaşılan Sorunların Önemine Katılım Düzeyleri

- "Proje hazırlama yeteneğinin kurumunuzda yeteri kadar gelişmemiş olması" sorusuna verilen cevapların yerel yönetimlerin türüne göre dağılımında belediyeler, köyler, köylere hizmet götürme birlikleri ve diğer birliklerin bu sorunu "önemli bir sorun" olarak değerlendirmiştir. İl özel idarelerinin bu sorunu "önemli bir sorun" olarak değerlendirilmediği görülmüştür. Bu soruya yerel yönetimlerin cevapları arasında farlılığın ortaya çıkmasının il özel idarelerin kurumsal olarak daha büyük ve daha fazla proje tecrübesine sahip olmasından kaynaklandığı söylenebilir.
- "Proje hazırlarken dikkat edilmesi gereken teknik ayrıntıların iyi bilinmemesine" yerel yönetimlerin türüne göre verilen cevaplarda belediyeler, köyler, köylere hizmet götürme birlikleri ve diğer birlikler "önemli bir sorun" olarak görmesine karşın il özel idareleri "hiç önemli bir sorun değil" şeklinde değerlendirmiştir. Diğer yerel yönetimlere oranla daha fazla proje tecrübesi ve bilgisine sahip il özel idarelerin proje hazırlamada daha az sorun yaşadıkları söylenebilir.
- "Proje başvurusu için bürokratik prosedürlerin fazla ve zaman alıcı olması" sorusuna yerel yönetimlerin türüne göre verilen cevaplarda belediyeler, köyler, köylere hizmet götürme birlikleri ve diğer birlikler "önemli bir sorun" şeklinde değerlendirilirken; il özel idareleri "az önemli bir sorun" olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda il özel idarelerin kurumsal yapılarının daha büyük olması nedeniyle proje hazırlama ve uygulama aşamalarında karşılaşılan bürokratik engel ve gecikmeleri diğer yerel yönetimlere oranla daha rahat aşabildikleri görülmektedir.
- "Proje tekliflerinden/çağrılarından zamanında haberdar olunamamasına" yerel yönetimlerin türleri açısından verilen cevaplarda herhangi bir farlılık bulmamaktadır. Yerel yönetimler türleri açısından değerlendirildiğinde bu sorunu "hiç önemli bir sorun değil" şeklinde değerlendirmiştir.
- "Projede sağlanan mali yardımların geç gelmesi" sorusuna yerel yönetimlerin türlerine göre verdikleri cevaplar incelendiğinde herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. Yerel yönetimler bu soruyu "önemli bir sorun" olarak değerlendirmiştir.

- "Proje hazırlama ve uygulama konusunda personel sayısının azlığı" sorusuna belediyeler, köyler, köylere hizmet götürme birlikleri ve diğer birlikler "önemli bir sorun" olarak görürken; il özel idareleri bunu "bir sorun değil" olarak değerlendirmektedir. Kurumsal yapıları daha büyük olan il özel idarelerinin proje hazırlama ve uygulama aşamalarında yeterli personele sahip oldukları söylenebilir.
- "Proje hazırlama ve uygulama konusunda uzman personel eksikliğine" verilen cevapların yerel yönetim türlerine göre dağılımlarına bakıldığında belediyeler, köyler, köylere hizmet götürme birlikleri ve diğer birliklerin bunu "önemli bir sorun" olarak ifade ettiği görülmektedir. İl özel idareleri bu soruya ise "hiç önemli bir sorun değil" cevabını vermiştir. Bu bağlamda il özel idarelerinin uzman personel istihdam edilmesinde sorun yaşamadıkları yada eksikliğini hissetmedikleri görülmektedir.
- "Proje hazırlama ve uygulama aşamalarında sivil toplum kurumlarından destek alınamaması" sorusuna yerel yönetim türlerine göre verilen cevaplar incelendiğinde herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. Bu soruya "hiç önemli bir sorun değil" cevabı verilmiştir.
- "Projeyi uygulama aşamasında yerel halkın olumsuz tutum ve yaklaşımları" sorusuna yerel yönetim türleri itibariyle verilen cevaplar incelendiğinde cevaplar arasında farklılık görülmemiştir. Yerel yönetimlerin türleri açısından soruya verilen cevaplara bakıldığında "hiç önemli bir sorun değil" cevabının ağırlık kazandığı görülmektedir.

6. 4. 9. 2. Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Türleri Açısından Elde Edilen Sonuçlara Katılım Düzeyleri

- "Kurumsal olarak proje hazırlama ve uygulama yeteneğimiz gelişmiştir" sonucuna yerel yönetimleri katılım düzeylerin açısından verilen cevaplar arasında herhangi bir farlılık bulunamamıştır.
- "Projede çalışan personelimizin tecrübesi artmıştır" sorusuna yerel yönetimlerin oldukça katılıyorum ve kesinlikle (tam) katılıyorum cevapları ağırlık kazanmaktadır. Türlerine göre verilen cevaplarda bir farklılık saptanmamıştır.
- "Yeni projeler hazırlama konusunda isteğimiz artmıştır" sorusuna yerel yönetimlerin verdiği cevaplar incelendiğinde türleri itibariyle herhangi bir

farklılık gözlenmemiştir. Yerel yönetim türlerine göre soruya verilen cevaplar içersinde en fazla "oldukça katılıyorum" ve "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevapları verildiği görülmüştür.

- "Kendi kaynaklarımızla gerçekleştiremeyeceğimiz bir projeyi/hizmeti tamamlama fırsatı bulduk" sorusuna verilen cevaplarda yerel yönetim türlerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Verilen cevaplar arasından "oldukça katılıyorum" ve "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevapları ön plana çıkmaktadır.
- "Diğer kurumlarla yaptığımız işbirliği, ortak çalışma ve işbirliği anlayışımızı geliştirmiştir" sorusuna verilen cevaplarda yerel yönetim türleri itibariyle verilen cevaplar açısından köy, köylere hizmet götürme birlikleri ve diğer birlikler açsından "hiç katılmıyorum" cevabı ön plana çıkarken; belediye ve il özel idareleri açısından verilen cevaplar içinde "oldukça katılıyorum" ve "kesinlikle (tam) katılıyorum" cevapları ön plana çıkmaktadır. Belediyelerin ve il özel idarelerin yürüttükleri projelerde diğer kurumlarla ortaklık ve işbirliği kurma fırsatı buldukları görülmektedir.
- "AB'nin projeye mali yardımı miktar olarak az olduğundan etkileri sınırlı kalmıştır" sonucuna yerel yönetimlerin türleri ne göre verdikleri cevaplar açısından "hiç katılmıyorum" cevabı verilmiştir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin türleri itibariyle verdikleri cevaplar açısından bir farklılık görülmemiştir.
- "Mali yardımların zamanında aktarılmaması yeni proje hazırlama şevkimizi kırmıştır" sorusuna verilen cevaplar bakımından farklılıklar gözlenmemiştir. Yerel yönetimleri türleri itibariyle verilen cevaplar incelendiğinde "hiç katılmıyorum" cevabı verildiği görülmüştür.
- "Proje birimimizde çalışan personelimizin nitelik yönünden eksiklikleri başarılı sonuçlar almamızı engellemiştir" sorusuna verilen cevaplar açısından yerel yönetim türleri itibariyle verilen cevaplar arasında herhangi bir farklılık görülmemiştir. Yerel yönetim türleri itibariyle verdikleri cevaplar incelendiğinde bu soruya "hiç katılmıyorum" cevabının ön plana çıktığı görülmektedir.
- "Halkın projeye kuşkulu yaklaşımı ve muhalefeti, proje uygulamasının başarısını düşürmüştür" sorusuna yerel yönetimlerin türleri itibariyle verdiği cevaplarda bir farklılık gözlenmemiştir.

6. 4. 10. Ankette Açık Uçlu Soruya Verilen Cevaplarda Proje Yürüten Yerel Yönetimlerin Karşılaştıkları Sorunlar, Konuyla İlgili Tespit ve Öneriler

Ankette katılan yerel yönetim/yerel yönetim birliklerinin açık uçlu soruya verdiği cevaplar incelendiğinde, bürokratik engeller ve gecikmelerin önemli bir sorun olarak vurgulandığı görülmektedir. Yerel yönetim/yerel yönetim birliklerinin açık uçlu sorularda projenin hazırlık ve uygulama aşmalarında karşılaştığı sorunlar, bürokratik engel ve gecikmeler ile ilgili görüşleri, tespitleri ve önerileri arasında öne çıkanlar aşağıda aktarımıştır.

Mesleki eğitim projesi yürüten bir belediyenin proje sorumlusunun proje malzemesi temininde yaşadığı güçlüklerle ilgili sözleri şu şekildedir:

"Bu tür projeler ülkemizde ilk kez yapıldığı için bazı güçlüklerle karşılaşıldı. Örneğin 6–7 ay Maliye Bakanlığı'ndan KDV muafiyeti belgesi için yazı bekledik. Dolayısıyla satın almaları gerçekleştiremedik. Ayrıca bazı araç ve gereçlerin (bilgisayar, video kamera vb.) mutlaka AB ülkelerinden alınması zorunluluğu (menşee belgesi) bazı sıkıntılara neden olmuştur."

Tarım ve hayvancılık eğitimi ve altyapı projesi yürüten bir belediyenin proje yetkilisinin aynı konuyla ilgili tespit ve önerileri şunlardır;

"İhale sistemi AB standartlarına göre ihale yapılmış olup, 4734 sayılı KİK'nın dışında bir ihale sistemi (satın alma) kullanılmıştır. Bu sistem uyguladığımız yeni bir uygulamadır. Yapılan ihalelerde kullanılan malzemelerin menşee belgeleri ibraz etmek zorundasınız. Malzemeye ait imalata uygunluk belgesi veya imalat yeterlilik belgesi hangi ülkede veya yurtiçinde üretim yeri belgeleri istenmektedir. Sonuç itibariyle beldemizde yapılan tesis çevre ve insan sağlığı açısından son derece olumlu bir hizmet olmuştur."

Turizm altyapı projesi yürüten bir belediyenin ilgili proje sorumlusu, proje dağıtımı ile ilgili şikayetleri şu şekilde dile getirmektedir:

"Proje duyurusunda turizm ve çevre alt yapısı diye duyuruldu turizm potansiyeli yüksek bölgelere hibe verilmedi. Sadece kanalizasyon ve su projeleri hibe almaya hak kazandı. Projeler önem sırasına göre seçilmeyip iller arası dağılım yapılarak hibeler dağıtıldı. Baştan yarışma diye algıladık ancak belirli direktifler doğrultusunda karar verildiğinin kanısına vardık. İlgili kurumların yükü miktarda proje gideri oldu."

Tarım ve hayvancılık eğitim ve altyapı projesi yürüten bir köy muhtarının projelerin sürelerine ilişkin eleştirisi de şöyledir:

"Projelerin uygulama süresi çok kısa tutulması büyük sorun. Projeler hazırlanırken MİFB'nin teknik konularda yardımcı olmalıdır."

Ulaşım, çevre düzenlemesi ve üstyapı projesi yürüten bir belediyenin projenin yürütülmesinden sorumlu olan yetkilinin proje desteklerini zamanlaması ile ilgili önerileri şöyledir:

"Hazırlanması düşünülen, AB hibe projeleri iklim ve çevre etkileri de dikkate düşünülerek zamanında başlayıp bitirilmesi konusunda MİFB fonların ve kaynakların zamanında aktarılması ve mevzuatların hızlı açıklanmasıyla başarı daha da yükselecektir."

Altyapı (kanalizasyon ve içme suyu) projesi yürüten bir belediyenin proje yetkilisi, proje tecrübelerinin paylaşımının önemine dikkat çekmektedir:

"Projemiz bölgede ilk olması dolaysıyla daha önce hayata geçmiş projelerin ihale dokümanlarının örnek olarak hibe alan kurumlara verilmelidir. Ayrıca proje uygulama birimleri bu konuda bizlere yeterli desteği sağlamamaktadır."

Çevre düzenlemesi alanında proje yürütmüş köylere hizmet götürme birliğinin proje sorumlusunun prosedürün azaltılmasına ilişkin tespit ve önerileri şöyledir;

"Nihai mali raporlar hazırlanırken istenen belgelerin çok olması nedeniyle sıkıntı yaşanmaktadır. Nihai rapor dosya sayılarını ve istenen belgeleri azaltmak amacıyla izleme bilgi sistemi geliştirilmelidir (internet üzerinden gerekli bilgilerin girildiği sistem). Bu şekilde hem zamandan kanılmış olunacak, hem de kırtasiyecilikten kurtulmuş olunacaktır. Nihai raporların zamanında teslim edilmesi içinde önemlidir."

Ulaşım çevre düzenlemesi ve üstyapı alnında proje yürütmüş bir il özel idaresinin proje yetkilisinin proje uygulamalarındaki gecikmelerle ilgili dile getirdiği şunlardır:

"AB ile yürütülen finansman ve program görüşmelerinin çok yavaş yürümesi nedeniyle Programlar (yıllık) zamanında gerçekleştirilememektedir. Örneğin; 2008 yılında bulunduğumuz düşünülürse 2005 yılının programı daha uygulamaya sokulabilmiş veya devam etmektedir."

Tarım ve hayvancılık eğitim ve altyapı projesi yürütmüş olan bir belediye yetkilisinin de projelerin sürelerinin kısalığına ilişkin önerisi de dikkate alınmalıdır:

"Bu projede edindiğimiz tecrübelere dayanarak, yapım işleri ile ilgili projelerden sürenin daha uzun tutulması gerektiği düşüncesindeniz.(en az 18 ay) ihale süreci, değerlendirme ve prosedür hesaba katıldığında 12 aylık süre yapım işleri için yeterli değildir."

Yerel yönetimler/yerel yönetim birliklerinin, projelerin hazırlanması ve uygulanması aşamalarında çeşitli bürokratik engel ve gecikmelerle karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Bu bürokratik engel ve gecikmelerin özellikle aşırı görülen bürokratik prosedürlerden kaynaklandığı görülmektedir. Gerekli teknik destek ve yardımların Türkiye'de AB fonlarının yürütülmesinden sorumlu birimlerden (MİFB vb.) alınamadığı da dikkati çeken bir başka sorundur. Bunun dışında projenin uygulama sürelerinin proje yararlanıcılarının bulundukları bölgelerin iklim ve çevre koşulları dikkate alınarak belirlenmesi gerektiği, fon ve kaynakların zamanında aktarılması gerektiği, ifade edilmiş daha önce gerçekleştirilmiş projelerin dokümanlarının paylaşılmasının projelerden istenilen sonuçların alınabilmesi açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. Bunun dışında finansman ve programlama görüşmelerinin çok yavaş ilerlediği, bu yüzden projelerin öngörülen dönemde gerçekleştirilemediği, projelerin uygulama sürelerinin kısa olduğu ankete katılan proje yürüten yerel yönetim/yerel yönetim birlikleri tarafından belirtilmiştir.

Yerel yönetim/yerel yönetim birliklerinin ankette açık uçlu sorularda projede çalışacak personel ve projelerin yürütülmesinden sorumlu proje birimleri konusundaki tespit ve önerileri de önemlidir.

Mesleki eğitim alanında proje yürütmüş olan bir belediyenin proje yetkilisinin proje ekibi oluşturma konusunda ki tespit ve önerileri şunlardır:

"Belediyelerde proje hazırlığı için öncelikle bir proje ekibi oluşturmalıdır. Belediye mevzuatına hakim, üniversite mezunu herkesin proje hazırlamayacağı kanaatindeyiz."

Ulaşım, çevre düzenlemesi ve üst yapı alanında proje yürüten bir köy muhtarı proje başarısı için ekip çalışmasının önemi şu şekilde vurgulamaktadır:

"Gerek projenin hazırlanması aşamasında gerekse uygulanma aşamasında tam bir ekip çalışması gereklidir. Bunun önemi vurgulanmalıdır. Suiistimaller nedeniyle sözleşmesi fesih edilen projelerin önlenmesi için hibe faydalanıcılarından daha sağlam taahhütler alınmalıdır."

Turizm alanında proje yürüten bir belediyenin proje sorumlusunun yine bu konuyla ile ilgili önerileri şöyledir:

"Kurumlarımız proje ekibini bu işe gönül veren uzmanlardan oluşturmalıdırlar. Görev yetki ve sorumluluklar net olarak belirlenmelidir. Siyasi irade projenin gerektirdiği yükümlülüklerin arkasında durmalıdır."

Ulaşım, çevre düzenlemesi ve üst yapı alanında proje yürütmüş olan bir belediye yetkilisinin proje personeli ve ödemelere ilişkin tespit ve önerileri de şunlardır:

"Proje personeli konusunda, kurum çalışanlarının da ücretli olarak istihdam edilmesine izin verilmeli, çünkü kurum dışı personelin kurum çalışanı kadar projeyi sahiplenmesi mümkün değildir. Vergi uygulamaları konusunda vergi daireleri arasında uygulama birliği sağlanmalıdır ve tam istisna getirilmelidir. Ödemelerde kullanılan İnfor Euro kurlarının kullanılmasında bazı karışıklıklar yaşanabilmektedir."

Mesleki eğitim projesi yürüten bir belediye proje sorumlusunun merkezi idarenin il düzeyindeki desteği açısından dile getirdikleri de önemlidir:

"AB destekli ya da diğer hibe fon kuruluşlarından sağlanacak kaynaklardan sağlanacak kaynaklar özellikle gelir kaynakları sınırlı olan küçük belediyeler için çok önemlidir. İçişleri Bakanlığının valilikler bünyesinde proje hazırlama ve uygulamada deneyimli uzmanlar istihdam etmesini istiyoruz. İngilizce öğretmenlerinden oluşan dış ilişkiler birimleri ya da AB ofisleri sadece eğitim projelerinde başarılı oluyorlar. Oysa IPA'nın devreye girmesiyle önümüzdeki süreçte bu konu daha da önem kazanacaktır. (Özellikle belediyeler ve KOBİ'ler için)."

Bu ifadelerde görüldüğü gibi, projelerin hem hazırlık hem de uygulama aşamaları ekip çalışmasını gerektirmektedir. Yerel yönetimlerin AB fonlarından daha fazla yararlanabilmeleri için kurum içinde AB fonlarından sorumlu birimin oluşturulması ve konusunda uzman ve nitelikli personelin bu birimlerde istihdam edilmesi gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Bu amaçla merkezi yönetimin uzman ve nitelikli personelin istihdamı için gerekli olanakları sağlaması istenmektedir. Ayrıca, hibe faydalanıcısı konumundaki yerel yönetimlerin bu fonları amaçları dışında kullanılmasını engelleyecek tedbirlerin, AB fonlarının yürütülmesinden sorumlu

kurumlar tarafından alınması gerektiği vurgulanmıştır. Bunu dışında sağlanan bu mali kaynakların küçük yerel yönetimler açısından çok önemli bir kaynak olduğu belirtilmektedir. Açık uçlu soruya verilen cevaplara bakıldığında İlgili birimlerin (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü), projenin gerektirdiği yükümlülükleri yerine getirmede daha fazla istekli olması istenmiştir.

Açık uçlu soruda dile getirilen diğer öneriler arasında işbirliği ve projelerin devamı ile ilgili önemli öneriler bulunmaktadır.

Altyapı (kanalizasyon ve içme suyu) alanında proje yürütmüş bir köy muhtarı:

"Yerel yönetimler ile mahalli (muhtarlıklar) yönetimler birebir işbirliği gerçekleştirmelidir" diyerek işbirliğinin önemini vurgulamaktadır.

Altyapı (kanalizasyon ve içme suyu) projesi yürüten bir belediye yetkilisi de işbirliği konusundaki istekliliği dile getirilmektedir:

"Projemiz amacı sebebiyle birinci seçilmiştir. Bu sebeple bizden yardım talep edecek herkese kapımız açıktır."

Altyapı (kanalizasyon ve içme suyu) alanında proje yürüten bir belediye yetkilisi yürütülen projelerin tamamlanmasından sonra projelerin tamamlanması için devam etmesi gerektiği şu şekilde dile getirilmiştir:

"Projemiz çok başarılı bir şekilde uygulandı. Ancak projemiz içinde yer alan arıtma tesisi ve drenaj hattı bağlanmadığından proje tam olarak bitirilmiş sayılmaz. AB'nin verdiği mali destekle projenin %60-70'i karşılandı. Arıtma tesisinin yapılması şarttır. Uygulanan en yüksek değerle projemiz tamamlanamadı."

Tarım ve hayvancılık eğitim ve altyapı projesi yürütmüş olan bir köy muhtarının aynı konu ile ilgili tespit ve önerileri şunlardır;

"Bizim projemiz devamı gelmezse yarım kalmış bir proje olarak kalacaktır. Çünkü iki sene sonra ürettiğimiz mahsulün pazarlanması için bize acilen paketleme ve soğuk hava deposunun yapılması projenin başarısını destekleyecek ve halkımıza ayrı bir katma değer yaratacaktır. Onun için projelerin devam etmesi bizim için önem arz etmektedir."

Bu ifadeler dikkate alındığında görüldüğü gibi yerel yönetimler arasındaki gerçekleştirilecek işbirliği ve ortaklıkların AB fonlarından yararlanılmasında yerel yönetimler/yerel yönetim birlikleri açısından önemli olduğu görülmektedir. Yerel yönetimlerin gerçekleştirdiği projeler sayesinde proje kültürlerinin geliştikleri de

söylenebilir. Buna karşın bazı projelerden istenilen sonuçların alınamadığı, bazılarının yarıda veya eksik kaldığı, buna neden olarak da projenin programlama ve planlama aşamalarının iyi yapılmadığını ya da mali yardımların bazı projeleri gerçekleştirmede miktar olarak yetersiz kaldığı söylenebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Avrupa ülkeleri arasında birleşik bir Avrupa yaratma düşüncesinin İkinci Dünya Savaşı sonrası gelişmiş ve şekillenmiştir. Bunun bir sonucu olarak üretim faktörlerinin serbest olarak dolaşabildiği, ortak gümrük tarifesinin ve ticaret politikasının uygulandığı, tarım, ulaşım, sağlık, güvenlik ve bölgesel kalkınma alanlarında ortak ya da koordineli olarak politikaların geliştirildiği bir Ortak Pazar 1957 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu adıyla kurulmuştur.

1992 yılında Topluluktan Birliğe dönüşen yapı, Avrupa Birliği, günümüzde ise ekonomik ve sosyal bütünleşmeği sağlamaktan daha çok Birliğe üye olmayan ülkelere insani yardımlar, ortak politikalar üretmek ve özgürlük adalet ilkelerinin hakim olduğu Avrupalı kimliği oluşturulmaya çalışılmaktadır. Avrupa Birliğinin ekonomik bir Birlikten küresel bir güce dönüşen siyasal bir Birliğe dönüştüğü görülmektedir. Avrupa Birliğinin ekonomik birlikten siyasal bir Birliğe doğru gelişimini kurucu antlaşmalarda görmek mümkündür. 1957 Roma Antlaşması ile kurulan Avrupa Ekonomik Topluluğu ile ekonomi alanında ortak politikaların üretilmesi, ülkeler arasındaki ekonomik dengesizliklerin giderilmesi amaçlanmıştır. 1986 Avrupa tek senedi ile ortak pazardaki hedeflerin gerçekleştirmesinin yanında ekonomik ve toplumsal kaynaşmanın sağlanması ve bölgeler arası farklılıkların giderilmesi Birliğin amaçları arasında yer almıştır. 1992 yılında kabul edilen Maastricht Antlaşması ile ekonomik ve sosyal bütünleşme sürecinin hızlanmasının yanında ortak para birimine geçilmesi, uluslararası alanda ortak politikaların üretilmesi ve birlik vatandaşlarının Avrupa Birliği parlamentosu ve yerel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. 1997 Amsterdam Antlaşması ile Birlik vatandaş ve işçilerinin haklarında iyileştirmeler ve birliğin kurumsal kapasitesinin güçlendirmeye yönelik kararlar alınmıştır.

2000 yılında Nice Antlaşması ile Birlik Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin Avrupa Birliğine katılımını sağlamaya yönelik kurumsal değişikler yapılmıştır. Son olarak 2004 yılında yapılan Roma Antlaşması ile Avrupa'nın birleşmesi çabalarının amacına ulaştığı gösteren ve birliği ekonomik bir topluluktan siyasi bir Birliğe dönüştürecek Avrupa Birliği Anayasası çalışmaları başlamıştır. Ancak üye ülkeler arasında anayasanın onay süreci olumsuz sonuçlanmıştır. Bu olumsuz durumu aşabilmek için üye ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarının katılımı ile Lizbon zirvesi yapılmıştır. 13 Aralık 2007 tarihinde imzalanan Lizbon antlaşmasında, Anayasada yer

alan düzenlemelerin pek çoğu yer almış ve kabul edilmiştir. Bu reform antlaşmasının 2009 Avrupa Parlamentosu seçimlerinden önce, 27 üye ülkenin ulusal parlamentolarında onaylanması ile 1 ocak 2009 tarihinde yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır.

Birliğin farklı kurucu antlaşmalara dayanan işleyiş ve kurumsal yapısı bu sayede tek bir çatı altında toplanarak Birliğin siyasal bir Birliğe dönüşümü tamamlanmış olacaktır. Genel olarak değerlendirildiğinde, Avrupa Birliği uluslar üstü ve üye ülkeleri kuralları ile bağlayan ekonomik ve siyasal bir birlik olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda bakıldığında Birliğe üyelik sürecinde üye ve aday ülkeleri ekonomik, siyasal ve kültürel alanlarda etkilemektedir. Bu nedenle Birliğe entegrasyon sürecinin başarılı bir şekilde tamamlanması amacıyla üye ülkelere ve aday ülkelere mali yardımlarda bulunulmaktadır. Bu sayede söz konusu ülkelere uyum sürecinde Birlik politikalarına uygun olarak gerçekleştirecekleri reformların daha rahat uygulamaya aktarılması amaçlanmaktadır. Avrupa Birliği küresel anlamda daha etkin olabilmek amacıyla ve ekonomik ve sosyal alanlarda birlik politikaların benimsenmesi amacıyla dünyanın değişik bölge ve ülkelerine de mali yardımlarda bulunmaktadır. Bu nedenle Avrupa Birliği mali yardımlarını birlik içi mali yardımlar ve birlik dışı mali yardımlar olarak ayırmak mümkündür. Birlik içi mali yardımlar sayesinde üye ülkeler arasındaki farlılıkları ortadan kaldırmak ve bölgesel farklılıkları ortadan kaldırarak refah düzeyinin tüm Birlik dâhilinde uyumlaştırılması amacıyla topluluk içinde Yapısal Fonlar ve Uyum Fonları oluşturulmuştur. Aday ülkeler ise PHARE, ISPA ve SAPARD programları yaralanmaktadır. Bu yardımları üye ve aday ülkelere sağlayabilmek için bağımsız bir topluluk bütçesi oluşturulmuştur. AB bütçesinin önemli bir kısmı üye ülkelerin sağladığı kaynaklardan oluşmaktadır. Söz konusu bütçeye 1982–2000 döneminde en çok katkıyı sağlayan ülkeler; Almanya, İngiltere, Fransa, Hollanda, İtalya, Belçika'dır. Bütçe kaynaklarından en fazla yararlanan ülkeler ise Yunanistan, İspanya ve Portekiz'dir.

Bütçe harcamalarının önemli bir bölümünü oluşturan bu fonlardan, Avrupa Tarımsal Yön verme ve Garanti Fonu - Garanti Bölümü (ATYGF-GB) Birlik içerisinde ortak tarım politikalarının geliştirilmesi amacını taşımaktadır. Üye ülkeler arasında ekonomik gelişme, yaşam standartları ve istihdam oranı farklılıklarını gidererek refah düzeyine arttırmaya yönelik Yapısal Fonlar ise şunlardır: Avrupa Bölgesel Kalkınma

Fonu, (ABKF) Topluluk içindeki ekonomik ve sosyal olarak azgelişmiş bölgelerin kalkındırılması ve bu suretle bölgeler arasındaki ekonomik gelişmişlik farlılıklarının azaltması amacına yöneliktir. Avrupa Sosyal Fonu ile (ASF), Birlik içinde istihdamı kolaylaştırmak ve işçilerin coğrafi ve mesleki hareketliliğini artırmak ve ekonominin yeniden yapılanması sonucu ortaya çıkan sorunlarla mücadeleyi amaçlamaktadır. Avrupa Tarımsal Yön verme ve Garanti Fonu- Yön Verme Bölümü (ATYGF-YB) tarım sektöründe yapılan yapısal değişiklikleri desteklemek amacıyla oluşturulmuştur. Balıkçılık Sektörü İçin Mali araçlar (BSMA), balıkçılık sektörünün desteklemeyi amaçlamaktadır. ATYGF-Garanti Bölümü bütçe harcamalarının yaklaşık %50'sini oluşturmakta iken Yapısal Fonlar ise %32'sini oluşturmaktadır. Bu mali yardımların dışında Uyum Fonu ise satın alma gücü göre kişi başına GSYİH'sı AB genel ortalamasının %90'ından az olan bölgelerin yararlanmasına sunularak; bölgelerarası ekonomik ve sosyal dengesizliklerin giderilmeye çalışıldığı görülmektedir. Ayrıca Avrupa Yatırım Bankası (AYB) aracılığı ile üye ülkeler arasındaki ekonomik ve sosyal farklılıkları ortadan kaldırmak için üye ülkelere finansman desteği sağlamaktadır. AYB'nin finansal destekleri proje bazında olduğu gibi üye ülkelere sağladığı kredi imkânları ile enerji, altyapı, sanayinin geliştirilmesi, çevrenin korunması ve yaşam kalitesinin iyileştirilmesi gibi sektörlere finansal destek sağlandığı görülmektedir. AYB'nin sağladığı kredi imkânlarında en çok Birliğe üye ülkeler faydalanmaktadır.

Avrupa Birliği, Birlik dışı mali yardımlarla aday ülkelere veya üye olmayan ülkelere ekonomik, siyasi ve sosyal alanlarda Birlik politikalarının benimsenmesi ve başarılı bir şekilde uygulamaya aktarılabilmeleri amacıyla mali yardımlarda bulunmaktadır. Bunun dışında AB'nin yardım yaptığı ülkelerle yakın siyasi ve ekonomik ilişki içerisinde bulunması, bu ülkelerin AB üyesi ülkelerin eski sömürüsü olması, Birliğin bu ülkelerle ilişkileri sürdürmek istemesi ve bu ülkeleri etkisi altında tutmak istemesi bu yardımların ana gerekçesi olarak gösterilebilir. Birlik dışı mali yardımlar şu ülke gruplarına yapılmaktadır; Afrika, Karayip, Pasifik Ülkeleri (AKP), birçoğu Avrupa Birliği üyesi ülkelerin eski sömürülerinden oluşan toplam 71 ülkeden oluşan bu gruba mali yardımlar, ulaşım ve haberleşme, sosyal altyapı, endüstri, madencilik ve inşaat, enerji, kırsal kalkınma, tarım alanlarında yapılan mali yardımlardan oluşmaktadır. Bağımsız Devletler Topluluğu Ülkeleri (BDT), Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra BDT ülkeleri ile ticari ve işbirliğini içeren bir antlaşma yapılmıştır. Bu yardım programına katılan ülkeler; Rusya Federasyonu, Ukrayna,

Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Gürcistan, Kazakistan, Kırgızistan, Moldova, Türkmenistan ve Özbekistan'dır. Mali yardımlar mevzuat, yapısal, hukuki ve idari reformlar, altyapı ağları, çevrenin korunması, ekonomi ve nükleer güvenlik gibi alanlarda yapılmaktadır. Asya ve Latin Amerika Ülkelerine (ALA), yapılan mali yardımlar ekonomi, sanayi, bilim, teknoloji, çevre ve uyuşturucu ile mücadele alanlarında işbirliğinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Akdeniz Ülkeleri Akdeniz havzasında bir serbest ticaret bölgesinin kurulması için bölgedeki ülkelerin ekonomik açıdan desteklenmeleri amacıyla oluşturulmuş bir programdır.

Merkezi Doğu Avrupa Ülkeleri'nin (MDAÜ) Avrupa Birliği'ne katılım hazırlıklarına yönelik olarak, Katılım Öncesi Yardımlar başlığı altında, ISPA, SAPARD ve PHARE Katılım Öncesi Enstrümanı adlı programlar oluşturulmuştur. SAPARD programı çevre, ulaşım, ISPA tarım ve kırsal gelişimine yönelik, PHARE programı ekonomik ve sosyal uyum alanlarındaki dönüşüm ve gelişimleri desteklemektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde, Avrupa Birliğinin ekonomik ve siyasal politikaları doğrultusunda hem Birlik içinde hem de birlik dışında yardımlarda bulunduğu görülmektedir. Bu mali yardımların nedenleri olarak Birliğin ortak politikaları doğrultusunda ülkelerin yapacakları reformları desteklemek ve uygulamada başarılı sonuçlar alabilmek ve söz konusu ülkeler ile Avrupa Birliğine üye olan ülkeler arasında işbirliğini arttırarak Avrupa Birliğinin uluslararası alanda etkisini ve gücünü arttırmak amacıyla mali yardımların yapıldığı söylenebilir. Yapılan yardımlar, ekonomi, tarım, ulaşım, çevre, yapısal, hukuki ve idari reformların desteklenmesi gibi birçok alanda yapılmaktadır. Ayrıca ülkelerin durumları bulundukları coğrafi bölge ve Avrupa Birliği ile ilişkileri göz önüne alınarak farklı mali yardım programları oluşturulmaktadır. Bu mali yardımlar, Avrupa Birliğinin siyasal bir Birliğe dönüşümünde uluslararası etkinlik ve gücünü arttırması ve Avrupa Birliğinin sahip olduğu değerlerin yayılması açısından son derece önemlidir.

Türkiye açısında Avrupa Birliği mali yardımlarının 1964 yılında imzalanan Ankara Anlaşması ile başladığı görülmektedir. Ankara Anlaşmasından gümrük birliği Antlaşmasının yürürlüğe girdiği döneme kadar geçen sürede Avrupa Birliği tarafından Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişimine katkıda bulunmak amacıyla birçok yardım yapılmıştır. Bu bağlamda, 1964–1986 arasında imzalanan dört ayrı Mali Protokol ile Türkiye'nin kalkınmasına ve gelişimine katkıda bulunulmuştur. Birinci Mali Protokol

döneminde kamu ve özel sektörün geliştirdiği 44 sanayi ve altyapı projesine destek verilmiştir. Bu dönemde, en fazla özel sektörün geliştirdiği projelere ve en çok desteği de sanayi projelerine verildiği görülmektedir. İkinci ve üçüncü Mali Protokoller döneminde ise en fazla kamunu geliştirdiği altyapı projeleri destek almıştır. İkinci Mali Protokol dönemimde 18 projeye mali destek verilirken üçüncü mali protokol döneminde 13 projeye destek verilmiştir. Dördüncü Mali Protokol ise Yunanistan'ın vetosu ile uygulama fırsatı bulamamış, bunun üzerine Avrupa Birliği tarafından özel işbirliği fonu oluşturularak Türkiye'nin karşılaştığı olumsuzlar ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Özel işbirliği fonu kapsamında mali yardımların enerji, sağlık, çevre, yerel yönetimler, eğitim, turizm ve madencilik alanlarında geliştirilen projelere mali yardım yapılmıştır. Mali Protokoller kapsamında en fazla destek Üçüncü Mali Protokol döneminde yapılmıştır. Bunun dışında Avrupa Birliği tarafından Türkiye'ye 1991 Körfez Savaşından etkilenen ülkelere Birliğin vermiş olduğu yardımlar kapsamında, 1993–1995 yılları arasında, Türkiye, idari işbirliği önlemlerine yönelik olarak, 1993'den günümüze kadar demokrasi, insan hakları ve sivil toplumun güçlendirilmesi alanlarında 1996–1999 yılları arasında uyuşturucu ile mücadele kapsamında, 1992–1998 yılları arasında nüfus politikaları ve aile planlaması, 1999 Marmara depreminden sonra acil yardım ve iyileştirme kapsamında, 1992–1999 arası dönemde, Life-Üçüncü Ülkeler ve Kalkınmakta Olan Ülkelerde Çevre programları kapsamında desteklenen çevre projelere ve 1994–1998 arası dönemde Türkiye HIV/AIDS ile mücadele kapsamındaki girişimlere Avrupa Birliğinin mali desteklerde bulunduğu görülmektedir.

Türkiye'ye Avrupa Birliği tarafından sağlanan mali yardımlardan bir diğeri ise Akdeniz havzasında serbest ticaret bölgesinin kurulması amacıyla bölgedeki ülkelerin ekonomik açıdan desteklenmeleri için 1989 yılında oluşturulan Yenileştirilmiş Akdeniz Politikası (YAP) çerçevesinde yapılan mali yardımlardır. Bu programın devamı olan Avrupa-Akdeniz İşbirliği Programı (MEDA Programı) altında 1996–1999 döneminde de Türkiye, Avrupa Birliğinden mali yardım almaya devam etmiştir. MEDA I kapsamında Türkiye'ye sağlanan mali yardımların alt yapı projelerinin desteklenmesi amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Bu program dâhilinde yerel yönetimlerin geliştirdikleri alt yapı projeleri de (örneğin; Şanlıurfa İçme Suyu projesi Şanlıurfa Belediyesi, İzmit Sınaî Atık su Toplama ve Arıtma İzmit Büyükşehir Belediyesi vb.) desteklenmiştir. MEDA I kapsamında mali destek verilen projelerin büyük kısmı kamu kurumlarına ait projelerdir. Türkiye bu programdan yıllık ortalama 90 milyon Euro

civarında yardım almıştır. MEDA I kapsamında sağlanan mali yardımları, hibe şeklinde ve kredi olarak yapılmıştır.

Bu mali yardım programından Türkiye istediği desteği alamamıştır. Aşırı prosedür nedeniyle Türkiye'nin bu dönemde 300 kadar proje başvurusuna mali yardım yapılmamıştır. Türkiye'ye MEDA I kapsamında toplam 376,4 milyon Euro mali yardım yapılmıştır. Bu dönemde gerçekleştirilen projeler özellikle çevre, altyapı, enerji ve telekomünikasyon alanlarındaki projelerdir.

Genel olarak adaylık öncesi dönemde Türkiye'ye sağlanan mali yardımlardan Türkiye yeterince faydalanamamıştır. Bunda Avrupa Birliğinin Türkiye'nin önüne getirdiği çeşitli bürokratik engel ve gecikmelerin etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca, bu dönemde mali yardımların özelikle altyapı, enerji, sağlık, çevre, eğitim alanlarında geliştirilen projelere sağlandığı görülmektedir. Adaylık öncesi dönemde mali yardımlardan en fazla desteği, bakanlıkların ve kamu kurumlarının geliştirdiği projeler almıştır.

Türkiye 1999'da Helsinki Zirvesinde adaylık statüsünün kazanmasıyla birlikte Avrupa Birliği mali yardımlarında miktar olarak önemli artışlar olmuştur. Bu dönemde Avrupa Birliğinin Türkiye'ye yönelik yaptığı mali yardımlar Türkiye'nin tam üyeliğe hazırlanmasına yönelik eylemlerde kullanılması amacıyla yapılmıştır. Bu nedenle adaylık döneminde Türkiye'ye sağlanan mali yardımlarda kapsamlı değişiklikler olmuştur. Bu bağlamda Birlik, aday ülkelerin Topluluk Müktesebatına uyumunu sağlamak amacıyla mali yardım yapmaktadır.

Adaylık dönemimde Türkiye'ye sağlanan hibe şeklindeki yardımların, esas olarak merkezi ve yerel idareler içinde yer alan çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına tahsis edilmektedir. Bu yardımlar, eğitim, sağlık, kültür gibi sosyal amaçlı projelerde kullanılmakta ve bu yolla insan hakları, hukuk devleti ilkesi, demokratik standartların yükseltilmesi gibi AB'nin öncelikli konularıyla ilgili projelere mali yardımlarda bulunulmaktadır. Bu olumlu gelişmelere karşın Türkiye adaylık çerçevesinde diğer aday ülkeler gibi 2000–2006 döneminde yararlanması gereken PHARE, ISPA, SAPARD programlarından yararlanamamıştır. Avrupa Birliği'nin söz konusu programların bütçelerinin kesinleştiği ve değiştirilmesinin mümkün olmadığı yönündeki gerekçesiyle Türkiye bu programların dışında tutulmuştur. Bu nedenle Türkiye 2000–2006 arasında

diğer aday ülkelere sağlanan mali yardımlardan yararlanamamıştır. Avrupa Birliği Türkiye açısından oluşan bu olumsuz durumu ortadan kaldırabilmek amacıyla MEDA II programına dâhil edilmiştir. Bu çerçeveden bakıldığında Türkiye adaylık döneminde 2000–2006 döneminde MEDA II ve Katılım Öncesi Mali Yardım programlarından yararlanmıştır. Bu bağlamda dikkat edilmesi gereken nokta MEDA I kapsamında sağlanan mali yardımlarla MEDA II kapsamında sağlanan mali yardımların amaçları arasındaki farktır. MEDA II kapsamında Türkiye'ye ayrılan yardımlar, Katılım Öncesi Dönemi desteklemeyi hedeflemektedir ve AB mevzuatına uyum için gerekli kurumsal ve yapısal düzenlemelerde kullanılmıştır. MEDA II kapsamında sağlanan mali yardımlar MEDA I'e göre iki katına çıkmıştır. Bu program dâhilinde 2000–2002 döneminde verilen yardımların %60'ı altyapı yatırımları ve sektörel politikalar, %35'i katılım süreci ve %5'i ise sivil topluma yönelik projeler için kullanılmıştır. MEDA II programı kapsamında bu dönemde yerel yönetimler, bölgesel kuruluşlar, kamu kurumları, işletmelere destek veren kuruluşlar, vakıflar, dernekler ve sivil toplum örgütlerine proje bazında mali yardımlarda bulunulmuştur. MEDA II dışında bu dönemde farklı alan ve programlardan da Türkiye'ye mali yardımlar yapılmıştır. Bu mali yardımlar şunlardır: 2000–2002 yılları arasında Türkiye İçin Avrupa Stratejisi kapsamında gümrük birliğinin güçlendirilmesi için 15 milyon Euro, 2001–2003 döneminde ekonomik ve sosyal kalkınma kapsamında 135 milyon Euro, Deprem yardımları çerçevesinde 2000 yılında 20 milyon Euro, 2000–2006 dönemi için AB tarafından AYB tarafından Türkiye'ye yılda 210 milyon Euro tutarında toplam yedi yılda 1470 milyon Euro kredi sağlanmış ve TERRA II kapsamında 450 milyon Euro yardım yapılmıştır.

Türkiye MEDA II dışında aday ülkenin müzakerelere hazırlanmasını sağlamak ve Topluluk müktesebatına uyumuna yardımcı olmak için Katılım Öncesi Mali Yardım programından da yararlanmıştır. Avrupa Birliği-Türkiye Mali İşbirliği, 2002 yılına kadar Akdeniz ülkelerine yönelik MEDA I kapsamındaki yardımlar ve Gümrük Birliğinin güçlendirilmesine ilişkin Avrupa Stratejisi, ekonomik ve sosyal kalkınmaya yönelik mali yardımlarla gibi kalemlerden gelen yardımlarla desteklenmiştir. 1999 Helsinki Zirvesi sonrası Türkiye'nin adaylık statüsünü kazanması ile birlikte mali yardımlarında yeni bir yapılanmaya gidilmiştir. 1 Ocak 2002 tarihinde Türkiye için Katılım Öncesi Mali Yardıma ilişkin tüzük yürürlüğe girmiş ve bu tüzük Türkiye'ye sağlanan mali yardımların hukuki temelini oluşturmuştur. Katılım Öncesi Mali

Yardımlar kapsamında sağlanan mali yardımlar, Türkiye'nin adaylık döneminde tam üyeliğe hazırlanmasını kolaylaştırmak amacıyla Katılım Ortaklığı Belgesi ve Ulusal Programda belirlenen öncelikli konular çerçevesinde mali yardımlarda bulunulmuştur. Bu bağlamda 2002–2006 döneminde AB'ye uyum çerçevesinde geliştirilen projelere hibeler verilmiştir. Katılım Önce Mali Yardımlar kapsamında Türkiye'ye sağlanan mali yardımlar Müktesebat uyumu (siyasi ve ekonomik kriterlere uyum konuları ve STK'lara sağlanan destekler de dâhil olmak üzere), müktesebat uyumu için gerekli idari kapasite oluşturulması ve bunun için gerekli yatırım ihtiyacı; Ekonomik ve sosyal uyum projelerine (bölgesel kalkınma, sınır ötesi işbirliği ve KOBİ projeleri) destek verilmiştir.

2007 yılında, söz konusu Katılım Önce Mali Yardımlarda yeni bir yapılanmaya gidilmiştir. Bu yeni yapılanma, aday ülkeler arasındaki mali yardımlardaki farklı uygulamaları ortadan kaldırmak amacıyla yapılmıştır. 2007 yılından itibaren adaylık döneminde sağlanan mali yardımlar Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) adını almıştır. 2007–2013 dönemini kapsayan IPA, aday ülkelere ve potansiyel aday ülkelere AB'ye uyum doğrultusunda mali destek sağlamaktadır. 2007–2013 döneminde IPA kapsamında söz konusu ülkelerin AB'ye uyum sürecini desteklemek amacıyla 11,5 milyar Euro ayrılmıştır.

2007–2009 yılları için ülkemize toplam **1,602 milyar Euro** tahsis edilmiştir. Söz konusu yardımları, demokrasiyi, hukukun üstünlüğünü, insan haklarını ve azınlık haklarını güvence altına alan kurumların varlığının istikrarına yönelik projelerin yanı sıra Türkiye-AB Sivil Toplum Diyaloğu'nun teşvik edilmesine yönelik projelere yapılacaktır. 2007 sonrası uygulamaya konulan IPA, tarafından kurumsal kapasitenin geliştirilmesi, bölgesel ve sınır ötesi işbirliği, bölgesel kalkınma, insan kaynakları, kırsal kalkınma başlıkları altında geliştirilecek projelere mali destek sağlanmaktadır.

Bu açıdan, 2007 – 2013 yılları arasında aday ülkelere katılım öncesi süreçte finansal destek sağlamak üzere hayata geçirilen Katılım Öncesi Mali Yardım Aracının, gelecek yıllar boyunca Türkiye'ye mali yardım sağlayan önemli bir kaynak olacağı görülmektedir. Ancak, bu kaynaklardan daha fazla pay alabilmesi için Türkiye'nin daha fazla proje üretmesi gerekmektedir.

Diğer ülkelere sağlanan mali yardımlar ile Türkiye'ye sağlanan mali yardımlara bakıldığında Türkiye diğer ülkelerin oldukça gerisinde kalmaktadır. 1964 – 2004 yılları arasında Türkiye'ye sağlanan hibe nitelikli toplam mali yardım miktarının yarısından fazlasının, 1999 Helsinki Zirvesinde tanınan adaylık statüsünden sonra tahsis edildiği görülmektedir. Kırk yıllık dönemde Türkiye'ye sağlanan toplam mali yardım miktarı 1,4 milyar Euro iken, 1990–2006 döneminde PHARE, ISPA, SAPARD programlarından destek alan (Türkiye bu programlara dâhil edilememiştir. MEDA II programında yer almıştır) Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri Yıllık ortalama 1,8 milyar Euro yardım almıştır. Türkiye, adaylık sürecinin başlamasına rağmen diğer aday ülkelerle karşılaştırıldığında AB tarafından yapılan mali yardımlar açısından diğer aday ülkelerin oldukça gerisinde kaldığı ortadadır.

10 Merkezi ve Doğu Avrupa ülkesinin üyelik statüsünü kazanması ile birlikte yardım miktarlarında önemli artışlar meydana gelmiştir. Türkiye'nin üyelik statüsünü kazanmasıyla birlikte 2000–2006 arasında mali yardımlarda miktar olarak sürekli bir artış olmasına rağmen diğer aday ülkelere göre Türkiye'ye yapılan mali yardımlar miktar olarak bu ülkelerin gerisinde kalmıştır. Türkiye, diğer aday ülkelerle nüfus, yüz ölçümü açısından karşılaştırıldığında daha fazla yardım alması gerekirken bu yardımları alamamıştır. Avrupa Yatırım Bankasından verilen krediler açsından bakıldığında da diğer aday ülkelere oranla Türkiye'nin gerekli desteği alamadığı görülmektedir.

Avrupa Birliği ilişkileri aynı dönemde başlamış olan Yunanistan ve Birlik ile ilişkileri daha sonra başlamış İspanya ile karşılaştırıldığında bu ülkelerin çok gerisinde kaldığı görülmektedir. Yunanistan 1981 yılından itibaren 84 milyar Euro İspanya ise 110 milyar Euro mali yardım almıştır. Günümüzde ise Yunanistan yıllık 9 milyar Euro, ispanya ise 3,5 milyar Euro hibe geliri sağlamaktadır.

Sağlanan bu mali yardımlarla söz konusu ülkelerin Birlik ile ilişkilerinin güçlendiği, bu sayede refah düzeyinin hızla AB standartlarına yaklaştığı ve bu ülkelerde sanayileşmenin arttığı görülmüştür. 40 yıla aşkın süredir devam eden AB-Türkiye ilişkilerinde ise Türkiye'nin istediği yardımları alamadığı görülmektedir. Türkiye'nin bazı yardım programları dışında tutulması ve gerekli yasal ve kurumsal düzenlemeleri zamanında yerine getirmemiş olması mali yardımlardan yeterince yararlanmasına engel olmuştur.

Üzerinde durulması gereken diğer bir konuda Topluluk Programlarıdır. 2002 yılından itibaren topluluk programlarından yararlanmaya başlayan Türkiye, bu programdan yararlanabilmesi için belli bir katkı payını yatırması gerekmektedir. 6. çerçeve program altında Türkiye'nin topluluk programlarından yeterince yararlanamadığı görülmektedir. Türkiye yeterli sayıda proje üretememesi nedeniyle topluluk programlarından beklediği desteği alamamıştır. Buna karşın Türkiye'nin, Katılım Öncesi Mali Yardımlardan yararlanmak için bir katkı payı yatırmasına gerek yoktur. AB genel bütçesinden desteklenen Katılım Öncesi Mali Yardımlar üye ülkelerin AB bütçesine yaptığı katkılardan finanse edilmektedir. Bu iki farklı yardım programının karıştırılması nedeniyle AB tarafından Türkiye'ye yapılan mali yardımların Türkiye'ye yarardan çok zarar verdiği yönünde haksız eleştiriler yapılmaktadır.

AB tarafından sağlanan Katılım Öncesi Mali Yardımları uygulanmasın açısından kendi içinde ikiye ayırmak mümkündür. AB destekli program ve projeleri hem kamu kurumları ile diğer kamu kurumları hem de sivil toplum ve üniversiteler tarafından yürütülebilmektedir. Kamu kurumları tarafından ortaya konulan projeler "çerçeve projeler" olarak adlandırılmaktadır. Çerçeve projeler altında yürütülen ve yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve üniversitelere hitap eden "mikro projeler" bulunmaktadır. Mikro projeler makro projelerin altında yer almakta ve makro projelerin hedeflerine ulaşılmasını sağlamaktadır. Yıllara göre Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında kabul edilen ve mali yardımlarda bulunulan çerçeve projeler 2002 yılında 18 proje, 2003 yılında 28 proje, 2004 yılında 38 proje, 2005 yılında 35 proje ve 2006 yılında 44 proje olarak toplam 163 adettir. Yıllar itibariyle bakıldığında kabul edilen proje miktarında sürekli bir artış olduğu görülmesine karşın yeterli değildir.

Adaylık sürecinin başlamasıyla birlikte Türkiye'nin Katılım Öncesi Mali Yardımların etkin bir şekilde kullanılabilmesi için, Avrupa Birliği kural ve prosedürlerine uygun olarak, kaynakların AB merkezinden değil aday ülke tarafından yönetildiği yeni bir sistem getirilmiştir. Bu sayede projelerin yönetimleri AB'nin denetim ve gözetimi altında Türkiye'deki ilgili birimlere bırakılmıştır. Merkezi Olmayan Yönetim Sistemi olarak adlandırılan bu yeni yapılanma ile hayata geçirilecek projelerin seçiminin, uygulanmasının ve kontrolünün aday ülke tarafından gerçekleştirilmesi imkânı sağlanmıştır. Böylelikle Türkiye'nin adaylık döneminde

AB'den sağlayacağı mali yardımları AB'ye üyelik süreci çerçevesinde kendi ihtiyaçları doğrultusunda, kendi öncelikleri ile kullanabilmesi sağlanmıştır.

Merkezi olmayan yönetim sistemi çerçevesinde 2001–2006 döneminde mali yardımların kullanımına ilişkin olarak yeni bir yapılanmaya gidilmiştir. Ancak 2007–2013 Dönemindeki mali yardımların kullanımı açısından ülkemizde mevcut organizasyon yapısında da birtakım değişiklikler yapılmıştır. Bu çerçevede, Kurumsal Kapasite Gelişimi ve Bölgesel Sınır ötesi İşbirliği bileşenleri ABGS tarafından; Bölgesel Kalkınma, İnsan Kaynakları ve Kırsal Kalkınma bileşenleri ise DPT tarafından koordine edilecektir. Ayrıca, her bir bileşenin altında, Operasyonel Programlar yer almakta ve bu programlar ise ilgili Bakanlıklar tarafından koordine edilmektedir.

Proje çağrısı, teklifi ve başvuru aşamalarına bakıldığında çerçeve projelerin hedefleri ve belirlenen öncelikler doğrultusunda belirlenen şartlara uygun olarak hazırlanan projeler arasından yarışma usullerine uygun olarak seçilecek projelere mali yardımlarda bulunulmaktadır. Çerçeve projelerin hedeflerine, önceliklerine uygun olarak proje başvurusunda bulunabilecek kurumlar; yerel yönetimler (belediyeler, il özel idaresi, köy tüzel kişiliği, muhtarlıklar), KOBİ'ler, sivil toplum kuruluşları ve ilgili tüm yerel inisiyatifler, sanayi, ticaret, ziraat, meslek oda ve kuruluşları, vakıflar, dernekler, sendikalar, kooperatifler, üniversiteler, araştırma enstitüleri ve eğitim kurumlarıdır. Bu kurumların proje hazırlayıp başvurabilmeleri için Türkiye'de projelerin yürütülmesinden sorumlu kurumların proje teklif çağrısında bulunmaları gerekmektedir. Her başvuru, bağımsız değerlendirme birimleri tarafından değerlendirilmektedir. Bu birimlerin verdikleri puanların ortalamaları alınarak proje tekliflerinin puanları belirlenmekte ve hangi projelere hibelerin yapılacağı değerlendirme komitesi tarafından karara bağlanmaktadır. Değerlendirme projelerin seçiminde önerilen faaliyetlerin uygunluğu, teklifler için yapılan çağrıların hedefleriyle tutarlılığı, niteliği, beklenen faydası, sürdürülebilirliği ve maliyet etkinliği kriterlerine göre yapılmaktadır. Kabul edilen projelerin proje maliyetlerinin %70 veya %90'nı katılım öncesi mali yardım kapsamında sağlanan hibelerden finanse edilmektedir.

Hibe almaya hak kazanan projelerin uygulama aşaması, MFİB ve projelerin yürütülmesinden sorumlu ilgili kurumlar tarafından takip edilmektedir. Proje yürütücüleri tarafından ilgili kurumlara düzenli olarak proje raporları sunulmaktadır. Bu çerçevede projelere ödemeler yapılmaktadır.

Proje teklif çağrıları internet yoluyla ilgililere duyurulmaktadır. İnternet aracılığı ile yapılan duyurularda, finansman için hangi hedef grupların başvurabileceği (yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları vb.) başvuru tarihi, başvuruların hangi kuruma yapılacağı ve başvuru için gerekli belgeler belirtilmektedir. Genel olarak proje hazırlık ve başvuru aşamalarının oldukça uzun ve zor bir süreçtir. Bu nedenle, proje başvurusunda bulunacak kurumların proje hazırlık ve başvuru aşamaları için gerekli olan prosedür konusunda yeterli bilgi ve deneyime sahip olmamaları durumunda projelerin kabul edilmesinin zor olacağı belirtilmelidir.

Tezin asıl araştırma konusunu oluşturan Türkiye'de Avrupa Birliği mali yardımları ile desteklenen yerel yönetim projelerine bakıldığında, gerek MEDA I dönemimde gerekse MEDA II döneminde önemli yerel yönetim projelerinin desteklendiği görülmektedir. MEDA I dönemimde yerel yönetimlere sağlanan mali yardımların altyapı projelerine verildiği, MEDA II döneminde de yine yerel yönetimlerin geliştirdiği altyapı projelerine mali destek verildiği görülmektedir. Ayrıca, MEDA II döneminde İçişleri Bakanlığının uygulayıcısı olduğu Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi (LAR) yerel yönetimler için halen devam etmekte olan önemli bir projedir. Bu proje ile yerel yönetim reformunun uygulamaya geçirilmesini kolaylaştırmaya amaçlayan ve yerel yönetimlerin daha etkin ve verimli hizmet sunmalarını sağlamaya yönelik bir projedir. Avrupa Birliğinin MEDA II programı altında finansal destek sağladığı LAR programı 2005 yılında uygulanmaya başlanmıştır.

AB, 2002–2006 arasında Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında yerel yönetim projelerine mali yardımlarda bulunmuştur. Yerel yönetimlerin, özellikle belediyelerin, küçük altyapı projelerine, yerel sivil inisiyatiflerin güçlendirilmesi çalışmalarına, yörelerin özelliklerine uygun ekonomik aktivitelere, işgücünün eğitimine, sosyal sorunlarla mücadeleye ve yerel, kültürel ve tarihsel mirasın korunmasına odaklı çok sayıda projeye, belediyeler ve il özel idareleri tarafından hazırlanmış mikro projelere, çerçeve projeler altında mali yardımlar yapılmıştır. 2002–2006 dönemimde Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında Türkiye'de desteklenen yerel yönetim projeleri türlerine göre incelendiğinde en fazla desteği altyapı (kanalizasyon ve içme suyu) alanındaki projelere, daha sonra sırasıyla mesleki eğitim, ulaşım(yol), çevre düzenlemesi ve üst yapı (bina ve sosyal donatılar), katı atık ve atık su arıtma ve

depolama ve geri dönüşüm, tarım ve hayvancılık eğitim ve altyapısı ve turizm alt yapısı (turistik tesisiler için yol, kanalizasyon, vb.) alanlarında yapılan projelere verilmiştir.

Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında destek alan yerel yönetim projelerinden en çok desteği belediyelerin aldığı görülmektedir. Daha sonra sırasıyla köylere hizmet götürme birlikleri, il özel idareleri ve köyler destek almıştır. Yürütülen yerel yönetim projelerine sağlanan hibe miktarları 100.000 ile 300.000 Euro aralığında yoğunlaşmaktadır. Bu bağlamda yerel yönetimlerin projelerine sağlanan hibelerin miktar olarak bakıldığında küçük ölçekli projelere daha fazla destek verildiği görülmektedir.

Katılım Öncesi Mali Yardımlar kapsamında yerel yönetimlere sağlanan hibeler dışında AB Yapısal Fonlarından Bölgesel Kalkınma Fonu kapsamındaki Topluluk İnisiyatifleri olarak bilinen dört programdan biri olan INTERREG III (Sınır Ötesi İşbirliği Programı) Türkiye ile Yunanistan'ın sınır illeri arasındaki mevcut işbirliğini Avrupa Birliği kaynaklarıyla desteklemek ve geliştirmek üzere, 2004–2006 dönemini kapsamak üzere bir mali yardım programı oluşturulmuştur. Ancak bu program Yunanistan ile Türkiye arasında yaşanan anlaşmazlık sonucu durdurulmuştur.

AB üye ülkelerinin yerel yönetimleriyle yakın işbirliğini gerçekleştirmek reformların hayata geçirilmesine ve yerel ve bölgesel düzeyde AB müktesebatının gerçekleştirilmesine yardımcı olmak amacıyla Türkiye için 2006 Birleşme Öncesi Yardım Programı oluşturulmuştur. Bu program altında Avrupa Birliği ve Türkiye Arasındaki Sivil Toplum Diyaloğunun Geliştirilmesi projesi kapsamında Kentler ve Belediyeler Hibe Programı başlatılmıştır. Böylelikle Türkiye ile diğer aday ülke ve üye ülke yerel yönetimleri arasında diyaloğun arttırılması ve uzun vadeli sürdürülebilir işbirliğinin kurulması ve güçlendirilmesi, etkin, şeffaf ve katılımcı yerel yönetimin desteklenmesi için üye ülkelerin kentleri ile Türkiye belediyeleri arasında iletişimi arttırarak Türkiye'de sivil toplum diyaloğunun arttırılması amaçlanmaktadır. Program kapsamında Ağustos 2007 tarihinde proje başvuruları yapılmış ve henüz sonuçlanmamıştır.

AB mali yardımları kapsamında Türkiye'deki yerel yönetimlerin geliştirdikleri projelere gerek adaylık öncesi gerekse adaylık sonrası dönemde mali destekler sağlanmıştır. Adaylık öncesi dönemde özellikle MEDA I döneminde yerel yönetimlerin

geliştirdiği altyapı projelerine mali yardım yapılmıştır. Türkiye'nin adaylık statüsünü kazandıktan sonra ise MEDA II ve Katılım Öncesi Mali Yardım Programları altında yerel yönetim projelerine hibe yardımlarda bulunulmuştur. Türkiye'de Avrupa Birliği mali yardımları kapsamında yerel yönetim projelerine sağlanan mali yardımlar artarak devam etmiş olmasına rağmen diğer ülkeler ile kıyaslandığında bu artış yeterli değildir. Katılım Öncesi Mali Yardım programı dışında çeşitli programlarla yerel yönetim projelerine mali yardımlar da bulunulduğu görülmektedir.

Türkiye'nin adaylık statüsünün başlamasıyla birlikte Türkiye'deki yerel yönetimler ile Avrupa Birliği ülkelerinin yerel yönetimleri arasında işbirliği gelişmiştir. Bu süreçte özellikle Avrupa Birliği üyesi ülkelerinin yerel yönetimlerinin teknik bilgi, deneyim, düşünce ve teknoloji paylaşımı yoluyla Türkiye'deki yerel yönetimlerle işbirliği içerisine girmesi kardeş şehir ilişkilerinin kurulmasına ve ortak projelerin geliştirilmesine yol açmıştır. Bu bağlamda Avrupa Birliği üyesi ülkelerden Almanya, Hollanda ve İsveç gibi ülkeler ile Türkiye'deki yerel yönetimler ve yerel yönetim birliklerinin işbirliği içine girdikleri görülmektedir. Birçok alanda deneyim, teknik bilgi ve teknolojik altyapı bakımından eksiklikleri bulunan yerel yönetimler açısından bu işbirliğinin gelişmesi oldukça önemlidir.

Avrupa Birliği, halka en yakın yönetim birimi olan yerel yönetimlerin daha iyi hizmet sunabilmeleri için gelişimlerine önem vermektedir. AB kurumları ile AB vatandaşları arasında daha iyi bağlar kurulması ve ülkelerin bütünleşme sürecinin başarılı sonuçlanabilmesi açısından yerel yönetimlerin önemi büyüktür.

Avrupa Birliği, yerel yönetimlerin daha özerk bir yapıya kavuşmaları için çaba harcamaktadır. Avrupa Birliği üye ve aday ülkelere standart bir yerel yönetim yapısı empoze etmez. Yerel yönetim anlayışında "iyi yönetişim" İlkelerine uygun bir yapılanma içine girmeleri ve etkin, katılımcı şeffaf, verimli bir yerel yönetim anlayışıyla AB normlarına uygun olarak sorumlulukları yerine getirebilecek idari ve kurumsal yapının oluşturulmasını beklenmektedir. Bu nedenle Türkiye yerel yönetim sistemini AB'nin genel değerlerine sahip yerel yönetim anlayışına göre yapılandırmaya çalışmaktadır. Bu yeni yapılanmanın başarılı şekilde sonuçlanabilmesi için Avrupa Birliği yerel yönetim projelerine mali yardımlarda bulunmaktadır.

Genel olarak yerel yönetimlere yapılan bu mali yardımlar ile yerel yönetimlerin proje hazırlama becerilerinin arttığı ve yerel yönetimlerin birçok hizmeti bu mali yardımlardan elde ettiği mali kaynaklarla geliştirme imkânı buldukları söylenebilir. Bu bağlamda Türkiye'deki yerel yönetimlerin proje yoluyla sağlayacakları mali kaynakları önemsedikleri ve proje üretme isteklerinin arttığı son yıllarda görülen bir gerçektir.

Bu yöndeki ifadeleri tezin 5. bölümünde yer alan gerek belediye başkanları, gerek belediyeler birliği, gerekse merkezi idarenin ilgili aktörleri tarafından yapılan açıklamalarda görmek mümkündür. Yapılan açıklamalarda Yerel yönetimler, projelere sağlanan mali yardımları alternatif bir gelir kaynağı olarak değerlendirmektedirler. Yerel yöneticilerin yaptığı açıklamalarda, yerel halkı Avrupa Birliği konusunda bilinçlendirme ve kendi kurumsal yapıları içinde AB projelerinin yürütülmesinden sorumlu AB proje birimleri oluşturma çabası içinde oldukları görülmektedir. Yerel yöneticiler geliştirdikleri projelerin gerekli mali yardımları alabilmeleri için sivil toplum kuruluşları ile yakın çalışılması gerektiği belirtilmiştir. Ancak Türkiye'de sivil toplum kuruluşlarının yeterli düzeyde gelişimlerini tamamlayamamasının yerel yönetimlerin geliştirdiği projelere gerekli yardımları almalarını engellediği de belirtilmiştir.

Yerel yönetimlerin stratejik planlarına bakıldığında AB'nin sağladığı bu mali yardımlardan yararlanmak için gerekli imkân ve kaynakların bulunması ve yararlanılması yönünde planlamaların yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin AB destekli proje hazırlama ve uygulama konusunda istekli oldukları söylenebilir.

Çalışmanın son kısmında, Türkiye'de Avrupa Birliği mali yardımları kapsamında desteklenen yerel yönetim projelerini yürüten yerel yönetimlere/yerel yönetim birliklerine yürüttükleri projeler üzerine yapılan anket çalışmasının bulguları verilmekte ve değerlendirilmektedir. Anket çalışması, proje yürüten yerel yönetimlerin genel özelliklerini, yürütülen projelerin genel özelliklerini, proje yürüten yerel yönetimlerin proje hazırlık başvuru ve uygulama aşamalarında karşılaştıkları sorunların önem düzeyini belirlemek, projeden elde edilen sonuçları belirlemek, proje yürüten yerel yönetimlerin yeni projeler yürütecek kurumlara önerilerini ve projelerin yürütülmesinden sorumlu ilgili birimlerden beklentilerin belirlemek olarak özetle ifade edilebilecek amaçları gerçekleştirmek için uygulamıştır.

Bu çalışmanın sonuçlarına göre yerel yönetimler en fazla altyapı ve mesleki eğitim alanlarında projeler yürütmektedirler. Yerel yönetimler içerisinde en fazla proje belediyelere aittir. Yürütülen projeler, bütçe büyükleri açısından genel olarak küçük bütçeli projelerdir.

AB fonlarıyla gerçekleştirilen projeler, yerel yönetimlerin birçoğu için bir ilk özelliğindedir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin Avrupa Birliğinin desteklediği projelerden faydalanma konusunda yeterli tecrübe ve deneyime sahip olmadıkları ifade edilebilir. Proje yürüten yerel yönetimlerin çoğunun AB fonlarından yararlanmak üzere kurulmuş "özel bir birim ya da proje hazırlama ünitesi" yoktur. Bu durum, AB fonlarından daha fazla yararlanmaları ve yeni projeler üretme konusunda yerel yönetimleri olumsuz yönde etkileyebilecektir. Proje yürüten yerel yönetimlerin yarıdan çoğunluğu proje "yazımı sırasında herhangi bir kurumdan destek" almamıştır. Yardım alan yerel yönetimler en fazla desteği danışmanlık şirketlerinden almışlardır. Burada, yerel yönetimlerin "maddi kazanç" amacı ile hareket eden danışmanlık şirketleri yerine gerekli uzmanlık ve beceriye sahip kamu kurumları olarak üniversitelerle yakın işbirliği içinde çalışmalarının, hedeflenen kamu yararının gerçekleştirilmesi ve kar amacı yerine toplumun çıkarlarının daha iyi takip edilmesi açısından daha doğru olacağı önemle vurgulanmalıdır. Üniversiteler, sahip oldukları uzman personel, bilgi ve deneyim ile projelerin geliştirilmesinde, gerekli finansman desteğini halkın ihtiyaçlarına ve kamunun yararına uygun biçimde temin etmelerinde ve kullanmalarında bulundukları bölgelerdeki yerel yönetimlerin ihtiyaç duydukları desteği kolaylıkla sağlayabilir. Bu açıdan, yerel yönetimler ile üniversiteler arasında işbirliğinin geliştirilmesi için hem yerel yönetimlere hem de üniversitelere önemli sorumluluklar düşmektedir. Özellikle, yerel yönetimlerin üniversitelerle ortaklık ve işbirliği kurma konusunda daha istekli olmaları gerekmektedir.

Projeleri yürüten yerel yönetimlerin proje hazırlama düşüncelerinin ortaya çıkmasında "Merkezi Finans ve İhale Birimi, DPT, AB Genel Sekreterliği'nin proje çağrıları" en fazla etkili unsurdur. Yerel yönetimlerin projelere sağlanan mali yardımları "alternatif bir gelir kaynağı" olarak algılamaları, yaşadıkları mali sıkıntıları aşmak için proje hazırlama düşüncelerinin ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Proje hazırlama düşüncesinin yerel yönetimlerde ortaya çıkmasında yerel yönetimin "bir biriminin veya

personelinin bilgilendirmesini" ve daha önce yürütülen "başarılı proje örnekleri" de etkili olmuştur.

Projenin hazırlık, başvuru ve uygulama aşamasında karşılaşılan sorunlar açısından ise "proje hazırlama yeteneklerinin gelişmemiş olması" ile proje hazırlarken dikkat edilmesi gereken "teknik ayrıntılar konusunda yeterli bilgiye" sahip olmama proje yürüten yerel yönetimlerin karşılaştığı önemli sorunlardır. Projelerin başarı ile sonuçlanması ve yerel yönetimlerin geliştirdikleri projelerin mali yardımlardan yararlanabilmesi açısından "teknik ayrıntıların iyi bilinmesi" ve "proje hazırlama yeteneğinin gelişmesi" önemlidir. Proje yürüten yerel yönetimlerin proje hazırlama ve uygulama konusunda "yeterli sayıda ve uzman personele" sahip olmadıkları görülmektedir. Bu durumda karşılaşılan diğer bir önemli sorun olarak dikkat çekmektedir.

Proje yürüten yerel yönetimler, proje başvurusu için "bürokratik prosedürlerin" fazla ve zaman alıcı olduğu düşüncesindedirler. Yerel yönetimlerin "proje tekliflerinden/çağrılarından" zamanında haberdar oldukları ve "yayınlanan tekliflerle" ilgili bilgilerin yeterli olduğu bu konuda herhangi bir sorunla karşılaşmamaktadırlar. Proje yürüten yerel yönetimler projelerin kabulünde ve yürütülmesinde yapılan denetimlerin aşırı olmadığı düşüncesindedirler. Bunu dışında projelere sağlanan mali kaynakların proje yürüten yerel yönetimlere zamanında aktarılmadığına inandıkları görülmektedir. Projelere sağlanan mali kaynakların proje yürütücülerine zamanında aktarılması projelerin başarılı sonuçlar elde edilmesi ve zamanında sonuçlanabilmesi açısından önemlidir. Proje yürüten yerel yönetimler, "merkezi yönetimin teşvik ve yardımlarının" yeterli olup olmadığı konusunda ikiye bölünmüştür. Bu açıdan proje yürüten yerel yönetimlere merkezi yönetimin aynı oranda teşvik ve yardımda bulunmadığı sonucu çıkarılabilir.

"Üniversitelerden ve sivil toplum kuruluşlarından destek" alınamaması bir sorun olarak değerlendirilmemiştir. Ancak, yerel yönetimlerin projenin hazırlama ve uygulama aşamalarında üniversite ve sivil toplum kuruluşların sağlayacağı destek, proje hazırlama ve uygulama aşamalarından istenilen sonuçların alınabilmesi açısından önemlidir. Bu sonucun, yerel yönetimlerin diğer kurumlarla ortaklık kurma ve işbirliği anlayışının gelişmemiş olmasından kaynaklandığı söylenebilir. "Halkın olumsuz tutum ve yaklaşımlarının" proje yürüten yerel yönetimler açısından önemsiz bir sorun olarak

değerlendirilmektedir. Buradan halkın desteğinin, ilgisinin yeterli olduğu ya da halkın muhalefetinin olmadığı sonucu çıkarılabilir. Yine de halkın desteğini alma çabasına ayrı önem verilmelidir.

Proje yürüten yerel yönetimlerin projelerden elde ettikleri sonuçlara baktığımızda, yerel yönetimlerin yürüttükleri projeler sayesinde, proje hazırlama ve uygulama konusunda tecrübelerinin arttığı, proje deneyimi ile çalışan personelin tecrübesinin arttığı, bu tecrübe sayesinde yeni projeler hazırlama ve uygulama konusunda yerel yönetimlerin daha istekli hale gedikleri açıkça görülmektedir.

Proje yürüten yerel yönetimler "kendi kaynaklarıyla gerçekleştirme imkânı bulamayacakları bir hizmeti" bu mali yardımlar sayesinde tamamlama fırsatı bulmuşlardır. Yerel yönetimlerin söz konusu projeleri "diğer kurumlarla ortak çalışma ve işbirliğinin" gelişmesine yardımcı olmuştur. Projelere sağlanan "mali yardımların miktar olarak az" olmasının, mali yardımların "zamanında aktarılamamasının" ve "bürokratik engeller ve gecikmelerin" projelerden elde edilmek istenen sonuçları ve yeni proje hazırlama konusunda yerel yönetimleri olumsuz yönde etkilemediği görülmektedir.

Proje yürüten yerel yönetimlerin "projeye yapılması gereken parasal katkıyı (eş finansman)" bulma konusunda zorlanmamaktadırlar. Elde edilen diğer bir sonuç olarak yerel yönetimlerin "proje birimlerinde çalışan personelin sayı olarak yeterli" olmadığı ve personel açısından sıkıntı yaşamaktadırlar. Yerel yönetimlerin yürüttükleri "projelerde nitelikli personel" yönünden de sıkıntı yaşamalarına rağmen bu sorunun projelerden istenen başarılı sonuçların alınmasını engellemediğine inanmaktadırlar. Yerel yönetimler, "halkın projelere kuşkulu yaklaşım ve muhalefetinin projelerin uygulama başarısını düşürmediği" düşüncesindedirler. Ancak, bu değerlendirmelere rağmen hem "nitelikli personel eksikliği" hem de "halkın projeye olumsuz yaklaşımı" projenin uygulama sürecinin zamanında ve istenen sonuçlara ulaşma konusunda yerel yönetimleri zorlayacaktır. Gerekli "uzman personelin istihdam" edilmesi ve "halkın desteğinin" alınması bu açıdan önemlidir.

Proje yürüten yerel yönetimler yürütülecek yeni projelerde yerel yönetimlerin "kurum içinde personelin eğitimi", "projede nitelikli personelin istihdam edilmesi", "projenin yürütülmesinden sorumlu kurum içinde proje birimlerinin oluşturulması",

“proje hazırlık ve uygulama aşamaları için gerekli prosedürün bilinmesi” ve “halkın bilgilendirilmesi ve projeye desteğinin sağlanması” gerektiğine ağırlıklı olarak önem vermektedirler. Bu çerçevede değerlendirildiğinde kurum içinde oluşturulacak proje birimleri sayesinde projelerin hazırlık, başvuru ve uygulama aşamalarının başarı oranları artacak ve projelerin başarı ile yürütülmesi için gerekli ekip çalışması ve işbirliği ortamı sağlanmış olacaktır. Proje için gerekli prosedürün bilinmesi proje başvurularının kabul edilme oranlarını da arttıracaktır.

Proje yürüten yerel yönetimler, yeni proje yürütecek olan kurumlara, proje hazırlık ve başvuru aşamalarında “proje bütçelerine dikkat etmeleri” ve “diğer kurumların daha önce yürüttükleri projelerden elde ettikleri tecrübelerden” yararlanmaları gerektiği konusunda önerilerde bulunmaktadır. Bu sayede tecrübe ve bilgi konusunda yetersiz olan yerel yönetimler gerekli tecrübeyi ve bilgiyi elde edebileceklerdir. Ayrıca “üniversite ve sivil toplum kuruluşları ile proje başvuru ve hazırlık aşamalarında” birlikte çalışılması gerektiği belirtilmiştir.

Proje hazırlama ve başvuru aşamalarında ilgili birimlerin (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü) “gerekli teşvik, destek ve yardımda bulunması”, yerel yönetimlerin proje birimlerinde görevlendirilmek üzere “uzman personel istihdamını kolaylaştırılması”, “bürokratik engel ve gecikmeleri kaldırılması”, “daha önce yürütülen başarılı proje örneklerinin paylaşılması” ve “yerel yönetimlere bilgi ve teknik destek sağlaması” çok gerekli olarak değerlendirilmiştir.

Yerel yönetimler, projelerin duyurulması, başvuru ve uygulama aşamalarında karşılaşılan “bürokratik engel ve gecikmelerin tespit edilip giderilmesi”, “ihale duyularından yerel yönetimlerin zamanında haberdar olması için kullanılan duyuru araçlarının geliştirmesi”, “kurumlara teknik destek verilmesi”, “AB fonlarıyla ilgili gerekli tüm teknik bilgilere internet sayfalarında Türkçe olarak yer verilmesi” AB mali yardımlarıyla ilgili “yerel yönetimlere yönelik eğitim ve seminerler düzenlenmesi” konularında İlgili birimlerin (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) gerekli düzenleme ve çalışmaları yapması gerektiği vurgulanmıştır.

Ankette yer alan açık uçlu soruya verilen cevaplar yukarıdaki sonuçları destekleyici cevaplar verildiği görülmüştür. Bunun yanında soruda proje yürütücüleri, farklı konularda tespit ve önerilerde de bulunmuştur. Bu cevaplardan öne çıkan,

projenin uygulanması aşamasında kullanılmak için alınan bazı araç ve gereçlerin (bilgisayar, video kamera vb.) mutlaka AB ülkelerinden alınması zorunluluğunun (menşee belgesi) bazı sıkıntılara neden olduğudur. Yapılan ihalelerde kullanılan malzemelerin menşee belgelerinin ibraz edilme zorunluluğu ve malzemeye ait imalata uygunluk belgesi veya imalat yeterlilik belgesi istenmesini projelerin uygulama aşamasında karşılaşılan bir problem olarak değerlendirilmiştir.

Bu açıklamalar ve sonuçlar çerçevesinde proje yürütecek yerel yönetimlere, Türkiye'de AB fonlarının yürütülmesinden sorumlu merkezi yönetimin ilgili birimlerine ve araştırmacılara önerilerde bulunmak mümkündür. Elde edilen tüm bulgular çerçevesinde proje yürüten veya yürütecek yerel yönetimlere ve dolayısıyla diğer kurumlara şu önerilerde bulunulabilir:

1. Kurum içinde, projelerin hazırlık, başvuru ve uygulama aşamalarını yürütecek proje birimleri oluşturulmalı ve proje biriminde çalışan personele kurum içinde sürekli eğitimler verilerek kurumların projelerden daha fazla yararlanması ve projelerden istenen sonuçların elde edilmesi sağlanmalıdır.
2. Proje hazırlık ve uygulama aşamalarıyla ilgili gerekli teknik bilgilerin önceden bilinmesi ve proje başvurularında projenin bütçe büyüklüğünün desteklenecek miktarı geçmemesine dikkat edilmelidir.
3. Proje uygulaması aşamasında halkın bilgilendirilmesi ve desteğinin sağlanmasına özen gösterilmelidir. Böylelikle halkın olası muhalefetinin yada ilgisizliğinin önüne geçilmiş olacaktır. Proje başarısını engelleme riski ortadan kalkmış olacaktır.
4. Proje hazırlık ve başvuru aşamalarının başarılı sonuçlanabilmesi için sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler ile ortaklıklar kurulmalıdır. Bu sayede kurumların geliştirdikleri projelerin, mali yardımlardan daha fazla yararlanması sağlanacaktır. Ayrıca, diğer kurumların daha önce yürüttükleri projelerden elde ettikleri tecrübelerden yararlanılmalıdır. Bu sayede projelerin hazırlık, başvuru ve uygulama aşamalarının başarılı şekilde sonuçlanması sağlanabilir.
5. Proje yürütecek yerel yönetimler proje hazırlık ve başvuru aşamalarında kar ya da komisyon anlayışı ile hareket eden danışmanlık şirketleriyle çalışmak yerine, özellikle üniversitelerle işbirliği ve ortaklıklar kurmalıdır. Bu sayede üniversitelerin sahip olduğu nitelikli personel ve teknik bilgi ve proje

deneyimlerinden yararlanarak projelerin hazırlık ve başvuru aşamalarının başarılı şekilde sonuçlanması sağlanabilir.

Çalışma Türkiye'de AB fonlarının yürütülmesinden sorumlu merkezi yönetimin ilgili birimlerine proje yürüten yerel yönetimlerin projenin hazırlık, başvuru ve uygulama aşamalarında karşılaştıkları sorunlar konusunda önemli veriler sunmakta ve önerilerde bulunmaktadır. Bu açıdan, var olan sorunların tespiti ve çözümü açısından aşağıdaki önerilerin Türkiye'de AB fonlarının yürütülmesinden sorumlu merkezi yönetimin ilgili birimlerine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Bu çerçevede Türkiye'de projelerin yürütülmesinde sorumlu merkezi yönetimin ilgili birimlerine şu öneriler de bulunulabilir:

1. Proje hazırlama ve başvuru aşamalarında ilgili birimler yerel yönetimlere gerekli teşvik, destek ve yardımda bulunulmalı, projenin hazırlanması ve uygulanması aşamalarında yerel yönetimlere gerekli bilgi ve teknik destek sağlamalıdır. Bu sayede, yerel yönetimlerin geliştirdiği projelere mali destek artacak ve projelerin başarılı şekilde sonuçlanması sağlanacaktır.
2. İlgili birimler, yerel yönetimlerin proje birimlerinde görevlendirilmek için gerekli sayıda uzman personel istihdamını kolaylaştırıcı gerekli tedbirleri almalıdır. Böylelikle projelerin zamanında bitirilmesi ve projelerden istenen sonuçların alınması kolaylaşacaktır.
3. İlgili birimler, daha önce yürütülen başarılı proje örneklerinin proje yürüten veya yürütecek olan kurumlar arasında paylaşılmasını sağlayıcı aktivite ve programlar düzenlemelidir. Bu tür çalışmalar yerel yönetimlerin projelerin hazırlık, başvuru ve uygulama aşamalarını başarılı şekilde tamamlayabilmesi için yol gösteri olacaktır.
4. İlgili birimler projelerin duyurulması, proje hazırlık, başvuru ve uygulama aşamalarında karşılaşılan bürokratik engel ve gecikmeleri tespit edip bunların giderilmesine çaba harcanmalıdır. Bu sayede proje başvurularının artması sağlanacak ve yerel yönetimler daha fazla proje üretilmesi için teşvik edilmiş olacaktır.
5. İlgili birimler, yerel yönetimlerin ihale duyularından zamanında haberdar olması için kullandıkları duyuru araçlarını geliştirmeli ve AB fonlarıyla ilgili gerekli

tüm teknik bilgilere internet sayfalarında Türkçe olarak ulaşılmasına özen gösterilmelidir.

6. İlgili birimler, AB mali yardımlarıyla ilgili olarak proje yürüten veya yürütecek yerel yönetimlere yönelik eğitim ve seminerler düzenlemelidir. Bu sayede yerel yönetimlerin AB projeleriyle ilgili yaşadıkları bilgi eksikliği ortadan kaldırılmış olacak ve yerel yönetimlerin AB projelerine yönelik ilgileri arttırılacaktır.
7. Üniversiteler, sahip oldukları uzman personel, bilgi ve deneyim ile bölgeleriyle ilgili yeni projelerin geliştirilmesinde, danışmanlık şirketleri yerine, yerel yönetimlere daha fazla destek vermelidir. Bu sayede, yerel yönetimlerin daha fazla proje üretmeleri sağlanabilir, yerel yönetimlerin proje hazırlık ve başvuru aşamalarının halkın çıkarları ve kamu yararı doğrultusunda başarılı şekilde sonuçlanması sağlanabilir.

Çalışma, bu konuda kapsamlı bilimsel araştırma eksikliği olması nedeniyle konuyla ilgili yapılacak araştırmalar için, yol gösterici ipuçları da içermektedir. Bu konuda farklı araştırmalarda yapılabilir. Öncelikle yürütülen projeler arasından seçilecek başarılı proje örneklerine yapılacak alan ziyaretleri ile proje yürütücüleri, projeden yararlanan kişilerle görüşmeler yapılarak bu projelerin etkinlik ve verimlilikleri incelenebilir. Yürütülen projelerin, ilgi alanlarına odaklı çalışmalar, örneğin istihdam odaklı projeler incelenebilir. Avrupa Birliği üyesi ülkeler ve diğer aday ülkelerin yerel yönetim projeleri incelenerek bundan çıkarılacak dersler ve sonuçlar Türkiye'de projelerin yürütülmesinden sorumlu merkezi birimler ile yerel proje yürütücülerine sunulabilir.

Bu nokta da belirtilmesi gereken önemli noktaya dikkati çekmekte yarar vardır. Araştırmacıların söz konusu alanda araştırma yapmalarını teşvik etmek ve araştırma giderlerini karşılamak için üniversitelerin ve TÜBİTAK gibi araştırmaları destekleyen kurumların bu konudaki araştırmalara desteklerini arttırması önemlidir.

Bu çalışmanın temel sonucu olarak şu noktalar vurgulanmalıdır. AB mali yardımları ile yürütülen yerel yönetim projeleri, yerel yönetimlerin proje uygulama yeteneklerinin geliştirmesini ve yerel yönetimlerin proje odaklı çalışma yeteneklerinin artmasını sağlamaktadır. Yerel yönetimler, merkezi yönetimin sağladığı gelirler ya da kendi öz kaynakları ile gerçekleştiremeyecekleri projeleri/hizmetleri AB mali yardımlarıyla gerçekleştirme fırsatı bulmaktadır. AB mali yardımları, yerel yönetimler

tarafından alternatif bir gelir kaynağı olarak değerlendirilmektedir. Proje yürüten yerel yönetimler, projelerin sonuçlarından genel olarak memnun olmakla birlikte, yeni projeler geliştirme ve yapma konusunda istekleri artmaktadır. Ne var ki, yerel yönetimlerin söz konusu projelerden gerektiği ölçüde yararlanabilmesinin önünde uzman personel eksikliği, merkezi idarenin yetersiz desteği, teknik bilgi eksikliği gibi sorunlar bulunmaktadır. Yerel yönetimlerde karar alıcı ve uygulayıcı pozisyonunda olanlar ile merkezi idarenin AB yardımlarının kullanılmasından sorumlu birimlere, yerel yönetimlerin AB mali yardımlarından daha yüksek düzeyde yararlanabilmesi, projelerin istenilen amaçları gerçekleştirmesi, başarı ve başarısızlık örneklerinin paylaşılmasının sağlanması bakımından önemli sorumluluklar düşmektedir.

KAYNAKÇA

22 Sayılı Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu Faslının Tarama Toplantıları İçin Hazırlanmış Belge, http://www.mfa.gov.tr/NR/rdonlyres/62438A11-9D03-4EFFBEEFCKA548833A8/BölgeselPolitikaveYapısalArclarınkordinasyonu.pdf (16.04.2008).

AB Merkezi Derneği, AB Mali Yardımları ve Türkiye'nin İstifadesi, http://www.abmerkezi.org.tr/makale2.php (17.04.2008).

AB Vizyon (2007), *"AB'den Şüphelenen Rizeliler 350 Bin Euro'luk Hibeyi Almadı"*, http://www.abvizyon.com.tr (06.10.2007).

AB Vizyon (2007), "*AB'den 12 Kente 500 Milyon Euro Yardım"*, http://www.abvizyon.com/default.asp?git=3 (20.08.2007).

AB Vizyon (2007), "*Avrupa Birliği ve Yerel Yönetimler"*, www.abvizyon.comdefault.aspgit=6&haber=787.htm (23.11.2007).

ABGS, Katılım Öncesi Mali Yardım Bilgi ve İletişim Hibe Programı (IPA Information and Communication Programme), http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=41111&l=1 (11.04.2008).

Akın, C. (2006), Değerlendirme, Avrupa Birliği Ve Yerel Yönetimler Konferans Raporu, Kondrad-Adenauer-Stiftung e.V. yayınları, http://www.kas.de/proj/home/pub/44/12/year–2006/dokument_id–8637/index.html (27.07.2007).

Altunışık, R., Çoşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2002), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, 2. Baskı, Sakarya Kitabevi, Sakarya.

Arakon, M. (2002), *Avrupa Akdeniz Mali Aracı ve Türkiye,* İKV Yayınları, No: 169, İstanbul.

Ataç-Rösch, İ., Avrupa Birliği Fonları ve Yerel Yönetimler, *Avrupa Birliği Ve Yerel Yönetimler Konferans Raporu*, http://www.konrad.org.tr/Yerel%20Yonetimler/Rosch11.pdf (27.07.2007).

Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Katılım Öncesi Mali Yardımlar, www.abgs.gov.tr/indext.html (09.08.2007).

Avrupa Birliği Hibe Fonu Rehberi, www.avrupabirliğihibefonu.com (03.08.2007).

Avrupa Komisyonu Türkiye Delegasyonu, http://www.deltur.cec.eu.int/i-ortak.html (03.08.2007).

Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği (AKTT), AB-Türkiye İlişkileri, http://www.deltur.cec.eu.int/ei-prehel.html (08.10.2007).

Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği (AKTT), Avrupa Birliğinin Türkiye'de Desteklediği Programlar 2003–2004, http://www.deltur.cec.eu.int/eufunded2004/EUF-TR-XII-XIII.pdf (12.07.2007).

Aydın, Ali Kemal (2004), AB Bütçesi: Hazırlanması, Gelir Kaynakları, Gider Kalemleri ve Denetimi, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, Sayı-XIII, s. 10–26.

Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı (2002), *Avrupa Birliği ve Türkiye*, 5. Baskı, Doğuşum Matbaacılık, Ankara.

Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı, Türkiye-AB Mali İlişkileri, http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/AB/TeknikMevzuatDb/TR_AB_Mali_iliskileri_Tarihi.doc (15.08.2007).

Baykaler, G. (2007), Türkiye'ye Yönelik AB Fonları ve İl Yönetimi, *Türk İdare Dergisi*, sayı 455, s. 173–188.

Bilgili, E. (2006), Türkiye'nin Üyeliğinin Avrupa Birliği Bütçesine Muhtemel Etkisi, *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 15, Sayı 2 s. 61–80.

Bilici, N. (1997), *Avrupa Birliği Mali Yardımları ve Türkiye*, Akçağ Yayınları, Ankara.

Bilici, N. (2002), AB'de Mali yardım Kavgası Türkiye'de Başka Kavgalar, Asomedya, Ankara Sanayi Odası, http://www.aso.org.tr/html/TUR/asomedya/nisan2002/dosyanisan2002.html (10.11.2007).

Bilici, N. (2005), *Türkiye – Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler, İktisadi ve Mali Konular, Vergilendirme)*, Seçkin Yayınları, Ankara.

Birleşmiş Milletler Ortak Programı Kadınların Ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması Ve Geliştirilmesi Projesi, Avrupa Birliği'nin Türkiye'ye Yönelik Mali Yardımlarının İşleyişi ve Uygulanışı, www.protectingwomen.org/Unjp/Web/img/doc/lABMaliyardimlarmetin.doc (09.10.2007).

Bongers, P. (1992), *Local Government in the Single European Market,* Longman.

Butler, F. (1997), Regionalism and Integration, *The Globalization of World Politics,* editors: J. Baylis, S. Smith, Oxford University Press.

Büyükşehir ve İl Belediyelerinin İnternet Siteleri İncelenerek Proje Birimleriyle İlgili Elde Edilen Bilgiler.

COM (2005) 290, Avrupa Parlamentosu, Avrupa Ekonomik Ve Sosyal Komitesi ve AB İle Aday Ülkeler Arasındaki Sivil Toplum Diyaloğu Bölge Komitesi'nin İletişimi, http://ekutup.dpt.gov.tr/ab/sviltop/diyalog.pdf (25.08.2007).

Commission Decision C(2007)1835 of 30/04/2007 on a Multi-Annual Indicative Planning Document (MIPD) 2007–2009 for Turkey.

Communication From The Commission to the Council and the European Parliament Instrument For Pre-Accession Assistance (IPA), Multi-Annual Indicative Financial Framework for 2008–2010.

Council Regulation (EC) No 1085/ 2006 of 7 July 2006 Establishing an Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA), Official Journal L210, 31/07/ 2006.

Çeliktaş, İ. (2006), 2007–2013 Mali Perspektifi İçin Öngörülen Avrupa Birliği Katılım Öncesi Fonlarının Yapısı, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 63, s. 39–49.

Çiçekoğlu, F. (2006), Avrupa Birliği Fonları ve Yerel Yönetimler, *Avrupa Birliği Ve Yerel Yönetimler Konferans Raporu*, Kondrad-Adenauer-Stiftung e.V. yayınları, http://www.kas.de/proj/home/pub/44/12/year–2006/dokument_id–8637/index.html (27.07.2007).

Devlet Planlama Teşkilatı, 2007 – 2013 Dönemi AB Katılım Öncesi Mali İşbirliği Aracı (IPA) (28 – 29 Kasım 2007), Bölgesel Konferanslar, Erzurum Konferansı.

Devlet Planlama Teşkilatı, AB Destekli Bölgesel Kalkınma Programları Hibe Programı Uygulama Mekanizması, http://www.dpt.gov.tr/bgyu/abbp/Hibe/hibe_mekanizma.html (23.07.2007).

Devlet Planlama Teşkilatı, INTERREG III/A Yunanistan-Türkiye Sınır Ötesi İşbirliği Programı http://www.dpt.gov.tr/bgyu/trabbkp/yunanistan.htm (19.11.2007).

Dış Ticaret Müsteşarlığı, 2007–2013 IPA Mali Yardım Aracı Dönemi, http://www.dtm.gov.tr/dtmadmin/upload/AB/TeknikMevzuatDb/IPA_Hakkinda_Not.doc (23.08.2007).

DPT (Kasım 2000) ABİGM, Türkiye-AT Karma Parlamento Komisyonu Türk Üyeleri İçin Hazırlanan Not, http://www.belgenet.com/arsiv/ab/ab_rapor00_4.html (17.11.2007).

Erzurum Büyükşehir Belediyesi 2007–2011 Stratejik Planı, www.sp.gov.tr/spler.html (15.12.2007).

EUROPA (Latin Name Of Europe And EU Official Web Site), A Constitution For Europe, http://europa.eu.int/constitution (15.01.2008).

EUROPA, Treaty of Lisbon, http://europa.eu/lisbon_treaty/countries/index_en.htm# (05.06.2008).

European Commission (2004) Summary of the Constitution, http://europa.eu.int/constitution (15.09.2007).

Fontaine, P. Europe in Ten Points, General Publications, European Commission, www.europa.eu.int/comm/publications/booklets/eu_glance/12/txt_en.htm (17.11.2007).

Forum Gazetesi (06.07.2006), *"Gaziosmanpaşa Belediye Başkanı Erhan Erol: AB'ye En Kolay Belediyeler Adapte Olacak"*

Forum Gazetesi (08.06.2006), *"Beyoğlu Belediye Başkanı Ahmet Misbah Demircan: Beyoğlu Sil Baştan"*

Forum Gazetesi (09. 04. 2006), *"Şişli Belediye Başkanı Mustafa Sarıgül: Hedef, 24 saat yaşayan bir Şişli"*

Forum Gazetesi (15. 04. 2006), *"Ümraniye Belediye Başkanı Hasan Can: Türkiye'nin İmar Rekortmeniyiz"*

Forum Gazetesi (16. 05. 2006), *"Silivri Belediye Başkanı Hüseyin Turan: Hükümet Etekten Çekiliyor"*

Forum Gazetesi (25. 04. 2006), *"Güngören Belediye Başkanı Şakir Yücel Karaman: Büyükşehir Ayrım Yapmıyor"*

Forum Gazetesi (29.04.2006), *"Kadıköy Belediye Başkanının Selami Öztürk: Hükümetin Vermediği Desteği AB Veriyor"*

Gençkol, M. (2003), *Avrupa Birliği Mali İşbirliği Politikaları ve Türkiye*, DPT Yayın No: 2679, Ankara.

Gösterici, H., Ormanoğlu B. (2007), Avrupa Birliği "IPA" Mali Yardım Sistemi 2007–2013 Dönemi Uygulaması, *Bütçe Dünyası*, Cilt: 2, Sayı: 25, s. 101–114.

İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi İnceleme Raporları (AREM) (Ocak 2006),Yurtdışı ve AB Kaynaklı Fonlar, http://www.arem.gov.tr/rapor/inceleme/AB_fonlar.htm (17.04.2008).

İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetim Reformuna Destek Projesi, http://www.lar.gov.tr/downloadables/1 (29.11.2007).

İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Yerel Yönetimler Reformu Acil Eylem Planı, http://www.lar.gov.tr/policydocs.html (29.11.2007).

İktisadi Kalkınma Vakfı, AB Komisyonun Üye Ve Aday Ülkeler Sivil Toplumları Arasındaki Diyaloğa İlişkin Tebliği, http://www.ikv.org.tr/print.php?ID=1332 (18.05.2008).

İktisadi Kalkınma Vakfı, Avrupa Birliği'nin bölgesel politikası, www.ikv.org.tr/pdfs/85dc8f96.pdf (26.07.2007).

İktisadi Kalkınma Vakfı, Türkiye-Avrupa Birliği Mali İşbirliği, http://www.ikv.org.tr/maliisbirligi.php (21.07.2007).

İller ve Belediyeler Birliği (2007), Sayı: 714, s. 3–4.

İller ve Belediyeler Dergisi (2006), Sayı: 704, s. 12.

İller ve Belediyeler Dergisi (2007) Sayı: 707, s. 8.

İller ve Belediyeler Dergisi (2007), Sayı 703, s. 12.

İller ve Belediyeler Dergisi (2007), Sayı 710, s. 5.

İller ve Belediyeler Dergisi: (2007), Sayı 710, s. 4.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2007–2011 stratejik planı, www.sp.gov.tr/spler.html (15.12.2007).

İzmir Büyükşehir Belediyesi 2006–2017 stratejik planı, www.sp.gov.tr/spler.html (15.12.2007).

Kamiloğlu, M. (2005), Ön Ulusal Kalkınma Planı Çerçevesinde Kullanılabilecek AB Fonları, Dış Ticaret Müsteşarlığı, DPT AB ile İlişkiler Genel Müdürlüğü, www.dpt.gov.tr (27.07.2007).

Karabacak, H. (2004), Avrupa Birliği Mali Yardımları ve Türkiye İle Mali İlişkiler, *Maliye Dergisi*, s. 69–106.

Karauçak Oğuz, Ş. (2000), AB'nin Türkiye'ye Yönelik Mali Yardımları, *İKV Dergisi*, Sayı 147, s. 27–45.

Karluk, R. (2002), *AB ve Türkiye*, Beta Yayınevi, İstanbul.

Karluk, R. (2005), *Avrupa Birliği Ve Türkiye*, Beta Yayınları, İstanbul

Kayadelen, A.Eser, Hibe Programları Ve Hibe Başvurusunun Yapılması,http://www.tesk.org.tr/projehazırlama/m5/M5-dersnotları.doc (21.07.2007).

Kösecik, M. (2006), Yerel Ve Bölgesel Yönetimler Açısından Avrupa Birliği Bütünleşme Süreci Ve Anayasası, *Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler*, Editörler: Hüseyin Özgür, Bekir Parlak, Alfa Aktüel, İstanbul, s. 1–42.

Kösecik, M. (2007), Avrupa Birliğine Üyelik Sürecinin Türkiye'nin Yerel Yönetim Yapısına Etkileri, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar II: uygulamalar*, Editör: Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik, Nobel Yayınları, Ankara, s. 691–737.

Kösecik, M. (2008), Yerel Yönetimlerde Avrupalılaşma, *Yerel Siyaset Sempozyumu,* Okutan Yayıncılık, İstanbul, s. 259–303.

Kösecik, M., Yaman Koçak, S. (2004), Avrupa Birliği Bölgesel Politikası ve Yapısal Fonlar, *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu I*, Cilt II, Editörler: Metin Özaslan, Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik, S. Evinç Torlak, DPT, Ankara, s.1–19.

Köstepen, C. (2001), *AYB ve Türkiye'ye Sağlanan Kredi İmkânları*, İKV Yayınları, No: 166, İstanbul.

Local Administration Reform Program, Technical and Administrative Conditions, Technical and Administrative Provisions for Implementation (Taps), http://www.lar.gov.tr/ (30.11.2007).

Manisa Valiliği, Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Projeleri Koordinasyon Merkezi, www.manisa.gov.tr (17.04.2008).

Mengi, A.(1998), *Avrupa Birliği'nde Bölgeler Karşısında Yerel Yönetimler*, İmaj Yayıncılık, Ankara.

Merkezi Finans ve İhale Birimi (MFİB), Avrupa Birliği ve Türkiye Arasındaki Sivil Toplum Diyaloğunun Geliştirilmesi Kentler ve Belediyeler Hibe Programı, 2007 Teklif Çağrısı Hibe Başvuruları İçin Rehber.

Oktayer, N. (2002), "Türkiye'nin Avrupa Birliği Bütçesine Muhtemel Katkıları", *AB'ye Geçiş Süreci ve Türk Kamu Maliyesinin Uyumu,17. Maliye Sempozyumu*, TÜRMOB Yayınları.

Ormanoğlu, B. (2007), Avrupa Birliği Mali Yardımlarının Kullanımı ve Yönetimine Yönelik Türkiye'de Oluşturulan Yapı: Merkezi Olmayan Uygulama Sistemi, *İller Ve Belediyeler Dergisi*, Sayı: 708, s.33–37.

Özcan, B. , Birden, R. , Kayadelen, E. , Avrupa Birliği Mali Yardımları Ve Türkiye'de Uygulanışı, www.tesk.org.tr/projehazirlama/m2/M2-dersnotları.doc (21.07.2007).

Özcan, B., Birden, R., Kayadelen, E. Avrupa Birliği Mali Yardımları Ve Türkiye'de Uygulanışı, www.tesk.org.tr/projehazirlama/m2/M2-dersnotları.doc (21.07.2007).

Polat, N. (2004), Avrupa Birliği - Türkiye Mali İşbirliği Ve Sayıştay'ın Topluluk Kaynakları Üzerindeki Denetimi, *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 52, s. 61–84.

Program çalışmalarında DPT ile projedeki iller arasında koordinasyonu sağlamak üzere görevli olan Ege Ekonomiyi Geliştirme Vakfı – EGEV'in internet sitesinde (www.egev.org.tr) yer alan ve AB Mali Programlarından sorumlu bir uzmanla yapılan telefon görüşmesinden elde edilen bilgiler.

Proje Kapasite Geliştirme Eğitimleri (2006), *İller Ve Belediyeler Dergisi*, Sayı: 699–700, s. 12.

Sakal M., Ay M. (2004), *Avrupa Birliğinde Yapısal Fonlar ve Mali Yardımlar*, Avrupa Birliği Üzerine Yayınları, İstanbul.

Sivil Toplum Diyalogunun Güçlendirilmesi Programı (2005), *İller Ve Belediyeler Dergisi*, Sayı: 696, s. 12.

Şahin, R. (1998), AB Bütçesi-Fonları ve Türkiye'nin Tam Üyeliği, DPT yayınları, Ankara.

Şehir ve Başkan Dergisi (02–2006), *"Kula Belediye Başkanı Halil Güçlü'nün İlgili Röportajı"*, Sayı: 54, http://www.sehirbaskan.com/index.php?op=areav&event=3&ID428 (06.11.2007).

Şehir ve Başkan Dergisi (03–2005), *"Kuzey Ege Belediyeleri İle Yunanistan Ortak Projeler Hazırlayacak"*, Sayı: 44, http://www.sehirbaskan.com/index.php?op=areav&event=3&ID208 (06.11.2007).

Şeker, M. (2004), Avrupa Birliği'nin Finansal Açıdan Türkiye'ye Yönelik Hibe Faaliyeti ve Bir Karşılaştırma, *Finans-Politika ve Ekonomik Yorumlar*, Sayı: 480, s. 80–95.

T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), AB Mali Desteğine Kimler Başvurabilir?, http://www.avrupa.info.tr/AB_Mali_Destegi/Kimler_Basvurabilir.html (10.08.2007).

T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), ABGS Kentler ve Belediyeler Hibe Programı, http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=5969&l=1 (20.08.2007).

T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Katılım Öncesi Mali Yardımlar, www.abgs.gov.tr/indext.html (09.08.2007).

T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Nasıl Uygulanır?, http://www.avrupa.info.tr/AB_Mali_Destegi/Nasil_Uygulanir.html (10.08.2007).

T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS), Neden AB Mali Desteği?, http://www.avrupa.info.tr/AB_Mali_Destegi/Neden_Ab_Mali_Destegi.html (10.08.2007).

T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, AB Katılım Öncesi Mali Yardımı,www.abgs.gov.tr/index (21.07.2007).

T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Müzakere Süreci Ve Türkiye,www.abgs.gov.tr/indextr.html (21.07.2007).

T.C. Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı AB Genel Müdürlüğü (03.08.2005), Türkiye'nin Katılıma Doğru İlerleyişine İlişkin Komisyon Tavsiyesi Üzerine Bölgeler Komitesi'nin 6 Temmuz 2005 Tarihli Görüşü.

T.C. Maliye Bakanlığı Avrupa Ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı, AB-Türkiye Mali İşbirliği, http://www.maliye-abdid.gov.tr/ (23.08.2007).

The Euro – Mediterranean Partnership (MEDA), http://ec.europa.eu/externel_relations/euromed/meda.htm (29.01.2008).

The Ministry of Interior of Turkey, Local Administration Reform in Turkey, http://www.lar.gov.tr/introduction.html (30.11.2007).

The Treaty of Lisbon, http://www.euractiv.com/en/future-eu/treaty-lisbon/article-163412 (05.11.2007).

TOBB, AB Bölgesel Politika ve Yapısal Fonlar: Türkiye Açısından Değerlendirme, http://www.ekocerceve.com/img/haberler/ABBLGESELPOLTKAVEYAPISALFONLAR.doc (22.10.2007)

Türkiye Belediyeler Birliği (25 Mayıs 2006), Türkiye Belediyeler Birliği Meclis Kararları, Karar 10.

Türkiye Belediyeler Birliği Toplantısı(2006), *İller Ve Belediyeler Dergisi*, Sayı: 701.

Ulusal Program 2003, Müktesebatın Uygulanmasına Yönelik İdari Kapasite (Genel Değerlendirme), s. 788, http://www.abgs.gov.tr/indextr.html (02.10.2007).

Yıldız H. ve Yardımcıoğlu F. (2005), Türkiye'ye Yönelik Avrupa Birliği Mali Yardımları ve Aday Ülkelerle Karşılaştırılması, *C.Ü. İİBF Dergisi*, Cilt:6, Sayı: 2, s. 75–103.

EKLER

Ek–1: Anket Soruları

Sayın Yetkili,

Bu anket çalışması, Doç. Dr. Muhammet Kösecik danışmalığında yürütülen "Avrupa Birliğine Katılım Öncesi Mali Yardımlar Kapsamında Desteklenen Yerel Yönetim Projeleri" konulu Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans tezi kapsamında yapılmaktadır.

Bu çalışma ile AB Mali Yardımları ve Fonları ile yürütülen yerel yönetim projelerinin hangi alanlarda alındığı, proje düşüncesinin nasıl ortaya çıktığı, yerel yönetimlerin projeleri hangi amaç ve beklentilerle yaptığı, yerel yönetimlerin proje hazırlama, başvuru ve yürütülmesi aşamalarında hangi sorunlarla karşılaştığı, yerel yönetimlerin proje sonuçları ile ilgili düşünceleri ve yerel yönetimlerin, Türkiye'de AB fonlarının yürütülmesinden sorumlu birimlerinden (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT, ABGS vb.) ve merkezi idare birimlerinden (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü vb.) beklentilerinin neler olduğu ile ilgili sorular bulunmaktadır. Ankette yer alan sorulara verdiğiniz cevaplar, Türkiye'de AB Mali Yardımları/Fonları ile yürütülen yerel yönetim projelerinin genel özelliklerini, olumlu ya da olumsuz yanlarını ortaya koymamıza yardımcı olacaktır. Size ulaşan anket formu, sizinle birlikte AB Mali Yardımları/Fonlarından destek alarak proje yürütmekte olan 303 belediye, il özel idaresine ve köy yönetimlerine gönderilmiştir.

Ankette yer alan sorulara verilen cevaplar, 303 farklı belediye, il özel idaresi ve köy yönetiminden gelen anketlerle birlikte toplu olarak değerlendirilecek ve sadece araştırmamız kapsamında kullanılacaktır.

Sizin de yürütmekte olduğunuz ya da tamamladığınız AB Destekli projenizden sorumlu birim ya da görevli tarafından bu anket formunun doldurulmasını sağlamanız araştırmamıza önemli katkı yapacaktır.

Araştırmamızın sonuçları bir araştırma kitabı olarak yayınlanacaktır. Bu yayının, AB Mali yardımlarına başvurmak isteyen belediyeler, il özel idareleri ve köyler için yol gösterici bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Göndermiş olduğumuz anketi doldurmanızı ve anket formunun sonunda (4. sayfa) yer alan açıklamalara göre 1 hafta içinde geri göndermenizi bekler, katkılarınız için şimdiden çok teşekkür ederiz.

Anketlerin geri gönderilmesi ile ilgili karşılaşacağınız her türlü sorun için lütfen bizimle iletişime geçiniz.

Araştırmacılar

Doç. Dr. Muhammet KÖSECİK
Pamukkale Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Kamu Yönetimi Bölümü
Öğretimi Üyesi
E-mail: mkosecik@pau.edu.tr
http://mkosecik.pamukkale.edu.tr

İsmet AKBAŞ
Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetim Anabilim Dalı
Y. Lisans Öğrencisi
E-mail: ismetakbas@gmail.com

I- PROJE YÜRÜTEN YEREL YÖNETİMLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

1) AB mali yardımlarından/fonlarından destek alarak yürüttüğünüz projenizin adı:

Mesleki Eğitim	□	[1]
Altyapı	□	[2]
Ulaşım, çevre düzenlemesi ve Üstyapı	□	[3]
Turizm Altyapısı	□	[4]
Tarım ve Hayvancılık Eğitimi ve Altyapısı	□	[5]
Katı Atık ve Atık Su Arıtma, Depolama ve Geri Dönüşümü	□	[6]

2) Yerel yönetim biriminizin/birliğinizin tam adı:……

Belediye	□	[1]
İl Özel İdaresi	□	[2]
Köy Muhtarlığı	□	[3]
Köylere Hizmet Götürme Birliği	□	[4]
Diğer Birlikler	□	[5]

3) Yürüttüğünüz projenin ortakları: ……..

Belediye	□	[1]
İl Özel İdaresi	□	[2]
Köy Muhtarlığı	□	[3]
Köylere Hizmet Götürme Birliği	□	[4]
Diğer Birlikler	□	[5]
Üniversite ve STK	□	[6]
Proje Ortağı Yok	□	[7]

4) Yerel yönetiminizin/birliğiniz sınırları içinde bulunan nüfusunuz ne kadardır?

0–2.000	arası	□	[1]
2.001–5.000	arası	□	[2]
5.001–10.000	arası	□	[3]
10.001–20.000	arası	□	[4]
20.001–50.000	arası	□	[5]
50.001–100.000	arası	□	[6]
100.001–250.000	arası	□	[7]
250.001–500.000	arası	□	[8]
500.001 ve üzeri		□	[9]

5) Yerel yönetiminizde çalışan toplam personel sayısı nedir?

1–49	□	[1]
50–150	□	[2]
151–250	□	[3]
251–500	□	[4]
501+	□	[5]

6) Toplam erkek personel sayınız?

1–49	□	[1]
50–150	□	[2]
151–250	□	[3]
251–500	□	[4]
501+	□	[5]
Erkek çalışan yok	□	[6]

7) Toplam bayan personel sayınız ?

Bayan çalışan yok	□	[1]
1–20	□	[2]
21–40	□	[3]

41–60	□	[4]
61 ve üzeri	□	[5]

8) Yerel yönetiminizin yıllık bütçesi ne kadardır? (YTL)

10.000 YTL'den az	□	[1]
400.000–1.000.000	□	[2]
1.000.001–10.000.000	□	[3]
10.000.001–20.000.000	□	[4]
20.000.001–30.000.000	□	[5]
30.000.001–40.000.000	□	[6]
40.000.001 ve üzeri	□	[7]

II-TÜRKİYE GENELİNDE AB MALİ YARDIMLARIYLA YÜRÜTÜLEN YEREL YÖNETİM PROJELERİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

9) AB fonlarının desteği ile yürüttüğünüz projenin bütçe büyüklüğü ne kadardır? (Euro)

100.000 Euro'dan az	□	[1]
100.000–300.000	□	[2]
300.001–500.000	□	[3]
500.001–700.000	□	[4]
700.001 ve üzeri	□	[5]

10) Yürüttüğünüz proje, AB fonlarıyla yaptığınız ilk proje midir?

Evet, bu proje AB fonlarıyla gerçekleştirdiğimiz ilk projedir	□	[1]
Hayır, daha önce de AB fonlarıyla bir proje tamamlamıştık	□	[2]
AB Fonlarından yararlanarak daha önce birden fazla proje tamamladık	□	[3]

11) Kurumunuzda AB Fonlarından yararlanmak üzere kurulmuş özel bir birim ya da proje hazırlama ünitesi var mıdır?

Evet_____[1] Hayır_____[2]

12) Yürüttüğünüz AB projesinde toplam kaç personel çalışmaktadır?

1–5	□	[1]
6–10	□	[2]
11–15	□	[3]
16 ve üzeri	□	[4]

13) Yürüttüğünüz AB projesinde çalışan erkek personel sayınız?

Erkek çalışan yok	□	[1]
1–5	□	[2]
6–10	□	[3]
11 ve üzeri	□	[4]

14) Yürüttüğünüz AB projesinde çalışan kadın personel sayınız?

Bayan çalışan yok	□	[1]
1–5	□	[2]
6 ve üzeri	□	[3]

15) Yürüttüğünüz AB projesinin süresi ne kadardır?

3	Ay	□	[1]
4	Ay	□	[2]
5	Ay	□	[3]
6	Ay	□	[4]

7	Ay	□	[5]
8	Ay	□	[6]
9	Ay	□	[7]
10	Ay	□	[8]
11	Ay	□	[9]
12	Ay	□	[10]
Bir yıldan fazla		□	[11]

16) Yürüttüğünüz AB Projesi hangi aşamadadır?

Henüz başlamadı	□	[1]
Başlangıç aşamasında	□	[2]
Uygulama aşamasında	□	[3]
Tamamlandı	□	[4]

17) Proje yazımı sırasında herhangi bir kurumdan yardım aldınız mı?

Evet_____[1] Hayır_____[2]

18) 17. Soruya verdiğiniz cevap <u>Evet</u> ise aşağıdaki seçeneklerden bir veya birkaçını işaretleyiniz; <u>Hayır</u> ise, 19. Sorudan devam ediniz.

Üniversite	□	[1]
Kamu kurumları	□	[2]
Sivil Toplum Kuruluşları	□	[3]
Danışmanlık Şirketi	□	[4]
Diğer (lütfen belirtiniz)	□ ……...…….	[5]

19) AB tarafından desteklenen projenizi hazırlama düşüncesinin ortaya çıkmasında hangi etkenler etkili olmuştur? <u>Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.</u>

Başka kurumların AB fonları ile yürüttüğü başarılı projelerin görülmesi	□	[1]
Mali sıkıntılara alternatif gelir kaynağı aranması	□	[2]
Kurumunuzun bir birimi veya personelinizin bilgilendirmesi	□	[3]
Bir danışmanlık şirketinin tavsiyesi	□	[4]
Üniversitenin ortak proje teklifinde bulunması	□	[5]
Sivil toplum kuruluşlarının (dernek, vakıf, meslek odaları) ortak proje teklifinde bulunması	□	[6]
Merkezi İhale ve Finansman Birimi, DPT, AB Genel Sekreterliği'nin proje çağrılarından haberdar olunması	□	[7]
Proje hazırlama yeteneğinin gelişmesi amacı ve beklentisi	□	[8]

III- PROJE HAZIRLIK, BAŞVURU VE UYGULAMA AŞAMALARINDA KARŞILAŞILAN SORUNLARIN <u>ÖNEM DÜZEYİ</u>

20–31 arasında yer alan <u>ifadeleri</u>, projenizi hazırlama, proje başvurusu ve projenin yürütülmesi aşamalarında karşılaştığınız <u>sorunları</u> dikkate alarak değerlendiriniz ve bu <u>sorunların</u> projenin uygulanması ve başarısı üzerindeki <u>etkisini</u> aşağıdaki <u>anahtara/skalaya</u> göre işaretleyiniz.

(1) Hiç önemli bir sorun değil
(2) Az önemli bir sorun
(3) Orta düzeyde önemli bir sorun
(4) Önemli bir sorun
(5) Çok önemli bir sorun

	1	**2**	**3**	**4**	**5**
20) Proje hazırlama yeteneğinin kurumunuzda yeteri kadar gelişmemiş olması	( )	( )	( )	( )	( )

21) Proje hazırlarken dikkat edilmesi gereken teknik ayrıntıların iyi bilinmemesi	( )	( )	( )	( )	( )
22) Proje başvurusu için bürokratik prosedürlerin fazla ve zaman alıcı olması	( )	( )	( )	( )	( )
23) Yayınlanan proje teklifleriyle ilgili bilgilerin yeterli olmaması	( )	( )	( )	( )	( )
24) Proje tekliflerinden/çağrılarından zamanında haberdar olunamaması	( )	( )	( )	( )	( )
25) Projenin kabulünde ve yürütülmesinde yapılan denetimin aşırı olması	( )	( )	( )	( )	( )
26) Projede sağlanan mali yardımların geç gelmesi	( )	( )	( )	( )	( )
27) Proje hazırlama ve uygulama konusunda personel sayısının azlığı	( )	( )	( )	( )	( )
28) Proje hazırlama ve uygulama konusunda uzman personel eksikliği	( )	( )	( )	( )	( )
29) Proje hazırlama ve uygulama aşamalarında Üniversiteden destek alınamaması	( )	( )	( )	( )	( )
30) Proje hazırlama ve uygulama aşamalarında sivil toplum kurumlarından (dernek, vakıf, meslek odaları) destek alınamaması	( )	( )	( )	( )	( )
31) Projeyi uygulama aşamasında yerel halkın olumsuz tutum ve yaklaşımları	( )	( )	( )	( )	( )
32) Proje hazırlama ve başvurusu aşamalarında merkezi yönetimin teşvik ve yardımının yetersiz olması	( )	( )	( )	( )	( )

IV- PROJEDEN ELDE EDİLEN SONUÇLAR

33–44 arasında yer alan ifadeleri, yürüttüğünüz proje süresince elde ettiğiniz tecrübeleri ve sonuçları dikkate alarak değerlendiriniz ve aşağıdaki anahtara/skalaya göre bu ifadelere katılma düzeyinizi belirtiniz.

(1) Hiç katılmıyorum
(2) Biraz katılıyorum
(3) Orta düzeyde katılıyorum
(4) Oldukça katılıyorum
(5) Kesinlikle (tam) katılıyorum

	1	**2**	**3**	**4**	**5**
33) Kurumsal olarak proje hazırlama ve uygulama yeteneğimiz gelişmiştir	( )	( )	( )	( )	( )
34) Projede çalışan personelimizin tecrübesi artmıştır	( )	( )	( )	( )	( )
35) Yeni projeler hazırlama konusunda isteğimiz artmıştır	( )	( )	( )	( )	( )
36) Kendi kaynaklarımızla gerçekleştiremeyeceğimiz bir projeyi/hizmeti tamamlama fırsatı bulduk	( )	( )	( )	( )	( )
37) Diğer kurumlarla (üniversite, STK, kamu kurumları) yaptığımız işbirliği, ortak çalışma ve işbirliği anlayışımızı geliştirmiştir	( )	( )	( )	( )	( )
38) AB'nin projeye mali yardımı miktar olarak az olduğundan etkileri sınırlı kalmıştır	( )	( )	( )	( )	( )
39) Mali yardımların zamanında aktarılmaması yeni proje hazırlama şevkimizi kırmıştır	( )	( )	( )	( )	( )
40) Kurumumuzun proje bütçesine aktarması gereken parasal katkıyı (eş finansman) temin etmede zorlandık	( )	( )	( )	( )	( )

41) Bürokratik engeller veya gecikmeler yeni proje hazırlama şevkimizi kırmıştır	( )	( )	( )	( )	( )
42) Proje birimimizde görev yapan personelimizin sayı olarak yetersiz kaldığını gördük	( )	( )	( )	( )	( )
43) Proje birimimizde çalışan personelimizin nitelik (eğitim, yabancı dil, konuya yatkınlık) yönünden eksiklikleri başarılı sonuçlar almamızı engellemiştir	( )	( )	( )	( )	( )
44) Halkın projeye kuşkulu yaklaşımı ve muhalafeti, proje uygulamasının başarısını düşürmüştür	( )	( )	( )	( )	( )

V- PROJE YÜRÜTEN YEREL YÖNETİMLERİN PROJE YÜRÜTEN VEYA YÜRÜTECEK KURUMLARA AB PROJELERİ İÇİN ÖNERİLERİ VE PROJE YÜRÜTEN YEREL YÖNETİMLERİN PROJELERİN YÜRÜTÜLMESİNDEN SORUMLU İLGİLİ BİRİMLERDEN BEKLENTİLERİ

45–64 arasında yer alan önerileri, yürüttüğünüz proje süresince elde ettiğiniz tecrübe ve sonuçları dikkate alarak değerlendiriniz ve bu önerilerin size göre önem derecelerini aşağıdaki anahtara/skalaya göre işaretleyiniz.

(1) Çok Gerekli
(2) Gerekli
(3) Orta düzeyde gerekli
(4) Az gerekli
(5) Hiç gerekli değil

	1	**2**	**3**	**4**	**5**
45) Kurumlar, projelerin hazırlanması, başvurusu ve uygulanması aşamalarında ilgili personelin eğitimlerine önem vermelidir	( )	( )	( )	( )	( )
46) Kurumlar, proje hazırlama ve uygulama birimlerinde nitelikli personel istihdam edilmesine özen göstermelidir	( )	( )	( )	( )	( )
47) Kurum içinde, projelerin hazırlık, başvuru ve uygulama aşamalarını yürütecek proje birimleri oluşturulmalıdır	( )	( )	( )	( )	( )
48) Proje uygulaması aşamasında halkın bilgilendirilmesi ve desteğinin sağlanmasına özen gösterilmelidir	( )	( )	( )	( )	( )
49) Proje hazırlama ve başvuru prosedürleri önceden iyice öğrenilmelidir	( )	( )	( )	( )	( )
50) AB Fonları için proje hazırlama ve başvuru aşamalarında projenin bütçe büyüklüğünün desteklenecek miktarı geçmemesine dikkat edilmelidir	( )	( )	( )	( )	( )
51) Başka kurumların daha önce yürüttükleri projelerden elde ettikleri tecrübelerden yararlanılmalıdır	( )	( )	( )	( )	( )
52) Proje başvurularında sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışılmalıdır	( )	( )	( )	( )	( )
53) Proje başvurularında üniversiteyle ortak çalışılmalıdır	( )	( )	( )	( )	( )
54) Projelerin hazırlanması, başvurusu ve uygulanması aşamalarında danışmanlık şirketlerinden destek alınmalıdır	( )	( )	( )	( )	( )
55) Proje hazırlama ve başvuru aşamalarında İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü), yerel yönetimlere gerekli teşvik, destek ve yardımda bulunmalıdır	( )	( )	( )	( )	( )

56) İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü),yerel yönetimlerin proje birimlerinde görevlendirilmek üzere uzman personelistihdamını kolaylaştırmalıdır	( )	( )	( )	( )	( )
57) İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü), fon yardımlarının kullanılmasında bürokratik engel ve gecikmeleri tespit edip gerekli tedbirleri almalıdır	( )	( )	( )	( )	( )
58) İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü), daha önce yürütülen başarılı proje örneklerinin paylaşılmasını sağlamalıdır	( )	( )	( )	( )	( )
59) İlgili birimler (İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü), projenin hazırlanması ve uygulanması aşamalarında yerel yönetimlere bilgi ve teknik destek sağlamalıdır	( )	( )	( )	( )	( )
60) İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) projelerin duyurulması, başvuru ve uygulama aşamalarında karşılaşılan bürokratik engel ve gecikmeleri tespit edip gidermelidir	( )	( )	( )	( )	( )
61) İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) ihale duyularından yerel yönetimlerin zamanında haberdar olması için kullandığı duyuru araçlarını geliştirmelidir	( )	( )	( )	( )	( )
62) İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) proje hazırlama ve uygulama aşamalarında kurumlara teknik destek vermelidir	( )	( )	( )	( )	( )
63) İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) AB fonlarıyla ilgili gerekli tüm teknik bilgilere internet sayfalarında Türkçe olarak yer vermelidir	( )	( )	( )	( )	( )
64) İlgili birimler (Merkezi İhale ve Finans Birimi, DPT ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği) AB mali yardımlarıyla ilgili yerel yönetimlere yönelik eğitim ve seminerler düzenlemelidir	( )	( )	( )	( )	( )

65) Yürüttüğünüz AB destekli proje ile ilgili eklemek istediğiniz, anket soruları ile değinilmediğini düşündüğünüz <u>görüş ve önerileriniz</u> varsa lütfen aşağıya yazınız. [Ek sayfa da kullanabilirsiniz]

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	: İsmet AKBAŞ
Anne Adı	: Alime
Baba Adı	: Salih
Doğum Yeri ve Tarihi	: Acıpayam/15.09.1981
Lisans Eğitimi	: Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü
Mezuniyet Tarihi ve Mezuniyet Derecesi	: 27.05.2005 80,73
Yabancı Dil	: İngilizce